PRAKTIKA
TES EN ATHENAIS
ARCHAIOLOGIKES ETAIREIAS
TOU ETOUS 1913

EK TOY TYPOGRAFEIOY
P. D. SAKELLRIOY
1914
(Archaeological Society)
Athens

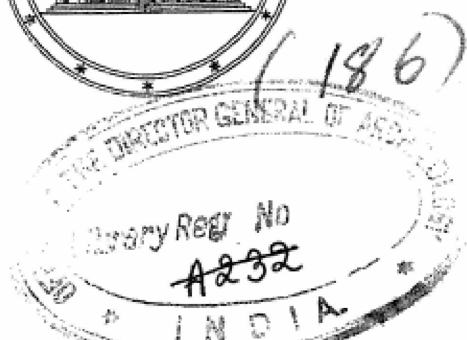
ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1913

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1914

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΑΩΛΙ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Α. ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁδὸς Ἴωνος 2. Ἀθῆναι.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ SAX-MEININGEN.—Breslau.

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΟΥ HESSEN.—Frankfurt a Main. (Schloss Rumperheim).

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ROLAND BONAPARTE—Paris.—10 Avenue d'Iena.

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ. Ἀθῆναι.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ.

E. Babélon—Paris. 30 Rue de Vermeuil.

J. Beloch.—Roma. Via Pompea Magno 5.

James Gordon Bennett.—New York.

Erich Bethe.—Leipzig. Davidstrasse.

F. W. Von Bissing.—München. Georgenstrasse 10.

G. Bonni.—Roma. Via Genova 30.

Max Bonnet.—Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).

R. C. Bosanquet.—Liverpool.—Bedford Street 40.

Alfred Brückner.—Berlin—Friedenau. Sponholz Strasse 11.

M. Ronald Burrows—London. King's College.
Jos. Chamonard.—Paris. 4 Square Croisic.
G. Clémenceau, ancien Président du Conseil. - Paris.
Giuseppe Ang. Colini.—Roma. Via Farini 7.
Max. Collignon.—Paris. Ve Boulevard St Germain 88.
Domenico Comparetti. - Firenze. Instituto di Studi superiori.
Alex. Conze.—Berlin W. Cornelius Strasse 2 II.
Alfred Croiset.—Paris. Rue de Cassette 13, VIe.
Ludwig Curtius.—Erlangen. Burgbergstrasse 45.
R. M. Dawkins.—Athens. British School.
Charles Diehl.—Paris, VIIIe, Square du Roule 4.
Hermann Diels.—Berlin W. 50, Nürnbergerstrasse 65.
Wilhelm Dörpfeld.—Berlin Friedenau. Niedstrasse 22, III.
H. Dragendorff.—Berlin. Gr. Lichterfelde. Zehlendorferstr. 55.
Eug. Drerup.—München. Kaiserstrasse 2 I[e].
Er. von Duhn.—Heidelberg. Universität.
Mgr. Duchesne.—Rome. École Française. Palais Farnèse.
Joseph Durm.—Karlsruhe. Baden.
Félix Durrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
Adolf Ermann.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 172.
Arthur Evans.—Oxford. Ashmolean Museum.
Joseph Eydoux. Athènes.
Ernst Fabricius.—Freiburg-i-Baden. Göthestrasse 44.
Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
Gustave Fougères.—Paris. Boulevard St Michel 6.
Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin. Ebereschen Allee 11.
Ernst Gardner.—London. University College.
Percy Gardner. - Oxford. Ashmolean Museum.
Ricciotti Garibaldi.—Roma. Via Pontefici 57.

Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
B. G. Gildersleeve.—Baltimore U. S. A. (Maryland).
A. E. H. Goekoop.—La Haye. Huize Zorgvliet.
Botho Graef.—Iena. Erfurterstrasse 64.
Angelo de Gubernatis.—Roma. Università.
Federico Halbherr.—Roma. Via Arenuta 21.
M[ss] **Jane Ellen Harrisson.**—Cambridge. Newnham College.
B. Haussoullier.—Paris. 8 Rue Ste Cecile, IX.
Rudolph Heberdey.—Graz. Universitaet.
Paul Hermann.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
Léon Heuzey.—Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.
B. Hodge Hill.—Athens. American School.
Otto Hirschfeld.—Berlin. Charlottenburg Mommsenstrasse 6..
David G. Hogarth.—Oxford. Ashmolean Museum.
Maurice Holleax.—Paris. 123 Boulevard St Gérmain VI.
Théophile Homolle.—Paris. Rue de Lille 83.
André Joubin.—Montpellier. 10 Avenue du Stand.
Take Jonesco.—Bucarest.
K. Καραπάνος.—Ἀθῆναι.
Georg Karo. Athen. Deutsches Archäologisches Institut.
Bruno Keil.—Strassburg. Ruprechtsauer Allee 62.
Wilhelm Klein.—Prag. Deutsche Universität.
Gustav Körte.—Göttingen. Baurat Geberstrasse 7.
Παῦλος Κουντουριώτης.—Ἀθῆναι. Νίκης 41.
Rodolfo A. Lanciani.—Roma. Piazza Sallustio 24.
Herni Lechat.—Lyon. Quai Gailleton 22.
Philippe Legrand.—Lyon. 60. Avenue de Noailles.
Georg Loeschcke.—Berlin NW. 40, Hindersinstr. 6.
Emman. Loewy.—Roma. Via del Progresso 23.

G. A. Mackmillan.—London. St Martin's Street.
Lucien Magne.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
Rev. J. P. Mahaffy.—Dublin (Ireland) Trinity College.
Lucio A. Mariani.—Roma. Via Pierluigi di Palestina 55.
E. Martini.—Leipgiz. Universität.
Horace Marucchi.—Roma. Santa Maria in Via 7e.
G. Mendel.—Constantinople. 11 Rue Serkis. Pera.
Ed. Meyer.—Berlin. Gr. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
Luigi A. Milani.—Firenze. (Museo Preistorico).
William Miller.—Roma. 36 Via Palestro.
Gabriel Millet.—Paris. 34 Rue Hallé XIV.
Oscar Montelius.—Stockholm.
Jean de Mot.—Bruxelles. Au Musée du Cinquantenaire.
Eduard Naville.—Genève. Université.
Φωκίων Νέγρης.—Ἀθῆναι. Τρικόρφων 3.
Charles Nizet.—Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
Ulisse de Nunzio.—Roma. Bosco Parassio.
Jules Nicole.—Genève. 9 Chemin de Roches.
Théodore Ouspensky.—Constantinople. Rue Imam 8.
Ettore Pais.—Roma. Via di Ripetta 102.
S. D. Papadimitriou.—Odessa. Université.
R. Paribeni.—Roma. Via dei Prefetti 22.
Joseph Partsch.—Leipzig. Universität.
Giovanni Patroni.—Pavia, Università.
Paul Perdrizet.—Nancy. Avenue de la Garrene 2.
Giuseppe Pellegrini.—Padua. Università.
Luigi A. Pernier.—Atene. R. Scuola Arch. Italiana.
Georges Perrot.—Paris. Institut de France.
Giulio de Petra.—Napoli.—Pallonette. Via S. Chiara 32.
Ernst Pfuhl.—Basel. Schönbeinstrasse 45.
Alfred Philippson.—Bonn. Universität.
Luigi Pigorini.—Roma. Via dell Collegio Romano 26.
Edmond Pottier.—Paris. 72 Rue de la Tour.
Ant. v. Premerstein.—Prag-Smichow, Presslgasse 13.

Karl Purgold.— Gotha. Museum.
G. Radet.— Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
W. M. Ramsay. -- Aberdeen Scotland. University.
Salomon Reinach. — Paris. 4 Rue Traktir.
Théodore Reinach.— Paris. 9 Rue Hamelin.
E. Reisch. — Wien. Carl Ludwig Strasse 28.
La Comtesse de Riencourt. — Ἀθῆναι.
C. Ricci.— Roma. Piazza Venezia 11.
R. B. Richardson.— New York. Fulton Street 130.
A de Ridder.— Paris. 22 Rue de Marignan.
W. Ridgeway, — Cambridge. Fen Ditton.
Al. Rostowitz. Bey.— Le Caire.
Antonio Salinas.— Palermo. Via Emerico Amari 130.
Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
Bruno Sauer.— Kiel. Lornsenstrasse 30.
Rev. A. H Sayce. — Oxford. Queen's College.
L. Savignoni. — Roma. Via dell'anima 50.
Gustave Schlumberger. — Paris. 37 Avenue d'Antin.
Hans Schrader. — Wien. Universität.
Cecil Smith. — London. South Kensington Museum.
Κωνσταντῖνος Σμολένσκης.— Γεωργίου Σταύρου 4.
Antonio Sogliano.— Napoli. Via Avvocata à piazza Dante 25.
Vittorio Spinazzolla. — Napoli. Museo Nazionale.
E. von Stern. — Halle a Saale. Lindenstrasse 63.
Mss S. Arthur Strong — Roma. British School.
F. Studniczka. — Leibzig Leipniz Strasse 11.
Ludwig von Sybel.— Marburg-i-H. Sybelstrasse 1.
Hermann Thiersch. Freiburg-i-Baden. Hildastrasse 11.
Georg. Treu.—Dresden. Weisser Hirsch. Heinrichstr. 21.
Charles Waldstein.— Cambridge. King's College.
Carl Watzinger.. — Giessen. Gr. Steinweg 15.
Th. Wiegand. — Berlin, Dahlem, Peter Lennéstr. 30.

Ulrich von Wilamowitz - Moellendorff. — Westend bei Berlin. Eichen Allee 12.

Adolph Wilhelm. — Wien. Arch. Epigraphisches Seminar.

A. Willems. — Bruxelles. Université.

Paul Wolters. — München. Thorwaldenstrasse 11.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1913

Σημ. Οἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἑταῖροι ἰσόβιοι.

Ἀγγελόπουλος Ἀθαν. Θρασύβουλος. Δημαρχεῖον*.
Ἀγγελόπουλος Ἡλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5.
Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος. Ἱπποκράτους 112.
Ἀθανασάκης Ἰωάννης. Κανάρη 2.
Ἀμπελᾶς Τιμολέων. Πειραιῶς 56.
* **Ἀνδρόπουλος Σταῦρος.** Ἀγχέσμου 19.
* **Ἀνέζης Δημήτριος.** Σαρρῆ 41.
Anthes Eduard. Darmstadt. Allemagne.
Ἀντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαβητοῦ 21.
Ἀντωνόπουλος Κωνσταντῖνος. Ἁγίου Κωνσταντίνου 20.
Ἀποστολάκη Ἄννα. Λεωφόρος Κηφισίας 5.
Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος. Βόλος. — Μουσεῖον.
Βακράτσας Εἰρήναρχος. Σωκράτους 3.
Βαλαωρίτης Ἰωάννης. Ἐθνικὴ Τράπεζα.
* **Βάσος Τιμολέων.** Ναυαρίνου - Χ. Τρικούπη.
Battle William. Austin Texas. U. S. A.
Βέης Κωνσναντῖνος. Ναυαρίνου 20.
* **Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος.** Ἱπποκράτους 2.
* **Βερναρδάκης Γρηγόριος.** Λαμάχου 5.
Βερσάκης Φρειδερῖκος. Πειραιῶς 61.
Bissing Fr. München. Georgen Strasse 10.
* **Βούκρας Δημήτριος.** Κάνιγγος 31 Α.
* **Βουλπιώτης Δημήτριος.** Ὁμήρου 34 Α.
Brueckner Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholz str. 11.
H. Bulle. Würzburg. Conradstr I.

* Ὅπου δὲν ἀναγράφεται ἡ πόλις ὑπονοοῦνται αἱ Ἀθῆναι.

Γαρδίκας Γεώργιος. Σμύρνης 20.
* Γεννάδιος Ἰωάννης. London Kensington Palace.
Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλέους 8.
Hiller v. Gaertringen Fr. Berlin. W. Ebereschen Allee 11.
Γεωργακόπουλος Ε. — Ἀθῆναι. Κατακουζηνοῦ.
Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Ἰουλιανοῦ 9.
Girard Paul. Paris. Rue du Cherche-midi 55.
Γκίζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τρικούπη 8.
Groh Friderich. Prague. Bohême Vinohrady 411.
Γούδας Μιχαήλ. Λεωχάρους.
* Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Φαρμακεῖον. Ὁδὸς Πανεπιστημίου
Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεῖα δημοπρατηρίου.
Δελακοβίας Νικόλαος. Ὁμήρου 36.
* Δεληγεώργης Λεωνίδας. Κανάρη 1.
Δέλιος Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 56.
* Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
Δημητριάδης Χρῆστος. Ὁμήρου 12.
* Dörpfeld Wilhelm. Berlin. Friedenau, Niedstrasse 22 III.
Δουκάκης Δημήτριος. Ἁγ. Κωνσταντίνου.
* Δραγάτσης Ἰάκωβος. Ὁδὸς Φιλελλήνων (Λύκειον).
* Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας.
Doucet Jacques. Paris. 19 Rue Spontini.
Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζ 10.
* Ἐλευθεριάδης Σωκράτης. Περικλέους 3.
* Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Βαλτετσίου 46.
* Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Προαστείου 2.
* Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἐθνικὴ Τράπεζα.
* Ζαΐμης Ἀλέξανδρος. 3ης Σεπτεμβρίου. Μέγαρον Ζαΐμη.
* Ζαΐμης Θεόδωρος. Φιλελλήνων.
Ζάννος Κλεάνθης. Οἰκονόμου 4.
Ζησίου Κωνσταντῖνος. Σωτῆρος 6.
Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 5 Β.
Ἠλιάδης Μιλτιάδης. Ἁγ. Κωνσταντίνου.
Ἠλιόπουλος Χρῆστος. Ζαλόγγου 3.
Haupt H. Giessen. Kepler Strasse 1.
Θεοδωρακάκης Στυλιανός. Παπαρρηγοπούλου.
Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.

* **Θεοτόκης Γεώργιος.** Πανεπιστημίου 51.
Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
Θεοδωρόπουλος Βασίλειος. Λιβανίου 9.
Judeich Walter. Jena Universität, Sedan Strasse 8.
* **Καββαδίας Παναγῆς.** Ξενοδοχεῖον Πριγκίπισσα Σοφία.
* **Καβαλιεράτος Ἄννινος Μιλτιάδης.** Λεβενίων 6.
Καγκάδης Ἰάκωβος. Πολυγνώτου 3.
* **Καζάζης Νεοκλῆς.** Φιλελλήνων 4 Α.
* **Καλαποθάκης Οἰκ. Δημήτριος.** Σοφοκλέους.
Καλβοκορέσης Μιχαήλ. Κηφισσίας 33.
Καλογερόπουλος Νικόλαος. Λυκαβηττοῦ 18.
* **Καλλικούνης Νικόλαος.** Ἁγ. Κωνσταντίνου 5.
Καλλιοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
* **Καραπᾶνος Κωνσταντῖνος.** Σταδίου 31.
Καρκούλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
* **Καρυτινὸς Γεώργιος.** Καπνοκοπτηρίου - Ἀβέρωφ.
* **Καστόρχης Δημήτριος.** Μέγα Ξενοδοχεῖον.
* **Καρολίδης Παῦλος.** Ἀθῆναι.
* **Καστριώτης Παναγιώτης.** Ἀβέρωφ 9.
* **Κατριβάνος Ἀθανάσιος.** Ἀχαρνῶν 72.
Καυταντζόγλους Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 27.
Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαΐμη 24 Α.
Kinch Friedr. Copenhague Torhusgade 3.
Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Ἱπποκράτους 4.
* **Κολυβᾶς Ἀλέξιος.** Ἀγγέλου Γέροντα 5.
Κουλουμόπουλος Κωνσταντῖνος. Β. Ἡρακλείου 4.
* **Κουμανούδης Πέτρος.** Ζαλοκώστα 8.
* **Κουμανούδης Ἰωάννης.** Πειραιεύς.
Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.
Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Τζώρτζ 5.
Κύρης Μιχαήλ. Στοὰ Ἀποστολοπούλου 7.
Κυπαρίσσης Νικόλαος. Μυτιλήνη.
* **Κωνσταντινίδης Πάνος.** Κάνιγγος 26.
* **Λάππας Μίνως.** 3ης Σεπτεμβρίου 73.
* **Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος.** Ἀσκληπιοῦ 20.

* Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
* Λαμπρινίδης Μιχαήλ. Μαυρομιχάλη 8.
Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα.
Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
Loeschcke Georg. Berlin NW. 40.
Loewy Emmanuel. Via del progresso 23. Roma.
Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου καὶ Ἴωνος.
Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
* Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιοῦ 45.
Μαγιάσης Ἰωάννης. Σόλωνος 97.
* Μακκᾶς Δημήτριος. Σόλωνος 28.
Μακκᾶς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Χαρ. Τρικούπη 18.
* Μαντζᾶκος Χρῆστος. Πατησίων 92.
Μαντζούφας Ἀνδρέας. Κολοκοτρώνη 36.
Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
Μαρκόπουλος Βασίλειος. — Καρδίτσα.
* Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
* Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
* Μερκούρης Σπῦρος. Πανεπιστημίου.
* Μητσόπουλος Χρῆστος. Σολωμοῦ 2.
* Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
Müller Kurt. Goettingen, (Plankstras 18).
* Μυστακίδης Βασίλειος. Constantinople (Musée Imp. Ottoman).
* Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
Μουτζουρίδης Ἰωάννης. Ζαΐμη 34.
Μπὰρτ Γουλιέλμος. Πλατεῖα Συντάγματος.
Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη 1.
Μπόταση Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
* Μυλωνᾶς Κυριάκος. Ἀκαδημίας 17.
Νάζος Γεώργιος Ἱπποκράτους 2.
Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὄθωνος 14.
Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
Νικολαΐδης Λουδοβῖκος. Ἡρώδου Ἀττικοῦ 9.
Νικολόπουλος Σωτήριος. Τράπεζα Γ. Σκουζέ.
Noack Ferdinand. Tübingen. (Gartenstrasse 59).

Ξανθουδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.
* Οἰκονόμος Παναγιώτης. Ἡρακλείτου 24.
Οἰκονόμος Γεώργιος. » »
* Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
* Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Αἰόλου 154.
* Παπαβασιλείου Γεώργιος. Πολυγνώτου 3.
Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσεῖον Θῆβαι.
* Παπαδημητρακόπουλος Θεόδωρος. Οἰκονόμου 11.
* Παπαμιχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. — Ἀθῆναι
* Πὼπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
Pernice Erich. Greifswald (Allemagne).
* Περρῆς Σπυρίδων. Φιλελλήνων 2.
Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
* Πολίτης Νικόλαος. Μητροπόλεως 38.
* Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
Πουρῆς Μιλτιάδης. Πειραιεύς.
* Ραγκαβῆς Κλέων. Βερολῖνον.
Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Χανία Κρήτης.
* Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 41.
Ρεδιάδης Περικλῆς. Βουλῆς 16.
Robert Karl. Halle a Saale. Universität.
Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
* Ρωμάνος Ἄθως. Paris — Légation Hellénique.
* Ρώσης Ζῆκος. Ἀχαρνῶν 44.
Σακελλαρόπουλος Σωτήριος. Β. Ἡρακλείου 4.
* Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων. Ὁμήρου 17.
* Σβορῶνος Ἰωάννης. Γ. Γενναδίου 3 Β.
Schmidt Eduard. Galleriestrasse 4. München.
* Σημαντήρας Κωνσταντῖνος. Ἡρακλείτου 21.
Σκιᾶς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
Σκουζὲς Ἀλέξανδρος. Ρηγίλλης 12.
* Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α΄. 3.
Σπηλιόπουλος Χαραλάμπης. Φιλελλήνων 5.
* Σοφούλης Θεμιστοκλῆς. Σάμος. Βαθύ.
* Στάης Βαλέριος. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσεῖον.
* Στάης Σπῦρος. Τοσίτσα 2.

Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
Σταυρόπουλος Δημήτριος. Μύκονος.
Steele Daniel. Ὁμήρου 32.
Στέφανος Κλῶν. Σόλωνος 20.
* Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
* Στρέϊτ Γεώργιος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Studniczka Franz. Leibnizstrasse 11.
* Σφακιανάκης Παναγιώτης. Σατωβριάνδου 42.
Σχλίεμαν Ἀγαμέμνων. Πανεπιστημίου 10.
Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανοῦ 21.
Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατησίων 73.
Τριανταφυλλάκος Νικόλαος. Λυκούργου 10.
Τσάτσος Ἰωάννης. Ὁμήρου 8.
* Τσιβανόπουλος Δημοσθένης. Ἴωνος 2.
* Τυπάλδος Μπασιᾶς Ἀθανάσιος. Ὁμήρου 14.
* Τσίλλερ Ἐρνέστος. Κανάρη 2.
* Τσούντας Χρῆστος. Ζωοδόχου Πηγῆς 105.
Fabricius Ernst. Freiburg. i Baden. Göthestrasse 44.
Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
* Φιλάρετος Γεώργιος. Ὁμήρου 11.
* Χατζιδάκης Γεώργιος. Σκουφᾶ 10.
* Χατζιδάκης Ἰωάννης. Ἡρακλείτου 3.
Wide Sam. Upsala. Univers. Bibliotheket.
Wiegand Theodor. Berlin. Koenig. Museen.
Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1913

ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Προϋπολογισμοῦ Ἀρ.	Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα		Εἰσπραχθέντα		Εἰσπραχθέντα Ἐπὶ πλέον		Εἰσπραχθέντα Ἐπὶ ἔλαττον	
Α	1	Εἰσφοραί	2.300	—	2.156	—			144	—
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	31.149	—	28.359	—			2.790	—
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων .	123	—	76	—			47	—
	4	Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων . . .	4.800	—	3.357	25			1.442	75
	5	Ἔσοδα διάφορα	250	—	3.532	40	3.282	40		
	6	Ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσ.	30.000	—	30.000	—				
	7	Ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων.	36	—	36	—				
		Τὸ ὅλον	68.658		67.516	65	3.282	40	4.423	75

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913

Ὁ Ταμίας

Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1913

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Προϋπολογισμοῦ Ἀρ.	Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Χορηγηθεῖσαι ἀναπληρωματικαὶ πιστώσεις		Σύνολον πιστώσεων		Ενταλθεῖσαι πληρωμαί		Διαφορὰ καὶ ἔλαττον	
Α												
	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων.	7.680	—			7.680	—	6.977	80	702	20
	2	Ἔξοδα διαχειρίσεως.	2.600	—			2.600	—	1.493	85	1.106	15
	3	Ἐπιχορήγησις Γραμματέως. . .	720	—			720	—	720	—		
	4	Διάφοροι δαπάναι.	100	—			100	—	43	10	56	90
Β	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3.000	-			3.000	—	2.748	—	252	—
	2	Ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως Βιβλιοθήκης	7.000	—			7.000	—	4.215	59	2.784	41
Γ	Μ	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	1.000	—			1.000	—	433	—	567	—
Δ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη .	24.786	—			24.786	—	18.059	50	6.726	50
	2	Ἀγορὰ ἀρχαίων.	1.000	—			1.000	—	25	—	975	—
Ε	Μ	Δημοσιεύματα	18.000	—			18.000	—	16.711	35	1.288	65
ΣΤ	1	Τέλη χαρτοσήμου.	200	—			200	—	200	-		
	2	Συντάξεις	970	—			972	-	972	—		
	3	Ἔκτακτα ἔξοδα.	1.500	—	8.000		9.500	—	9.152	10	347	90
Ζ	Μ	Ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων .	100	—			100	—	58	20	41	80
		Τὸ ὅλον	68.658	—	8.000		76.658	—	61.809	49	14.848	51

Ὁ Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1913

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Ἄρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Εἰσπραχθέντα ἐξ εἰσφορῶν τακτικῶν ἑταίρων. . .	Δρ.	2,156,—	2,156,—

Ἄρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Εἰσπραχθέντα:			
Ἀπὸ μέρισμα 76 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης β΄ ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α΄ ἑξαμηνίας ἐ. ἔ.	Δρ.	15,200.—	
Ἀπὸ τόκους 1697 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898 β΄ ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α΄ ἑξαμηνίας ἐ. ἔ.	Δρ.	8,485.—	
Ἀπὸ τόκους 365 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1889 τῶν 125,000,000 κατὰ τὸ ἐ. ἔτος	»	3,504—.	
Ἀπὸ τόκους 200 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 1907 τῶν 20 000,000 β΄ ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ 150 ἐκ τῶν ὁμολογιῶν τούτων α΄ ἑξαμηνίας ἐ. ἔ.	»	875.—	
Ἀπὸ μέρισμα 2 μετοχῶν Ἐθνικῆς Τραπέζης α΄ ἑξαμηνίας ἐ. ἔ.	»	200.—	
Ἀπὸ τόκους δανείου Κεφαλαιοποιήσεως μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1913	»	16,50	
» » ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 40,000,000 ἔτους 1913	»	78,50	28,359,—
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.		30,515,—

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . Δρ. 30,515,—

Ἄρθρον 3.

ΕΣΟΔΑ ΕΞ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα:

Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἐνοίκιον οἰκιῶν τῆς Ἑταιρείας παρὰ τὴν ὁδὸν Τριπόδων	»	58.—	
Ἀπὸ ἐνοίκιον οἰκίας τῆς Ἑταιρείας ἐν Ἐλευσῖνι ἔτους 1913	»	18.—	76,—

Ἄρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος			Δρ.	2,966,75	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας			»	94,—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ Καταλόγου Μουσείου Λυκοσούρας			»	8,—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος τεύχους τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου ἔτους 1905. . . .			»	6,—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον 8 ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Χ. Τσούντα «Προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου	Δρ.	280,—	»		
Ἀπὸ ἀντίτιμον 25 ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Γ. Παπαβασιλείου «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων»	»	187,50	»		
Ἀπὸ ἀντίτιμον 20 ἀντιτύπων τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Κ. Κουρουνιώτου συνταχθέντος Καταλόγου τοῦ Μουσ. Λυκοσούρας.	»	60,—	»		
	»	527,50			
ἐξ ὧν ἐκρατήθησαν παρὰ τοῦ βιβλιοπώλου κ. Ἐλευθερουδάκη δραχμαὶ 245 κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας τῆς 23 Μαρτίου ἐ. ἔτους, ὡς μὴ πωληθέντων 7 τόμων τοῦ βιβλίου «Ἀνασκαφαὶ τῆς Ἀκροπόλεως» ὑπὸ Καββαδία καὶ Καβεράου, ὧν τὸ ἀντίτιμον ἐκ δραχμῶν 245 εἶχε προπληρώσει εἰς τὴν Ἑταιρείαν ὁ κ. Ἐλευθερουδάκης, καίτοι δὲν εἶχε πωλήσει αὐτά.					
Ὑπόλοιπον εἰσπραχθὲν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας			Δρ.	282,50	3,357,25
Εἰς μεταφορὰν			Δρ.		33,948,25

Ἐκ μεταφορᾶς.	Δρ.		33,948,25

Ἄρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα:			
Ἀπὸ ἀμοιβὴν τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας Γ. Μιστριώτου δι' ἄρθρον αὐτοῦ δημοσιευθὲν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι, δωρηθεῖσαν τῇ Ἑταιρείᾳ .	Δρ.	37,50	
Ἀπὸ Α. Ε. Η. Goekoop πρὸς ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ	»	3,000,—	
Ἀπὸ Α. Ἀρβανιτόπουλον δι' ἐπιστροφὴν ὑπολοίπου ἐπιδόματος διὰ τὸ Ἀρχαιολ. Συνέδριον Ῥώμης .	»	489,40	
Ἀπὸ Κ. Ζησίου δι' ὑπόλοιπον λογαριασμοῦ ἐξόδων μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Μακεδονίαν.	»	5 50	3,532,40

Ἄρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Εἰσπραχθέντα:			
Ἀπὸ τὸ Δημόσιον κατὰ τὸν Νόμον ͵ΓΨΚΘ' «περὶ ἱδρύσεως εἰδικοῦ Ἀρχαιολ. Ταμείου» διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τὸν πλουτισμὸν κ.λ.π. τῆς Βιβλιοθήκης καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας . .	Δρ.	30,000,—	30,000,—

Ἄρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα:			
Ἀπὸ ἐνοίκιον οἰκίας τῆς Ἑταιρείας ἐν Ἐλευσῖνι ἐτῶν 1911 καὶ 1912	Δρ.	36,—	36,—
Σύνολον ἐσόδων. . .	»		67,516,65

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1913

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Ἔξοδα Γραφείων

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα . . . . Δρ. 6,977,80 6,977,80

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς	θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας. . . .	Δρ.	144,75	
» »	χάρτην καὶ τυπωτικὰ διαφόρων ἐντύπων.	»	133,50	
» »	ταχυδρομικὰ τέλη καὶ ἔξοδα διαχειρίσεως . : . . . -	»	448,15	
» »	καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας ἔτους 1913	»	120,—	
» »	φόρον ἐπιτηδεύματος τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἑταιρείας.	»	261,90	
» »	ἀξίαν θερινῶν ἐνδυμασιῶν τῶν δύο κλητήρων τῆς Ἑταιρείας	»	70,—	
» »	φύλακτρα χρεωγράφων τῆς Ἑταιρείας.	»	27,30	
» »	ἀξίαν ποσίμου ὕδατος Χαλκοκονδύλη.	»	29,50	
» »	δικαίωμα ὕδατος τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας ἔτους 1913	»	80,—	
» »	γραφικὴν ὕλην	»	91,75	
» »	δημοσιεύσεις εἰς τὰς Ἐφημερίδας. .	»	87,—	1,493,85
	Εἰς μεταφοράν	Δρ.		8,471,65

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.		8,471,65

Ἄρθρον 3.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ			
» » Διοικητικοῦ Συμβουλίου	Δρ.	720.—	720,—

Ἄρθρον 4.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΑΙ

Δαπανηθέντα διὰ τὰς ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ ἐπιστημονικὰς διαλέξεις, προβολὰς φωτεινῶν εἰκόνων κ.λ.π.	Δρ	43,10	43,10
			9,234,75

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἔξοδα βιβλιοθήκης.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα	Δρ.	2,748,—	2,748,—

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Δαπανηθέντα εἰς ἀγορὰν βιβλίων	Δρ	3,437,09	
» » δετικὰ βιβλίων.	»	393,75	
» » θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν Βιβλιοθήκης	»	245,75	
» » γραφικὴν ὕλην καὶ ἄλλα μικροέξοδα	»	100,70	
» » ἔξοδα παραλαβῆς βιβλίων σταλέντων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ	»	38,30	4,21 ,59
			6 963,59

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἄρθρον μόνον

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαπανηθέντα εἰς συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	Δρ.	433.—	433.—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἔξοδα ἀνασκαφῶν καὶ ἀγορᾶς ἀρχαίων.

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΠΑΣΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Ἀνασκαφαὶ Ἀμφιαρείου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν.	Δρ.	1,416.75	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Β. Λεονάρδου	»	653,20	
» » ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ	»	180,80	
» » ἀποζημίωσιν διαχειριστοῦ Ν. Ῥάπτου	»	323,30	
» » ἀξίαν ὑλικῶν γραφικῆς ὕλης καὶ ἐργαλείων καὶ ἐπισκευὴν αὐτῶν	»	84,30	
» » ὁδοιπορικὰ τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν	»	135,70	2,794.05

Ἀνασκαφαὶ ἐν Νικοπόλει Ἠπείρου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	3,004,—	
» » ἀποζημίωσιν διευθύνοντος συμβούλου			
» » Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως	»	370,—	
» » ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ	»	418,—	
» » ἀξίαν ὑλικῶν καὶ ἐργαλείων καὶ ἐπισκευὴν αὐτῶν	»	189,75	
» » ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως εἰς Νικόπολιν καὶ ἐπιστροφῆς συμβούλου Ἀθ. Γεωργιάδου	»	75,70	
» » ἔξοδα φωτογραφήσεως	»	80,—	4,137,45

Ἀνασκαφαὶ ἐν Μυτιλήνῃ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	765,60	
» » ὁδοιπορικὰ διευθύνοντος Ἐφόρου Νικολ. Κυπαρίσση	»	20,—	
» » ἀξίαν ὑλικῶν καὶ ἐπιδιορθωτικὰ ἐργαλείων	»	20,—	805,60

Ἀνασκαφαὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ δαπάναις τοῦ κ. A. E. H. Goekoop.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ διαχειριστῶν τῶν ἀνασκαφῶν	Δρ.	1,254,75	
» » ἡμερησίαν ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύ-			
Εἰς μεταφοράν	Δρ.	1,254,75	7,737,10

	Ἐκ μεταφορᾶς.	Δρ.	1,251,75	7,737,10
	νοντος τὰς ἐργασίας τοῦ Γραμματέως τῆς Ἑταιρείας	»	474,80	
» »	ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ τἀνάπαλιν καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ	»	86,70	
» »	ἐνοίκιον δύο μηνῶν	»	106,—	
» »	ἀξίαν καὶ μεταφορικὰ διαφόρων ὑλικῶν	»	36,45	
» »	ἔξοδα φωτογραφήσεως	»	16,—	
			Δρ.	1,974,70

Ἀγορὰ κτημάτων πρὸς ἀνασκαφάς.

Δαπανηθέντα εἰς	Ἰωάννην Μουστόπουλον δι' ἀξίαν οἰκιῶν αὐτοῦ κειμένων ἐν τῇ ὁδῷ Τριπόδων, ἀγορασθεισῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας πρὸς ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν. .	Δρ.	7,100,—	
» »	Κ. Βαλσαμάκην καὶ Εἰρήνην χήραν Π. Παναγιώτου διὰ τίμημα ἀγροῦ ἐν Καλάμῳ ἀγορασθέντος ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας	»	800,—	
» »	συμβολαιογράφον Κ. Νίκαν διὰ συμβολαιογραφικὰ δικαιώματα αὐτοῦ διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ συμβολαίου περὶ ἀγορᾶς τοῦ ἀνωτέρω ἀγροῦ. . . .	»	40,—	7,940,—

Διάφοροι ἐργασίαι

Δαπανηθέντα εἰς	σύμβουλον Κ. Ζησίου δι' ὁδοιπορικὰ			
» »	ἔξοδα αὐτοῦ μεταβάντος εἰς διάφορα μέρη τῆς Μακεδονίας πρὸς μελέτην τοπογραφίας διαφόρων ἀρχαιολογικῶν μερῶν	Δρ.	407,70	407,70
				18,059,50

Ἄρθρον 2.

ΑΓΟΡΑ ΑΡΧΑΙΩΝ

Δαπανηθέντα εἰς	Θ. Παπαϊωάννου δι' ἀξίαν ἀργυροῦ νομίσματος ἀγορασθέντος διὰ τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον	Δρ.	25,—	25,—
				18,084,50

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Δημοσιεύματα.

Ἄρθρον μόνον.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1912 (ἐξακολούθησις ἐκδόσεως).

Δαπανηθέντα:

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 3ου καὶ 4ου τεύχους	Δρ.	1626,—	
» διαφόρους συγγραφεῖς δι' ἀμοιβὴν αὐτῶν	»	1,125,—	
» ἁμαξαγώγια ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως Ἐφημερίδος καὶ λοιπὰ μικροέξοδα	»	37,35	2,788,35

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1913.

Δαπανηθέντα:

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 1ου καὶ 2ου τεύχους	Δρ.	884,50	
» διαφόρους συγγραφεῖς δι' ἀμοιβὰς αὐτῶν	»	806,25	
» Ἐλευθέριον Καζάνην δι' ἀξίαν μεταλλογραφημάτων	»	880,75	
» Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ἀξίαν φωτοτυπικῶν πινάκων	»	305,—	
» Α. Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων πρὸς δημοσίευσιν	»	401,80	
» Στέφ. Στουρνάραν διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων πρὸς δημοσίευσιν	»	125,—	
» Αἰμιλ. Ζιλλιερὸν δι' ἐκπόνησιν πινάκων	»	110,—	
» μηχανικὸν Α. Ὀρλάνδον δι' ἐκπόνησιν σχεδιαγραμμάτων	»	100,—	
» Εὐάγγελον Ἰωαννίδην διὰ σχεδίασιν σκύφου	»	75,—	
» ἀμοιβὴν τῶν βοηθῶν περὶ τὴν διαχείρισιν τῆς Ἐφημερίδος	»	305,—	
» Α. Ἀρβανιτόπουλον διὰ φωτογράφησιν ἀναγλύφων Ἐλασσῶνος	»	95,—	
» ταχυδρομικὰ πρὸς ἀποστολὴν τῶν ἐντύπων εἰς καθιδρύματα καὶ ἑταίρους	»	190,75	
» ἁμαξαγώγια ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως τῆς Ἐφημερίδος καὶ λοιπὰ μικροέξοδα	»	17,55	4,296,60

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1914.

Εἰς φωτογρ. Ἀντώνιον Πετρίτσην δι' ἀξίαν 88 φωτο-

Εἰς μεταφοράν . . . . . . Δρ. 7,084,95

Ἐκ μεταφορᾶς			7,084,95
γραφικῶν πλακῶν ἀνασκαφῶν Ἀμφιαράου . . .	Δρ.	378,—	
Εἰς ἴδιον δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ.	»	68,30	
» » δι' ἀξίαν 59 φωτογραφικῶν πλακῶν ἀρχαιοτήτων Ἠπείρου	»	264,—	
» » δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ.	»	121,65	831,95

4) Ἀγορὰ χάρτου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος.

Δαπανηθέντα :

Εἰς ἀξίαν χάρτου, ναῦλον καὶ μεταφορικὰ αὐτοῦ, ἀποσταλέντος ἐκ Βιέννης ὑπὸ G. Roeder διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἐφημερίδος.	Δρ.	1,481,95	1,481,95

5) Πρακτικὰ Ἑταιρείας 1912.

Δαπανηθέντα :

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 500 ἀντιτύπων μετὰ ἰδιαιτέρων ἀντιτύπων διὰ τοὺς συγγραφεῖς.	Δρ.	1,524,50	
» Ἐλευθέριον Καζάνην δι' ἀξίαν μεταλλογραφημάτων	»	397,05	
» Ἀ. Γαζιάδην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων . . .	»	60,—	
» ταχυδρομικὰ τέλη ἀποστολῆς τῶν Πρακτικῶν εἰς καθιδρύματα καὶ Ἑταίρους	»	160,20	2,141,75

6) Σύγγραμμα Ἐφόρου Ἀρβανιτοπούλου «Περὶ στηλῶν Παγασσῶν».

Δαπανηθέντα :

Εἰς Joh. Hamboeck δι' ἐκτύπωσιν πινάκων Παγασῶν.	Δρ.	3,677,85	
» Χατζῆ-Σάββαν διὰ λιθαγράφησιν καὶ ἐκτύπωσιν 8 πινάκων.	»	960,—	
» Πάλλην καὶ Κοτζιᾶν διὰ προμήθειαν χάρτου . .	»	306,65	
» Στ. Ξενόπουλον καὶ Κυριακίδην δι' ἐκπόνησιν σχεδιαγραμμάτων	»	98,—	
» ναῦλον ἀποστολῆς ἀντιτύπων πινάκων ἐξ Εὐρώπης.	»	67,55	
» ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν	»	44,—	
» τελωνισμὸν πινάκων	»	16,70	5,170,75
			16,711,35

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Διάφορα ἔξοδα.

Ἄρθρον 1.

ΤΕΛΗ ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ

Δαπανηθέντα	εἰς κατανάλωσιν χαρτοσήμου πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων τῆς συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου κατὰ τὸν Νόμον ͵ΓΨΚΘ' 1910.	Δρ.	200,—	200,—

Ἄρθρον 2.

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

Δαπανηθέντα	διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πρώην κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας Κ. Πάνου κατὰ τὸ ἄρθρον 45 τοῦ Ὀργανισμοῦ πρὸς δρ. 81 μηνιαίως	Δρ.	972,—	972,—

Ἄρθρον 3.

ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΞΟΔΑ

Δαπανηθέντα	εἰς ἔξοδα πενθίμου διακοσμήσεως τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'.	Δρ	647,60	
»	εἰς συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἀνδριάντος τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου	»	5000,—	
»	εἰς συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν περιθάλψεως . . .	»	2,000,—	
»	εἰς συνδρομὴν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης Σοφίας Νοσοκομεῖα.	»	1,000 —	
»	εἰς ἀξίαν στεφάνου κατατεθέντος ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως . . .	»	80,—	
»	εἰς ἀξίαν δύο χειμερινῶν ἐνδυμασιῶν διὰ τοὺς κλητῆρας τῆς Ἑταιρείας	»	108,—	
»	εἰς ἔξοδα κηδείας ἀποβιώσαντος τέκνου κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας.	»	50,—	
»	εἰς Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς Ἑταιρείας	»	70,—	
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	8,955,60	1,172,—

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ	8,955,60	1,172,—
»	εἰς Ε. Κωστόπουλον διὰ συμβολαιογραφικὰ δικαιώματα αὐτοῦ διὰ τὴν σύνταξιν συμβολαίου περὶ ἀγορᾶς οἰκιῶν Ἰ. Μουστοπούλου κατὰ τὸ Ὠδεῖον Περικλέους.	»	53,—	
»	εἰς ἀποζημίωσιν Μπόσδα διὰ τὴν ἀνάρτησιν ἀρχαιολογικῶν εἰκόνων ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Ἑταιρείας	»	50,—	
»	εἰς Ἔφορον Ἀ. Ἀρβανιτόπουλον δι' ὁδοιπορικὰ ἐπανόδου του ἐκ Βόλου εἰς Ἀθήνας ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως, μεταβαίνοντος εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑταιρείας	»	30,70	
»	εἰς ἀξίαν ὑφάσματος καὶ ἐπένδυσιν ἑνὸς ἀνακλίντρου τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας κ.λ.π.	»	28,80	
»	εἰς κλητῆρα τῆς Ἑταιρείας Θ. Παπαϊωάννου δι' ἔξοδα αὐτοῦ γενόμενα διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν εἰσφορῶν τῶν ἐν Ἀθήναις ἑταίρων διὰ τὸ ἔτος 1913 . . .	»	25,—	9,152,10
				10,324,10

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ

Ἄρθρον μόνον.

ΕΞΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Δαπανηθέντα	εἰς φωτισμὸν τοῦ Καταστήματος κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ.	Δρ.	39,35	
»	εἰς μικροέξοδα τῶν γραφείων ἀπὸ 26 Νοεμβρίου—31 Δεκεμβρίου π. ἔ. . . .	»	8,85	
»	εἰς ἐπένδυσιν τραπέζης τοῦ Γραφείου τοῦ Συμβουλίου κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ. .	»	10,—	
»	εἰς ἀξίαν λιθοκόλλης διὰ τὴν συγκόλλησιν Παγασαίων στηλῶν κατὰ Αὔγουστον 1912	»	28,85	87,05

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1913

Χρέωσις	Ποσόν		Πίστωσις	Ποσόν	
Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912..	967	09	Ἐπληρώθησαν εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ...	61.809	49
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ....	67.516	65	» » ἀγορὰν δύο Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.....	9,110	—
» » ἐκποίησιν 50 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 1907.....	5.125		» » πιστωτὰς διαφόρους.....	924	85
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων....	1.224		» » ἀγορὰν 64 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1913 τῶν 40.000.000..............	31.880	20
» » προκαταβολάς.........	70		» » Ἐθνικὴν Τράπεζαν δι' ὑπόλοιπον καταθέσεως εἰς πρώτην ζήτησιν............	3,722	10
» » ἐκποίησιν μιᾶς Μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης......	4 955		Ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913...	1 028	40
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)......	28.617	30			
Ἄθροισις..........	108,475	04	Ἄθροισις..........	108,475	04

Ἐν Ἀθήναις τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913.

Ὁ Ταμίας
Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Ε Ξ Ο Δ Α	*Ποσὸν*	
Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας.	6,977	80
» Ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως.	1,493	85
» Ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας	720	—
» διαφόρους δαπάνας.	43	10
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	2,748	—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης. .	4,215	59
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά. . .	433	—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην.	18,059	50
» ἀγορὰν ἀρχαίων	25	—
» δημοσιεύματα	16,711	35
» τέλη χαρτοσήμου	200	—
» συντάξεις.	972	—
» ἔκτακτα ἔξοδα.	9,152	10
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων.	58	20
» Κεφάλαιον διὰ περίσσευμα ἐσόδων προστιθέμενον εἰς Κεφάλαιον	5,707	16
Ἄθροισις	67,516	65

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913

Ὁ Ταμίας
Λ. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

«ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ»

Ε Σ Ο Δ Α	*Ποσὸν*	
Ἀπὸ εἰσφορὰς τακτικῶν ἑταίρων.	2,156	-
» τόκους καὶ μερίσματα	28,359	—
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	76	—
» » ἐκ δημοσιευμάτων	3,357	25
» » διάφορα	3,532	40
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30,000	-
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	36	
Ἄθροισις.......	67,516	65

Ο Λογιστής
Π Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	Ποσόν	
Ταμεῖον	1,028	40
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	216,465	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	171,795	75
» » Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φράγκων 20,000,000	79,025	50
» » Δανείου ἔτους 1907 φράγκ. 20,000,000	15,423	25
» » Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	35	—
» » Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	640	-
» » Δανείου 40,000,000 ἔτους 1913	31,880	20
Προκαταβολαί	1,962	-
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	15,898	50
Ἀκίνητα κτήματα	23228	-
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	259,863	80
Χρεῶσται διάφοροι	1,100	
Ἐθνικὴ Τράπεζα (κατάθεσις εἰς πρώτην ζήτησιν)	3,722	10
	822,067	75

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913

Ὁ Ταμίας
Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1913

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	*Ποσον*	
Κεφάλαιον.	822,067	75
	822,067	75

'Ο Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

	Χρέωσις					
	Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1912		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1913		Τὸ ὅλον τῆς χρήσεως	
Ταμεῖον	967	90	107,507	95	108.475	04
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	212,310	25	9,110		221,420	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898	171,795	75			171,795	75
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1889	79,025	50			79,025	50
» » » » 1907	20,548	25			20,548	25
» Πατριωτικοῦ » 30,000,000	35	—			35	-
» Ἐθνικοῦ » Κεφαλαιοποιήσ.	640	—			640	—
» » » 40 ἑκαταμμυρ. ἔτους 1913.			31,880	20	31,880	20
Προκαταβολαὶ	2,032				2,032	—
Τράπεζα Γ. Π Σκουζὲ	62,559	75	1,034	25	63,594	—
Ἀκίνητα κτήματα	24,452	—			24,452	—
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	259,863	80			259,863	80
Χρεῶσται διάφοροι	1,100	—			1,100	—
Ἐθν. Τράπ. (καταθ. εἰς πρώτην ζήτησιν			3,722	10	3,722	10
Πιστωταὶ διάφοροι			924	85	924	85
Κεφάλαιον.			19,078	20	19,078	20
	835,329	39	173,257	55	1.008,586	94

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913.

Ὁ Ταμίας
Α. Α· ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1913

Π ί σ τ ω σ ι ς						*Ὑπόλοιπα τῇ 31 Δεκαμβρίου 1913*			
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1912		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1913		Τὸ ὅλον τῆς πιστώσεως		Χρέωσις		Πίστωσις	
		107,446	64	107,446	64	1,028	40		
		4,955	—	4,955		216,465	25		
						171,795	75		
		5,125	—	5,125	-	79,025	50		
						15,423	25		
						85	—		
						640	—		
		70	—	70	—	31,880	20		
		47,695	50	47,695	50	1.962	—		
		1,224	-	1.124	—	15,898	50		
						23,228	—		
						259,863	80		
						1,100	—		
						3,722	10		
924	85			924	85				
834,404	54	6,741	41	841,145	95			822,067	75
835,329	39	273,257	55	1,008,586	94	822,077	75	822,067	75

Ὁ Λογιστὴς
Γ. Π. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

τῶν γενικῶν λογαριασμῶν ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολὴ ἢ οὔ κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἔτους 1913

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ἐνεργητικοῦ

Ταμεῖον

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	967,09
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1913 ἐνεργηθείσας εἰσπράξεις	»	107,507,95
Τὸ ὅλον	Δρ.	108,475,04
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμὰς	»	107,446,64
ὑπόλοιπον Ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913	»	1.028,40

Χρηματόγραφα

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχον 76 μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀξίας	Δρ.	212,310,35
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος διὰ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας δύο ἀνωνύμων Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀξίας.	»	9,110,—
Τὸ ὅλον	»	221,420,25
καὶ ἐπιστώθη διὰ τῆς ἐκποιήσεως μιᾶς Μετοχῆς ἀξίας . . .	»	4,995,
οὕτω δὲ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπάρχουσιν 77 Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀξίας	»	216,465,25
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχον 1697 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898 ἀξίας	Δρ.	171,795,75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913	»	171,795,75
Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1913 ἠγοράσθησαν 64 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου 40,000,000 ἔτους 1913, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913.	Δρ.	31,880,20
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχον 365 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 ἀξίας	Δρ.	79,025,50
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913	»	79,025,50
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχον 200 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 ἀξίας	Δρ.	20,548,25
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος διὰ τῆς γενομένης ἐκποιήσεως πεντήκοντα (50) ἐκ τῶν ὁμολογιῶν τούτων ἀξίας	»	5,125,—
οὕτω δὲ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπάρχουσιν 150 ὁμολογίαι ἀξίας	»	15,423,25

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχον 35 ὁμολογίαι τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000,000 ἀξίας	Δρ.	35,—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δ' ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913	»	35,—
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχον ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως ἀξίας	Δρ.	640,—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913	»	640,—

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει Λ/σμοῦ εἰς Ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὠφείλοντο εἰς τὴν Ἑταιρείαν προκαταβολαί	Δρ.	2,032,—
Ἐπιστώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1913 γενομένας ἀποδόσεις προκαταβολῶν.	»	70,—
Ὑπόλοιπον ἀποδοτέον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913 . .	»	1,962,—

Τράπεζα Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 τὸ ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ ἀνήρχετο εἰς.			Δρ	65,559,75
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος διὰ τῶν ὀφειλομένων τόκων μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1912			»	1,034,25
Τὸ ὅλον.			Δρ.	63,594,—
καὶ ἐπιστώθη διὰ τῆς γενομένης ἐκπτώσεως 30 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἤτοι διὰ	Δρ.	19,078,20		
καὶ διὰ τῆς γενομένης πληρωμῆς τῆς πρώτης δόσεως τῶν 45 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἤτοι διά. . .	Δρ.	28,617,30		
Τὸ ὅλον			»	47,695,50
Ὑπόλοιπον πληρωτέον τῇ Ἑταιρείᾳ τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1914.			Δρ.	15,898,50

Ἀκίνητα κτήματα

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον			Δρ.	24,452,—
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος μὲ τὴν ἀξίαν τῶν ἐκποιηθέντων κτημάτων.			»	1,224,—
Ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913			»	23,228,—
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:				
1) ἐξ ἑνὸς ἀγροῦ εἰς θέσιν Μολυβᾶ ἀξίας. . .	Δρ.	7,955,40		
2) ἐξ ἑνὸς οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ .	»	7,903,85		
3) ἐξ ἑνὸς οἰκοπέδου ἐν Κηφισσίᾳ	»	6,768,75		
4) ἐκ μιᾶς οἰκίας ἐν Ἐλευσῖνι.	»	600,—		23,228,—

Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἡ ἀξία τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	259,863,80

ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ
κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 . . . . » 259,863,80

Χρεῶσται διάφοροι.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον . . . . Δρ 1,100,—
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ . . . .
Ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913 . . . . » 1,100,—

Ἐθνικὴ Τράπεζα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1913 κατετέθησαν ἐπ' ἀνοικτῷ λ/σμῷ
παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ δραχ. 3,722,10 ἐφ' ὧν
οὐδεμία μεταβολὴ ἐπῆλθεν
Ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913. . . . . » 3,722,10

Β΄. Ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν τοῦ Παθητικοῦ.

Πιστωταὶ διάφοροι.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὠφείλοντο εἰς πιστωτὰς διαφόρους. Δρ. 984,85
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμὸς οὗτος διὰ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1913 γενομένων πληρωμῶν . . . . » 924,85
Ὑπόλοιπον τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913 . . . . » μηδὲν

Πληρωτέα ἐντάλματα

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1913 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα 293 ἀξίας. . » 61,809,49
ἅτινα καὶ ἐξωφλήθησαν.

ΠΙΝΑΞ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς . . . . Δρ.			834,404.54
Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:			
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	Δρ.	967,09	
2) » 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης . .	»	212,310 25	
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795,75	
4) » 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889	»	79,075,50	
5) » 200 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1907	»	20,548,25	
6) » 35 ὁμολογίας Πατρ. Δανείου 30,000,000.	»	35,—	
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640,—	
8) » προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λογ/σμοῦ .	»	2032,—	
9) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ	»	62,559,75	
10) » ἀκίνητα κτήματα	»	24,452,—	
11) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863,80	
12) » Χρεώστας διαφόρους	»	1,100,—	
Τὸ ὅλον	Δρ.	835,329,39	
ἐξ ὧν ἀφῃρέθησαν τὰ ὀφειλόμενα εἰς διαφόρους πιστωτάς	»	924,85	Δρ. 834,404,54
Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1913 ἐπῆλθον αἱ ἑξῆς αὐξομειώσεις:			
1) Εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ταμείου τῆς 31 Δεκεμβρίου 1912	Δρ.	967,09	
προσετέθησαν αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1913 ἐνεργηθεῖσαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν κατάστασιν τῆς κινήσεως τοῦ ταμείου . . .	»	107,507,95	
Τὸ ὅλον	Δρ.	108,475,04	
ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθεισῶν πληρωμῶν	»	107,446,64	
ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913.	»	1,028,40	1,028,40
2) ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης 76 τὸν ἀριθμὸν ἀξίας	Δρ.	212,310,25	
προσετέθησαν δύο ἀνώνυμοι μετοχαὶ τῆς Ἐθνι-			
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	212,310,25	1,028 40

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	212,310,25	Δρ. 1,028,40
κῆς Τραπέζης ἀγορασθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀντὶ δραχμῶν	»	9,110,—	
Τὸ ὅλον	»	221,420,25	
καὶ ἀφῃρέθη ἡ μία ἐκποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας	»	4,955,—	
τῇ δὲ 31ῃ Δβρίου 1913 ὑπάρχουσιν 77 μετοχαὶ ἀξίας			Δρ. 216,465,25
3) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898 τὸν ἀριθμὸν 1697 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ σημ ιοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . .			Δρ. 171,795,75
4) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 τὸν ἀριθμὸν 365, οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν			» 79,025,50
5) ἐκ τῶν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 τὸν ἀριθμὸν 200 ἀξίας	Δρ.	20,548,25	
ἀφῃρέθησαν αἱ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐκποιηθεῖσαι πεντήκοντα (50) ὁμολογίαι ἀντὶ	»	5,125,—	
ἔμειναν δὲ τῇ 31 Δβρίου 1913 150 ὁμολογίαι ἀξίας			Δρ. 15,423,25
6) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30.000.000 τὸν ἀριθμὸν 35 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν			» 35,—
7) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . .			» 640,—
8) Κατὰ τὸ ἔτος 1913 ἠγοράσθησαν 64 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου 40 ἑκατομ., ἐφ᾽ ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913			» 31,880,20
9) ἐκ προκαταβολῶν εἰς ἐφόρους, ἐπιστάτας κ.λ.π. ἐπὶ ἀποδόσει λο/σμοῦ ὠφείλοντο τὴν 31 Δβρίου 1912.	Δρ.	2,032,—	
ἀπεδόθησαν δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1913	»	70,—	
ἑπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δβρίου 1913.			Δρ 1,962,—
10) εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ	»	62,559,75	
προσετέθησαν οἱ μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1912 ὀφειλόμενοι τόκοι	»	1,034,25	
Τὸ ὅλον	Δρ.	63,594,—	
καὶ ἀφῃρέθη ἡ γενομένη ἔκπτωσις 30 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἤτοι . . Δρ. 19,078,20			
καὶ ἡ πληρωμὴ τῆς πρώτης δόσεως τῶν 45 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἤτοι » 28,617,30			
Τὸ ὅλον	Δρ.	47,695,30	
ὑπόλοιπον πληρωτέον τῇ Ἑταιρείᾳ τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1914			Δρ. 15,898,50
11) ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ἀκινήτων κτημάτων . .	Δρ.	24,452,—	
Εἰς μεταφοράν . . .	Δρ.	24,452,—	534,153,85

Ἐκ μεταφορᾶς		Δρ.	534,153,85
ἀφῃρέθησαν τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ πωλήσεως οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ	» 1,224,—		
ἑπομένως κατὰ τὴν 31 Δεκεμβίου 1913 ἔμειναν ὡς περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀπαλλοτριωτὰ ἀκίνητα κτήματα ἀξίας		Δρ.	23,128,—
12) ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1899 τοῦ ἀνεγερθέντος καταστήματος τῆς Ἑταιρείας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ σημειοῦται δὲ αὕτη		»	259,863,80
13) ἐπὶ τῆς μερίδος «χρεῶσται διάφοροι» οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ τὸ ὑπόλοιπον αὐτῆς		»	1,100,—
14) Κατὰ τὸ ἔτος 1913 κατετέθησαν ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ δραχ. 3,722,10, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή.			
Ὑπόλοιπον ὀφειλόμενον τῇ Ἑταιρείᾳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913. .		»	3,722,10
			822,067,75

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 ἀποτελεῖται:

1)	ἀπὸ	μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,028,40
2)	»	77 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	216,465,25
3)	»	1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898 .	»	171,795,75
4)	»	365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου δανείου 1889	»	79,025,50
5)	„	150 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ δανείου 1907	»	15,423,25
6)	»	35 ὁμολογίας Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000 . .	»	35,—
7)	»	μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640,—
8)	»	64 ὁμολογία ς' Ἐθνικοῦ Δανείου 40 ἑκατομ. ἔτους 1913 .	»	31,880,20
9)	»	προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ	»	1,962,—
10)	»	ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζέ .	»	15,898,50
11)	»	ἀκίνητα κτήματα	»	23,228,—
12)	»	κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863,80
13)	»	χρεώστας διαφόρους	»	1,100,—
14)	»	καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	3,722,10
		Καθαρὰ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913 .	Δρ	822,067,75 (1)

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913.

Ὁ Ταμίας
Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

1) Ἡ μείωσις τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν ἔτος προῆλθεν ἐκ τῆς πτωχεύσεως τῆς Ἑταιρείας Γ. Π. Σκουζέ, μεθ' ἧς πάντες οἱ πιστωταὶ ἠναγκάσθη-

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

Κύριε Πρόεδρε.

Ἐκτελοῦντες τὴν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν τῆς ἐξελέγξεως τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ὑπόλογον ἔτος 1913, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὸ πόρισμα τοῦ παρ' ἡμῶν γενομένου ἐλέγχου.

Α'. ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ

Ταμεῖον.

Ἡ κίνησις τοῦ Ταμείου ἐνεργηθεῖσα διὰ τριπλοτύπων γραμματίων εἰσπράξεως καὶ χρηματικῶν ἐνταλμάτων νομίμως τεθεωρημένων καὶ κανονικῶς ἐξωφλημένων ἔχει ὡς ἔπεται:

α') Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον Ταμείου κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 κατὰ τὴν ἐνυπόγραφον βεβαίωσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους ἐκείνου . .	Δρ.	967,09
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ προϋπολογισμοῦ	»	67,516,65
» » προκαταβολάς	»	70.—
» » ἐκποίησιν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 1907. .	»	5,125.—
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων	»	1,224.—
» » ἐκποίησιν μιᾶς Μετοχῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης .	»	4,955.—
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις) ὅρα σελίδας 41 καὶ 44 Ἀπολογισμοῦ τῆς Ἑταιρείας	»	28,617 30
Τὸ ὅλον	»	108,475 04

σαν νὰ συμβιβασθῶσι λαμβάνοντες 70 τοῖς ἑκατόν. Ἡ μείωσις ὅμως εἶναι φαινομενικὴ διότι ἐκ τῶν ἀποσυρθέντων χρημάτων. (δραχ. 180,000) ἐκ τῶν Τραπεζῶν Ἀθηνῶν, Ἀνατολῆς καὶ Σκουζὲ ἠγοράσθησαν Μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης πρὸς δραχμὰς 4000—καὶ ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου, ὧν ἡ τιμὴ σήμερον ηὐξήθη σημαντικῶς. Ἀλλ' ὅμως ἐν τῷ Ἀπολογισμῷ ἐσημειώθησαν αἱ Μετοχαὶ καὶ αἱ Ὁμολογίαι κατὰ τὴν ἀξίαν τῆς ἀγορᾶς. Οὕτω δὲν ἐμειώθησαν, ἀλλ' ηὐξήθησαν τὰ κεφάλαια τῆς Ἑταιρείας. (Ἴδε Πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς 24 καὶ 27 Φεβρουαρίου 1912, 28 Μαρτίου, 4 καὶ 25 Ἀπριλίου, 12 καὶ 14 Σεπτεμβρίου, 5, 10, 16, 22 καὶ 29 Ὀκτωβρίου, 20 Νοεμβρίου καὶ 20 Δεκεμβρίου 1913).

β΄) Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	Δρ.	61,809.49
» » ἀγορὰν δύο Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης . .	»	9,110.—
» » πιστωτὰς διαφόρους	»	924.85
» » ἀγορὰν 64 ὁμολογιῶν Ἐθνικ. Δανείου 40,000,000 τοῦ ἔτους 1913	»	31,880,20
» » Ἐθνικὴν Τράπεζαν (κατάθεσις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ)	»	3,722.10
Ὑπόλοιπον μετρητῶν, εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν	»	1,028 40
Τὸ ὅλον.	»	108,475 04

B΄. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ

α΄.) Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς ἐτησίας τακτικῶν ἑταίρων.	Δρ.	2,156.—
» τόκους καὶ μερίσματα.	»	28,359.—
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	»	76.—
» » ἐκ δημοσιευμάτων	»	3,357.25
» » διάφορα.	»	3,532.40
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου.	»	30,000.—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων.	»	36.—
Τὸ ὅλον.	»	67,516 65

β΄.) Ἔξοδα

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων τῆς Ἑταιρείας . .	Δρ.	6,977.80
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως.	»	1,493 85
» ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλ. τῆς Ἑταιρείας	»	720 —
» διαφόρους δαπάνας	»	43 10
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης.	»	2,748.—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης . . .	»	4,215 59
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	»	433.—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν σχετικὴν δαπάνην.	»	18,059.50
» ἀγορὰν ἀρχαίων	»	25.—
» δημοσιεύματα.	»	16,711.35
» τέλη χαρτοσήμου	»	200.—
» συντάξεις	»	972.—
» ἔκτακτα ἔξοδα	»	9,152.10
» Κεφάλαιον, τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων προστιθέμενον		
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	58,20
εἰς Κεφάλαιον	»	5,707,16
Τὸ ὅλον	»	67 516.65

Γ'. ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

α'.) *Ἐνεργητικόν.*

	Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	822,067,75
	Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1)	Ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,028,40
2)	» μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	216,465,25
3)	» ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795,75
4)	» » Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889	»	79,025,50
5)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907	»	15,423,25
6)	» » Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	»	35,—
7)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640,—
8)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1913	«	31,880,20
9)	» προκαταβολάς	»	1,962,—
10)	» καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζέ	»	15,898,30
11)	» ἀκίνητα κτήματα	»	23,228,—
12)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863,80
13)	» χρεώστας διαφόρους	»	1,100,—
14)	» κατάθεσιν ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	3,722,10
	Τὸ ὅλον	»	822,067,75

β') *Παθητικόν.*

Τὸ δὲ Παθητικὸν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	822,067,75
ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τῆς Ἑταιρείας	»	822,067,75

Δ'. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

	Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	822,067,75
	Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :		
1)	ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,028,40
2)	» 77 Μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	216,465,25
3)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	»	171,795,75
4)	» 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	79,025.50
5)	» 150 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1907	»	15,423,25
6)	» 35 ὁμολογίας πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	»	35,—
7)	» μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640,—
	Εἰς Μεταφορὰν	»	484,413,15

		Ἐκ Μεταφορᾶς	»	484,413,15
8)	»	64 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 40,000,000 ἔτους 1913.	»	31,880,20
9)	»	προκαταβολάς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ.	»	1,962,—
10)	»	καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π Σκουζέ	»	15,898,50
11)	»	ἀκίνητα κτήματα	»	23,228,—
12)	»	κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863,80
13)	»	χρεώστας διαφόρους	»	1,100,—
14)	»	καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ	»	3,722,10
		Ἐν ὅλῳ καθαρὰ περιουσία τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913. . . .	»	822,067,75

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα, ἤτοι «Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα», «Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» κ.λ.π. καταγεγραμμένα ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν ἐπωλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1913 καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 3,357.25, αἵτινες ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας, ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α. ἄρθρον 4.

Μετὰ τὸν γενόμενον λεπτομερῆ ἔλεγχον, ὀφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀκρίβειαν καὶ τάξιν, ἥτις ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν προκειμένην διαχείρισιν, ὡς καὶ τὴν ἄμεμπτον τήρησιν τῶν λογιστικῶν βιβλίων, καὶ διὰ τοῦτο προτείνομεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ ὡς ὀρθῶς γενομένην τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1913, ἐπικυρώσῃ τὸν Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους τούτου, εὐαρεστουμένη δὲ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὡς καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν μετ' ἐπιμελείας ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ἰανουαρίου 1914.

Τὰ μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας

Α. ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΜΠΑΣΙΑΣ
Μ. Β. ΚΥΡΗΣ
Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΤΗΣ 12ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1914

Τῇ 12ῃ Ἰανουαρίου 1914, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 ½ π. μ. συνῆλθον εἰς γενικὴν Συνέλευσιν οἱ Ἑταῖροι ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὀργανισμοῦ, ἵνα ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείαν διὰ τὸ ἔτος 1914 καὶ ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1913.

Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο τῇ 10 ½ ὥρᾳ π. μ. παρόντων τριάκοντα ἑπτὰ ἑταίρων, εἰς οὓς διενεμήθη ἔντυπος Γενικὸς Ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1913 μετ' ἀναλυτικῶν πινάκων.

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνστ. Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γεώργιος Φιλάρετος, πρῶτος Γραμματεὺς ὁ κ. Χρῆστος Ἠλιόπουλος καὶ δεύτερος Γραμματεὺς ὁ κ. Δημήτριος Δουκάκης.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπείας διὰ τὸ ἔτος 1914 οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Ματάλας, Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιᾶς, Μιχαὴλ Κύρης, Γεώργιος Κλοντηρόπουλος καὶ Πάνος Κωνσταντινίδης

Μετὰ ταῦτα ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Χρῆστος Ἠλιόπουλος ἀνέγνωσε τὴν ἐν σελίδ. 47 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1913, ἡ δὲ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν τοῦ ἔτους 1913.

Μετὰ μικρὰν διακοπὴν ἐπανελήφθη ἡ συνεδρίασις, εἰς ἣν προσῆλθεν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας.

Τὴν Α. Μ. προσεφώνησεν ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. Γεώργιος Μιστριώτης. Εἶτα δὲ ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Καββαδίας ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1913.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1913.

Α'

Ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς:

1) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* τοῦ ἔτους 1912 τεῦχος γ'-δ' εἰς 500 ἀντίτυπα.
2) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* τοῦ ἔτους 1913 τεῦχος α'-β' εἰς 500 ἀντίτυπα.
3) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* τοῦ ἔτους 1912 εἰς 500 ἀντίτυπα.

Β'.

Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἑξῆς:

1) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*. Περίοδος Β'. (1862 καὶ 1869-1874). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν φυλλαδίων 15 17.

2) *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* Περίοδος Γ'. (1883 1913) Ἐπωλήθησαν ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἔτους 1894, ἓν τῶν τευχῶν α-β τοῦ 1096, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1897 ἕως 1899, ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α-β-γ τοῦ 1900, ἓν τοῦ 1905 καὶ 1908, 3 ἀντίτυπα τοῦ 1910 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ-δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1911 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ-δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, 14 ἀντίτυπα τοῦ 1912, καὶ 84 τοῦ τεύχους γ-δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ 94 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α-β τοῦ ἔτους 1913. —Ἐδωρήθησαν ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1909, δύο τοῦ 1910, καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ-δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δύο ἀντίτυπα τοῦ 1911, καὶ δύο τοῦ τεύχους γ δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διενεμήθησαν 8 ἀνείτυπα τοῦ 1912, 212 τοῦ τεύχους γ δ τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ 217 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α-β τοῦ ἔτους 1913.

3) *Πρακτικὰ τῆς Ἀρχααιολογικῆς Ἑταιρείας*. Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1900 1903, 1904 καὶ 1908, δύο τοῦ ἔτους 1909, δύο τοῦ 1910 καὶ δώδεκα τοῦ 1911. Ἐδωρήθησαν ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1906, δύο τοῦ 1907, ἓν τοῦ 1908 καὶ τρία τοῦ 1911. Διενεμήθησαν 286 ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1912.

4) *Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* ὑπὸ Π. Καββαδία 1837-1900. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 3.

5) *Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου Ἐπιτροπῆς*. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἕν.

6) *Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου*. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον ἕν.

7) *Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ* Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 3

8) *Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885 1890* Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 3.

9) *Γενικαὶ Συνελεύσεις*. Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1886.

10) *Comptes rendus du Congrès Internationat d'Archéologie 1ère Session-Athènes 1905* Ἐπωλήθη ἀντίτυπον ἕν, ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 2.

Γ'

Πίναξ τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837-1860).

Ἔτη	*Τεύχη*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν*
1837	1	149
1837	2	200
1837	3	189
1837	4	199
1839	11	1
1839	12	1
1839	15	2
1839	17	5
1840	18	1
1840	19	15
1840	20	7
1840	21	12
1841	22	19
1841	23	24
1841	24	22
1842	25	41
1842	26	51
1842	27	44
1842	28	23
1843	29	30
1858	50	83
1859	51	317
1860	53	43
1860	54	12
1860	55	38

11) *Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου* ὑπὸ Χ. Τσούντα. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 8 καὶ ἐδωρήθησαν 4

12 *Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων Τάφων* ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 25 καὶ ἐδωρήθησαν 3.

13) *Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας*. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 22.

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869 1874).

Τοῦ ἔτους 1862 ὑπάρχουσι σειραὶ πλήρεις 269 ἑκάστη ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα τευχῶν ὑπὸ στοιχεῖα Α-ΙΒ'. Τὰ μεμονωμένα τεύχη τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν ἐτῶν 1869-1874 ἔχουσιν οὕτω:

Ἔτη	*Τεύχη*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν*
1862	β'	13
1862	γ'	4
1862	δ'	19
1862	ε'	7
1862	ς'	16
1862	ζ'	4
1862	η'	6
1862	θ'	28
1862	ι'	24
1862	ια'	19
1862	ιβ'	11
1869	ιγ'	161
1870	ιδ'	117
1872	ιε'	297
1873	ις'	297
1874	ιζ'	290

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 κ. ἑ.).

α') Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἑταιρείας ὑπάρχουσι πρὸς πώλησιν πεντή-

κοντα ἓξ πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἑκάστη τῶν σειρῶν τιμᾶται δραχμῶν 775.

β') Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἑξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἕκαστος δραχμ. 25, ἕκαστον δὲ τεῦχος δραχμ. 6,25.

Ἔτη	*Ἀριθμὸς τόμων*	*Ἀριθμὸς τευχῶν* α'	β'	γ'	δ'
1883	108	—	—	7	7
1884	121	1	1	17	—
1885	29	2	2	—	2
1886	19	—	—	—	3
1887	26	1	—	—	1
1888	34	—	—	3	3
1889	36	—	—	—	—
1890	33	—	—	3	3
1891	38	—	—	—	—
1892	42	1	—	—	—
1893	61	1	1	—	1
1894	63	1	1	8	—
1895	20	29	4	4	—
1896	11	—	—	10	10
1897	15	1	1	—	—
1898	13	—	—	1	—
1899	5	—	8	8	20
1900	15	—	—	4	3
1901	9	—	—	4	4
1902	1	—	—	7	7
1903	—	—	—	2	2
1904	4	—	—	8	8
1905	100	—	—	3	3
1906	86	—	—	9	9
1907	71	10	10	—	—
1898	85	—	—	7	7

1909	108	—	—	—	29
1910	155	—	—	17	17
1911	170	4	4	—	—
1912	163	—	—	19	19
1913	—	189	189	—	—

4) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἔτος	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων*	*Ἔτος*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων*
1842	82	1891.	151
1848—1849.	174	1892.	167
1858—1859.	231	1893.	208
1871—1872.	608	1894.	55
1872—1873.	91	1895.	55
1873—1874.	250	1896.	47
1874—1875.	615	1897.	62
1876—1877.	497	1898.	58
1877—1878.	519	1899.	56
1878—1879.	640	1900.	36
1879—1880.	589	1901.	16
1880—1881.	560	1902.	17
1881—1882.	374	1903.	12
1882—1883.	104	1904.	8
1883	54	1905.	8
1884	12	1906.	13
1885	118	1907.	23
1886	75	1908.	52
1887	57	1909.	150
1888	134	1910.	145
1889	129	1911.	136
1890	87	1912.	214

5) *Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχ. Ἑταιρείας*

τῶν ἐτῶν 1860-1870

Ἔτος	*Φυλλάδια*
1860	195
1861	345
1862	271
1863	244
1864	18
1866	314
1867	41
1868	72
1869	111
1870	171

6) *Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου*. Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*ἀντίτυπα*
1852	β΄	84
1855	γ΄	237

7) *Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου Ἐπιτροπῆς* ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 41, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

8) *Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ* κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμεναι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 135, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. μιᾶς.

9) *Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας*. Τόμος πρῶτος. Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαϊκαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ὑπὸ Η.

G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1869, ἀντίτυπα 326, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 12,50.

10) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 126, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 15.

11) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 620, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 3.

12) Εὑρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 309, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 30.

13) Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων.

(Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τεῦχος γ' καὶ δ' 1902).

Ἀντίτυπα 100, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 5.

14) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. (Τόμ. Α' 1906). Ἀντίτυπα 168, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 25.

15) Comptes-Reudus du Congrès International d'Archéologie 1re Session. Athènes 1905. Ἀντίτυπα 1383, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 6.

16) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου. Ἐν Ἀθήναις 1907. Ἐν ὅλῳ ἀντίτυπα 201, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

17) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσούντα Ἀντίτυπα 197, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

18) Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐν Ἀθήναις 1910. Ἀντίτυπα 390 ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχμῶν 10.

19) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου. Ἐν Ἀθήναις 1911. Ἀντίτυπα 509, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 4.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1913

Τῇ 12ῃ Ἰανουαρίου 1914, ὥρᾳ 10 $^1/_2$ π. μ. ἐγένετο ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑταιρείας ἡ ἐτησία γενικὴ συνέλευσις τῶν Ἑταίρων παρουσίᾳ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, Προέδρου τῆς Ἑταιρείας, ὃν εἰσελθόντα εἰς τὴν αἴθουσαν τὸ πρῶτον μετὰ τὰς ἐνδόξους ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἤπειρον νίκας ἀνευφήμησεν ἡ συνέλευσις.

Παρελθὼν ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. Γ. Μιστριώτης προσηγόρευσε τὴν Α. Μεγαλειότητα διὰ τῆς ἑξῆς γραπτῆς προσφωνήσεως·

Μεγαλειότατε,

Ἐν ἡμέραις, καθ' ἃς ὁ Ἄρης σείει τὸ φοβερὸν αὐτοῦ κράνος καὶ κρούει τὴν ἀσπίδα, αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Μουσαγέτης Ἀπόλλων δὲν ᾄδουσιν, οὐδὲ τὰ ῥόδα τοῦ πολιτισμοῦ θάλλουσιν ἐν τοῖς κήποις τῆς Εἰρήνης.

Διὰ τοῦτο ἡ ὅλη τοῦ Ἔθνους προσοχὴ ἐστρέφετο πρὸς τοὺς εὐκλεεῖς ἀγῶνας, ἐν οἷς ὁ Πρόεδρος τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας ἠγωνίζετο ἐν τοῖς προμάχοις.

Τῶν εὐκλεῶν ἀγώνων παρασκευαστὴς ἐγένετο ὁ πολύκλαυστος Βασιλεὺς Γεώργιος, ὁ ἐπὶ ἥμισυν αἰῶνα μετὰ συνέσεως ἀστασιάστως βασιλεύσας. Κατ' ἐξοχὴν αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θέλουσιν ἐπαινεῖ τὴν σύνεσιν τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως Γεωργίου, μεγάλην ἐπιμέλειαν καταβαλόντος περὶ τῆς στρατιωτικῆς τοῦ τότε Διαδόχου μορφώσεως.

Ἐν τῇ συνέσει αὐτοῦ κατεῖδεν, ὅτι λαὸς ἔχων ἐθνικὰ δίκαια νὰ διεκδικήσῃ δεῖται Βασιλέως πολεμικοῦ.

Διὰ τοῦτο ἔχαιρεν, ὁσάκις ἤκουεν, ὅτι ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται ἡ στρατιωτικὴ τοῦ Διαδόχου μόρφωσις. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἐγίνωσκεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῆς βασιλείας Αὐτοῦ δὲν ἦτο ὥριμος πρὸς διεξαγωγὴν μεγάλου πολέμου. Παρεσκεύαζε λοιπὸν τὸ Ἔθνος στρατιωτικῶς καὶ οἰκονομικῶς. Ἦτο δ' ἐπιτήδειος πρὸς παρασκευαστικὰς ἐργασίας, διότι εἶχε τὴν μὲν ἀντίληψιν ὀξεῖαν, τὴν δὲ διάνοιαν εὔστροφον καὶ ἀκτινοβόλον.

Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α΄ ἤκμαζεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Τότε σχεδὸν σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐκοσμήθη διὰ Μουσείων, ἅπερ ἐπληρώθησαν βαρυτίμων κειμηλίων τῆς Τέχνης. Ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου Γεωρίγου συνέστη Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον, δι' οὗ ἡ τοῦ Περικλέους πόλις ἐγένετο κέντρον ἀρχαιολογικῶν μελετῶν.

Πρὸς τέλεσιν δὲ μεγάλων ἐθνικῶν ἔργων συνεβάλλετο οὐχὶ σμικρὸν καὶ ἡ τοῦ ἤθους εὐγένεια, τὸ διαλλακτικὸν τῶν τρόπων καὶ τὸ αἰωνίως εὔθυμον καὶ φαιδρὸν τοῦ προσώπου. Ναί, ἐμειδία, ὡς ὁ οὐρανὸς τῆς πατρίδος τοῦ Φειδίου καὶ ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους μειδιᾷ. Τὸ Βασιλικὸν πρόσωπον εἶχε τὰς ἀρετὰς ταύτας, διότι ἀνετράφη ἐν τῇ πατρίδι τῶν ἀκτινοβόλων ἀστέρων, τῶν μυροβόλων ἀνθέων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἡ γλῶσσα εἶναι μεστὴ ὑμηττίου μέλιτος καὶ ἔχει τὴν ἁρμονίαν τῶν εὐστόμων ἀηδόνων

Ὁ ἡμέτερος Βασιλεὺς Γεώργιος ἔχων συνείδησιν τοῦ διαλλακτικοῦ αὐτοῦ ἤθους μετέβη εἰς πόλιν πολυάνθρωπον, τὴν Θεσσαλονίκην, ἐν ᾗ ἠδύνατο νὰ δημιουργηθῶσι μίση μέλλοντα νὰ διασπάσωσι τὸ ἡμέτερον ἔθνος.

Τοὺς πάντας διήλλαξε καὶ ἐνίκησεν ἐν τῷ ἀγῶνι

τούτῳ ἀλλὰ τοῦτο κατιδόντες οἱ πολέμιοι τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς διὰ παλαμναίου κακούργου διέρρηξαν τὴν εὐγενῆ καρδίαν τὴν ἀγαπήσασαν τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν νικῶν καὶ τῶν τροπαίων ἔπεσεν ὁ ἡμέτερος Βασιλεὺς ὡς ἥρως ἐν πολέμῳ. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἐθρήνησαν οἱ ἁπανταχοῦ Ἕλληνες, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἧς ἐγένετο προστάτης.

Παρήγορον ὅμως ἦτο, ὅτι ἀνηγορεύθη Βασιλεὺς ὁ Πρόεδρος τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας Κωνσταντῖνος, ὁ διαπρέψας ἐν δυσὶ μεγάλοις πολέμοις, Οὗ ἡ στρατιωτικὴ μεγαλοφυΐα ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν κριτικῶν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε παρεβλήθη πρὸς δύο μεγάλους στρατηγούς. Ἴσως καὶ ἄλλοι μεγάλοι στρατηγοὶ δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἀλλὰ μόνον τῷ ἡμετέρῳ Βασιλεῖ ἀνήκει ἡ τιμή, ὅτι διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐπανήγαγε Φυλὴν εὐφυεστάτην εἰς τὴν ἐκπολιτικὴν αὐτῆς δρᾶσιν.

Δύο μεγάλους καὶ εὐκλεεῖς πολέμους ἐτέλεσεν ἡ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς Ἑλληνίδος νεολαίας, τῆς ἐξοπλισθείσης ἐκ τοῦ μεγάλου ὁπλοποιείου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν ἄλλων παιδευτηρίων.

Ἀλλ' ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν ἔπεσον πολλαὶ ἡρώων μυριάδες, αἵτινες ἔσονται οἱ φοβεροὶ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος φρουροί. Διότι δάφναι καταρδευθεῖσαι ὑπὸ ἁγνοῦ αἵματος εἶναι ἀειθαλεῖς καὶ τὰ τῶν Γιγάντων ὀστᾶ γενήσονται συνοριακοὶ πάλοι, οὓς οὐδεὶς ὁρογλύφος τολμήσει, ἵνα ὑπερβῇ. Διότι αἱ ψυχαὶ τῶν πεσόντων ἡρώων συμμαχήσουσι μετὰ τῶν περιοίκων τῆς Δωδώνης, τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ῥοδόπης.

Οἱ πολεμισταὶ οὗτοι, ὧν ἡγήσατο ὁ δαφνοστεφὴς Βασιλεύς, εἶνε κοσμοϊστορικοί, οὓς ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία

ἀπεφάσισεν, ἵνα διαιωνίσῃ. Ἐπὶ τούτῳ ἐξελέξατο ἐπιτροπείαν συνισταμένην ἐξ ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν τῆς πρωτευούσης. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη συνέλεξε μέχρι τοῦδε πολλὰς μυριάδας δραχμῶν. Ἐντεῦθεν τὸ θάρρος ἀντλοῦντες πεποίθαμεν, ὅτι τὸ μνημεῖον γενήσεται μεγαλοπρεπέστατον.

Προοιμιαζόμενοι εἴπομεν, ὅτι ἐν καιρῷ πολέμου ἀρχαιολογικαὶ ἐργασίαι δὲν δύνανται εὐκόλως νὰ τελεσθῶσι καὶ ὅμως ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία, καίπερ στερηθεῖσα τῶν πόρων αὐτῆς, ὅμως ἐποίησεν οὐχὶ ὀλίγας ἀνασκαφάς. Οὕτως ἤχθησαν εἰς πέρας αἱ τοῦ Ἀμφιαρείου ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ἀρχαιολόγου κ. Βασιλείου Λεονάρδου καὶ ἠρξάμεθα ἀνασκάπτοντες τὴν Νικόπολιν, ἐν ᾗ ἐδίδασκεν ὁ στωϊκὸς φιλόσοφος Ἐπίκτητος. Ἡ πόλις αὕτη διετηρήθη σχεδὸν ἀκεραία καὶ ὁ ἀρχαιολόγος καὶ σύμβουλος τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας κ. Ἀλέξανδρος Φιλαδελφεὺς ἐποίησε σπουδαίας ἀνακαλύψεις. Καὶ ἐν ἄλλαις ἀπελευθερωθείσαις χώραις ἐποιήσαμεν ἢ μέλλομεν νὰ ποιήσωμεν ἀνασκαφάς, ὡς ἐν Μιτυλήνῃ καὶ Χίῳ.

Μετ' ὀλίγον γενήσονται ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ Ὠδείῳ τοῦ Περικλέους, οὗ ἡ κατασκευὴ ἐγένετο κατ' ἐπιστασίαν τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ καὶ τὰς ὑποδείξεις τῆς Ἰάδος Ἀσπασίας, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τῇ «Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι». Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἠρξάμεθα τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου τῶν Παγασαίων εἰκόνων τῶν ἀνακαλυφθεισῶν ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Ἀποστόλου Ἀρβανιτοπούλου. Ἐν ταῖς εἰκόσι ταύταις πάντες θαυμάζουσι τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων τῶν ἐκτεθέντων εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας. Περὶ ἄλλων ἐργασιῶν τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας θέλει πραγματευθῇ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας.

Ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι ἡ Ἑταιρεία ἡ τιμήσασα

τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπὶ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα καὶ ἔχουσα Πρόεδρον καὶ προστάτην τὸν νικηφόρον Βασιλέα θέλει ποιήσει ἐν τῷ μέλλοντι γενναῖα ἔργα. Ἐγγυᾶται τοῦτο ἡμῖν τὸ φιλόμουσον τοῦ Βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου καὶ τὸ πρόθυμον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅπως ἀναδείξῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡμετέρας Φυλῆς, ὅπερ ἐν τοῖς ἀρχαίοις μνημείοις ἐγκρύπτεται. Μετὰ τὰ εἰρημένα δίδομεν τὸν λόγον τῷ γραμματεῖ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας.

Εἶτα παρελθὼν ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἔχουσαν οὕτω:

Τὸ Συμβούλιον, ἀρχόμενον τῆς περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους λογοδοσίας του, λόγον ποιεῖται ἐν πρώτοις περὶ τῶν ἑταίρων. Μετὰ λύπης ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀπεβίωσαν οἱ τακτικοὶ ἑταῖροι Ἀλέξανδρος Βάσος, Γρηγ. Γρηγοράκης, Γ. Κεφάλας, Ι. Μαγγιῶρος, Παῦλος Σκουζὲς καὶ Ν. Σπηλιόπουλος. Καὶ ἐπιτίμιοι ἑταῖροι ὑπέκυψαν εἰς τὸ μοιραῖον τέλος, οἱ Ἰωσὴφ Hampel Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τῆς Οὑγγαρίας, Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πετρουπόλεως καὶ διευθυτὴς ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Βιβλιοθήκῃ, καὶ Ἄγγελος de Gubernatis, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ῥώμης. Ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν τακτικῶν ἑταίρων ἀνῆλθε κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἰς 179.

Τὰ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἑταιρείας ἐκτίθενται ἐν τοῖς ὑπ' ὄψει ὑμῶν ἐντύποις λογιστικοῖς Πίναξιν, ἐν οἷς ἀναγράφονται ἀναλελυμένως τά τε ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Ἑταιρείας. Ἀνῆλθον δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος τὰ μὲν ἔσοδα εἰς δρ. 67,516 τὰ δὲ ἔξοδα εἰς δρ. 61,809, ὥστε προέκυψε πλεόνασμα δρ. 5,707.

Περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας ἀναφέρομεν, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς ἐξηκολούθησεν ἐκδιδομένη τακτικῶς ὑπὸ τὴν φιλότιμον ἐπιμέλειαν τοῦ συμβούλου τῆς Ἑταιρείας καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Βασιλείου Λεονάρδου. Ἐξεδόθησαν δ' ἐν καιρῷ καὶ τὰ *Πρακτικὰ* τοῦ ἔτους 1912. Τοῦ ἀπὸ ἐτῶν δὲ παρασκευαζομένου ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας μεγάλου συγγράμματος περὶ τῶν ἐγχρώμων Στηλῶν τῶν Παγασῶν ὑπὸ τοῦ ἐνεργήσαντος τὰς ἀνασκαφὰς κ. Ἀρβανιτοπούλου ἤρξατο ἤδη ἡ ἐκτύπωσις. Πολυδάπανον δ' εἶνε τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλ' εἶνε ἔργον σημαντικὸν συνοδευόμενον ὑπὸ ἐγχρώμων πινάκων, ὧν ἡ παρασκευὴ εἶνε λίαν δαπανηρά. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο τὸ συμβούλιον ἀνακοινοῖ τὸ ἑξῆς:

«Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου πρόκειται ὄχι μόνον νὰ γείνωσι γνωστὰ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τὰ σπουδαῖα ἐκεῖνα καὶ πρωτοφανῆ εὑρήματα τῶν Παγασῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ δημοσιευθῶσιν εἰκόνες μέλλουσαι νὰ διατηρήσωσι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου παραστάσεων, διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ ζωηρότης τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου χρωμάτων δὲν εἶνε δυνατόν, παρερχομένου τοῦ χρόνου, νὰ μείνῃ ἀμείωτος. Προκειμένου ἄρα νὰ ἐκδώσῃ ἡ Ἑταιρεία σύγγραμμα, ὅπερ θὰ ἔχῃ ἐν τῷ μέλλοντι μνημειακὸν χαρακτῆρα, ἐπιβάλλεται αὐτῇ μηδεμιᾶς νὰ φεισθῇ δαπάνης. Εὐνόητον δ' ἄλλως, ὅτι ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου θέλει ἔχει μεγάλα ἔσοδα. Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν πλακῶν τούτων δαπάναι ἐδύναντο νὰ εἶνε πολὺ μείζους, εἰ ἐξηκολουθοῦμεν λαμβάνοντες αὐτὰς διὰ ζωγράφων. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅμως τῶν δαπανῶν τούτων ἀπεφασίσαμεν νὰ λάβωμεν χρωμοτυπικὰς φωτογραφίας καὶ πρὸς τοῦτο παρηγγείλαμεν τὰς ἀναγκαίας πλάκας. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις ἐγίνωσκε τὴν

χρῆσιν τῆς νέας ταύτης ἀνακαλύψεως. Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι πολλοὶ φωτογράφοι. Ἀλλ' οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὰ χρώματα. Ἐν ᾧ λοιπὸν εὑρισκόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, ὁ Ὑπασπιστὴς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως κ. Ἰωάννης Φραγκούδης, φιλόπατρις ὤν, ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι ἀφιλοκερδῶς προσφέρει τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν, διότι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὡς ἐρασιτέχνης ἀσχολεῖται περὶ τὴν χρωμοτυπικὴν φωτογραφίαν. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας του ταύτης ἦσαν ἐπιτυχέστατα καὶ οὕτως αἱ ἡμέτεραι δαπάναι μεγάλως ἐμειώθησαν».

Τρέπομεν νῦν τὸν λόγον εἰς τὸ κύριον ἔργον τῆς Ἑταιρείας, εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ λήξαντος ἔτους.

Ἐν ταῖς σήμερον ἡμέραις Ἐθνικῆς δόξης, καθ' ἃς μεγάλαι Ἑλληνικαὶ χῶραι ἠλευθερώθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηλάτου Βασιλέως ἡμῶν, ἡγουμένου τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ του, δὲν παρέλειψε τὸ Συμβούλιον νὰ ἐκπληρώσῃ, κατὰ τὸ ἐνόν, ὃ εἶχεν ἀνασκαφικὸν καθῆκον, ἰδιαζόντως δ' ἔστρεψε τὴν προσοχήν του εἰς τὰς προσφιλεῖς ἐκείνας χώρας, ἔνθα εὐρὺ πρόκειται τῇ Ἑταιρείᾳ στάδιον ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν.

Τοῦ Γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Ἠπείρου κ. Γ. Χρηστάκη Ζωγράφου παρασχόντος τῇ Ἑταιρείᾳ τὴν ἄδειαν νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς ἐν ***Νικοπόλει***, τῇ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, ὡς γνωστόν, κτισθείσῃ πόλει πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παρὰ τὸ Ἄκτιον λαμπρᾶς αὐτοῦ μάχης κατὰ τοῦ Ἀντωνίου, τὸ Συμβούλιον ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν εἰς τὸν σύμβουλον τῆς Ἑταιρείας καὶ καθηγητὴν κ. Ἀλέξανδρον Φιλαδελφέα.

Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Συμβούλιον ἔκθεσιν τοῦ κ. Φιλαδελφέως, ἥτις δημοσιεύεται ἐν τέλει τοῦ τεύχους τούτου τῶν Πρακτικῶν, «ἀνεκαλύφθη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ὁ *μέγας ναός*, ὃν ὁ Ὀκτάβιος, ὁ ἔκτοτε ἀναγορευθεὶς Αὔγουστος, ἀνήγει-

ρεν εἰς τοὺς θεούς, Ποσειδῶνα καὶ Ἄρην, εἰς μνήμην τῆς περιφανοῦς αὐτοῦ νίκης, ἀκριβῶς ἐν τῇ θέσει ὅπου κατὰ τὸν Στράβωνα εἶχε πρότερον ἱδρύσει τὸ στρατηγεῖόν του. Τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται μόνον τὰ θεμέλια καὶ ταῦτα δεινῶς κατηρειπιωμένα ὑπὸ τῶν πολλῶν βαρβάρων, ἰδίᾳ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες κατὰ τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα προρρίζως κατέστρεψαν τὴν Νικόπολιν. Εἶχε μῆκος 56 μ. καὶ πλάτος 25 καὶ ἦτο ῥυθμοῦ Κορινθιακοῦ. Εὑρέθησαν δὲ πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ αὐτοῦ μέλη καὶ μάλιστα τμήματα τῆς ζωοφόρου, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶνε ἀναγεγραμμένη κολοσσιαία τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων Λατινικὴ ἐπιγραφὴ ἀναφερομένη εἰς τὸν νικητὴν Αὔγουστον καὶ τὴν περιφανῆ αὐτοῦ Νίκην. Ἐγένετο δὲ ἀνασκαφὴ καὶ ἐν τῇ νεκροπόλει, ἔνθα ἀνεκαλύφθησαν τρεῖς μαρμάριναι λάρνακες φέρουσαι ἀνάγλυπτον διάκοσμον. Ἀνέσκαψε δὲ ὁ κ. Φιλαδελφεὺς καὶ ὑπὲρ τοὺς 150 πλινθοκτίστους τάφους, ἐν οἷς ὑπῆρχον πλεῖστα κτερίσματα. Ἐν αὐτοῖς ἐγένετο καὶ περιεργότατον εὕρημα, ἤτοι *ᾠὸν ὄρνιθος φυσικόν*, ἄρτιον διατηρηθὲν ἀπὸ τοσούτων αἰώνων. Αἱ ἀνασκαφαὶ μέλλουσι νὰ συνεχισθῶσι κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος». [Ἐδαπανήθησαν δρ. 4,137,15].

Ἔστρεψε δὲ τὴν προσοχήν του τὸ Συμβούλιον καὶ εἰς Πέλλαν, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους Φιλίππου τοῦ Β΄ καὶ πατρίδα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Οἰκονόμου. Καὶ ἐδόθη μὲν ἡ πρὸς τοῦτο ἄδεια τῇ Ἑταιρείᾳ, ἀνεβλήθη δὲ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀνασκαφῶν. Εἰς τὴν αἴτησιν τῆς Ἑταιρείας ἡ Γενικὴ Διοίκησις τῆς Μακεδονίας ἀπήντησεν διὰ τοῦ ἀπὸ 27 Ἰουνίου 1913 ἐγγράφου ὡς ἑξῆς: «ἐγκρίνομεν κατ' ἀρχὴν τὴν ἐκτέλεσιν ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν ἐν Πέλλῃ διὰ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Γ. Π. Οἰ-

κονόμου, θέλομεν ὅμως ὁρίσει βραδύτερον τὸν καιρὸν τῶν ἐργασιῶν τούτων μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὑφισταμένης ἐθνικῆς περιστάσεως».

Προέβη δὲ ἡ Ἑταιρεία καὶ εἰς ἐπιστημονικὴν ἐπιθεώρησιν καὶ ἔρευναν τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν μνημείων τῶν χριστιανικῶν χρόνων διὰ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου καθηγητοῦ κ. Κ. Ζησίου, ὅστις ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν τούτων ἀπὸ τῆς Μακεδονίας, ἔνθα μετέβη ἐσπευσμένως, ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸ Μελένικον, ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων. Καὶ τοῦτο μὲν ἐγένετο πρὸ τῆς ἀφίξεώς του ἐκεῖσε, εὐτυχῶς ὅμως τὰ Βυζαντιακὰ κειμήλια πάντα ἐσώθησαν κομισθέντα ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους πρὸ τῆς καταλήψεως. Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθη ὁ κ. Ζησίου τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν λοιπὴν Μακεδονίαν, ἔνθα ἐμελέτησε τὰ μνημεῖα, ἔλαβεν ἀπεικονίσματα αὐτῶν καὶ ἀντέγραψε ὑπὲρ τὰς 120 ἐπιγραφάς.

Τούτων σπουδαιόταται εἶναι κατὰ τὴν πρὸς τὸ Συμβούλιον ἔκθεσιν τοῦ κ. Ζησίου αἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ «κυρίως α΄.) ἡ κατὰ τὴν στοὰν τοῦ ναοῦ τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, δι' ὧν δηλοῦται, ὅτι ἱδρυτὴς καὶ κτίστης ἐγένετο ὁ Πατριάρχης Νήφων, β΄.) ἡ αὐτόθι ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ Καζανζηλὰρ Τζαμίου, δι' ἧς γνωρίζομεν, ὅτι ὁ Ναὸς ἱδρύθη οὐχὶ εἰς τιμὴν ἀνυπάρκτου τινος ***Ἁγίου Βαρδία,*** ὡς παρανοήσας ἔγραψεν ὁ **Texier**, ἀλλ' εἰς τὴν Θεοτόκον τὴν Περίβλεπτον ὑπὸ τοῦ Βασιλικοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ κατεπάνω Λαγουβαρδίας Χριστοφόρου (τοῦ Κατακαλὼν) ἐν ἔτει 1029 ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Β΄., γ΄.) τὸ ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μακρὸν ἐπίγραμμα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Λουκᾶ Σπαντούνη, ἐξ οὗ γινώσκομεν, ὅτι μέχρι τοῦ 1481 τοὐλάχιστον δὲν εἶχον μεταβάλει τὸν ναὸν τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς τζαμίον οἱ Τοῦρκοι. Σημαντικώτερα εἶναι τὰ ἐν

τῇ βάσει τοῦ τυμπάνου τοῦ κεντρικοῦ θόλου τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας διὰ μουσειώσεως γεγραμμένα, ἐξ ὧν γίγνεται ἡμῖν γνωστόν, ὅτι ὁ ναὸς ἱδρύθη «ἐπὶ Παύλου τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου..... μηνὶ Νοεμβρίῳ..... ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου, (ἑξάκις χιλιοστῷ, ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 492), τεσσαράκοντα πέντε ἔτη πρὸ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας».

Ἀντέγραψε δὲ ὁ κ. Ζησίου καί τινα «τῶν ἐν ταῖς μοναῖς Προδρόμου καὶ Κοσσιφηνείσης χειρογράφων ἀναφερομένων εἰς τὴν τῶν μέσων χρόνων καὶ τὴν μετ᾽ αὐτοὺς ἱστορίαν τοῦ ἡμετέρου γένους. Τούτων σημαντικώτατα εἶναι τάξεις μητροπολιτῶν ἔχουσαι ἱκανὰς διαφορὰς πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα, ***χρονογράφοι*** διαφέροντες ἱκανῶς πρὸς τὰ ὑπὸ Συγκέλλου καὶ Πατριάρχου Νικηφόρου ἀναφερόμενα, καὶ πρὸς τἀναγραφόμενα ὑπὸ τοῦ ***Βραχέος χρονικοῦ***, διήγησις περὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἄλλη περὶ τοῦ πῶς καὶ ὑπὸ τίνος ζωγράφου καὶ φιλοσόφου ἐγένοντο οἱ Βούλγαροι Χριστιανοί. Λόγου ἀξία ὡσαύτως εἶναι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας Σοφίας, διότι καίτοι ἔχομεν τὰς ὑπὸ τοῦ Compefis καὶ ὑπὸ τοῦ Preger δημοσιευθείσας ἐκθέσεις, εἶναι χρήσιμος, ἐπειδὴ πληρεστέρα μὲν πολλῷ εἶναι τῆς ὑπὸ τοῦ πρώτου δημοσιευθείσης, ἱκανὰς δ᾽ ἔχει διαφορὰς πρὸς τὴν τοῦ δευτέρου διήγησιν «περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας». Πλὴν δὲ τούτου διὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔργου «Ἱστορία καὶ σύγγραμμα ***κῦρ Συμεὼν Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου*** περὶ τοῦ..... ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας» ἀποδείκνυται πλέον ἀσφαλῶς τίς ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου καὶ ὅτι κακῶς ὀνομάζεται μέχρι τοῦδε ***Ἀνώνυμος*** ἢ ***Ψευδοσυμεών***. Ἐξ ἄλλου δὲ χειρογράφου διδασκόμεθα, ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ πρῶτοι Βασιλεῖς ᾠκοδόμησαν οἶκον λαμπρὸν καὶ μέγιστον, βι-

βλιοθήκην, ὅπου συνήγαγον βιβλίων τριάκοντα τρεῖς χιλιάδας, εἶδος Μουσείου τῆς Ἀλεξανδρείας, τῶν σοφῶν ἐνδιαίτημα, ὃν οἶκον «παράδεισον σοφίας» ὠνόμαζον».

Ἀναφέρει δ' ἐν τῇ ἐκθέσει του λεπτομερῶς ὁ κ. Ζησίου καὶ ὅσα πρέπει νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἔργα πρὸς ὑποστήριξιν καὶ συντήρησιν τῶν μνημείων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ λοιπῆς Μακεδονίας. Ἡ ἔρευνα δὲ καὶ μελέτη τῶν ἐν Ἠπείρῳ μνημείων γενήσεται ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος.

Ἀπεδέξατο δὲ τὸ Συμβούλιον καὶ αἴτησιν τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ὑπηρετοῦντος ἐφέδρου ἀξιωματικοῦ τοῦ στρατοῦ κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου, ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ δι' αὐτοῦ ἀνασκαφὰς μεγάλου θολωτοῦ τάφου παρὰ τὴν Τσαρίτσαιναν, ἔναντι τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἀνασκαφὴν θαλαμοειδοῦς τάφου παρὰ τὴν Βουβάλαν Σαρανταπόρου, ἔνθα ἡ μαρμαρίνη θύρα τοῦ τάφου διακρίνεται νῦν, διαβρωθέντων τῶν χωμάτων τοῦ τύμβου ὑπὸ τοῦ χρόνου. Ἀλλ' ἡ Γενικὴ Διοίκησις τῆς Μακεδονίας δὲν ἔδωκε τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν ἄδειαν. Τούτου δ' ἕνεκα δὲν ἐγένετο δυνατὸν οὐδὲ νὰ ἐκτελεσθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ ἡ ἀποφασισθεῖσα ὡσαύτως ἀνασκαφικὴ ἔρευνα καὶ περισυλλογὴ τῶν ἐν Παλαιοκάστρῳ Συκιᾶς καὶ ἐν Δομινίκῳ Ἐλασσόνος ἀρχαιοτήτων.

Ἄλλην ἀνασκαφὴν ἐν ταῖς ἐλευθερωθείσαις χώραις ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία, ἀδείᾳ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς *Μυτιλήνης* διὰ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων κ. Ν. Κυπαρίσση ὅστις ἐν ἐκθέσει του πρὸς τὸ Συμβούλιον δημοσιευομένῃ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἀναφέρει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς: ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων, τὸ μέρος, ἐφ' οὗ σήμερον ἵδρυται τὸ φρούριον τῆς Μυτιλήνης ἦτο

νησίον, ἑνουμένων δι' Εὐρίπου τῶν δύο λιμένων τοῦ νῦν λιμένος καὶ τοῦ πρὸς βορρᾶν. Ὁ λόφος δ' οὗτος ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ ἀνασκαφή, πιθανώτατα δὲν ἦτο νησίον, ἀλλὰ βραδύτερον ἐγένετο διὰ τῆς κατασκευῆς τεχνητῆς διώρυγος, ἥτις πάλιν εἰς νεωτέρους χρόνους κατεχώσθη. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ πρῶτος συνοικισμὸς τῆς πόλεως Μυτιλήνης θὰ ἦτο ἐν τῷ ὀχυρῷ τούτῳ λόφῳ, βραδύτερον δὲ ἡ πόλις θὰ ἀνεπτύχθη εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ λόφου μέρος, ὅπου εἶνε τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Εὑρήματα ἐγένοντο ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ἄλλα τε καὶ μαρμάρινον ἀγαλμάτιον Ἑκάτης, κεφαλαί τινες πηλίνων ἀγαλματίων καὶ ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον τῶν πρὸ Χριστοῦ χρόνων φέρον παράστασιν ἱππέως μετὰ δένδρου. ['Εδαπανήθησαν δρ. 805,60.

Τῶν παλαιῶν δὲ ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας ἐπανελήφθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ ἐν τῷ παρὰ τὸν Ὠρωπὸν ***ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου*** διὰ τοῦ ἔκπαλαι διευθύνοντος τὰς ἐργασίας ταύτας συμβούλου τῆς Ἑταιρείας καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ μουσείου Β. Λεονάρδου. Ἀνασκάπτοντος τῷ 1884 τοῦ Φιντικλέους καὶ τοῦ Λεονάρδου, ἀνεκαλύφθη τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐν θέσει Μαυροδήλεσι πλησίον τῆς πηγῆς, ἥτις καὶ ὑπὸ Παυσανίου μνημονευομένη ῥέει ἔτι καὶ σήμερον αὐτόθι ἔχουσα ὕδωρ, ὅπερ κατὰ χημικὴν ἀνάλυσιν εἶνε ἐκ τῶν καθαρωτάτων πηγαίων ὑδάτων, ἀσθενῶς ἀλκαλικόν. Ἀπεκαλύφθη δὲ τότε ὁ ναὸς καὶ ὁ βωμὸς καὶ μέρος τῆς στοᾶς, ἥτις ἱδρύθη εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πρότερον «κοιμητηρίου», ἔνθα ἐνεκάθευδον οἱ εἰς τὸ ἱερὸν προσερχόμενοι καὶ θεραπείας δεόμενοι. Τότε ἐγένοντο καὶ πάμπολλα ἐπιγραφικὰ εὑρήματα καὶ δὴ ὁ *ἱερὸς νόμος*, δι' οὗ καθωρίζοντο τὰ τῶν θυσιῶν καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἱερέως, τοῦ νεωκόρου καὶ τῶν προσκυνητῶν, τότε δ' εὑρέθη καὶ τὸ ἐπὶ Σύλλα δόγμα τῆς Ῥωμαϊκῆς συγκλήτου τὸ

καταδικάσαν τοὺς μισθωτὰς τῶν δημοσίων προσόδων (δημοσιώνας), οἵτινες, ἵνα εἰσπράττωσι φόρον ἐκ τῶν εἰς τὸ ἱερὸν ἀνηκουσῶν χωρῶν, ἠμφεσβήτουν τὴν θεότητα τοῦ Ἀμφιαράου. Τῷ 1886 ἀνασκάπτων μόνος ὁ Λεονάρδος ἀνεκάλυψε τὸ θέατρον, περίφημον οἰκοδόμημα διὰ τὴν καλλίστην διατήρησιν τῆς σκηνῆς, μάλιστα διὰ τὰς ἐπὶ τῶν ἐπιστυλίων τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ προσκηνίου ἀναγεγραμμένας ἐπιγραφάς, καθ' ἃς ὁ δεῖνα *ἱερεὺς γενόμενος* ἀνέθηκε *τὴν σκηνὴν καὶ τὰ θυρώματα Ἀμφιαράῳ* καὶ ὁ δεῖνα *ἀγωνοθετήσας* ἀνέθηκε *τὸ προσκήνιον καὶ τοὺς πίνακας Ἀμφιαράῳ*. Γνωστὸν δ' εἶνε ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἄπλετον ἐπέχεαν φῶς ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ ζητήματος τῆς ἐξακριβώσεως τῶν συστατικῶν μερῶν τῆς σκηνῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ θεάτρου. Καὶ ἡ μὲν σκηνὴ σῴζεται εἰς ὕψος 2 ½ μέτρων, τοῦ δὲ προσκηνίου σῴζονται πάντες οἱ αὐτὸ ἀποτελοῦντες ἡμικίονες, 8 τὸν ἀριθμόν, καὶ αἱ δύο παραστάδες καὶ πλεῖστα μέρη τοῦ θριγκοῦ. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡμικιονοστοιχίας ταύτης ὑπῆρχε θύρα ἄγουσα ἐκ τῆς σκηνῆς εἰς τὴν ὀρχήστραν, ἑκατέρωθεν δὲ τῆς θύρας ὑπῆρχον οἱ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν πίνακες, ἐκ σανίδων, κινητοὶ καὶ ἀλλασσόμενοι, φέροντες εἰκόνας ἀναλόγους πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἑκάστοτε διδασκομένου δράματος. Τῷ 1887 ἀνασκάπτων ὁ Λεονάρδος ἀπεκάλυψε ὁλόκληρον τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν στοάν, δωρικοῦ καὶ ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ οὖσαν καὶ ἔχουσαν μῆκος 110 μέτρων, διῃρημένην δὲ εἰς τρεῖς χώρους, ὧν οἱ δύο ἄκροι ἦσαν ὡρισμένοι πρὸς διανυκτέρευσιν τῶν ἀσθενῶν, πρὸς δὲ τοῖς τοίχοις ὑπῆρχε σειρὰ μαρμαρίνων θρανίων, ἐφ' ἧς ἦν ἀναγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπανελήφθησαν ἀπὸ τοῦ 1890 καὶ ἑξῆς, ἀφ' οὗ ἠγοράζοντο ἑκάστοτε ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας τὰ ἀνασκαπτέα κτήματα. Ἀπεκαλύφθησαν *θέρμαι* μετὰ πυριατηρίων καὶ ὑποκαύστων, τετράγωνον οἰκοδόμημα 16 μέτρων

Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἀπεκαλύφθησαν δὲ καὶ πλησίον τῆς ἱερᾶς κρήνης λουτρῶνες μετὰ δεξαμενῆς καὶ πυέλων καὶ εὑρέθη ἐπιγραφὴ περιέχουσα συγγραφὰς κατασκευῆς ὑδραγωγείου ἐπισκεποῦς («ὀχετοῦ κρυπτοῦ») ἀπὸ τῆς γεφύρας καὶ τοῦ *ἀνδρείου λουτρῶνος* μέχρι τοῦ *γυναικείου λουτρῶνος*. Γνωστὸν δὲ ὅτι περίφημα ἦσαν τὸ πάλαι τὰ «*Ἀμφιάρεια λοετρά*». Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῆς «χαράδρας» ὄχθης, εἰς ἣν ἦγον δύο ὁδοί, ἡ μὲν ἐκ τοῦ ἱεροῦ λιμένος, ἡ δὲ ἐκ τῆς πόλεως Ὠρωποῦ. Ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἀπεκαλύφθη κατὰ μικρὸν ὁλόκληρος συνοικία μετὰ τῶν οἰκείων ὁδῶν, δεξαμενῶν καὶ φρεάτων, ὀχετῶν καὶ σήραγγος. Ἐνταῦθα δ' ἦσαν καὶ τὰ καταλύματα τῶν εἰς τὴν πεντετηρίδα προσερχομένων ἀνθρώπων καὶ τὰ καπηλεῖα. Εἰς τὴν ὄχθην ταύτην ἔφερεν ἡ ἐξ ἀνατολῶν ἱερὰ ὁδός, ἥτις ἦγε διὰ φάραγγος πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ χειμάρρου καὶ διὰ ταύτης πρὸς τὸν ναὸν καὶ τὸν βωμόν, εἰς ταύτην δὲ τὴν ἔρευναν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπέβλεπε κυρίως ἡ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος σκαφικὴ ἐργασία ὡς συνέχεια τῶν προηγουμένων ἀνασκαφῶν, διακοπεισῶν ἐπὶ διετίαν ἕνεκα ἄλλης ὑπηρεσίας τοῦ κ. Λεονάρδου.

Κατὰ τὴν πρὸς τὸ Συμβούλιον ἔκθεσιν τοῦ κ. Λεονάρδου ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πολλὰ κτίσματα καὶ ἄλλαι ὁδοὶ δευτερεύουσαι, αἵτινες μετὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ διαιροῦσι τὴν συνοικίαν εἰς ὀκτὼ τοὐλάχιστον συμπλέγματα οἰκοδομημάτων συγκείμενα ἐξ 80 δωματίων. Ἕνεκα δὲ τοῦ ἐπικλινοῦς τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν διὰ τῶν φαράγγων καταρρεόντων ὑδάτων, ἐδέησε νὰ κατασκευασθῶσι τὸ πάλαι ἐγκαρσίως ἰσχυρότατοι τοῖχοι ἐκ πωρίνων ὀγκολίθων, οἵτινες ἐνιαχοῦ σῴζονται νῦν εἰς μέγα ὕψος. Ἔν τινι δὲ τῶν πρὸς Β. τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ συμπλεγμάτων ἀπεκαλύφθη μέγα οἰκοδόμημα μήκους 18 μέτρων καὶ πλάτους 14 μ.,

στοὰ ἔχουσα ἔμπροσθεν ἑκάστου τῶν τριῶν τοίχων κιονοστοιχίαν δωρικοῦ ῥυθμοῦ· καὶ ἐπὶ μὲν ἑκατέρας τῶν μακρῶν πλευρῶν ἵσταντο 5 κίονες, ἔμπροσθεν δὲ τῆς ἑτέρας τῶν στενῶν πλευρῶν 4, τὸ ὅλον 12 κίονες. Ἐτράπη δὲ ἡ ἀνασκαφὴ τελευταῖον εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς κατευθύνσεως τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ἥτις ἀπεκαλύφθη ἤδη εἰς μῆκος 40 μέτρων. Προϊούσης δὲ τῆς ἐργασίας ἐν μελλούσῃ ἐρεύνῃ θὰ ἀναζητηθῶσι τὰ ἴχνη τῆς γεφύρας, εἰς ἣν ἡ ἱερὰ ὁδὸς ἦγε, ἵνα οὕτω συμπληρωθῇ ἡ ὅλη τοπογραφικὴ εἰκὼν τοῦ ἱεροῦ. Τῶν γενομένων δ' εὑρημάτων ἀξιολογώτερα εἶνε κορμὸς ἀγαλματίου τοῦ Ἀμφιαράου φέροντος ἱμάτιον συνεπτυγμένον ἐν τῇ μασχάλῃ, ὑφ' ἣν εἰκάζεται καὶ ἡ ῥάβδος μετὰ τοῦ ὄφεως κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ ἐπιγραφή, ἐν ᾗ ἀναγράφονται «τύπια» ἤτοι ἀνάγλυφα ἀναθήματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, εὐχαριστήρια διὰ τὴν ἴασιν ὀφθαλμῶν καὶ ὤτων. Εὑρέθησαν δὲ καὶ νομίσματα ἱκανὰ τὸν ἀριθμόν, ἐν οἷς τῶν Ἀθηναίων μετὰ τῆς ἔριδος Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, τῶν Κορινθίων κλπ., καὶ παρεδόθησαν εἰς τὸ Νομισματικὸν μουσεῖον. [Ἐδαπανήθησαν ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ δρ. 2,794 συμπεριλαμβανομένων καὶ δρ. 800 πρὸς ἀγορὰν ἀνασκαπτέου κτήματος.]

Ἐπαναλαμβανομένων δὲ τῶν ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ ἀνασκαφῶν πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ὑπολοίπων μνημείων τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης συνοικίας, ἀναγκαῖον εἶναι ὅπως συγκολληθέντα καὶ συμπληρωθέντα ἐπανιδρυθῶσι τὰ ἀνευρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ θεάτρου, ἵνα οὕτως ἀποτελεσθῇ μνημεῖον σπουδαιότατον μὲν τοῖς περὶ τὰ σκηνικὰ τοῦ θεάτρου ἀσχολουμένοις, κάλλιστον δὲ καὶ τοῖς φιλαρχαίοις θέαμα, οὗ ἡ συντέλεσις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀποκαλυφθεῖσι μνημείοις μεγάλην μέλλει νὰ περιποιήσῃ τιμὴν τῇ ἡμετέρᾳ Ἑταιρείᾳ.

Ἐπανελήφθησαν δὲ καὶ αἱ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἐν *Κεφαλληνίᾳ* δαπάναις τοῦ ἐπιτιμίου ἑταίρου κ. A. E. H. Goekoop. Ἐν ἔτει 1908 εἶχον ἀποκαλυφθῆ τὰ περίφημα παρὰ τὰ Μαζαρακάτα τῆς Λειβαθοῦς 16 Μυκηναϊκὰ σπήλαια, ἅτινα περιεῖχον 83 τάφους λελαξευμένους ἐν τῷ ἐδάφει αὐτῷ τῶν σπηλαίων. Διὰ τούτων δὲ εἶχε βεβαιωθῆ ἡ εἰς Κεφαλληνίαν εἰσαγωγὴ τοῦ Μυκηναΐκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐν ἔτει 1909 ἀνεκαλύφθησαν οἱ παρὰ τὰ Κοκκολάτα ἐν θέσει Καγκέλισες Μυκηναϊκοὶ καὶ προμυκηναϊκοὶ τάφοι, ὧν εὑρήματά τινα ἐδημοσιεύθησαν ἤδη ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1912. Τότε ἀνεκαλύφθησαν πρὸς τούτοις προϊστορικοὶ τάφοι καὶ συνοικισμὸς καὶ Μυκηναϊκοὶ τάφοι ἐν Κραναίᾳ, ἐν τῇ κατωφερείᾳ τοῦ ὑψώματος τῆς ἀρχαίας πόλεως Κράνης (ἐν θέσει Ἀλαφῶνα-Ριζᾷ). Κατὰ τὸ λῆξαν δ' ἔτος αἱ ἐργασίαι ἐξετάθησαν εἰς πολλὰ μέρη τῆς νήσου καὶ κυρίως εἰς «Μηνιές», εἰς τὸ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δρεπάνου ἀπέναντι τοῦ Ἀργοστολίου «Καστρί», εἰς Δολίχιον καὶ εἰς Σάμην.

Εἰς «Μηνιὲς» (ἐν τῇ θέσει «Καβαλλιέρου») ἐφάνη διὰ τῆς γενομένης σκαφῆς ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ που προϊστορικὸς συνοικισμός, οὗ τινος ὅμως ἐξηλείφθη πᾶν ἴχνος, ὑπολειφθέντων μόνον τεμαχίων ἀγγείων, ἅτινα εὑρίσκονται διεσπαρμένα τῇδε κἀκεῖσε ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς τοῦ ἐδάφους. Περαιτέρω, πρὸς τὴν θάλασσαν, εἰς θέσιν *Χρυσόστομον*, ἀνεκαλύφθησαν κτίσματα ἱστορικῶν χρόνων χρησιμεύοντα, ὡς φαίνεται, πρὸς συναγωγὴν καὶ διοχέτευσιν ὑδάτων]. Εἰς «*Καστρὶ*» ἀνεκαλύφθη *προϊστορικὸς συνοικισμός*, ὅστις δύναται ἴσως νὰ χρονολογηθῇ ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς 3ης χιλιετηρίδος καὶ ἑξῆς. Τὰ οἰκήματα εἶνε τετραγωνικὰ κτί-

σματα ἐξ ἀκανονίστων καὶ ἀπελεκήτων λίθων ἄνευ πηλοῦ. Τὰ ἐδάφη αὐτῶν σύγκεινται ἐκ πηλοῦ πεπατημένου, ἐπεστρωμένου διὰ μικρῶν λίθων καὶ τεμαχίων χονδροειδῶν ἀγγείων· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον εἶνε κατεσκευσμένη καὶ ἡ ἑστία. Μία οἰκία εἶνε διῃρημένη εἰς δύο ἄνισα μέρη, παρέχει δηλ. τὸ πρωτόγονον σχῆμα τοῦ ἀλλαχοῦ τελειοποιηθέντος τὴν κατασκευὴν μικροῦ μεγάρου. Οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο τὸ μὲν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, τὸ δὲ πλησίον αὐτῶν, ἔνθα κατεσκευάζοντο μεγάλοι σχετικῶς κυκλικοὶ τάφοι διὰ λίθων ἀκανονίστων καὶ ἀπελεκήτων ἄνευ πηλοῦ. Ἄλλος δὲ μεγαλήτερος προϊστορικὸς συνοικισμὸς ἀνεφάνη ἐκεῖ πλησίον ἐν θέσει ***Πεζοῦλες*** καὶ ***Ἀγρίλια***, εἰς τοὺς πρόποδας ὑψώματος καλουμένου «Ράχη». Παρὰ δὲ τὸν συνοικισμὸν τοῦτον, πλησίον τοῦ χωρίου Προκοπάτα, ἐξηρευνήθησαν δύο σπηλαιώδεις τάφοι ἀνακαλυφθέντες κατὰ τύχην πρό τινων ἐτῶν, ἐφάνη δὲ ὅτι τὰ σπήλαια ταῦτα διαφέρουσι τῶν παρὰ τὰ Μαζαρακάτα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κεφαλληνίας σπηλαιωδῶν τάφων κατὰ τοῦτο, ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν ἐθάπτοντο ἐν ἰδιαιτέροις ἐντὸς τῶν σπηλαίων ἀνορυσσομένοις τάφοις, ἀλλ' ἀπετίθεντο ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῶν σπηλαίων. Ἐν ***Δολιχίῳ*** ἐγένετο μικρὰ σκαφὴ παρὰ τὸ Φισκάρδον, ἐν θέσει «Σπηλαιοβοῦνι», ἔνθα ὑπάρχει μακρὰ σειρὰ σπηλαίων, ἅτινα προφανῶς θὰ ἐχρησίμευον ὡς κατοικίαι τῶν ἀρχαιοτάτων κατοίκων τοῦ Δολιχίου. Ἔμπροσθεν τῶν σπηλαίων ἀπεκαλύφθη ***διώροφος οἰκία*** ἱστορικῶν ἑλληνικῶν χρόνων· ὁ μὲν ἄνω ὄροφος εἶχε τοιχογραφίας, ὁ δὲ κάτω ὄροφος ἐχρησίμευεν ὡς ἀποθήκη. Ἐν τούτῳ σώζονται νῦν κατὰ χώραν τρεῖς μεγάλοι πίθοι κείμενοι κατὰ σειράν· ὁ λοιπὸς δὲ χῶρος ἦτο πλήρης ἀγγείων καὶ πίθων, ὧν τινες φέρουσι καὶ ἐπιγραφὰς δηλούσας τὸν κτήτορα αὐτῶν. Τεμάχια δ' ἀγγείων σωζόμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους δεικνύουσιν, ὅτι εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἀνα-

καλυφθείσης οἰκίας κατωφέρειαν ἐξετείνετο ἡ πόλις τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἥτις κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους κατελάμβανε πᾶσαν τὴν μέχρι τῆς θαλάσσης ἔκτασιν. Ἐρείπια δὲ μεγάλου χριστιανικοῦ ναοῦ, ὅστις φαίνεται ὅτι εἶχε τὸ σχέδιον Βασιλικῆς, δεικνύουσιν ὅτι ἡ πόλις ἦτο σημαντικὴ καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Ἐν δὲ τῇ *Σάμῃ* ἐγένετο ἀνασκαφὴ ἐν θέσει *Βίγγλᾳ*, δι᾽ ἧς ἀνεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια συμπλέγματος κτισμάτων τετραγώνων καὶ κυκλικῶν. Ἦσαν δὲ ταῦτα καλύβαι τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Σάμης κατεσκευασμέναι ἐκ κοινῶν λίθων καὶ χώματος ἐνιαχοῦ μετὰ πηλοῦ. Τὰ ἐδάφη εἶνε ἐπεστρωμένα διὰ πηλοῦ καὶ τεμαχίων χονδροειδῶν ἀγγείων. Σώζονται δὲ καὶ ἑστίαι κατεσκευασμέναι ὡσαύτως ἐκ πηλοῦ. Ἓν τῶν κτισμάτων περιεῖχε πλῆθος τεμαχίων ὀστῶν ζῴων, ἅτινα ἦσαν ἴσως ἀπορρίμματα τροφῶν. Ἐν ἄλλῳ κτίσματι ὑπάρχει κατὰ χώραν μέγας πίθος ἐμπεπηγμένος ἐν τῷ ἐδάφει καὶ ἐν ἄλλῳ σώζεται λίθος στρογγύλος χρησιμεύων ὡς χειρόμυλος. Τὰ κυκλικὰ δὲ κτίσματα, ἕνεκα τοῦ μικροῦ σχετικῶς αὐτῶν μεγέθους, φαίνεται ὅτι ἦσαν τάφοι κατεσκευασμένοι ἐντὸς τῶν οἰκημάτων. Τὰ εὑρήματα εἶνε πλῆθος τεμαχίων ἀγγείων μονοχρώμων. Τινὰ ἔχουσι γραμμικὰ κοσμήματα ἐγχάρακτα, εὐθύγραμμα καὶ γωνιακῶς τεθλασμένα· ὀλίγα δέ τινα φέρουσι μόλις διακρινόμενα γραπτὰ κοσμήματα, γραμμὰς δηλ. εὐθείας δεδηλωμένας ἐρυθρῷ χρώματι. Τὰ δ᾽ ἐκ πίθων τεμάχια φέρουσιν εὐθείας καὶ καμπύλας γραμμὰς κατεσκευασμένας διὰ τοῦ δακτύλου τῆς χειρός, ὅτε ὁ πηλὸς ἦτο εἰσέτι ὑγρός. Ἄλλα τεμάχια φέρουσιν ἐντυπώματα γενόμενα διὰ τοῦ ὄνυχος τῶν δακτύλων. Ὑστερώτερα δὲ τῶν εὐτελῶν καὶ πρωτογόνων τούτων κτισμάτων, προϊστορικὰ ἴσως καὶ ταῦτα, εἶνε ἄλλα οἰκήματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑψώματος τῆς Βίγγλας, ἅτινα ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς κτίσματα

οἷα τὰ ἐπὶ τῆς Ὄχης τῆς Καρυστίας λεγόμενα οἰκήματα τῶν Δρυόπων. Οἱ τοῖχοι αὐτῶν σώζονται εἰς ὕψος δύο καὶ τριῶν μέτρων καὶ ἔτι πλέον, εἶνε δὲ στερεῶς κατεσκευασμένοι ἐκ πολυγωνικῶν ἀκανονίστων καὶ οὐχὶ καλῶς προσαρμοζομένων λίθων πελεκητῶν τὴν ἔξω ἐπιφάνειαν. Μικροὶ λίθοι πληροῦσι τὰ μεταξὺ τῶν μεγάλων λίθων κενά. Πηλοῦ δὲ ὡς συνδετικοῦ μέσου ἐγένετο χρῆσις μόνον ἔν τισι τῶν οἰκημάτων· τῶν λοιπῶν οἱ τοῖχοι εἶνε ξηρότοιχοι.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις τμήματά τινα τῶν τοίχων καταπεσόντα ἀνηγέρθησαν καὶ ἐπεσκευάσθησαν δι' ἀσβέστου· τοιαύτης δ' ἐπισκευῆς ἔτυχον τὰ κτίσματα ταῦτα καὶ κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους, ὅτε ἐχρησίμευον μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, καθ' ἃ λέγεται, ὡς κατοικίαι ἀνθρώπων. Μέρη ὅμως τῶν ἀρχικῶν τοίχων πολλὰ σώζονται σήμερον ἀναλλοίωτα καὶ ἄθικτα, ἐξ οὗ κατάδηλος γίνεται ἡ μεμακρυσμένη τῶν προκειμένων κτισμάτων ἀρχαιότης.

Ἐγένετο δὲ δοκιμαστική τις σκαφὴ καὶ κάτω τῆς Βίγγλας, παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν, ἔνθα ἐξετείνετο τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως Σάμης. Ἀπεκαλύφθη ἐνταῦθα μέγα βάθρον ἐπιτυμβίου ἀγάλματος ἑλληνικῶν χρόνων καὶ εὑρέθησαν τεμάχια τοῦ ὑπερφυσικοῦ τὸ μέγεθος ἀνδρικοῦ ἀγάλματος, ἀνεκαλύφθησαν δ' εἰς μέγα βάθος παρὰ τὸ βάθρον δύο τάφοι, ἐν οἷς εὑρέθησαν ἄλλα τινὰ μικρὰ εὑρήματα καὶ χρυσοῦς δακτύλιος. [Ἐδαπανήθησαν ἐν πάσαις ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις δρ. 1,974].

Ἐπισκοποῦντες τὰ ἀποτελέσματα τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν τούτων, παρατηροῦμεν ὅτι ἀπὸ τῆς 3ης χιλιετηρίδος π. Χ., εἰ μὴ ἔτι πρότερον, ὑπῆρχεν ἐν πάσῃ ἴσως τῇ Κεφαλληνίᾳ πρωτόγονός τις ἐγχώριος πολιτισμός, αὐτὸς ὁ προϊστορικὸς πολιτισμός, ὃν ἐγνωρίσαμεν διὰ τῶν μνημονευθεισῶν ἀνασκαφῶν ἐν Κραναίᾳ, ἐν «Καστρὶ» καὶ

ἐν Βίγγλᾳ τῆς Σάμης. «Μυκηναϊκὸς» πολιτισμὸς εἰσήχθη ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀπὸ τῆς 14ης ἑκατονταετηρίδος, ἄγνωστον δὲ μέχρι τίνος ἐποχῆς διήρκεσεν ὁ πολιτισμὸς οὗτος, διότι οὐδαμοῦ τῆς Κεφαλληνίας εὑρέθησαν μέχρι τοῦδε ἀγγεῖα τοῦ γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ. Τὰ εὑρισκόμενα ἀρχαιότατα ἀγγεῖα, μετὰ τὰ μυκηναϊκά, εἶνε ἀγγεῖα πρωτοκορινθιακά. Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς, ὅστις κέντρον εἶχε τὴν περιοχὴν τῆς Λειβαθοῦς, δὲν ἀντικατέστησε πανταχοῦ τῆς νήσου τὸν ἐγχώριον προϊστορικὸν πολιτισμὸν, διότι ἐν Σάμῃ, τῇ σημαντικωτάτῃ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ παλαιῶν πόλεων, οὐδὲν ἴχνος Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀνεφάνη. Εἰς τὰ πορίσματα δὲ τὰ ἐκ τῶν παρὰ τὰ Μαζαρακάτα καὶ παρὰ τὰ Κοκκολάτα ἀνασκαφῶν ἀποβλέποντες, ἔχομεν λόγους νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐκ Κρήτης προέρχεται ὁ εἰς Κεφαλληνίαν εἰσαχθεὶς «Μυκηναϊκὸς» πολιτισμὸς. Εἴχεν ἀρχίσει μὲν ἡ πολιτικὴ παρακμὴ τῆς Κρήτης μετὰ τοὺς χρόνους τῆς καταστροφῆς τῶν ἀνακτόρων τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Φαιστοῦ, ἤτοι μετὰ τὴν 15ην ἑκατονταετηρίδα, ἀλλὰ κράτιστοι ναυτικοὶ ὄντες οἱ Κρῆτες καὶ κύριοι τῆς θαλάσσης δὲν ἔπαυσαν καὶ μετὰ τοὺς χρόνους τούτους διαδίδοντες ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὴν τῆς 3ης ὑστερομινωϊκῆς ἐποχῆς τέχνην.

Ἀπεφάσισε δὲ τὸ Συμβούλιον νὰ ἐκτελέσῃ μεγάλην ἀνασκαφὴν ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ χώρῳ τῷ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ἔνθα τίθεται τὸ Ὠδεῖον τοῦ Περικλέους. Ἠγοράσθησαν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας πρὸς τοῦτο οἰκίαι τινές, αἵτινες πρόκειται νὰ κατεδαφισθῶσιν, ὅπως γείνῃ εὐθὺς ἔναρξις τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἐπίσης ἀνέλαβεν ἡ Ἑταιρεία νὰ κατεδαφίσῃ τὸν Μενδρεσὲν καὶ ἀνασκάψῃ τὸν χῶρον ἐκεῖνον συνεχίζουσα οὕ-

τω τὰς πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς Ρωμαϊκῆς ἀγορᾶς παλαιᾶς αὐτῆς ἐργασίας.

Λυπεῖται δὲ τὸ Συμβούλιον μὴ δυνάμενον νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ τὴν ἄλλην ἐκείνην μεγάλην παρὰ τὸ Θησεῖον ἀνασκαφήν, ἥν ἡ ἑταιρεία εἶχεν ἐπιχειρήσει πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς παλαιᾶς Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη ἕνεκα τῆς ἐξαγορᾶς τῶν ἀνασκαπτέων οἰκιῶν εἶνε λίαν δαπανηρά, οἱ δὲ σήμερον πόροι τῆς ἑταιρείας καθιστῶσι ἀδύνατον τὴν ἐπιχείρησιν τοιούτου ἔργου.

Γνωστὸν εἶνε ὑμῖν ὅτι ὁ νόμος τῆς 31 Μαρτίου 1910 πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐστέρησε τὴν Ἑταιρείαν τῶν ἐκ τοῦ λαχείου χρηματικῶν πόρων. Καὶ ὅμως τὸ λαχεῖον αὐτὸ εἶχεν ἱδρυθῆ χάριν τῆς Ἑταιρείας, ἥτις τυχοῦσα τοιαύτης συνδρομῆς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας τοῦ ἔθνους, διότι μόνη αὐτή, ἀπὸ τῆς κατὰ τό 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1909, διεξήγαγεν ἐν ὀνόματι καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τὸ ὅλον ἀρχαιολογικὸν ἔργον καὶ διεξήγαγεν αὐτὸ ἐπιτυχῶς κατὰ τὴν πάγκοινον ὁμολογίαν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Καθ' ἅπασαν τὴν μακρὰν ταύτην χρονικὴν περίοδον ἡ ἑταιρεία ὄχι μόνον ἐβοήθει καὶ συνέδραμε, ἀλλ' αὐτὴ ἀντεπροσώπευε τὸ ἐπίσημον κράτος καὶ τὸ ὅλον Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐν πάσῃ ἀρχαιολογικῇ ἐνεργείᾳ καὶ δράσει. Τὴν Ἑλλάδα ἐξηρεύνησε ἐπιστημονικῶς καὶ ἀνέσκαψε καὶ μετέτρεψεν εἰς ἀρχαιολογικὸν προσκύνημα. Δέκα καὶ τέσσαρα Μουσεῖα ᾠκοδόμησεν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, κατήρτισεν αὐτὰ καὶ ἐνεκαλλώπισε καὶ ἐπλήρωσεν ἀρχαίων. Τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἄλλα περιφανῆ κατὰ τὰς ἐπαρχίας μνημεῖα καταπεπτωκότα ἢ κινδυνεύοντα ἀνήγειρεν, ὑπεστήριξε καὶ συνετήρησε. Τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν ἐποδηγέτησε καὶ πάντοτε συνέδραμε. Τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης ἐγένετο ἡ μήτηρ καὶ τρο-

φὸς, διότι αὐτὴ καθωδήγησε καὶ συνέδραμε καὶ παρέσχε τὰ χρηματικὰ μέσα εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἕλληνας ἀρχαιολόγους πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν καὶ πρὸς ἔκδοσιν τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτῶν δημοσιευμάτων. Ἡ Ἑταιρεία ἐγένετο οὕτως ἀφορμή, ὅπως καλλιεργηθῇ παρ' ἡμῖν ἡ ἀρχαιολογία ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐπιστήμην. Ἡ Ἑταιρεία τέλος ἀναγράψασα ἐν τῷ Καταστατικῷ αὐτῆς νόμῳ ὅτι «ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ δημοσίευσις τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιοτήτων εἶνε ἐλευθέρα εἰς πάντας», ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ἡ Ἑλλὰς τύχῃ τῆς συνεργασίας τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἐν τῇ ἀνασκαφικῇ καὶ ἐπιστημονικῇ ἐρεύνῃ τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ οὕτω τὸ κέντρον τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐκ Ῥώμης μετατεθῇ εἰς Ἀθήνας μεταβληθείσας εἰς διεθνὲς ἀρχαιολογικὸν Πανεπιστήμιον.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων ἀποβλέπον τὸ Συμβούλιον ἐπαναλαμβάνει ἣν καὶ ἄλλοτε ἐξήνεγκεν εὐχήν, ὅπως ἐπανορθωθῶσι τὰ οὐχὶ δικαίως γενόμενα καὶ τὰ οὐχὶ καλῶς ἔχοντα, ὅτι «δίκαιον εἶνε καὶ ἐθνικὸν «συμφέρον ἵνα πάντες δείξωσι τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν «πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν, τὴν τιμήσασαν τὸ «ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ ἐν χρόνοις χαλεποῖς διεγείρασαν τὸν «σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Ἡ «πρὸς τὴν γεραρὰν ταύτην Ἑταιρείαν τιμὴ εἶνε τιμὴ ὁλο«κλήρου τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς διεγείρουσα τὴν ἀγάπην «τῶν ἀρχαιολόγων καὶ λογίων τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ ἐπι«στημονικοῦ κόσμου».

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

(1913)

Τῇ 4 Ἰουλίου παρελθόντος ἔτους ἠρξάμην, δαπάναις τῆς Ἑταιρείας καὶ ἀδείᾳ τῆς Γεν. Διοικήσεως Ἠπείρου, τῶν ἀνασκαφῶν Νικοπόλεως.

Ἡ πόλις αὕτη ἱδρύθη, ὡς γνωστόν, τῷ 31 π. Χ. ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων Αὐγούστου ἐπὶ τῇ περιφανεστάτῃ αὐτοῦ παρὰ τὸ Ἄκτιον νίκῃ, ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ λαιμοῦ τῆς ἠπειρώτιδος χερσονήσου, ὅπου ἦν οὗτος ἐστρατοπεδευμένος διαρκούσης τῆς ἱστορικῆς ναυμαχίας. Ἡ Νικόπολις, τυχοῦσα πλείστων προνομιῶν, ἀτελειῶν καὶ ἕνεκα πολλῶν ἄλλων φυσικῶν τε καὶ ἐπικτήτων ἀρετῶν, ἀπέβη ταχέως πόλις μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη, κατέστη δὲ καὶ πρωτεύουσα ἐπί τινας αἰῶνας τῆς ὅλης Ἠπείρου, ἀριθμοῦσα ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς ὑπὲρ τὰς 300,000 κατοίκων. Δυστυχῶς ὅμως πολλοὶ βάρβαροι λαοί, ὡς οἱ Γότθοι καὶ ἄλλοι, ἀπὸ τοῦ Ε′ ἤδη αἰῶνος, εἰσβαλόντες εἰς Ἤπειρον κατέστρεψαν ἐπανειλημμένως τὴν Νικόπολιν, τέλος δὲ οἱ τοῦ Κρούμμου ἀπόγονοι, Βούλγαροι, κατηδάφισαν ἐκ θεμελίων ταύτην κατὰ τὸ 1080 μ. Χ.

Ἔκτοτε ἡ Νικόπολις περιῆλθεν εἰς πλήρη ἀφάνειαν, τὰ δὲ μεγαλοπρεπῆ αὐτῆς ἐρείπια ἐγένοντο ἀντικείμενον ἀγρίας συλήσεως, πάντων τῶν περιοίκων ἐξ αὐτῆς ἀποκομιζομένων πάντα λίθον, ξυλείαν, κεράμους, καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦν χρήσιμον πρὸς οἰκοδομίαν.

Τοιαύτη οἰκτρὰ τύχη ἐπεφυλάχθη εἰς τὴν ὡραίαν τοῦ Αὐγούστου πόλιν, ἐν ᾗ οὗτος εἶχεν ἀνεγείρει ναὸν μεγαλοπρεπῆ εἰς τὸν Ἄρην καὶ Ποσειδῶνα καὶ ἄλλα περιφανῆ ἱδρύματα καὶ ἥτις κατόπιν κατεκοσμήθη διὰ θεάτρων, στοῶν, ᾠδείων, πλείστων δημοσίων κτιρίων, θαυμαστῶν ἰδιωτικῶν ἐπαύλεων, δεξαμενῶν, ὑδραγωγείων καὶ ἀπειραρίθμων ἄλλων μνημείων τέχνης, ὧν μόλις τινῶν ἀπελείφθησαν τὰ θεμέλια, ἐνίων δὲ οὐδὲ ἴχνος

κᾶν, διότι ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας καὶ ἰδίως ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς τὰ ἐρείπια ταῦτα κατεσκήνουν παντοῖοι ἀλῆται, ὡς καὶ πληθὺς ποιμένων καὶ βουκόλων, ὥστε καὶ ἐὰν ὑπελείφθη τι ἐκ τῆς διαρπαγῆς τῶν περιοίκων, ἤδη καὶ τοῦτο ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς διαρκοῦς ἐπ᾽ αὐτῶν διαμονῆς τῶν ἀγροίκων καὶ ἀμαθῶν τούτων ἀνθρώπων, ἐνῶ συγχρόνως καὶ ἄλλη τις πληγή, ἔτι χείρων, σμῆνος δηλ. ἀρχαιοκαπήλων καὶ τυμβωρύχων, ὡς ἀγέλη κοράκων, ἐπὶ τὴν λαμπροτάτην ταύτην ἄλλοτε τῆς Νίκης μεγαλόπολιν ἐνσκήψαν, ἀφήρεσε καὶ ἐσύλησεν ἐξ αὐτῆς καὶ αὐτὰ τὰ ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἐν τοῖς σπλάγχνοις αὐτῆς βαθύτατα ταφέντα καὶ κεκρυμμένα ἀντικείμενα. . . (Εἰκὼν 1.)

Εἰκὼν 1. Ἐρείπια ἀρχαίου κτιρίου ἐν Νικοπόλει.

Ἐν τοιαύτῃ οἰκτρᾷ διετέλει ἡ περιφανὴς τοῦ Αὐγούστου πόλις ἐρειπώσει καὶ καταστροφῇ, ὅτε, θείᾳ συνάρσει, ἐκραγέντος τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ κατὰ τῶν Τούρκων πολέμου τῶν Βαλ-

κανικῶν λαῶν κατὰ τὸ ἔτος 1912, τὰ γενναῖα ἑλληνικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην κ. Π. Σπηλιάδην, ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐρειπίων τῆς Νικοπόλεως, κατ' εὐτυχῆ ὄντως οἰωνόν, κατασυντρίψαντα τὸν ἐχθρόν, εἰσῆλθον νικηφόρα εἰς Πρέβεζαν, ὧν ἡ πτῶσις προπαρεσκεύασε καὶ τὴν τῶν Ἰωαννίνων ἅλωσιν.

*

Ἡ ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς πολυπαθοῦς τοῦ Πύρρου πατρίδος προέβη ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν αὐτῆς ἔρευναν καὶ ἀνασκαφήν, εἰς ἐμὲ δ' ἔλαχεν ὁ εὐτυχὴς κλῆρος καὶ ἡ τιμὴ ν' ἀνασκάψω τὴν μεγάλην ποτὲ καὶ ἔνδοξον Νικόπολιν, εὐθὺς δ' ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἠρξάμην ἐρευνῶν τὸ μέγα πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, παρὰ τὴν θέσιν «Μάζωμα», (ὅπου νῦν τὸ ἰχθυοτροφεῖον), νεκροταφεῖον, ὁπόθεν ἄλλοτε ἐξήχθησαν λαξευταὶ μαρμάριναι λάρνακες, ἐξ ὧν μία, ὡραίαν φέρουσα παράστασιν τοῦ «Καλυδωνίου κάπρου», εὕρηται νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ Κωνσταντινουπόλεως.[1] Εὐθὺς μετά τινας ἡμέρας, τὴν 6 Ἰουλίου, ἀπεκαλύφθη κομψὴ *μαρμαρίνη λάρναξ* μὲ γλυπτικὸν διάκοσμον, ἧς ὅμως τὸ λίθινον κάλυμμα εἶχε θραυσθῆ ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ὑπὸ τυμβωρύχων, οἵτινες καὶ ἐσύλησαν αὐτήν. Παραπλεύρως δ' ὅμως κατὰ τὰς μεθεπομένας ἡμέρας, εἰς βάθος 2 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, εὕρομεν τάφον ἐκ πλακῶν λιθίνων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον ὑάλινα σωληνοειδῆ ἀγγεῖα, κοπτὴρ σιδηροῦς ἐν σχήματι λόγχης, μικρὸν χαλκοῦν σκεῦος, λύχνοι τινὲς κοινοῦ τύπου καί τινα νομίσματα ῥωμαϊκὰ χαλκᾶ, ὧν ἓν τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ. Μετὰ ταῦτα ἀπεκαλύψαμεν καὶ ἄλλους τάφους, ὧν πολλοὶ πλινθόκτιστοι μὲ πολυάριθμα παρόμοια σχεδὸν κτερίσματα.

Τὴν δὲ 15 Ἰουλίου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ περὶ Νικοπόλεως κειμένου τοῦ Στράβωνος ἐπελήφθην τῆς ἀνευρέσεως τοῦ *μεγάλου ναοῦ*, ὃν κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον καὶ τὸν Δίωνα Κάσσιον, ἀνήγειρεν ὁ Αὔγουστος ἐπ' αὐτῆς τῆς θέσεως ἀκριβῶς ὅπου εἶχεν ἱδρύσει τὸ στρατηγεῖόν του κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην ναυμαχίαν. Ἡ θέσις αὕτη κατ' ἀμφοτέρους τοὺς συγ-

1) Ἴδ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1911, σελ. 186 κ. ἑξ.

γραφεῖς εὕργητο ἐφ᾽ ὑψηλοῦ λόφου, ὁπόθεν ὁ Ὀκτάβιος ἐπεσκόπει πᾶσαν τὴν χερσόνησον καὶ ἀμφοτέρας τὰς θαλάσσας μετὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἀκτίου. Ὄντως δὲ μετὰ μακρὰν καὶ κο-

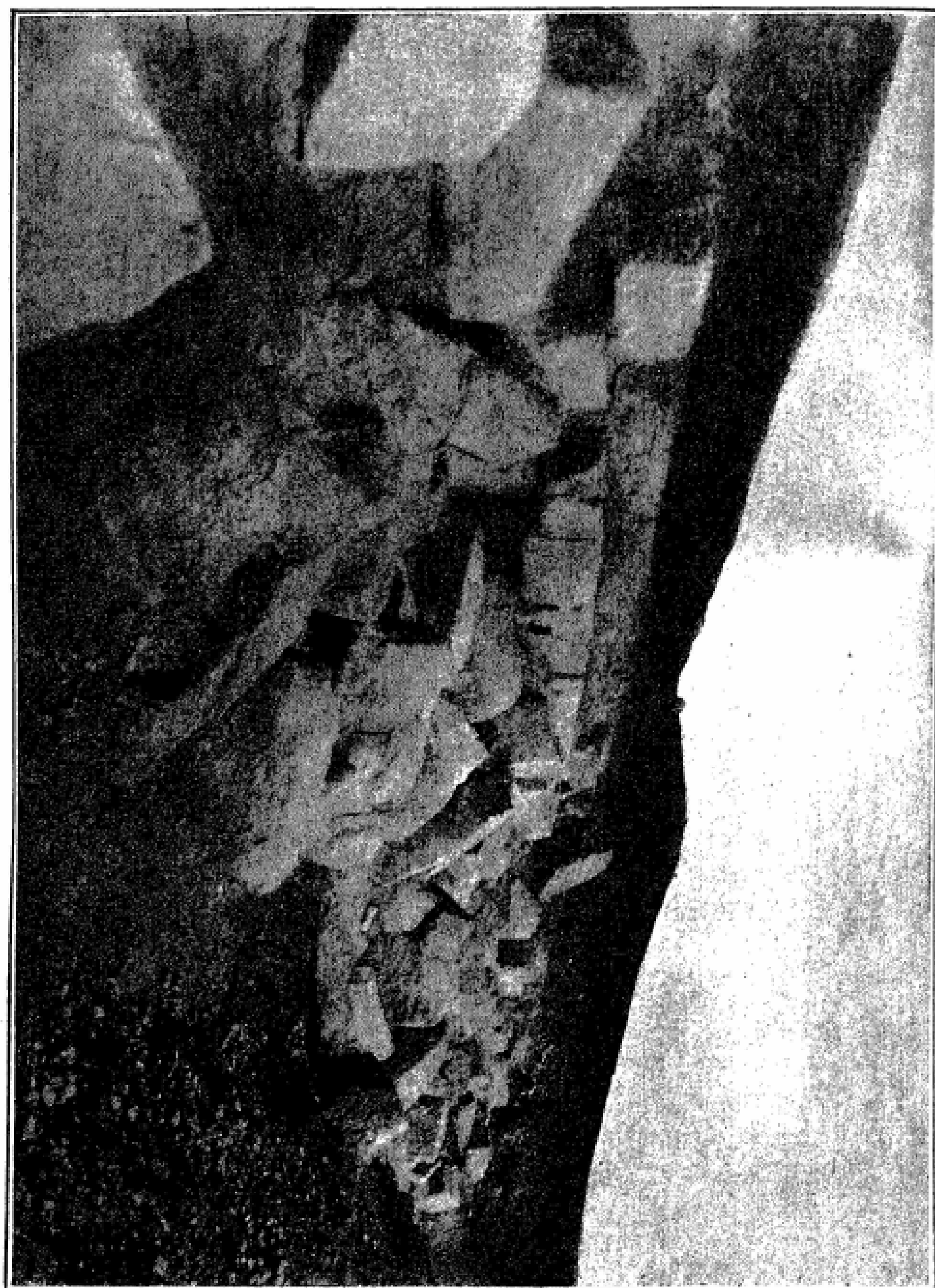
Εἰκὼν 2. Λάρναξ σεσυλημένη ἐν θέσει «Μάζωμα».

πιώδη ἔρευναν ἀνὰ πάντας τοὺς λόφους καὶ τὰ ὑψώματα τὰ ὑπὲρ τὸ Στάδιον τῆς Νικοπόλεως, τὰ κοινῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μιχαλίτση* γνωστά, (τὰ ***Κασσιώπεια*** τῶν ἀρχαίων), ἀνεκάλυψα

ὀρθογωνίους ἐπιμήκεις ὀγκολίθους, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς διατάξεως αὐτῶν ἐπιστοποίουν, ὅτι μέγα τι κτίριον ἐκεῖ ὑπῆρχε καὶ δὴ αὐτὸς ὁ ἀναζητούμενος περιφανὴς τοῦ Αὐγούστου ναός. Προβὰς δὲ εἰς τακτικὴν σκαφὴν τοῦ χώρου ἀνεῦρον πλείστους ὁμοίους ὀγκολίθους, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ θεμέλιον τοῦ μεγάλου κτιρίου, διότι δυστυχῶς ὁλόκληρον τοῦτο ἄνωθεν ἔχει τελείως ἐξαφανισθῆ, μηδ' αὐτῶν τῶν θεμελίων διασωθέντων ἀρτίων, πλείστων λίθων ἀνατραπέντων καὶ μετακινηθέντων. Ἐντὸς δ' ὅμως τῶν χωμάτων ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, οἷον σπόνδυλοι κιόνων, κιονόκρανα, τμήματα κορωνίδος, κέραμοι, ὀρθοκέραμοι καὶ τὰ παρόμοια, δι' ὧν δύναταί τις σχεδὸν ἀσφαλῶς νἀναπαραστήσῃ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ θαυμαστὸν τοῦτο τὸ πάλαι μνημεῖον. (Εἰκὼν 3 καὶ 4.)

Κατὰ ταῦτα ὁ ναὸς οὗτος ἦν ῥυθμοῦ **κορινθιακοῦ**, οἱ δὲ κίονες αὐτοῦ ἔφερον ῥαβδώσεις μετὰ κανόνων, οἵτινες ἀπέχουσιν ἀλλήλων κατὰ 0,08 μ. ἡ δὲ περίμετρος τοῦ κίονος περὶ τὸ μέσον εἶνε περίπου 1.75 μ. ἐνῷ ἡ τοῦ κιονοκράνου βάσις ἔχει περίπου 0,75 μ., τοῦ ὕψους αὐτοῦ ἀνερχομένου εἰς 0,35 μ. Εἶνε δὲ κατεσκευασμένοι οἱ κίονες ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπιχωρίου ἐν Ἠπείρῳ, ἐπικεχρισμένοι δὲ διὰ μαρμαροκονίας (stuc) ὡς οἱ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός, κλπ.

Τὸ σπουδαιότατον ὅμως πάντων ἦν ἡ ἀνεύρεσις ***μεγίστης λατινικῆς ἐπιγραφῆς*** ἐγκεχαραγμένης ἐπὶ λιθίνων δόμων ὕψους 0,75, μήκους δὲ διαφόρου. Τὸ μέγεθος τῶν στοιχείων εἶνε 0,31 μ. διῆκε δὲ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ζῳοφόρου, περιθέουσα ὡς ταινία ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν ναόν. Πιθανώτατα δὲ αὕτη ἀνεφέρετο, ὡς εἰκάζω ἐκ τῶν ὀλίγων ἀνευρεθέντων τμημάτων αὐτῆς, εἰς τὸν ἱδρυτήν, εἰς τὴν νίκην αὐτοῦ καὶ τοὺς θεούς, εἰς οὓς ἦν ἀφιερωμένον τὸ κτίριον. Ὡς πρὸς τοὺς τελευταίους τούτους ὑπάρχει ἀσάφειά τις ἐν τοῖς χωρίοις τῶν μνημονευθέντων συγγραφέων, διότι ἐνῷ ὁ Στράβων ὁμιλεῖ περὶ ἱεροῦ Ἀπόλλωνος, ὁ Δίων Κάσσιος ῥητῶς ἀναφέρει, ὅτι ὁ Αὔγουστος ἀνιδρύσατο ναὸν εἰς Ποσειδῶνα καὶ Ἄρην, εἰς οὓς ὁμολογουμένως ὤφειλε τὴν νίκην. Καὶ ἐκ μὲν τῆς ἐπιγραφῆς οὐδὲν δύναμαι νὰ συναγάγω, ἀλλ' ἐκ

Εἰκὼν 3. Ἀνευρεθέντα θεμέλια ναοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἄρεως.

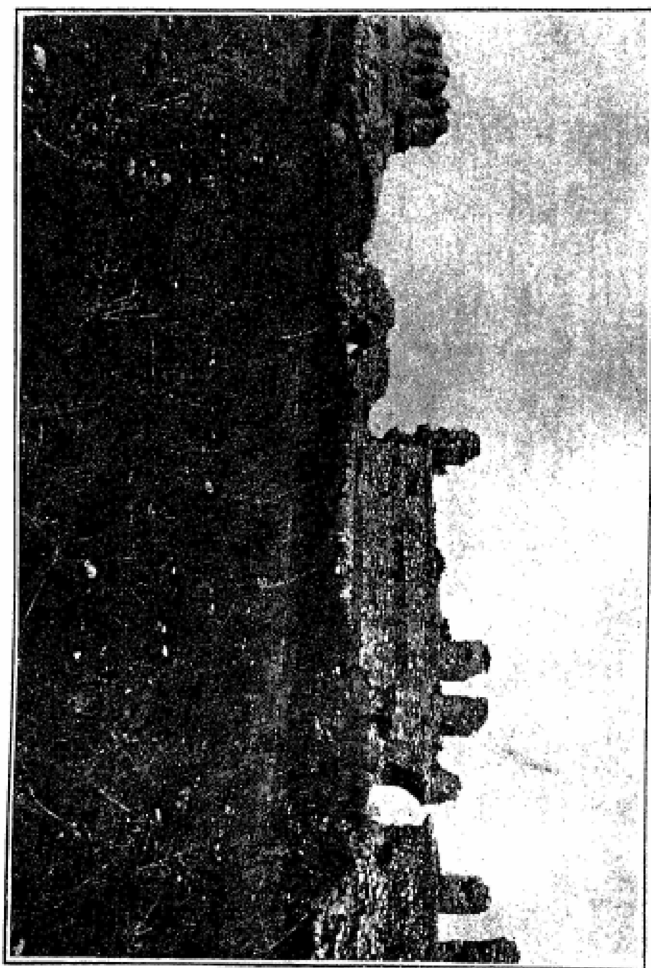
τινος νομίσματος τοῦ Ὀκταβίου, ὅπερ ἀνεκάλυψα ἐν Νικοπόλει καὶ οὗ ὑπάρχουσι βεβαίως πολλὰ ὅμοια. φέρεται ἐπὶ τῆς

Εἰκὼν 4. *Κιονόκρανον ἐκ τοῦ ναοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἄρεως.*

μιᾶς μὲν ὄψεως ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας *ἄγαλμα τοῦ **Ποσειδῶνος***, κρατοῦντος τρίαιναν, παραπλεύρως δ' ἐν τῷ ἐξέργῳ: ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ.

Ἰδοὺ δὲ τὰ ἀνακαλυφθέντα ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς γράμματα:
MPERAT—C. REGI—IO—OC—F—VICT—AC.VM—PA—PARTA

Εἰκὼν 5. Μεσημβ. τεῖχος Νικοπόλεως, φέρον ἄνωθεν ἐπάλξεις.

Αἱ διαστάσεις τοῦ ναοῦ δὲν δύνανται δυστυχῶς νὰ καθορισθῶσι μετ' ἀπολύτου ἀκριβείας ἕνεκα τῆς μεγάλης καταστροφῆς καὶ αὐτῶν τῶν θεμελίων λίθων, ὡς ἄνω εἴπομεν, ὧν πλεῖστοι μετεκομίσθησαν ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ

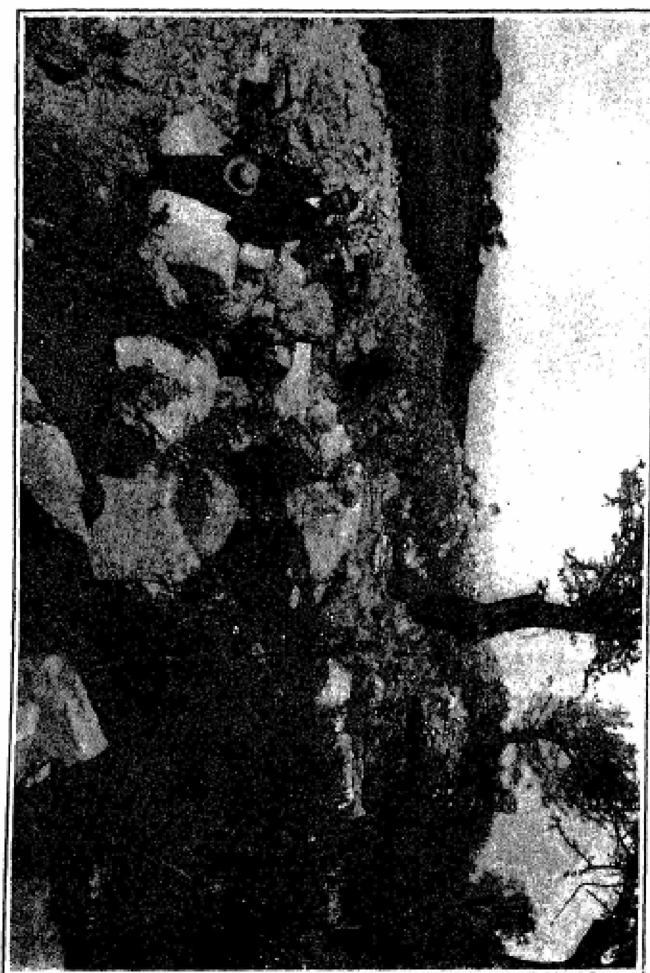
τείχους τῆς πόλεως, ὅπερ εἶχε μὲν ἀνεγείρει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ Αὔγουστος, ἀνῳκοδόμησε δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς μετὰ τὴν τῶν Γότθων εἰσβολήν, καθ' ἃ ἀποδείκνυται ἐκ τῆς τεχνοτροπίας καὶ τοῦ ὅλου τῆς κατασκευῆς τρόπου, ὅστις εἶνε ἐντελῶς ὅμοιος πρὸς τὰ τείχη τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων πόλεων, ὅπου σῴζονται βυζαντινὰ τῶν αὐτῶν χρόνων τείχη. Ἀλλ' ἐξ ὅσων ὅμως ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω, τὸ μὲν μῆκος τοῦ ναοῦ ἦν ὡσεὶ 56 μ., τὸ δὲ πλάτος 23 μ. (Εἰκὼν 5.)

*

Μετὰ τοῦτο ἐπεδόθην εἰς τὴν περισυλλογὴν πάσης ***ἐπιγραφῆς*** καὶ παντὸς ἐν γένει ***ἀρχαίου λίθου***, ἐγκατεσπαρμένων ἀνὰ τὸν ἀπέραντον τῆς Νικοπόλεως ἐρειπιῶνα. Πράγματι δὲ δι' ἐπιμόνου ἐργασίας περισυνελέγησαν παντοῖοι λίθοι καὶ ἐπιγραφαί, κιονόκρανα, θραύσματα ἐξ ἀγαλμάτων, πολλάκις ἀρίστης τέχνης, ἅτινα πάντα μετακομισθέντα ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ἐν Πρεβέζῃ Διοικητηρίου. Πολλὰς ἐπιγραφὰς εὗρον ἐντετειχισμενας ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Νικοπόλεως τείχει, τὰς ὁποίας ἅτε μὴ δυνάμενος νὰ ἐξαγάγω, ἀντέγραψα, εἰ καὶ πολλαὶ ἦσαν ἔτι παλαιόθεν γνωσταί.

Ὀγκώδη δὲ ἐπιγραφὴν περιέχουσαν *ψήφισμα* ἐπὶ δύο τεμαχίων τεθραυσμένων λίθων ἀναγεγραμμένην ἀνεῦρον ἐπὶ ὑψώματος παρὰ τὰς ἁψῖδας τοῦ μεγάλου τῆς Νικοπόλεως ***ὑδραγωγείου***, ὅπερ ἐξ ἀποστάσεως 80-90 χιλιομέτρων, ἀπὸ τῆς νῦν θέσεως «Ἅγιος Γεώργιος» παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄραχθον, διωχέτευέ ποτε ὕδωρ εἰς αὐτήν. Σκεφθεὶς δὲ ὅτι τὰ δύο μεγάλα ἐκεῖνα θραύσματα δὲν θὰ εἶχον κομισθῇ ἐκεῖσε μακρόθεν, διέταξα τὴν κατὰ χώραν ἀνασκαφήν, ὄντως δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθεν εἰς φῶς ***σειρὰ ὅλη κιόνων*** διαφόρου σχήματος, ῥυθμοῦ καὶ διαστάσεων, ἐν οἷς καί τινες ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἄρεως. Πάντες οὗτοι οἱ κίονες ὡς καὶ μέγας ἀριθμὸς ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ἐπιτυμβίων κιονίσκων, ἐπιγραφῶν κλπ. μετηνέχθησαν φαίνεται καὶ ἐνῳκοδομήθησαν ἐν βίᾳ ἐκεῖ κατά τινα ἴσως βαρ-

δαρικὴν ἐπιδρομήν, ὁπότε ὡς τεῖχος ἐχρησιμοποιήθη αὐτὸ τοῦτο τὸ κολοσσιαῖον Ὑδραγωγεῖον. (Εἰκὼν 6.)

Εἰκὼν 6. Τὸ παρὰ τὸ ὑδραγωγεῖον ἀποκαλυφθὲν τεῖχος, ἐν ᾧ εἶαι ἐντετειχισμένοι κίονες, κιονόκρανα, ἐπιγραφαὶ καὶ παντοῖα ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη.

Μεταξὺ τῶν ἐντετειχισμένων μεταχίων ἐπιγραφῶν ἀνευρέθησαν καί τινα τῆς ἄνω μνησθείσης ἐπιγραφῆς, ἥτις ἀνέγραφε

πιθανῶς *ἐργολαβίαν δημοσίου τινὸς κτιρίου*, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ὧδε δημοσιευομένων τμημάτων:

1) Λίθος λευκός, μήκους 0,33 πλ. 0.28. ὕψ. γραμμ. 0.015. Εἰσέχον περιθώριον ἑκατέρωθεν.

ΕΡΓΑ
ΥΩΝΚΑΙ
ΤΑΚΑΤΑΤΟΨΗ
ΤΙΤΟΙΟΥΤΩΔΙΚ
ΙΟΝΤΩΝΕΚΤΩΝΤΟ
ΝΤΗΚΟΝΤΑΟΜΟΙΩΣ
ΟΝΗΠΛΕΙΟΝΙΧΡΟΝΩ
ΜΕΝΟΥ ΔΡΑΧΑΜΣ
ΜΑΛΙΣΤΑ ΕΥΤΟ
ΟΛΟΜΕΝΩΤΩΝ
ΨΗΦΟΦΟΡΗ
ΕΞΕΚΥΡΩ

2) Τοῦ αὐτοῦ λίθου. μήκους 0,26 πλ. 0.29 μ.

ΟΝΗΔΑΚΤΥΛΩΝΔΥΟ
ΥΡΩΜΕΝΟΝΤΟΙϹ
ΜΩΝΚΑΙΖΗΜΙ
ΛΕΡΓΟΛΑΒΟΥϹ
ΘΗΡΑϹΜΗΠΛΕΙ
ΩΡΙϹΜΕΝΟΥϹ
ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ
ΜΕΤΑΒΑΙ
ΑΙΤΟΥϹΔΕ
ΕΥΗϹΚΑΙ
ϹΜΑ
ϹΩ

3) Τοῦ αὐτοῦ λίθου. μήκους καὶ πλάτους 0.27 μ.

Ϲ
ΗΒ
ΝΤΗϹΝ
ЄΩϹΤΟΔ
ΝΗΠЄΙΘΗΚΟΤ
ΜΟΥΗΓЄΝЄΑϹ
ˆΙΑϹΜЄΤЄΥϹ
ΩΝ ΜΗΤ
ΙΠΙΑϹΜΙ
ΑϹΑ

4) Τοῦ αὐτοῦ λίθου, μήκους 0,15. πλ. 0.18 μ.

Ν
ΠΟΛЄΙ
ϹЄΝ ΚΑΙ
ϹΑΝ ΠΑΛ
ΜΗΝΟϹ ΑΡ
ΠΟ
ΡΙ

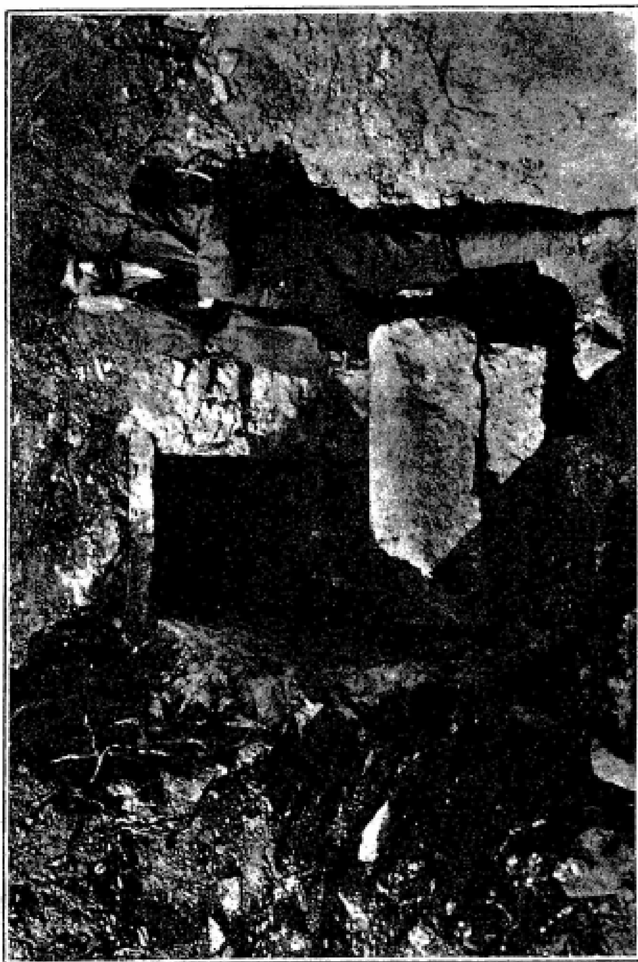
5) Τοῦ αὐτοῦ λίθου, μήκους 1 μ. πλ. 0,42.

ΒΟ
ΜΑΤΙC
ΤΗΚΟΝΤΑ
- - - - - -
- - - - - - - -
ΑΜΜΑΤΕΩCΤΗCΒΟΥΛ
ΤΗCΒΟΥΛΗCΚΑΙΤΩΝ
CΤΑΕΠΙΚΑΓΑΤΗΙ
ΙΗΘΕΙCΩΝΕΡΚΑΝΩΝ
ΛΘΩCΗΒΟΥΛΗΕΥΡ
CΕΒΟΥΝΤΩΝΤΕ
ΞΕΤΗΒΟΥΛΗΕ
ΝΕΧΕΙΝΤΗΝΕΞΕ
ΝΤΑCΤΟVCΤΕC
ΤΑΘΗΟΙΤΕΒΥΙ
ΕΝΧΑΡΑΧΘΗ
ΕΠΙ ΤΗCΑΓΟΡΑC
ΛΕΩCΓΝ- - - - -ΗΟΜΟΙΩC
ΦΙCΜΑΕΠΙΜ- - -ΑΝΕΧΟΝ
CΕΩCΚΑΙΤΗCΑΝΑCΤΑCΕΩC
ΑΤΟΝΠΕΝΤΗCΟΝΤΑΕΞΕΚΥ

*

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐτράπην ἐπὶ τὴν ἐξερεύνησιν ἑτέρου ἐκτεταμένου λίαν πρὸς Α. τῆς Νικοπόλεως ***Νεκροταφείου***, ἀκριβῶς δηλ. ἀντιθέτως τῆς παρὰ τὴν θέσιν «Μάζωμα» νεκροπόλεως καὶ μᾶλλον ἐγγὺς τοῦ χωρίου «Μύτικα», ὅπερ ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου τῆς Νικοπόλεως λιμένος ***Κομάρου***, διότι ἡ πόλις τοῦ Αὐγούστου εἶχε δύο μεγάλους λιμένας, ὧν εἷς οὗτος ἐπὶ τοῦ Ἰονίου καὶ ὁ ἕτερος ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ, ὅπου σήμερον ὁ λιμὴν «Βαθὺ» ἢ «Μαργαρῶνα» κοινῶς καλούμενος καὶ ἐν ᾧ σῴζονται πολλὰ ἀρχαῖα λείψανα.

Ἐν τῇ δυτικῇ ταύτῃ νεκροπόλει ἀνώρυξα πλείους τῶν ***ἑκατὸν πεντήκοντα τάφων***, ὧν οἱ πλεῖστοι πλινθόκτιστοι, ἐπικεχρισμνοι ἔσωθεν δι' ἀμμοκονιάματος, ἔχοντες δ' ἐν τῷ βάθει κοιλό-

Εἰκὼν 7. *Εἴσοδος τύμβου παρὰ τὴν θέσιν «Μάζωμα»*

τητας μὲν περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ τοὺς πόδας τοῦ νεκροῦ, ἐξόγκωμα δέ τι πλίνθινον ὑπὸ τὴν κεφαλήν, ὥστε οὗτος καὶ μετὰ θάνατον ἐν ἄκρᾳ, ὡς ἐν νηδύμῳ ὕπνῳ, νὰ διάγῃ ἀνέσει... Ἄνωθεν δ' οἱ τάφοι καλύπτονται δι' ὑπερμεγέθων πολλάκις λιθίνων πλακῶν, ὧν

τινες 1,30 μ. μήκους. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ *λάρνακες* (σαρκοφάγοι) λίθιναι καὶ μαρμάριναι, ἐφ' ὧν συνεσώρευον καὶ ἐπέχεον γῆν χυτήν, ὡς ἐν τοῖς ἀπειραρίθμοις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα διασωζομένοις, προϊστοικοῖς τε καὶ ἱστορικοῖς τύμβοις πάντων τῶν χρόνων. (Εἰκ. 7.) (1)

Τοιοῦτοι τύμβοι ὑπάρχουσι πολυαριθμότατοι ἐν Νικοπόλει, ἰδίᾳ δὲ περὶ τὰ τείχη αὐτῆς. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἀπαντῶσιν ὁμοίως καὶ τὰ παρὰ Ῥωμαίοις ἐν μεγάλῃ χρήσει ***κολουμβάρια***, μικρὰ ἢ καὶ μεγάλα δηλ. θολωτὰ μνημεῖα, τετράγωνα κυκλικὰ ἢ ἐλλειψοειδῆ, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐθάπτοντο οἱ νεκροὶ οἰκογενείας ἢ γένους ὅλου, εἶτα δὲ μετά τινα ἔτι συγκομιζόμενα τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἐφυλάσσοντο, χωριστὰ ἑκάστου, ἐντὸς ***φωλεῶν*** ἢ ***κογχῶν***, πέριξ ἐντὸς τῶν τοίχων κατεσκευασμένων. Πολλάκις ἐντὸς ἑνὸς τάφου ἀνεύρομεν τοὺς σκελετοὺς πολλῶν νεκρῶν, ταφέντων ἀλλεπαλλήλως κατὰ διαφόρους τοῦ χρόνου περιόδους. ἐκεῖνο δ' ὅπερ παρετήρησα σχετικῶς πρὸς τοὺς σκελετοὺς εἶνε ὅτι πάντα σχεδὸν τὰ κρανία αὐτῶν ἔχουσι σχῆμα ἐπιμήκες, ὡς τὰ κανονικὰ τῶν ἑλλήνων καὶ ῥωμαίων, οὐχὶ δὲ στρογγύλα, ὡς τὰ τῶν Ἠπειρωτῶν. Περὶ τούτου δ' ὅμως πρέπει νὰ ἀποφανθῇ μετὰ ἐνδελεχῆ μελέτην εἰδήμων τις κρανιολόγος, πρὸς τοῦτο δὲ καὶ διεφύλαξά τινα ἐκ τῶν ὡς ἄριστα διατετηρημένων ἐν τῷ προχείρῳ τῆς Πρεβέζης Μουσείῳ, περὶ οὗ κατωτέρω.

Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν νεκρῶν ἐκαίοντο ἐν πυρᾷ, ἄλλοι δ' ἐθάπτοντο, ὡς εἴθιστο κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους καθ' ὅλην τὴν προϊστορικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀρχαιότητα ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ. Συνεθάπτοντο δὲ μετὰ τῶν συνήθων παρ' ἀρχαίοις ***κτερισμάτων***, ἅτινα ἐν Νικοπόλει, ἄλλοτε μέν, ὡς ἐν πλουσίοις σαρκοφάγοις, ἦσαν πολυτελῆ καὶ θαυμαστὰ ἔργα τέχνης, ἄλλοτε δέ, ὡς ἐν τοῖς ἀπειραρίθμοις πλινθοκτίστοις τάφοις, χαλκᾶ νομίσματα, λιχνάρια, χαλκοῖ δακτύλιοι, ὑέλινα ἀγγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐν τούτοις καὶ μεταξὺ τῶν τάφων τούτων ὑπάρχουσί τινες περιέχοντες λόγου ἄξια καὶ περίτεχνα κτερίσματα, οἷον ***λύχνους καὶ πυξίδας μετὰ ἀναγλύπτων παραστάσεων***, δακτυ-

(1) Κοινῶς μαγούλαις (tumuli) Ἴδ. Πρακ. Ἀρχ. Ἑταιρ. 1911 σελ. 111.

λίους χρυσοῦς, σφραγιδολίθους ἐγχαράκτους κλπ. Πλεῖστοι τούτων περιέχουσι καὶ ἐπιγραφὰς ἐπιτυμβίους, ἑλληνιστὶ ἢ λατινιστί, ἐξ ὧν ἀνεῦρον περὶ τὰς τριάκοντα. Ἰδοὺ περιεργείας χάριν μερικαὶ τούτων:

1) ΤΙΒ . ΚΛΑΥΔΙΟΣ
ΟΝΗΣΙΜΟΣ
ΟΠΑΝΤΩΝΕΥ
ΕΡΓΕΤΗΣ ΕΤΩΝ
Ν . ΧΑΙΡΕ·
ΣΙΜΟΣ ΟΝΗ
ΥΙΟΣ ΕΤ .

2) ΑΡΡΙΑ ΠΩΛ
ΛΑ ΕΤΩΝ Ο
ΧΑΙΡΕ

3) ΣΩΤΗΡΙΧΑ
ΣΩΤΗΡΙΔΑ
ΚΑΙ ΜΕΘΗΣ
ΘΥΓΑΤΗΡ
ΕΤΩΝ ΚΗ

4) ΦΙΛΑΙ
ΝΙΣ ΕΤΩΝ
ΛΕ
ΧΑΙΡΕ

5) MYSAEVS
SIMACI
VIX ANN XVII
NVMMVI

6) ΕΥΑΡΕ
ΣΤΟΣ
ΚΛΕΟΜΑ
ΧΟΥ
ΕΤΩΝ ΛΕ
ΧΑΙΡΕ

7) ΤΙΒ. ΚΛΑΥΔΙ
ΟΣ. ΑΚΤΙΟΣ
ΕΤΩΝ ΞΕ
ΧΑΙΡΕ

8) ΛΥΚΑΡΙ
ΩΝ-Η
ΧΑΙΡΕ

9) SECVNDA
V. AN. XXVI
H. S. EI.
VALE.

10) ΚΛΑΥΔΙΑ
ΔΟΤΑ
ΕΤΩΝ ΙΓ
ΧΑΙΡΕ
ΚΛΑΥΔΙΑ
ΣΑΤΟΡΛΕΙΛΑ
ΕΤΩΝ Ε
ΧΑΙΡΕ

11) ΑΤΤΙΚΗ
ΕΤΩΝ
ΙϚ
ΧΑΙΡ

12) ΦΙΛΙΤΙΩΝ
ΦΙΛΗΤΟΥ
ΥΙΟΣ
ΕΤΩΝ Β
ΧΑΙΡΕ

13) ΛΕΟΝΤΙΣ
ΠΥΡΙΧΟΥ
ΕΤΩΝ
Γ
ΧΑΙΡΕ

14) ΣΕΞΣΤ
ΟΣΡΟΥ
ΒΡΙΟΣ
ΡΟΥΦΟΣ
ΜΗΝ. ΙΑ

Ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην, τὴν ὑπ᾽ ἀρ. 14, ἔχομεν τὸ ἑξῆς περίεργον νὰ σημειώσωμεν, ὅτι δηλ. ἐν τῷ τάφῳ, ὅπου ἦν ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, εὑρέθη ἀνέπαφον *φυσικὸν ᾠὸν ὄρνιθος*, οὗ περιεσώθη ἀκέραιον κέλυφος, διὰ μικρᾶς ῥωγμῆς ἐξατμισθείσης τελείως πάσης ἔσωθεν ὀργανικῆς οὐσίας. Ὠὸν δεκαὲξ καὶ πλέον αἰώνων ἐντὸς τάφου βρέφους!

Ἀλλ᾽ ἰδιαιτέρας μνείας ἄξιοι εἶνε οἱ *κεράμειοι λύχνοι*, οἱ φέροντες ἄνωθεν ἀναγλύπτους παραστάσεις, ὧν ἡ ποικιλία καὶ ἡ ἔξοχος τέχνη καθιστᾷ αὐτοὺς ἀληθῆ καλλιτεχνήματα. Ἰδοὺ δὲ καὶ συνοπτικὴ ὧδε ἀναγραφὴ τῶν σημαντικωτέρων παραστάσεων: (Εἰκὼν 8.)

1) ***Μονομάχοι*** (gladiatores), ὧν ὁ ἕτερος ὄρθιος, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς μάχαιραν, ἀπειλεῖ τὸν ἀντίπαλον, ὅστις ἡττηθεὶς κεῖται χαμαί, ἀπορρίψας καὶ τὴν ἀσπίδα· ὄπισθεν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ κεραμέως: CΠΙΟCΙΑΡΙΟΥ.

2) ***Μονομάχοι***, ὧν ὁ ἕτερος ἐξ ἀριστερῶν, ὄρθιος καὶ κρατῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τὴν ἀσπίδα, ἀπειλεῖ μὲ τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ ἐγχειρίδιον νὰ φονεύσῃ τὸν ἀντίπαλον, ὅστις κλίνας ἤδη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ γόνατος, ἀμύνεται ἐπίσης διὰ τοῦ ἐγχειριδίου. Ὄπισθεν.. ΛΕΑ---

3) ***Μονομάχοι*** συμπλεκόμενοι ἐν ἀγῶνι. Τέχνης καὶ διατηρήσεως ἐξόχου.

4) ***Μονομάχοι*** μὲ μικρὰν παραλλαγὴν πρὸς τἀνωτέρω· ὄπισθεν: CΠΩCΙΑΝΟΥ.

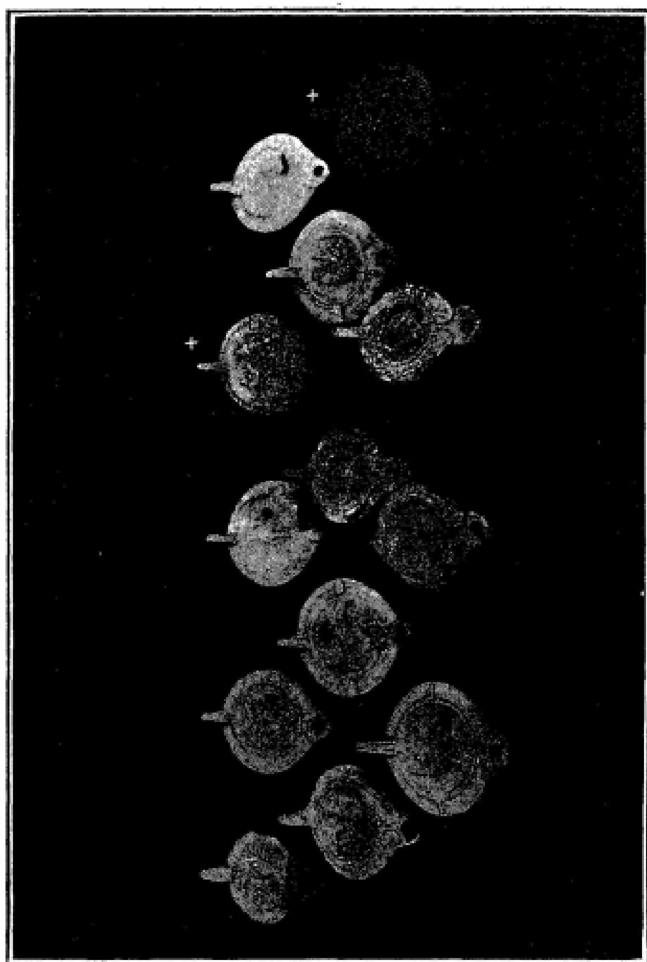
Τὰς παραστάσεις ταύτας διακρίνει θαυμασία ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀντιγραφὴ καὶ μεγίστη τοῦ σχεδίου ἀκρίβεια.

5) ***Προσωπῖδες σκηνικαί.***

6) ***Νάνος γυμνὸς*** μὲ προτεταμένον τὸ ἀνδρικὸν μόριον.

7) *Ἡ Λήδη*, ἣν ἐναγκαλίζεται ἐρωτικῶς καὶ μετὰ λαγνείας ὁ Ζεύς, ὡς κύκνος. (διπλοῦν).

8) *Νεαρὸς ἔφηβος* κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς φιάλην ἄνωθεν

Εἰκὼν 8. Λύχνοι φέροντες ἀναγλύπτους παραστάσεις.

βωμοῦ, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς σύρων ἐκ τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς ἀμνὸν πρὸς θυσίαν. Τὸ ὅλον μετ' ἐξόχου τέχνης ἐξειργασμένον. Ὄπισθεν: ΚΡΗϹΚΕΛΙΤΟϹ.

9) ***Διόνυσος*** ἐν σχήματι παιδὸς γυμνοῦ κρατοῦντος διὰ τῆς δεξιᾶς σταφυλήν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς θυρσὸν καὶ παρδαλῆν. Τέχνης ἀρίστης. Ὄπισθεν: ΓΑΙΟΥ.

10) ***Γυνὴ πεπλοφόρος*** κρατοῦσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς ῥάβδον καὶ ἔχουσα τὴν δεξιὰν προτεταμένην ἐν σχήματι ἀνθρώπου ὁμιλοῦντος.

11) ***Ἥφαιστος***, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς σφύραν ἐπὶ τοῦ ἄκμωνος, τὴν δὲ ἀριστερὰν στηρίζων ἐπὶ σκήπτρου.

12) ***Νίκη*** μὲ ἀναπεπταμένας πτέρυγας, κρατοῦσα διὰ τῆς δεξιᾶς στέφανον καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς κλάδον φοίνικος.

13) ***Γελοιογραφικὴ παράστασις*** μονομάχου, ὡς εἶδος ἱππότου τῆς «ἐλεεινῆς μορφῆς» . .

14) ***Πὰν*** σύρων ἐκ τοῦ ποδὸς τράγον καὶ κρατῶν τὸ λαγωβόλον.

15) ***Ἔρως*** αὐλῶν ἐπὶ δελφῖνος.

16) ***Λέων*** ὁρμῶν.

17) ***Προτομαὶ*** ἀνδρὸς πωγωνοφόρου καὶ γυναικὸς πεπλοφόρου ἀντιμέτωποι.

18) ***Ἄρτεμις*** τοξεύουσα. Ὄπισθεν: ΛΟΥΚΙΟΥ

19) ***Σφίγξ***. Ὄπισθεν: CEBHPOY

Καὶ ἄλλοι. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν λύχνων ἐκτὸς τῶν τάφων εὕρομεν καὶ τὰ ἑξῆς ἔτι ἄξια λόγου κτερίσματα:

1) ***Πυξὶς πηλίνη*** (διαμέτρου 00,8 μ. περιφερείας, 0,25 μ. καὶ ὕψ. 00,6 μ.) φέρουσα ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας ***παράστασιν διονυσιακήν***, ἐν ᾗ διακρίνονται, ἀμυδρῶς δυστυχῶς ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ πηλοῦ, σάτυροι, βάκχοι, μαινάδες, παῖδες ἐν μέσῳ φυτῶν καὶ ἀνθέων μὲ θυρσούς, ῥόπαλα, κάνιστρα καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ ὅλον θαυμασίως συντεθειμένον καὶ μετὰ μεγάλης καλλιτεχνικῆς δεξιότητος ἐξειργασμένον. Ἡ παράστασις διαλαμβάνει δώδεκα καὶ πλέον μορφάς, εἶνε δὲ διῃρημένη εἰς ὀκτὼ αὐτοτελῆ σχεδὸν τμήματα ἢ συμπλέγματα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσομεγέθη. (Εἰκὼν 9.)

2) ***Ἀργυροῦς δακτύλιος*** μετὰ ***δακτυλιολίθου*** ἐξ αἱματίτου φέροντος ἐγγεγλυμμένον ἐπὶ τῆς ἄνωθεν ἐπιφανείας γυμνὸν ἄνδρα.

3) Ζεῦγος χρυσῶν ἐνωτίων, ἀποτελουμένων ἐκ δακτυλιδίων.

4) Πολλὰ κομψότατα *ὑάλινα φιαλίδια* διαφόρου σχήματος καὶ μεγέθους.

Εἰκὼν 9. Πυξὶς πηλίνη μὲ ἀναγλύπτους παραστάσεις.

5) ***Πήλινον εἰδώλιον*** παριστῶν παῖδα γυμνὸν ὀκλάζοντα ἐπὶ βάσεως στρογγύλης, ἐφ' ἧς παράστασις ἀνάγλυπτος λίαν ἐφθαρμένη, ἀλλὰ καλῆς τέχνης.

6) 3 δακτύλιοι ἀργυροῖ, ὧν ὁ εἷς μετὰ σφραγιδολίθου ἐγχαράκτου. (Εἰκὼν 10.)

*

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκτὸς τῶν τάφων ἀνευρέθησαν ***πλεῖστα νομίσματα***, ἰδίως χαλκᾶ, λίαν δ' ἐφθαρμένα· ἐλάχιστα τούτων εἶνε ἀργυρᾶ ἢ σπάνια. Ἐκ τούτων ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς:

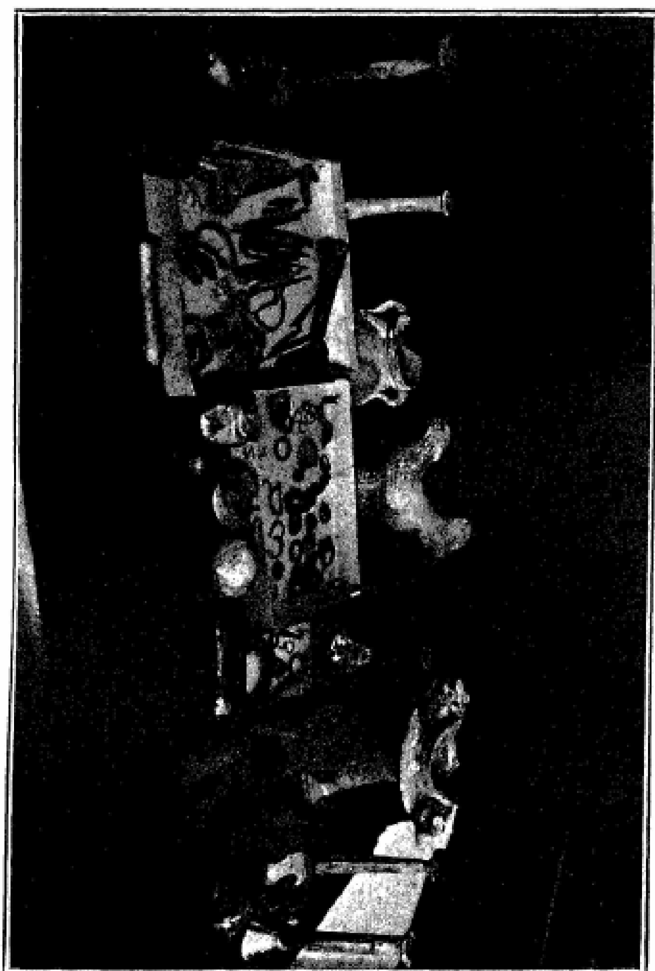
1) Πολλὰ χαλκᾶ νομίσματα φέροντα ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τὴν προτομὴν τοῦ Ὀκταβίου, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας στέφανον μὲ τὴν λέξιν: ΑΚΤΙΑ.

2) Βυζαντινὰ νομίσματα χαλκᾶ διαφόρων αὐτοκρατόρων.

3) Χαλκοῦν νόμισμα τοῦ αὐτοκρ. Κλ. Σεπτίμου, φέρον ὄπισθεν πτερωτὴν Νίκην ἐπὶ τεθρίππου, ἐν δὲ τῷ ἐξέργῳ τὴν λέξιν: ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΙΤΩΝ.

4) Ἀργυροῦν νομ. τοῦ αὐτοκρ. Σεβήρου.

5) Χαλκοῦν νομ. τοῦ Ὀκταβίου, μετὰ κεφαλῆς κάπρου ὄπισθεν καὶ τῆς λέξεως: ΝΕΙΚΟΠΟΛΙC.

Εἰκὼν 10. Κτερίσματα ἐκ τῶν τάφων Νικοπόλεως ἐν τῷ μικρῷ Μουσείῳ Πρεβέζης.

6) Χαλκοῦν νόμισμα, ἐξ οὗ γυνὴ παριστῶσα τὴν Νικόπολιν μὲ τὰ τείχη αὐτῆς ἐν εἴδη πόλου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. ὄπισθεν δὲ τράπεζα μὲ στέμματα· ἄνωθεν ἡ λέξις ΙΕΡΑ.

Πάντα ταῦτα τὰ εὑρήματα μετεκόμισα εἰς Πρέβεζαν καὶ ἐτοποθέτησα ἐντὸς δωματίου, λίαν εὐγενῶς παραχωρηθέντος μοι ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Πρεβέζης ἐν αὐτῷ τῷ Διοικητηρίῳ. Δαπάναις δὲ τῆς Γεν. Διοικήσεως Ἠπείρου κατεσκεύασα δύο μεγάλας κομψὰς θήκας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐταξινόμησα πᾶν ὅ,τι ἐκλεκτὸν ἀντικείμενον προῆλθεν εἰς φῶς ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Νικοπόλεως, οὕτω δὲ συνετελέσθη ***μικρὸν Μουσεῖον***, ὅπερ θὰ χρησιμεύσῃ ἐν τῷ μέλλοντι ὡς πυρὴν πρὸς συγκρότησιν μεγάλου Μουσείου ἠπειρωτικοῦ.

*

Μετὰ τὴν ἐξερεύνησιν τῆς δυτικῆς ταύτης Νεκροπόλεως ἐτράπην ἐπὶ τὴν ἔρευναν πολλῶν ἄλλων ἀρχαιολογικῶν χώρων καὶ ἐρειπίων τῆς Νικοπόλεως. Οὕτω περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἀνέσκαψα τὸν πρὸς Α. τοῦ ἀνωτέρω Νεκροταφείου χῶρον, κοινῶς «Μαυρόλογγον» καλούμενον, ὅπου ὑπῆρχον σπόνδυλοι κιόνων καὶ ἄλλοι λίθοι ἀρχαῖοι. Μετά τινων ἡμερῶν ἐργασίαν ἀπεκαλύφθη ***σειρὰ βάσεων κιόνων*** μετὰ σπονδύλων κιόνων ἐπ᾽ αὐτῶν ἐντὸς δὲ αὐτῶν ***χῶρος ἐπίπεδος*** δι᾽ ἀμμοκονιάματος ἐστρωμένος, ἐφ᾽ οὗ ἴχνη ***μωσαϊκοῦ***. Πρὸς τὴν ΝΑ. γωνίαν τούτου ἀνεύρομεν κιονίσκον ὀρθόν, ἑνὸς μέτρου ὕψους περὶ τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε μέγας σωρὸς τέφρας μετὰ ὀστῶν ζῴων, (βοῶν, προβάτων κλπ.), λυχνιῶν, ὀστεΐνων βελονῶν κλπ. Προφανῶς πρόκειται περὶ ***βωμοῦ ἢ ἐσχάρας*** πλουσίας ἐπαύλεως, ἧς τὸ ***περιστύλιον*** ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων κιόνων καὶ τοῦ μωσαϊκοῦ, περὶ τὴν ἐσχάραν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον πλεῖστα τεμάχια φύρδην μίγδην ἐρριμμένα πιθανὸν ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οἵτινες καλλιεργοῦντες τὸν ἀγρόν, ἀπέρριψαν ταῦτα πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην προέβημεν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἀρχαίου χώρου ἐφ᾽ ὑψηλοτάτης θέσεως, ἄνωθεν τῆς μεγάλης Δεξαμενῆς τῆς πόλεως, κοινῶς «***Βασιλόσπιτο***» καλουμένου. Καὶ ἐν αὐτῷ ἀνευρέθη ὁμοίως σειρὰ μαρμαρίνων κιόνων, οἵτινες ἔκειντο ἐκτάδην τεθραυσμένοι παρὰ τὰς βάσεις αὐτῶν· οἱ κίονες οὗτοι ἔχουσι μῆκος μὲν περὶ τὰ 3 μ. περίμετρον δὲ κατὰ τὴν βάσιν ποικίλλουσαν μεταξὺ 0,50—0,34 μ. Ἡ αὐτὴ ποικιλία

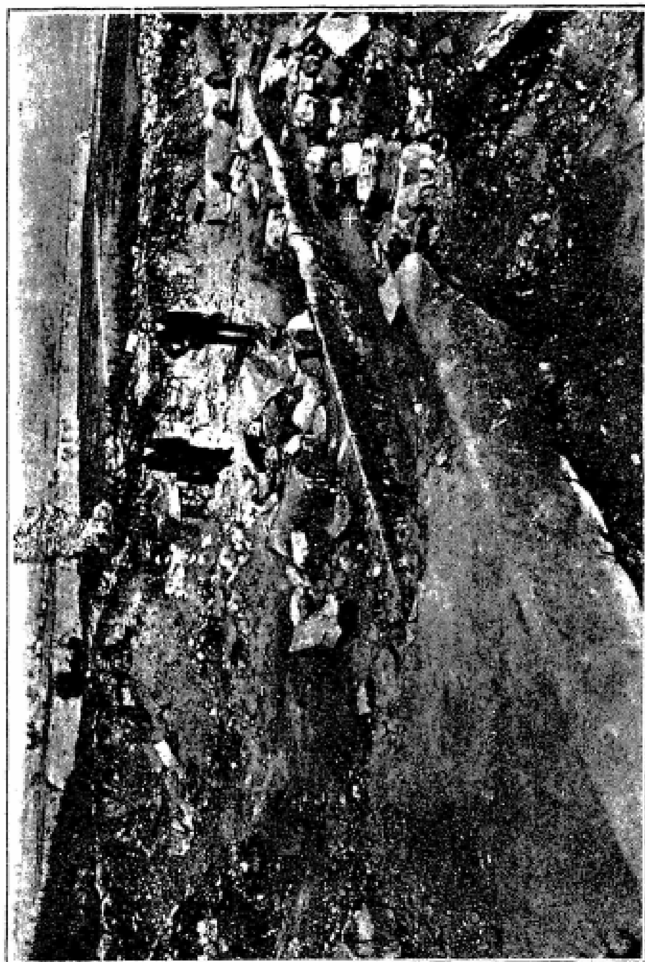
ὑπάρχει καὶ εἰς αὐτὰς τὰς βάσεις, ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, ὧν τὸ μέγεθος ἐπίσης εἶνε διάφορον, ἐξ οὗ εἰκάζω ὅτι ἐλήφθησαν παρ᾽ ἄλλων ἀρχαιοτέρων κτιρίων ἢ μετ᾽ ἀμελείας ἐν χρόνοις παρακμῆς ἐποιή-

Εἰκὼν 11. Ἀνατ. πλευρὰ τοῦ περιστυλίου ἐν θέσει «βασιλόσπιτο».

θησαν. Οἱ κίονες εἶνε λελειασμένοι, ἄνευ ῥαβδώσεων, τὸ δὲ μετὰ τῶν βάσεων αὐτῶν θεμέλιον σχηματίζει μέγα τετράγωνον περιστύλιον, οὗ αἱ διαστάσεις ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: (Εἰκὼν 11 καὶ 12.)

Μῆκος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. 12,78 μ. ἀπὸ Α. πρὸς Δ. 15,68 μ. Πέριξ τοῦ τετραπλεύρου τούτου περιστυλίου ὑπῆρχον *δωμάτια*, ὡς εἴθισται πάντοτε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, πρὸς Δ. δὲ καὶ Ν. ἀπε-

Εἰκὼν 12. *Δυτ. πλευρὰ περιστυλίου ἐν θέσει «Βασιλόσπιτο»· τὸ παρὰ τὸ σημεῖον † ἀντικείμενον εἶναι ὁ μαρμάρινος πίδαξ.*

καλύφθη μέγα *μουσείωμα*· τὰ δωμάτια ταῦτα εἰσὶ κατεστραμμένα, ἡ δὲ οἰκοδομία αὐτῶν ἀποτελεῖται ἐξ ὑλικοῦ ἀρχαιοτέρου, ἐκ λίθων, κεράμων, κιονίσκων τεθραυσμένων καὶ παντὸς ὅ,τι πρό-

χειρον ὑπῆρχεν, ὥστε ὡς οἱ κίονες καὶ αἱ βάσεις τοῦ περιστυλίου καὶ ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ἐργασίαν μεταγενεστέρων χρόνων καὶ ἀμελῆ. Ἐντὸς τῶν τοίχων καὶ τῶν χωμάτων ἐν γένει τῶν δωματίων καὶ τοῦ περιστυλίου εὑρέθησαν ἐπιγραφαί τινες καὶ ἄλλα λίθινα ἀντικείμενα, ἐξ ὧν ἀναφέρω τὰ ἑξῆς:

1) ***Ὑγδίον μαρμάρινον*** μὲ προχοήν, ὡς τὰ τῶν φαρμακοποιῶν.

2) ***Μαρμάρινον κατασκεύασμα*** περιέργου σχήματος καὶ χρήσεως. Εἶνε τοῦτο κοῖλον τετράγωνον σκεῦος μὲ καμπύλας γωνίας καὶ μὲ πλευρὰς ἐλλειψοειδῶς πρὸς τὸ κέντρον εἰσεχούσας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἀνυψοῦται, ***ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου***, κιονίσκος μετὰ ἰωνικοῦ κιονοκράνου, διάτρητος μέχρι τῆς βάσεως. Ἐπίσης ἐπὶ τῶν πλευρῶν ὑπάρχουσι δύο ἕτεραι κάθετοι ὀπαί, ἐξ οὗ εἰκάζω ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο θὰ ἦτο ***πῖδαξ*** τις ἢ μηχάνημα ὁμοίας χρήσεως. Ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ εἶνε λίαν ἐπιμεμελημένη, διότι ἡ ἐπιφάνεια ἔσωθεν εἶνε λειοτάτη, ἔξωθεν δὲ φέρει ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ὁριζοντίους ταινίας λελαξευμένας ἐπὶ τοῦ μαρμάρου. (Εἰκὼν 12.)

Τί ἦτο δ' ὅμως τὸ μέγα τοῦτο κτίριον μὲ τὸ περιστύλιον καὶ τὰ δωμάτια; Ἦτο πλουσία τις ἔπαυλις ἢ ἀνάκτορον; Ἀλλ' ἐκ τῆς θέσεως τῆς περιβλέπτου, ἄνωθεν τῆς δημοσίας μεγάλης Δεξαμενῆς καὶ Κρήνης, μᾶλλον πιστεύω ὅτι ἦτο τοῦτο ***Ἀγορά***, τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἐνισχύουσι καὶ τὰ πέριξ ἀποκαλυφθέντα μνημεῖα καὶ ἐρείπια.

Ὀλίγον δηλ. πρὸς Ν. τοῦ περιστυλίου ἀπεκαλύψαμεν σειρὰν μεγάλην τετραπλεύρων βάσεων, λίαν ἐπιμεμελημένης ἐργασίας, ἐξ ὧν μία, τέλειος κύβος μὲ τὰς πλευρὰς πάσας δῆλον ὅτι ἴσας, (0,75 μ.) φέρει ἐκ τῆς ἀνατολικῆς προσόψεως τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν:

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟC
ΝΕΙΚΟΠΟΛΕΙΤΩΝ
ΕΥΝοΙΑC ΕΝΕΚΑ

Τὰ γράμματα εἶνε ὡραῖα καὶ κανονικά. Περὶ δὲ τὴν πρὸς Ν. ταύτης δευτέραν ὁμοίαν βάσιν ἀπεκαλύφθη δάπεδον λίθινον κα-

λῶς ἐστρωμένον διῆκον μέχρι τῆς πρώτης μετὰ τοίχων δι' ἀμμοκονιάματος ἐπικεχρισμένων.

Πρὸς Δ. δὲ τοῦ περιστυλίου ὑπάρχουσι *θολωταί* τινες *κόγχαι*, αἵτινες φέρουσι πλουσιωτάτην διακόσμησιν, λίαν δυστυχῶς ἐφθαρμένην. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἀνωτάτῳ θόλῳ ὑπάρχουσιν ἴχνη τοιχογραφιῶν (πτηνά, ἴσως ταὼ κλπ.), κάτωθεν δὲ τούτων διαφαίνεται ἐκ τοῦ καταπεσόντος ἐνιαχοῦ ἀμμοκονιάματος, στρῶμα ψηφιδωτοῦ. Κατωτέρω δέ, οἱονεὶ ὡς πλαίσιον τῶν τοιχογραφιῶν, σειραὶ κογχυλίων μετὰ πολλῆς τέχνης κατὰ σειρὰν προσκεκολλημέναι. Ἀνασκάψαντες δὲ τὸν περὶ αὐτὰς χῶρον παρετηρήσαμεν θυρίδας καὶ ἀψῖδας. Τί νὰ ἦτο τὸ κτίριον τοῦτο εἶνε ἄδηλον, ἀλλ' ἐγὼ εἰκάζω μή τι πρόκειται περὶ Κρήνης. Ἐκ πάντων τούτων συνάγει τις ὅτι ὁλόκληρος ὁ χῶρος οὗτος δὲν ἦτο ἰδιωτικόν τι κτῆμα ἢ ἔπαυλις, ἀλλὰ τόπος *δημόσιος*, αἱ δὲ μαρμάριναι ἐκεῖναι βάσεις θὰ ἔφερον ἀνδριάντας ἀνδρῶν μεγάλως τὴν πόλιν τοῦ Αὐγούστου εὐεργετησάντων.

*

Κατὰ τὸν τελευταῖον τῶν ἀνασκαφῶν μῆνα, τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον, ἠρεύνησα μεγάλα τινα κτίρια, δύο ἰδίως γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μπούφη» καὶ «Μπεντένια», τῶν ὁποίων ὁ ὄγκος, ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ ἡ θαυμαστὴ ἀρχιτεκτονικὴ διάταξίς μοι εἶχον ἐμποιήσει ζωηρὰν ἐντύπωσιν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εὑρίσκεται παρὰ τὸ μέγα Ὑδραγωγεῖον καὶ ἐντελῶς πλησίον τοῦ δυτ. Νεκροταφείου, διότι πλείστους τάφους ἀνωρύξαμεν περὶ αὐτό, ἔχει δὲ σχῆμα παμμεγίστου ὀρθογωνίου τετραπλεύρου, ἔσωθεν δὲ περιέχει μεγάλην καὶ ὡραιοτάτην αἴθουσαν, κοσμουμένην πανταχόθεν ὑπὸ *νυμφῶν* ἢ *κογχῶν*, αἵτινες ἦσάν ποτε ἐπενδεδυμέναι διὰ μαρμαρίνων πλακῶν, περιεῖχον δὲ βεβαίως ἀγάλματα.(Εἰκ. 13). Τί ἦτο τὸ λαμπρότατον τοῦτο κτίριον καὶ πρὸς τί ἐχρησιμοποιεῖτο; Ἰδοὺ ἐρώτημα, ὅπερ ἀνὰ πᾶν βῆμα ἐκσπᾶται ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ ἐν Νικοπόλει ἐρευνητοῦ, διότι πληθὺς ὅλη τοιούτων κτιρίων, τελείως κατερειπωμένων, ἀναμένουσι τὴν λύσιν τοῦ προαιωνίου μυστηρίου των . . Τὸ ὄνομα «*Μποὺφ*» ἢ «Μπούφη» ἀφ' ἐτέ-

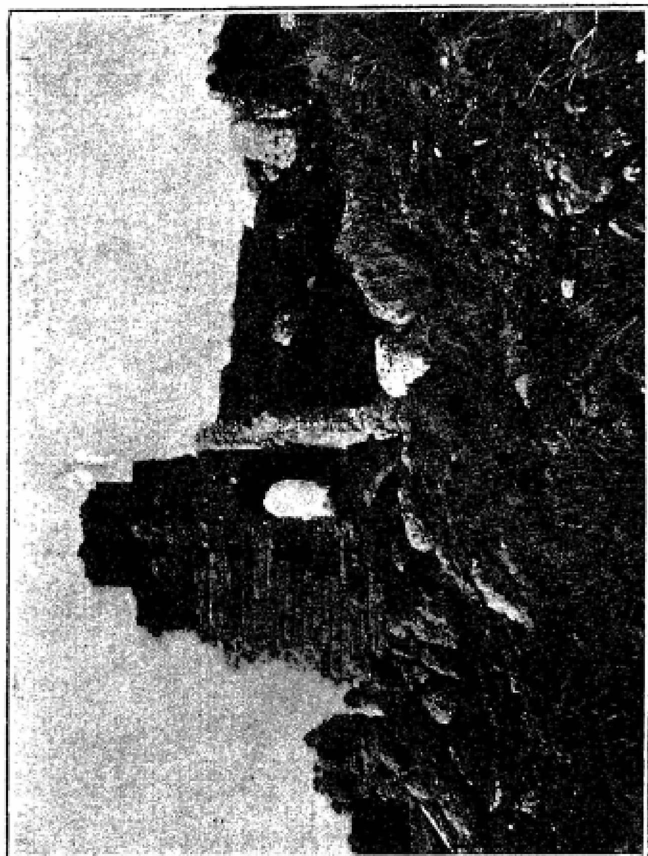
ρου οὐδὲν ἡμᾶς διδάσκει. Ὁ λαὸς δίδει πολλάκις τὰ γελοιωδέστερα ὀνόματα εἰς τὰ σημαντικώτατα τῶν Μνημείων καὶ ὀνομάζει ἐν Ἀθήναις «*Φανάρι τοῦ Διογένους*», τὸ περικαλλέστατον

Εἰκὼν 13. Ἐρείπια τοῦ κολοσσιαίου κτιρίου, τοῦ κοινῶς «Μπούρη» καλουμένου.

τοῦ Λυσικράτους χορηγικὸν μνημεῖον, «***Φυλακὰς τοῦ Σωκράτους***» δὲ προϊστορικὸν ἐν βράχῳ λελαξευμένον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Μουσαίου οἴκημα. Ὁμοίως ἐν Νικοπόλει τὸ μέγα ἀμφιθέατρον

ὀνομάζει «*Κιλιφί*», (Εἰκ. 14) τὸ μικρὸν θέατρον «*Σκοτεινὴ*» (ἐκ τῶν σκοτεινῶν κάτωθεν ὑπογείων διαδρόμων), «*Βαγένια*» τὴν Δεξαμενὴν-ἐκ τῶν ἐν εἴδει πίθων θολωτῶν αὐτῆς δωμάτων-«*Καράβι*» τὸ Στάδιον ἐκ τοῦ ἐν εἴδει σκάφους σχήματός του κλπ. κλπ.

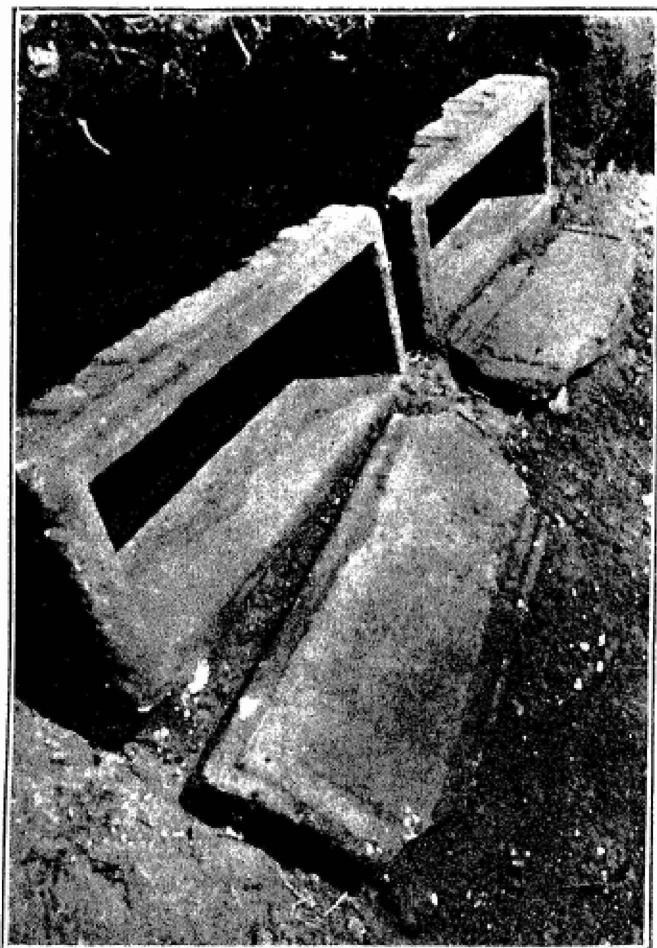

Εἰκὼν **14.** *'Η δυτ. εἴσοδος τοῦ μεγάλου θεάτρου.*

'Αλλὰ «Μπούφη» δὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω διατί ποτε ὠνομάσθη τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο κτίριον, ὅπερ βεβαίως θὰ ἦτο 'Ανάκτορόν τι ἢ Λέσχη ἢ πιθανώτατα *Βουλευτήριον*, διότι μᾶλλον πρὸς τοιοῦτόν τι ὡς ἄριστα προσφέρεται ἡ ὅλη αὐτοῦ διάταξις.

Τοῦ δ' ἑτέρου τῶν κτιρίων, ὅπερ ὁ λαὸς ὀνομάζει «Μπεν-

τένια», δηλ. φυλακάς, εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐν αὐτῷ σκαφικῆς ἐρεύνης, ἀνεῦρον καὶ καθώρισε τόν τε προορισμὸν καὶ τὸ ὄνομα, διότι ἀφ᾽ ἑνὸς τὸ τοξοειδὲς σχῆμα πάντων

Εἰκὼν 15. Σαρκοφάγος μαρμάρινος ἐν θέσει «Μάζωμα».

τῶν δωματίων, ὡς καὶ τὸ θολωτὸν τῆς στέγης αὐτῶν, ἀφ᾽ ἑτέρου οἱ ἀνὰ πάντας τοὺς τοίχους κάθετοι αὔλακες, ἐν οἷς ἦσάν ποτε προσηρμοσμένοι ὑδροσωλῆνες καὶ τὸ δι᾽ ἀνασκαφῆς ἀποκαλυφθὲν ἐν πολλοῖς δωματίοις **ψηφιδωτὸν δάπεδον** πιστοποιοῦσι διὰ

τοῦ μᾶλλον ἀναμφισβητήτου τρόπου ὅτι πρόκειται περὶ ***Βαλανείου***, ὅπερ, ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς κομψότητος αὐτοῦ θὰ ἦτο τὸ ἄριστον τῶν ἐν Νικοπόλει. Κεῖται δὲ τοῦτο πλησιέστατα πρὸς τὸ Μέγα ἀμφιθέατρον καὶ πρὸς ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα, ὁδοῦ, ἥτις διασχίζει ἢ μᾶλλον διχοτομεῖ ὁλόκληρον τὴν Νικόπολιν καὶ ἧς ἡ κατασκευὴ ἐγένετο αἰτία ἀποκαλύψεως καὶ συλήσεως πλείστων τάφων καὶ μνημείων αὐτῆς.

Τέλος κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἐπανήλθον πάλιν ἐπὶ τὴν ἔρευναν τῆς πρώτης παρὰ τὴν θέσιν «Μάζωμα» νεκροπόλεως, ἐν ᾗ παρὰ τοὺς πρώτους ἀνορυχθέντας τάφους ἀπεκαλύψαμεν ***δύο μαρμαρίνας λάρνακας***, ὧν ἑκατέρας τὸ μὲν μῆκος εἶνε 2,18 μ. τὸ πλάτος 0,90 μ, τὸ δὲ ὕψος 0,86. Ἡ διακόσμησις αὐτῶν εἶνε ἁπλῆ, φέρουσι δηλ. ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως ἐν τῷ μέσῳ εἶδος τι τετραγωνικοῦ θυρεοῦ, ἐφ' οὗ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή, ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ καμπύλαι γλυφαὶ ἐν σχήματι ταινιῶν.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς α' λάρνακος φέρεται ἡ ἐπιγραφή: (Εἰκ. 15).

ΞΑΝΘΟΣ
ΕΤΩΝ Ξ
ΧΑΙΡΕ
Τ. Ι. ΚΛΑΥΔΙΟΣ
ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ
ΕΤΩΝ ΜΕ
ΧΑΙΡΕ

Ἐπὶ δὲ τῆς β'

ΚΛΑΥΔΙΑ
ΔΟΤΑ
ΕΤΩΝ ΙΓ
ΧΑΙΡΕ
ΚΛΑΥΔΙΑ
ΣΑΤΟΡΛΕΙΛΑ
ΕΤΩΝ Ε
ΧΑΙΡΕ

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ ἐν Νικοπόλει πρώτη αὕτη ἐν ταῖς, Τύχῃ ἀγαθῇ ἀπελευθερωθείσαις ἑλληνικαῖς χώραις ἀνασκαφή, ἧς ὁ ἀμητὸς ὑπῆρξε λίαν πλούσιος καὶ ἀξιολογώτατος, τοιοῦτος δὲ ὥστε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι συνεχῆ καὶ ἐνδελεχῆ ἐξακολούθησιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τῆς μεγάλης τοῦ Αὐγούστου πόλεως. Ὑπολείπονται ἔτι πλεῖστα καὶ σπουδαιότατα μνημεῖα πρὸς ἐξερεύνησιν καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πέρυσιν ἀνασκαφέντων ἡ ἔρευνα οὐδαμῶς εἰσέτι συνετελέσθη, διότι καὶ χρόνος μακρὸς καὶ χρῆμα πολὺ ἀπαιτεῖται πρὸς τοιαύτας κολοσσιαίας ἐργασίας. Εὐτυχῶς δ' ὅμως ἡ ἡμετέρα Ἑταιρεία μετὰ μεγίστης προθυμίας ἐψήφισε καὶ διὰ τὸ τρέχον ἔτος πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν πίστωσιν, ἡ δὲ Γεν. τῆς Ἠπείρου Διοίκησις καὶ πᾶσαι αἱ ἐν Πρεβέζῃ ἀρχαὶ θέλουσι καὶ πάλιν παράσχει μοι πᾶσαν τὴν ἠθικὴν αὐτῶν συνδρομήν, ἧς ἔτυχον καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐφ' ᾧ καὶ δημοσίᾳ ἐκφράζω νῦν ἀπὸ τῶν ἐπισήμων τούτων σελίδων τῶν «Πρακτικῶν» τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας τὴν θερμοτάτην εὐγνωμοσύνην μου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Μαΐου 1914

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ,
Σύμβουλος τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας κλπ.

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ
(1913)

Ἐφ᾽ ἔτος ἐπεσκευάσθησαν ἀναλώμασι τοῦ τῆς Παιδείας ὑπουργείου οἱ διερρωγότες τοῖχοι καὶ ἥ τε ξύλωσις καὶ ἡ κεράμωσις τῆς στέγης τοῦ μουσείου, ὅπερ ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία ᾠκοδομήσατο τῷ 1884.

Σκαφικαὶ δ᾽ ἐργασίαι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὄχθης, πρῶτον μὲν ὅπου καὶ τῷ 1909, ἐν τῷ πρώην Κοληγεώργα ἀγρῷ (ΠΑΕ 1909 119), ἔπειτα ἐν τῷ δυσμόθεν αὐτοῦ κειμένῳ, τῷ ὑπὸ τῆς ἑταιρείας παρὰ Κ. Βαλσαμάκη τῆτες ἀγορασθέντι.

Α΄) ***Ἐν πρ. Κοληγεώργα.*** Ἀπεκαλύφθη καὶ τὸ βόρειον ἥμισυ τοῦ οἰκοδομήματος, οὗ τῷ 1909 ἐφάνη πεντέστυλος κιοστοιχία. Ἦτο δὲ τὸ οἰκοδόμημα παραλληλόγραμμον (μ. 8, 15, πλ. 14, 40), οὗ οἱ τοῖχοι τὰ κάτω ἦσαν ἐγχωρίου ἀσβεστολίθου ἐπὶ βάσεως μαλακοῦ πώρου· ἔνδον δ᾽ εἶχε δωρικὴν στοὰν δώδεκα κιόνων ἐν πειοειδεῖ σχήματι τεταγμένων, ὧν πέντε μὲν πρὸ ἑκατέρου τοῦ μακροῦ τοίχου, τοῦ τε νοτίου καὶ τοῦ βορείου, τέσσαρες δὲ (οἱ παραγώνιοι ἐλλογοῦνται καὶ ἐνθάδε) πρὸ τοῦ ἀνατολικοῦ μικροῦ τοίχου. Οἱ κίονες ἦσαν ἀσβεστολίθου, ἀρράβδωτοι, ἱστάμενοι ἕκαστοι ἐπὶ ἐπιμήκους βατῆρος μαλακοῦ πώρου· σῴζονται δὲ κατὰ χώραν πάντες οἱ βατῆρες, ἐπὶ ἓξ δὲ καὶ ὁ κάτω σπόνδυλος. Ὁ δυσμικὸς τοῖχος φέρει ἐν τῷ νοτίῳ ἄκρῳ θύρωμα, ἀντίστοιχον δ᾽, ὡς εἰκός, ἦν ἐν τῷ βορείῳ, ὅπερ δὲν διεσώθη. Ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐπὶ τῶν θεμελίων καὶ τῶν κάτω σπονδύλων ἐπιχωσθέντων ἠλάθησαν ἐπικαρσίως ἄλλοι τοῖχοι, ἄλλως τὸν χῶρον διαιροῦντες καὶ πρὸς νότον μέχρι ὑψηλοῦ ἐξικνούμενοι ἰσχεγάου, ὑφ᾽ οὗ ὁρίζεται σύνταγμα ἄλλων κτισμάτων κειμένων βορρᾶθεν

τοῦ κυρίου τμήματος τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἱερᾶς ὁδοῦ· νοτόθεν δ' αὖ τῆς ὁδοῦ ἄλλο κτισμάτων σύνταγμα ἀπεκαλύφθη ἐν προτέρᾳ ἀνασκαφῇ. Πρὸς τῇ τῆς χαράδρας ὄχθῃ καὶ τῷ εἰρημένῳ οἰκοδομήματι ηὕρηνται λείψανα στενῆς δεξαμενῆς, γαμμοειδοῦς τὸ σχῆμα (τοῦ ἑτέρου σκέλους σῳζ. μ. 4,50 πλ. 1,00, βάθ. 1,30), ἧς τὸ χρῖμα πάνυ καλῶς ἔτι σῴζεται, πρὸς αὐτῇ δὲ δύο φρέατα, ὧν τὸ μὲν δυσμόθεν αὐτῆς (βάθ. 4,50), τὸ δὲ νοτόθεν (βάθ., ὅσον ἐσκάφη, 3,80), τὰ ἄνω κτιστὸν καὶ ἐπίχριστον· ἐν τούτῳ ηὑρέθησαν τεμάχια ἀγγείων μελαμβαφῶν καὶ κοινῶν, Μακεδονικῶν καὶ ὑστέρων χρόνων. Ἀνατολόθεν δὲ τῆς δεξαμενῆς πρὸς τῷ ἐξ ἔω δευτέρῳ κίονι τῆς βορείου κιοστοιχίας ηὑρέθη ἄλλο φρέαρ, ὁμοίως τῷ νοτόθεν τῆς δεξαμενῆς ἔχον. Τὰ ὑδραυλικὰ ταῦτα ἔργα ἀφεώρων εἰς τὴν ὕδρευσιν τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης συνοικίας, τῆς ἱερᾶς κρήνης ῥεούσης, ὡς καὶ τὰ νῦν, ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης εἰς τὴν χαράδραν. Ἡ σκαφικὴ ἐργασία ἐκταθεῖσα καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ στωικοῦ οἰκοδομήματος ἀπεκάλυψε δύο δωμάτια προσεχῆ τῷ δυσμικῷ αὐτοῦ τοίχῳ. Ἐν ταῖς τηтιναῖς τοῦ ἀγροῦ τούτου σκαφαῖς ηὑρέθη κορμὸς ἀγαλματίου τοῦ Ἀμφιαράου, καλῆς τέχνης, φέρων ἱμάτιον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, συνεπτυγμένον ἐν τῇ μασχάλῃ, ὑφ' ἥν, ὡς ἐκ τοῦ γνωστοῦ τύπου εἰκάσαι, ἦν καὶ ἡ ῥάβδος· ἔτι δὲ πόρπη χαλκῆ Ῥωμαικῶν χρόνων, ἱκανὸς ἀριθμὸς πηλίνων ἀγνύθων πυραμιδοειδῶν καὶ κωνικῶν καὶ δύο μικρὰ ἐπιγεγραμμένων λίθων ἀποτμήματα, τῆς 3ης π.Χ. ἑκατονταετηρίδος ληγούσης, ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ ἀναγράφονται χαριστήρια ἀναθήματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τύπια καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα (πρβ. τὰ ἐν IG VII 303 καὶ 3498 ἀργυρώματα), ἐπὶ δὲ τοῦ σῴζεται τὸ τέλος ψηφίσματος, πιθανῶς προξενίας, τῶν Ὠρωπίων.

Β') ***Ἐν πρ. Βαλσαμάκη.*** Ἐν τῷ ἀγρῷ τούτῳ γενική τις μᾶλλον καὶ ὡς εἰπεῖν τοπογραφικὴ ἐγένετο ἐργασία. Ἡ συνοικία ἐξετείνετο καὶ ἐνταῦθα, ἐχώρει δ', ὡς ἐπεικάσαι, καὶ δυσμικώτερον εἰς τὸν παρακείμενον ἰδιωτικὸν ἀγρόν. Ἀπεκαλύφθησαν δὲ δύο συντάγματα οἰκοδομημάτων χωριζόμενα διὰ στενῆς ὁδοῦ (πλ. 1,80) κατιούσης ἐκ νότου πρὸς μικρὸν ἰσόπλευρον κτίσμα πρὸς τῇ ὄχθῃ ἀπαντικρύ που τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ

κείμενον. Νοτόθεν τῶν οἰκοδομημάτων τούτων διήκει ὁδὸς μετὰ μικροῦ πηλίνου ὀχετοῦ κρυπτοῦ, ἥτις ἀνοιγομένη μεταξὺ ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ εἰς τὴν στενὴν ὁδὸν κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν γραμμῆς, ἐφ' ἧς ἡ ἐν τῷ προειρημένῳ ἀγρῷ κυρία ὁδός. Ἔν τινι τῶν πρὸ ἑσπέρας τῆς στενῆς ὁδοῦ δωματίων ηὑρέθη μικρὸν λευκοῦ μαρμάρου κυλινδρικὸν σκεῦος μετὰ χείλους ἄνω ὡς πυξιδίου βωμοειδὲς (ὕψ. 0,12, διαμ. περ. 0,065), οὗ ἡ βάσις περιμεμολυβδοχοημένη ἠμπεδοῦτο πάλαι ἐπὶ βατῆρος· ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ πρὸ τῆς θύρας, ἥτις ἀνεῴγετο πρὸς τὰ εἴσω, ηὑρέθη λαβὴ χαλκῆ κυλινδρικὴ (διαμ. 0,06, μ. 0,05) κοίλη, φέρουσα ἔνδον ἐπὶ τῶν παρειῶν τρεῖς ἀποφύσεις πρὸς στερέωσιν.

Ἡ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἱερὰ ὁδός, ἥτις διὰ τῆς πάλαι γεφύρας ἦγε πρὸς τὰ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης μνημεῖα, δὲν ἀπεκαλύφθη ἐπαρκῶς, ὥστε νὰ ἀπακριβωθῇ σὺν τῷ τέρματι αὐτῆς καὶ ἡ θέσις τῆς γεφύρας, ἣν ἡ χαράδρα κατέστρεψε. Τὸ κύριον τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ τμῆμα πρόκειται ἐμφανὲς διῆκον παραλλήλως πως τῇ χαράδρᾳ διὰ τῆς συνοικίας ἐν τῷ πρ. Κολησθάση ἀγρῷ, ὅστις κεῖται πρὸ ἔω τοῦ πρ. Κοληγεώργα. καὶ τῷ πρ. Κοληγεώργα· μέρος αὐτοῦ, 30 μ. τὸ μῆκος, ἔκδηλον ὂν ἀφείθη μεταξὺ καὶ ἐφ' ἔτος ἄσκαφον. Δυσμόθεν δὲ τούτου τοῦ μέρους ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδόν, ὡς ἄνω εἴρηται, γραμμῆς φέρεται ἡ μετὰ τοῦ μικροῦ ὀχετοῦ ὁδός, ἧς τἄκρα, τό τε δυσμονότιον καὶ τὸ βορραπηλιωτικόν, χρῄζουσιν ἔτι ἐρεύνης. Τὰ ἑῷα τῆς κυρίας ὁδοῦ λανθάνουσιν ἐν ἰδιωτικοῖς ἀσκάφοις ἀγροῖς πρὸς ἕω τοῦ πρ. Κολησθάση ἀγροῦ ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ νῦν χωρίου Καλάμου κατιούσης βατῆς ὁδοῦ, ἔνθα καὶ ὁδὸς δωματίου φαίνεται προκύπτων ἔωθεν φάραγγος πρὸς τὴν χαράδραν φερομένης. Ἐπικαρσία δὲ πρὸς τὴν χαράδραν ὁδός ἐστιν ἡ στενή, ἧς ἐγένετο μνεία, ἑτέρα δὲ πιθανῶς ἦν ἐπὶ τοῦ ὅρου τῶν ἀγρῶν πρ. Κοληγεώργα καὶ πρ. Βαλσαμάκη, ἔνθα καὶ ἄλλη φάραγξ πολλὴν ἐπενεγκοῦσα διὰ τῶν καταρρεόντων ὀμβρίων ὑδάτων ζημίαν, ἄλλη δὲ ὁδὸς κεῖται ἐπὶ τοῦ πρ. Κολησθάση ἀγροῦ, ἵνα μὴ ἐλλογήσωμεν καὶ τὰ κατὰ τὴν προειρημένην ἑῴαν φάραγγα. Καὶ ἡ μὲν στενὴ ὁδός, τὸ εὖρος ἔλαττον ἔχουσα ἢ κατὰ πομπικὴν πορείαν, πιθανῶς δὲν εἶνε

ἡ εὐθὺ πρὸς τὴν γέφυραν ἄγουσα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἐρευνηθήσονται ἅμα τῇ ἐπαναλήψει τῶν σκαφικῶν ἐργασιῶν, ὅτε καὶ τὸ οἰκεῖον ἐκπονηθήσεται διάγραμμα.

Ἐν τῷ πρ. Κοληστάσῃ ἀγρῷ ηὑρέθη προχύτης πηλίνης λοπάδος καλῶν χρόνων καὶ λαιμὸς πηλίνης λουτροφόρου ἐρυθροπέδου μελαγγράφου, ἐφ᾽ οὗ σῴζεται Ἀθηνᾶς κεφαλὴ λευκόγραφος πρὸς δεξιὰ βλέπουσα.

Βασίλειος Λεονάρδος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἀνασκαφὰς εὕρομεν μόνον μαρμάρινον ἀγαλμάτιον τρισωμάτου Ἑκάτης ἀκέραιον ὕψους 0.18, κεφαλάς τινας πηλίνων πλαγγόνων, θραύσματα ἀγγείων πολλά, ἓν νόμισμα Βυζαντιακὸν καὶ ἕνα χαλκοῦν δακτύλιον μετὰ σφενδόνης ἄνευ λίθου. Ἔτι δὲ εὑρέθη πλησίον τῶν ἐμῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ ἄλλων ἐργατῶν πρὸς κατασκευὴν ὁδοῦ ἐργαζομένων ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον τεχνοτροπίας α΄. π. Χ. αἰῶνος, φέρον παράστασιν ἱππέως μετὰ δένδρου, τὸν κορμὸν τοῦ ὁποίου περιβάλλει ὄφις.

Ὡς γνωστὸν ἐκ χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων τὸ μέρος, ἐφ᾽ οὗ σήμερον ἵδρυται τὸ φρούριον τῆς Μυτιλήνης, ἦτο νησίον, ἑνουμένων δι᾽ Εὐρίπου τῶν δύο λιμένων, τοῦ βορείου (ἀρχαίου) καὶ τοῦ νοτίου (τοῦ νῦν ἐν χρήσει).

Πιθανὸν εἶναι ὅτι ἀρχαιότατα ὁ λόφος οὗτος δὲν ἦτο νησίον, ἀλλὰ βραδύτερον ἐγένετο διὰ τῆς κατασκευῆς τεχνητῆς διώρυγος, ἥτις πάλιν εἰς νεωτέρους χρόνους κατεχώσθη. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ πρῶτος συνοικισμὸς τῆς πόλεως Μυτιλήνης θὰ ἦτο ἐν τῷ ὀχυρῷ τούτῳ λόφῳ, βραδύτερον δὲ ἡ πόλις θὰ ἀνεπτύχθη εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ λόφου μέρος, ὅπου εἶναι τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου κ. λ.

Ἡ γνώμη αὕτη θέλει βεβαιωθῇ, ἐὰν αἱ ἀνασκαφαί μου φέρωσιν εἰς φῶς λείψανα τοῦ ἀρχαιοτάτου συνοικισμοῦ τῆς Μυτιλήνης ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου.

Δυστυχῶς αἱ δοκιμαστικαί μου ἀνασκαφαὶ μέχρι σήμερον οὐδὲν τοιοῦτον λείψανον ἤνεγκον εἰς φῶς, ἀλλὰ μόνον ἀποδεικνύουσι τὴν μεγάλην καταστροφήν, τὴν ὁποίαν ἐπήνεγκεν εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ λόφου ἀρχαῖον συνοικισμὸν ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐν αὐτῇ μεγίστου τῆς Μυτιλήνης φρουρίου.

Διότι ἐκτὸς τῆς καταστροφῆς τῶν ἐν αὐτῷ μεγάλων οἰκοδομημάτων, ὧν τοὺς λίθους ἐχρησιμοποίησαν διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ φρουρίου, κατεστράφη καὶ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος, διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀλλεπαλλήλων τάφρων ἢ χανδάκων τοῦ φρουρίου, πρὸς κατασκευὴν τῶν ὁποίων ἐγένοντο μεγάλαι ἐκχωματώσεις.

Οὕτω εἰς τὰς ἐκτὸς τῶν χανδάκων μεγάλας ἐπιχωματώσεις (εἰς ὕψος ἑπτὰ καὶ πλέον μέτρων) συναντᾷ μέν τις ἀρχαῖα εὑρήματα, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀνήκουσι κατὰ χώραν, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ τῶν περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐκχωματώσεων.

Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ἡ ἀνασκαφὴ καθίσταται δυσχερής, ἀλλὰ τοὐχάλιστον θέλει ἀποδείξει ἅπαξ διὰ παντός, ἐὰν ὁ λόφος οὗτος κατῳκήθη ἀρχαιότατα, ἑπομένως ἐὰν ἀρχαιότατα ἦτο νησίον ἢ μή, καὶ ἴσως θέλει φέρει εἰς φῶς λείψανα ἀρχαίου ναοῦ, ὡς ἔχω τὴν γνώμην ὅτι θὰ ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου, ἢ ἄλλα κατακεχωσμένα ἀρχαῖα.

Ν. Κυπαρισσης
Ἔφορος ἀρχαιοτήτων

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ
ΤΩΝ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙᾼ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Γνώμῃ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἔδει ν' ἀπέλθω κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος (1913) εἰς Ἤπειρον πρῶτον καὶ ἐξ αὐτῆς ὕστερον εἰς Μακεδονίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν αὐτόθι μνημείων τῶν χριστιανικῶν χρόνων. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βουκουρεστίου (Ἰούλιος τοῦ 1913) τὸ ἐν τῇ Ἄνω Μακεδονίᾳ Μελένικον ἤθελε περιέλθῃ εἰς τοὺς Βουλγάρους, ἐκ τούτου δ' ἀπώλλυντο διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην αἱ κατὰ τὴν πόλιν ἐκείνην πολύτιμοι βυζαντιακῶν χρόνων ἀρχαιότητες, καλὸν ἔκρινα νὰ σπεύσω ἐκεῖ πρῶτον, καὶ ἐργασθῶ εἰς τὴν μελέτην μὲν τῶν κτισμάτων, ὑπὲρ τῆς μεταφορᾶς δὲ τῶν κινητῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ἀπῆλθον λοιπὸν τῇ 6 Αὐγούστου εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἀλλ' ὅμως τῇ ἐπιούσῃ ἰδὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν κ. Γενικὸν Διοικητὴν τῆς Μακεδονίας ἔμαθον ὅτι εἶχεν ἤδη καταληφθῇ τὸ Μελένικον ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον ν' ἀπέλθω ἐκεῖσε· ὅμως δ' ἐβεβαίωσέ με ὅτι κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν πρὸς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν, (περὶ ἧς εἶχον λάβῃ μέριμναν μίαν ἑβδομάδα πρὸ τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς μου), τὰ κινητὰ τοῦ Μελενίκου κειμήλια πάντα εἶχον κομισθῆ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς.

Ἐν Μακεδονίᾳ ἤδη ὢν καλὸν ἔκρινα ν' ἀσχοληθῶ εἰς πρόχειρόν τινα ἐπίσκεψιν καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἐξέτασιν τῶν ἐν αὐτῇ μεσαιωνικῶν καὶ ὑστέρων χρόνων μνημείων. Περὶ τούτων λοιπὸν πέμπω ὑμῖν, κ. γραμματεῦ, τὰ βραχέα ταῦτα. Καὶ πρῶτον περὶ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΜΝΗΜΕΙΑ

Τῶν ἐνταῦθα μνημείων, πλὴν ἐλαχίστων τινῶν τοῦ τείχους καὶ ἐπιγραφῶν ἀναφερομένων εἰς χρόνους πρὸ Χριστοῦ, παλαιότατα μ. Χ. εἶναι αἱ ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ δύο θριαμβικαὶ πύλαι, ἡ πρὸς δυσμάς, ἄγουσα πρὸς τὸν Ἀξιὸν (Βαρδάριον), ἡ καλουμένη ὑπὸ πολλῶν *Χρυσῆ Πύλη* (Πόρτα τοῦ Βαρδαρίου) καὶ ἡ πρὸς ἀνατολὰς κατὰ τὴν Καλαμαριὰν *Πύλη τοῦ Γαλερίου*, ὧν ἡ δευτέρα σῴζεται κατὰ τὸ πλεῖστον (1).

***Ἅγιος Γεώργιος** (Ὀρτατζῆ Σουλεϊμὰν ἐφφένδη τζαμί).* Παλαιότατον δὲ χριστιανικῶν χρόνων ἵδρυμα μετὰ τὰς ἀψῖδας (2) λήγοντος τοῦ Δ' αἰῶνος ἔχομεν τὸν λεγόμενον ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, θολωτόν, στρογγύλον κατὰ τὸ ἐν Ῥώμῃ Πάνθεον τοῦ Ἀγρίππα (3), τὰ ἐπὶ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ κτίσματα (ναὸς τοῦ Ῥωμύλου, τάφος τῶν Καλατίνῃ, τάφος τῆς Καικιλίας Μετέλλας) (4), καὶ τὸν ἐν Ῥαβέννῃ τάφον τοῦ Θευδερίχου (5), διὰ τὸ στρογγύλον τοῦ σχήματος καὶ νῦν ἔτι (6), μάλιστα δὲ πρότερον γνώριμον ὑπὸ τὤνομα *rotonda* (7). (Ὅρα πίνακα Α').

(1) Καλεῖται συνήθως ὑπὸ τῶν πολλῶν Πύλη τοῦ Κωνσταντίνου. Περὶ αὐτῆς ὅρα *Kinch*· l'arc de triomphe de Salonique. — *Χατζηϊωάννου*· ἀστυγραφία Θεσσαλονίκης σελ. 106. — *Tafrali*· topographie de Thessalonique σ. 138-139. — Ὁ Michaëlis (*Springer*· Kunstgeschichte I das Altertum σ 448) λέγει ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. — Εἶναι ἱκανῶς βεβαίως κεχωσμένη, ἔχει δὲ καλὰς μὲν τὰς ἀψῖδας, κάκιστα δὲ εἰργασμένα τὰ κατὰ ῥωμαϊκὸν τρόπον πεπυκνωμένα ἀνάγλυφα.

(2) *Holzinger*· Die altchristliche und byzantinische Baukunst σ. 136 κἑξ. — *Tafrali*, αὐτ. σ. 157.

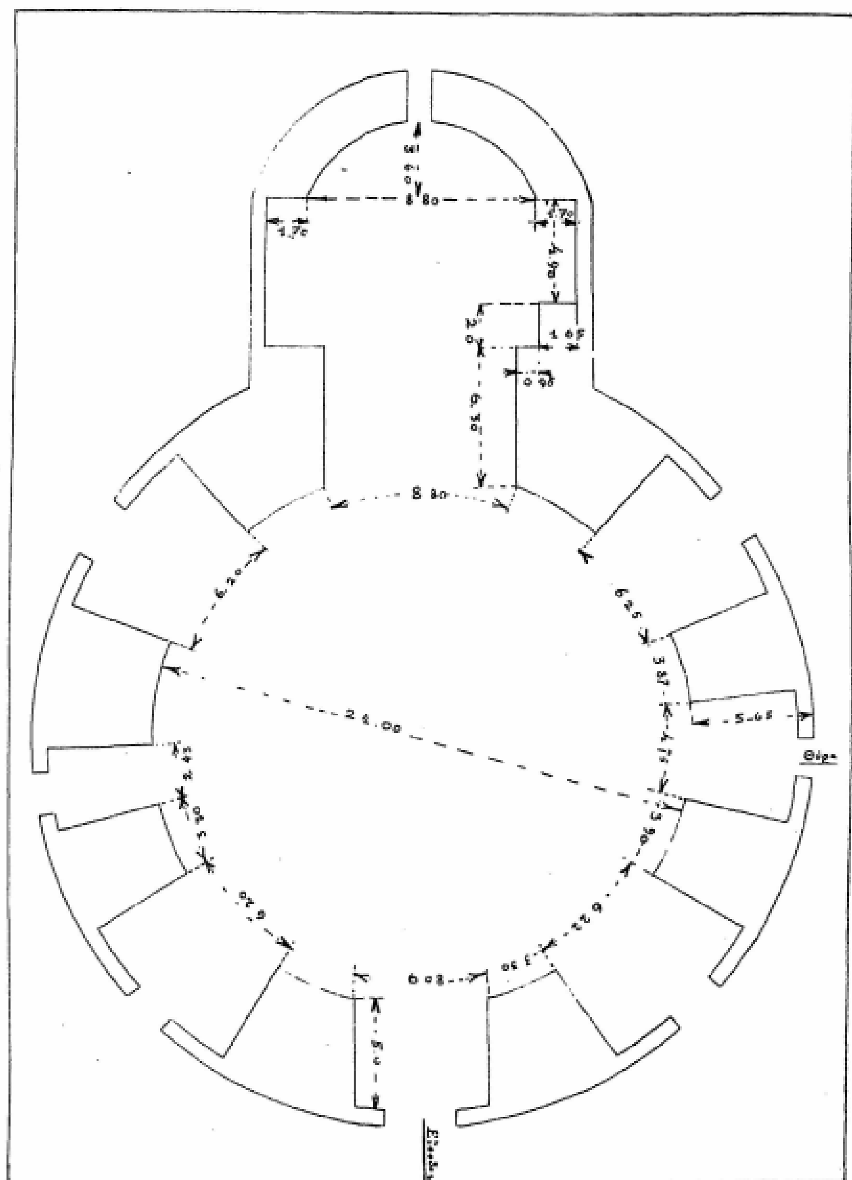
(3) *Springer-Michaëlis*· Kunstgeschichte I σελ. 419. — *Martha*· l'archeologie étrusque et romaine σ. 129. — *Corroyer*· l'architecture romane σελ. 37 κἑξ.

(4) *Springer-Michaëlis* αὐτ. σ. 392. — *Ripostelli e Marucchi*· la via Appia. — *Canina*· la prima parte de la via Appia etc.

(5) *Springer-Neuwirth*· Kunstgeschichte II, σελ. 50 εἰκ. 58. — *Enlard*· l'architecture chrétienne en occident avant l'époque romane ἐν Histoire de l'art ἐκδ. A. Michel tome I, σελ. 103. — Τοιοῦτος ἐν ὑστέροις χρόνοις ὁ τάφος τοῦ Ἰμὰμ Μαχεμὲδ ἐν Δαμγὰν καὶ τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ Σάχρα τζαμί. Ὅρα *Springer-Neuwirth* αὐτ. σ 83 εἰκ. 96 καὶ σ. 77 εἰκ. 89.

(6) *Κονδακώφ*· Μακεδόνιγια σ. 83 εἰκ 25.

(7) *Germain, Leake, Cousinery, Smith, Omont* κλπ.

Πίν. Α') Ναὸς 'Αγίου Γεωργίου ('Ορτατζῆ Σουλεϊμὰν ἐφφένδη τζαμί) Τομὴ ὁριζοντία.

Περὶ τοῦ κτίσματος τούτου ἄξιον ἐρεύνης εἶναι πρῶτον ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ. Ἐπὶ τούτου οἱ μέχρι τοῦ Texier πραγματευθέντες περὶ αὐτοῦ ἀπεφαίνοντο ὅτι ἐκτίσθη ἐπὶ Νέρωνος ἢ Τραϊανοῦ καὶ ἦτο τὸ πρῶτον *ναὸς τῶν Καβείρων* (1), ἀλλ' ὁ σοφὸς οὗτος (2) ἀπέδειξεν ἀσύστατον τὴν γνώμην ταύτην, διότι ἐξετάσας εὗρεν ὅτι ἐπὶ τῶν ὀπτῶν πλίνθων, ἐξ ὧν ὅλον τὸ οἰκοδόμημα ἔχει κτισθῆ, εἶναι ἐντετυπωμέναι σφραγῖδες σταυροῦ, δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἱδρύθη ἐπικρατοῦντος πλέον ἐν Θεσσαλονίκῃ τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὰ σφραγίσματα δὲ ταῦτα κωλύουσιν ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τοῦ ἱδρύματος τούτου γνώμην, ὁποίαν περὶ τοῦ ἐν Ῥαβέννῃ *Βαπτιστηρίου τῶν Ὀρθοδόξων* (San Giovanni in Fonte) εἶπεν ὁ Neuwirth (πειθόμενος ἐκ τοῦ στρογγύλου τοῦ σχήματος, ὅπερ ἔχει τὸ caldarium ἐν ταῖς Θέρμαις τοῦ Καρακάλλα) (3), ὅτι τὸ Βαπτιστήριον ἐκεῖνο πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἦτο *θέρμαι* (4).

Ἡμεῖς περὶ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱδρύματος τούτου ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι ἐκτίσθη λήγοντος τοῦ Δ' αἰῶνος ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, πολλαχῶς πρὸς τὴν πόλιν ταύτην οἰκείως ἔχοντος, σύγχρονον ἴσως τοῦ ἐν Ῥαβέννῃ Βαπτιστηρίου τῶν Ὀρθοδόξων, πρὸς ὃ περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν μορφὴν κατὰ πολλὰ ἐμφερὲς εἶναι (5), καὶ κατὰ τὴν κοσμητικήν, περὶ ἧς θὰ εἴπωμεν μικρὸν κατωτέρω. Νομίζομεν δ' ὅτι ἀρχῆθεν ἱδρύθη, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ***βαπτιστήριον*** τῶν χριστιανῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Εἰσερχόμεθα δὲ νῦν εἰς τὸν ναὸν μόνον διὰ τῆς πρὸς δυσμὰς

(1) *Germain* (1746). — *Leake* Travels in North. Greece III, σ. 240 κεξ. — *Cousinery* Voyage dans la Macédoine σ. 34-35. — *Προχορώβ· Παμγιάτνικι βιζαντίσκαγο τσερκόβναγο τζοδέεστβα ϋ Θεσσαλονίκιγε* ἐν τοῖς *Χριστιάνσκιγια Δρεβνόστι ἴ Ἀρχαιολόγιγια* 1872.

(2) *Texier e Pullan*· l'architecture byzantine σελ. 144 κεξ.

(3) *Corroyer*· architecture romane σ. 31 εἰκ. 8 καὶ 35 εἰκ. 10. — *Springer-Michaëlis* Kunstgeschichte I σελ. 428 εἰκ. 753.

(4) *Springer-Neuwirth* Kunst. II σ. 53-54.

(5) Κατὰ τὸ στρογγύλον ἔξωθεν ὅμοιον εἶναι πρὸς τὸ ἐν Ῥαβέννῃ Βαπτιστήριον τῶν Ὀρθοδόξων καὶ πρὸς τὸ μαυσώλειον-βαπτιστήριον τῆς ἁγίας Κωνσταντίας ἐν Ῥώμῃ (*Pératé*· archéologie chrétienne σ. 177 εἰκ. 131), διαφέρει δὲ τούτου κατὰ τὴν προβαίνουσαν πολὺ ἔξω τοῦ κυρίου οἰκοδομήματος ἀψῖδα τοῦ ἱεροῦ ἀδύτου.

κυρίας εἰσόδου. Κυρίας λέγομεν ἢ πομπικῆς, διότι εἶχεν ἄλλοτε δύο προσέτι θύρας (1), ὧν ἤδη ἡ πρὸς βορρᾶν μετεβλήθη εἰς παράθυρον. Ἔχει δ' ἔσωθεν τὸ βαπτιστήριον τοῦτο, πλὴν τῶν τριῶν θυρῶν καὶ τῆς ἀψῖδος τοῦ ἱεροῦ ἀδύτου, τέσσαρα ἔτι μεταξὺ αὐτῶν κοιλώματα ἐν τῷ παχυτάτῳ τοίχῳ καὶ εἰς τὸ ἐκκλησίασμα χρήσιμα καὶ εἰς τὸν φωτισμὸν τοῦ ναοῦ διὰ παραθύρων, εἰς ὀκτὼ χωριζόμενον οὕτω μέρη, εἰς ὅσα διήρηνται καὶ τὰ μουσειώματα τὰ κατὰ τὸ τύμπανον τοῦ θόλου (2).

Διὰ μουσειωμάτων δ' ἐκοσμεῖτο βεβαίως πάλαι ἅπας ὁ ἐσωτερικὸς τοῖχος τοῦ ναοῦ, κατέπεσον δ' ὑπὸ τοῦ χρόνου ἢ καὶ ἐξέσθησαν ἢ ἐκαλύφθησαν δι' ἐπιχρίσεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (3), ὅτε μετεβλήθη ὑπ' αὐτῶν εἰς μωαμεθανικὸν τέμενος, διεσώθησαν δὲ μόνον τὰ κατὰ τὸ τύμπανον ὑπὸ τὸν θόλον. Πολλῆς δὲ προσοχῆς καὶ μελέτης εἶναι ἄξια τὰ μουσειώματα ταῦτα ἐξειργασμένα πιθανώτατα κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος. Τοῦτο δὲ μαρτυροῦσιν οὐ μόνον ἡ ὁμοιότης τῆς ἐργασίας πρὸς τὰ τοῦ ναοῦ τῆς Γενέσεως ἐν Βηθλεέμ, τοῦ ἐν Ῥαβέννῃ Βαπτιστηρίου τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τῆς ἀψῖδος τοῦ ἐν Ῥώμῃ ναοῦ τῆς Sancta Pudentianna (4), ἅτινα περὶ τοὺς αὐτοὺς συνετελέσθησαν χρόνους, ἀλλὰ καὶ οἱ εἰκονιζόμενοι ἅγιοι καὶ προσέτι ἡ στάσις αὐτῶν. Διότι πάντες εἶναι τῶν μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τοῦ Μαξιμιανοῦ ὑπηρετησάντων τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ μαρτυρησάντων ὑπὲρ τῆς πίστεως (5). Καὶ δυσχέρεια μὲν προβάλλεται εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ χρόνου τούτου τῆς εἰκονίσεως τῶν ἁγίων αὕτη, ὅτι ἀνα-

(1) Τῶν πολυτελῶν βεβαίως προθύρων σῴζονται μόνον τὰ θεμέλια ὑπὸ τὴν γῆν.

(2) Εἰς τοσαῦτα εἶναι διῃρημένον καὶ τὸ ἐν Ῥαβέννῃ Βαπτιστήριον καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος τῆς Ἔζρας (βαπτιστήριον) ἐν τῇ Κεντρικῇ Συρίᾳ (*Corroyer* αὐτ. σ. 78 εἰκ. 38).

(3) Ὠνομάσθη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἁλώσεως *Ὀρτατζῆ Σουλεϊμὰν ἐφφένδη τζαμί*. Ἐκαλύφθησαν δὲ δι' ἐπιχρισμάτων, ὅπως οἱ τοῖχοι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας Σοφίας διὰ τουγράδων καὶ ῥητῶν τοῦ κορανίου καὶ ἄλλων ναῶν ἀλλαχοῦ.

(4) *Springer-Neuwirth*· Kunstgeschichte II, σ.54 Tafel II.—*Millet*· l'art byzantin ἐν Histoire de l'art ἐκδ. A. Michel tom. I σελ. 167 εἰκ. 98 καὶ σελ. 45 εἰκ. 25.

(5) Περὶ πάντων τούτων ὅρα *Συναξαριστὴν* Νικοδήμου Ἁγιορείτου, *Μέγαν Συναξαριστὴν* Κ. Δουκάκη καὶ *Μηναῖα*.

γράφεται ὁ μήν, καθ' ὃν ἐτιμᾶτο ἡ μνήμη αὐτῶν, ἐν ᾧ, ὡς λέγεται, βραδύτερον ταῦτα ἐκανονίσθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι, ἀφ' οὗ τὸ πολὺ μέχρι τοῦ Ε' αἰῶνος ἀρχομένου ὡρίσθη βεβαία πλέον ἡ προσκύνησις τῶν ἁγίων καὶ τόποι προσκυνήματος ἐκτίσθησαν δι' αὐτοὺς καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν ἐτιμῶντο καὶ εἰκόνες ἐγράφοντο (1), ὡρίσθη πιθανώτατα καὶ ὁ μὴν καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ μηνός, καθ' ἣν ἡ δι' αὐτοὺς ἱεροτελεστία ἐτελεῖτο. Ἀπόδειξις δὲ τῆς παλαιότητος ἔστω καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ δι' ἕκαστον τῶν ἁγίων ἀναγραφόμενοι μῆνες εἶναι διάφοροι τῶν σημειουμένων ἐν τοῖς συναξαρίοις καὶ τοῖς μηναίοις (2). Οὕτω λοιπὸν εἰς τοὺς πρώτους ἀνήκει αἰῶνας ὁ *Ἀνανίας* εἴτε εἶναι ὁ ἀκμάσας κατὰ τὸν Α' μ. Χ. αἰῶνα, ὁ ἀπόστολος, ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος Δαμασκοῦ καὶ βαπτίσας τὸν ἀπόστολον Παῦλον, εἴτε ὁ πρεσβύτερος ὁ μαρτυρήσας τῷ 295 ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (3)· ὁ *Ἀρίσταρχος* εἶναι ὁ ἐκ τῶν Ο' ἀποστόλων ὁ ἐπίσκοπος Ἀπαμείας τῆς ἐν Συρίᾳ· ὁ *Βασιλίσκος* εἶναι ὁ ἀνεψιὸς Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος ὁ μετὰ τῶν συστρατιωτῶν τοῦ θείου αὐτοῦ Εὐτροπίου καὶ Κλεονίκου μαρτυρήσας τῷ 296· ὁ *Πρίσκος* εἶναι ἐκ τῶν ἐπὶ Λικινίου (τῷ 320) Τεσσαράκοντα Μαρτύρων· ὁ *Φίλιππος* εἶναι ὁ ἀπόστολος· ὁ *Θερινὸς* ἐκ τῶν μαρτύρων· ὁ Κύριλλος δὲν εἶναι ὁ Ἀλεξανδρείας οὔτε ὁ Ἱεροσολύμων, ἀλλ' ὁ Γορτύνης ἐπίσκοπος τῆς ἐν Κρήτῃ ὁ μαρτυρήσας ἐπὶ Διοκλητιανοῦ· *Λέων* εἶναι ὁ μετὰ τοῦ συστρατήγου Ἰωάννου ἀθλήσας· *Φιλήμων* εἶναι ὁ χοραύλης ὁ μαρτυρήσας ἐν Ἀντινοουπόλει τῆς Θηβαΐδος (τῷ 290)· *Πορφύριος* εἶναι οὐχὶ ὁ ἀπὸ μίμων, ἀλλ' ὁ μετὰ *Ὀνησιφόρου* μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς πίστεως ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ ὡσαύτως (τῷ 290)· *Δαμιανὸς* ὁ ἰατρὸς εἶναι ὁ μετὰ τοῦ αὐταδέλφου Κοσμᾶ ἀκμάσας ἐπὶ Καρίνου καὶ Νουμεριανοῦ (284)· *Εὐκαρπίων* εἶναι ὁ ἐν τοῖς βασιλικοῖς συναριθμούμενος στρατεύ-

(1) Ὅρα *Δ. Λάτα*· χριστιανικὴ ἀρχαιολογία σ. 311-313. — *Pératé*· l'archéologie chrétienne εἰκ. 2, 63, 74, 76, 80 κλπ.

(2) Ὅρα καὶ *Acta sanctorum*. — Τὸ περὶ παλαιοτέρων μηναίων σύγγραμμα τοῦ κ. Γεδεὼν δὲν ἠδυνήθην δυστυχῶς νὰ εὕρω ἐν Ἀθήναις.

(3) Ὅτι ἀδιαφόρως ἐκαλοῦντο παλαιότερον **ἐπίσκοποι** ἢ **πρεσβύτεροι** ὅρα *Δ. Λάτα* χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας σελ. 112-119.

μασι καὶ ἀθλήσας ἐπὶ Μαξιμιανοῦ (τῷ 298)· ὁ δὲ *Ῥωμανὸς* δὲν εἶναι ὁ *μελῳδὸς* ὁ ἀκμάσας κατὰ μὲν τοὺς πολλοὺς ἐπὶ Ἀναστασίου Α' τοῦ δικόρου (491-518), κατὰ τὰς πιθανωτέρας δὲ γνώμας (1) ἐπὶ Ἀναστασίου Ἀρτεμίου (713-715), ἀλλ' ὁ μαρτυρήσας ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (τῷ 288), τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας ὢν διάκονος. Ὅτι δ' ὀνομάζεται ἐν τῷ Συναξαρίῳ διάκονος, ἐν ᾧ καλεῖται πρεσβύτερος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, μαρτυρεῖ μὲν διαφοράν τινα, ἀλλὰ καὶ ὁ *μελῳδὸς* ὑπὸ τοῦ συναξαριστοῦ μόνον διάκονος καλεῖται, οὐδεὶς δ' ἄλλος τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἁγίων καλεῖται πρεσβύτερος.

Ἡ δὲ περιβολὴ τῶν ἁγίων, ἄνευ στεφάνων φωτὸς δόξης περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ ἐν στάσει δεομένων μετὰ τῶν χειρῶν τεταμένων, εἶναι ὁμοία πρὸς τὰς εἰκόνας τῶν ἐν ταῖς κατακόμβαις τῆς Ῥώμης ἁγίων (2). Καὶ ἐκ τούτων δὲ δηλοῦται τῶν εἰκόνων ἡ ἀρχαιότης (Ε' ἀρχόμενος αἰών).

Εἶναι δὲ εἰργασμένα τὰ μουσειώματα ταῦτα κατὰ τὸν ἐκ παλαιοτέρων ῥωμαϊκῶν χρόνων ἀρξάμενον τρόπον τὸν κατ' ἐπίδρασιν ἑλληνιστικὴν ἀλεξανδρεωτικήν, φόρτον ἔχουσαν παραστάσεων καὶ κοσμημάτων, ὁποῖον βλέπομεν ἐν τῇ καθ' ὅλου κοσμητικῇ ἐν Πομπηΐᾳ (3), ἐν Ῥώμῃ ἐν τῇ κατακόμβῃ Sancta Lucina (4),

(1) Ὅρα περὶ τούτου *Κρουμβάχερ*· βυζαντιν. λογοτεχν. II σ. 521 σημ. (βιβλιοθ. Μαρασλῆ).

(2) *Pératé*· l'art chrétienne σελ. 76, 77, 79, 81, 86, 103, 109, 113-115, 119, 129, 158, 165, 175.—*Τοῦ αὐτοῦ*· L'art pre-romane ἐν *Michel*· hist. de l'art σ. 19, 36 καὶ 75. — *Springer-Neuwirth* αὐτ. II, σελ. 7, εἰκ. 7. — Τοιαύτην στάσιν δεομένου, «ὀρθίου, ἔχοντος τὰς χεῖρας ὑψωμένας πρὸς τὸν οὐρανόν», εἶχεν ἡ διὰ ψηφίδων εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἡ παλαιοτάτη καὶ θαυματουργὸς ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης μετακομισθεῖσα εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν τοῦ Παντοκράτορος τῷ 1149 ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. (Ὅρα *Συναξαριστὴν* μηνὸς Ὀκτωβρίου· ἔκδ. Κ. Δουκάκη σελ. 444). Δεομένου στάσιν εἶχον καὶ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου αἱ εἰκόνες. Περὶ τῶν διατάξεων δὲ τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν στάσιν τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν προσευχὴν ὅρα *Λάταν* αὐτ. σελ. 339 κἑξ. καὶ *Γ Λέρβου* χριστιαν. ἀρχαιολογ. σ. 38 κἑξ.

(3) *Springer-Michaëlis*· Kunstg. I σελ. 381 εἰκ. 681. 408 εἰκ. 725. 409 tafel IX.

(4) *Pératé*· l'archéologie chrétienne σελ. 78, 85. — *Springer-Neuwirth*· Kunstg. II, 4, εἰκ. 3. — *Michel*· αὐτ. σ. 18 εἰκ. 11.

ἐν τῇ ὀροφῇ τοῦ κοιμητηρίου τῆς Δομιτίλλης (1), ἐν τῷ ναῷ τῆς Sancta Pudenzianna (2) καὶ τῆς Ἁγίας Κωνσταντίας (3), ἐν τῷ θόλῳ τοῦ χοροῦ τοῦ Ἁγίου Βιταλίου ἐν Ῥαβέννῃ (4) καὶ ἐν τοῖς παλαιοτέροις μουσειώμασι τῆς ἐν Βηθλεὲμ βασιλικῆς τῆς Γενέσεως (5).

Μάλιστα δὲ ταυτότης μεγίστη τῶν παραστάσεων παρατηρεῖται ἐν τοῖς μουσειώμασι τοῦ ναοῦ τῆς Γενέσεως ἐν Βηθλεέμ, τοῦ ἐν Ῥαβέννῃ Βαπτιστηρίου τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τούτου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Θεσσαλονίκης. Ναΐσκοι παντοῖοι βασταζόμενοι ὑπὸ κιόνων ὁμοίου ῥυθμοῦ, ἅγιαι τράπεζαι, ἐφ' ὧν δισκοπότηρα ἢ εὐαγγέλια ἠνεῳγμένα, πτηνά, μάλιστα ἐπὶ τῶν ὀροφῶν, στῦλοι διανθεῖς χωρίζοντες τῶν τμημάτων τὰς παραστάσεις, πολυκόσμητοι λυχνοστάται καὶ ἡ ἄλλη κοσμητικὴ μαρτυροῦσιν ὅτι ἂν μὴ ὁ αὐτὸς τεχνίτης, ἀλλ' ὅμως τῆς αὐτῆς σχολῆς τεχνῖται ἐξειργάσαντο τὰ μουσειώματα τῶν τριῶν τούτων ναῶν. Τοῦτο δέ, τὸ πολυκόσμητον καὶ πεφορτισμένον τῶν παραστάσεων τὸ κατὰ τὸν ἑλληνιστικὸν τρόπον, εἶναι μὲν καὶ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλ' ὅμως οὐχὶ ἀνιαρὸν τὴν θέαν διὰ τοὺς εὐρύτατα περιβλήματα ἠμφιεσμένους ἁγίους, διὰ τὰς κομψὰς ἀψῖδας, τὴν εὐγενῆ τῶν στύλων ἀναδρομήν, τὰ πτηνά, τἀνθέμια καὶ τὴν καθ' ὅλου ἐξαισίαν κοσμητικὴν (6).

Εἶναι δὲ τὸ ὅλον τύμπανον τοῦ θόλου εἰς ὀκτὼ τμήματα διῃρημένον διὰ τῶν πολυανθῶν στύλων, ἐν ἑκάστῳ δὲ τῶν τμημάτων εἰκονίζεται ἄδυτον ναΐσκου ἢ καὶ πλειόνων, ὅπου ἐπὶ ἁγίας τραπέζης εὐαγγέλιον ἠνεῳγμένον ἢ κανδύλα ἀνημμένη κρέμαται, οἱ ἅγιοι δὲ πρὸ αὐτῶν ἵστανται δεομένου, ὡς εἴπομεν, παρέ-

(1) *Pératé*· αὐτόθι σελ. 104. — *Springer-Neuwirth*· αὐτόθι σελ. 27 εἰκ. 17. — *A. Michel*· Histoire de l'art I σελ. 27 εἰκ. 17.

(2 *Pératé*· αὐτ. σελ. 209. — *Springer* etc. αὐτ. II, 26 εἰκ. 29. — *A. Michel* αὐτ. σελ. 45 εἰκ. 25

(3) *Diehl* l'art byzantin σ. 62 εἰκ. 19. — *A Michel* αὐτ. σ. 41 εἰκ. 24. — *Pératé* αὐτ. σελ. 191 εἰκ. 135.

(4) *Diehl*· αὐτ. σ. 201 εἰκ. 100.

(5) *Diehl*· αὐτ. σ. 528 εἰκ. 256.

(6) Ὅρα πίνακας *Diehl*· αὐτ. σελ. 122 εἰκ. 53. — *Κονδακώφ*· Μακεδόνια· σελ. 80 εἰκ 23 καὶ σ. 81 εἰκ. 24 καὶ ἐν τῷ παραρτήματι πίνακα ἔγχρωμον I.

χοντες σχῆμα. Τῶν ὀκτὼ δὲ τούτων τμημάτων τὸ μὲν ὑπὲρ τὸ δρύφακτον (τέμπλεον) καὶ τὴν ἁψῖδα (ἱερόν), τὸ ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν σηκὸν (ναὸν), ἔχει μὲν τὰς αὐτὰς καὶ τὸ καταντικρὺ αὐτοῦ ὑπὲρ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν στρογγύλον σηκὸν τοῦ ναοῦ παραστάσεις, δὲν ἔχει δὲ ἁγίους. Ἐν τῷ καταντικρὺ δὲ τούτου τμήματι τῷ ὑπὲρ τὴν εἴσοδον ἔχουσιν εἰκονισθῇ τρεῖς ἅγιοι πρὸ ἁψῖδος ναοῦ, ὧν ὁ ἐν μέσῳ ἵσταται ἐντὸς τετραγώνου καλάθου (1), παρ᾽ αὐτὸν δὲ ἡ ἐπιγραφὴ

ΡΩΜΑ
ΝΟΥ
ΠΡΕCΒ

1) Ρωμα|νου | πρεσβ(υτέρου)

Ὁ δεξιὰ αὐτοῦ ἅγιος εἶναι ἀνώνυμος, ὁ ἀριστερὰ δὲ αὐτοῦ φέρει ἐπιγραφὴν

2) Ευκαρ|πιωνος | στρατ(ιωτικοῦ) | μηνι Δε|κεμβρ(ίου)

Ἐν τῷ Γ' τμήματι δεξιὰ (τῷ θεωμένῳ) τοῦ πρότερον παρὰ τὴν εἰκόνα ἁγίου

3) Αρισταρ|χου επισ(κόπου | μηνι Απρι|λιου

παρ᾽ αὐτὸν δὲ ἅγιος μετ᾽ ἐπιγραφῆς

4) Ανανι|ου πρεσ|β(υτέρου) μηνι | Ιανουαρι(ου)

Ἐν τῷ Δ' τμήματι δεξιὰ τοῦ πρότερον ἅγιος μετ᾽ ἐπιγραφῆς

5) Βασιλι|σκου στρα(τιωτικοῦ) | μηνι Απρι|λιου

παρ᾽ αὐτὸν δὲ ἅγιος μετ᾽ ἐπιγραφῆς

6) Πρισκου || στρατ(ιωτικοῦ) | μηνι | Απριλιου

Ἐν τῷ Ε' τμήματι ἀριστερὰ τοῦ ὑπὲρ τὴν ἁψῖδα τοῦ ἄνευ ἁγίων τμήματος παρὰ τὴν εἰκόνα ἁγίου

(1) Οὕτως εἰκονίζεται ἐν κιβωτῷ τετραγώνῳ ὁ Νῶε. Ὅρα *Pératé* αὐτ. σ. 103 εἰκ. 61 καὶ 62 καὶ σελ. 104 εἰκ. 63.

7) Φιλιπ|που επι|σκ(οπου) μη|νι οκτω|βριου

παρ' αὐτὸν εἰκὼν ἁγίου

8) Θερινου | στρατ(ιωτικοῦ) μηνι ιου|λι(ου)

παρ' αὐτὸν δ' εἰκὼν ἁγίου

9) Κυριλ(λου) | επι(σκόπου) μη(νὶ)

Ἐν τῷ Ϛ' τμήματι δεξιὰ (τῷ θεωμένῳ) τοῦ ὑπὲρ τὴν ἀψῖδα τοῦ ἄνευ ἁγίων Α' τμήματος εἰκὼν ἁγίου μετ' ἐπιγραφῆς

10) Λεοντος | στρα(ιωτικοῦ) | μηνι | ιουνι(ου)

παρ' αὐτὸν εἰκὼν ἁγίου

11) Φημη|μονος (1) | χοραυ|λου
μηνι | μαρ|τι(ου)

Ἐν τῷ Ζ' τμήματι δεξιὰ τοῦ πρότερον ἅγιος μετ' ἐπιγραφῆς

12) Ονησι|φορου | στρ(ατιωτικοῦ) μηνι | αὐγ(ούστου)

παρ' αὐτὸν δ' εἰκὼν ἁγίου

13) Πορφοιριου | μηνι αυ|γου(στου)

Ἐν τῷ Η' τμήματι, τῷ δεξιὰ τοῦ ὑπὲρ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ναὸν τοῦ στρογγύλου σηκοῦ, εἰκὼν ἁγίου

14) ⟨Κοσμᾶ ἰατροῦ μηνὶ σεπτεμβρίου⟩

παρ' αὐτὸν δὲ εἰκὼν ἁγίου μετ' ἐπιγραφῆς

15) Δαμια|νου ια|τρου μη|νι σε|πτεμ(βρίου)

Οἱ ἅγιοι οὗτοι δὲν φέρουσι φωτοστέφανον, ὅπως πάντες σχεδὸν οὕτως εἰκονίζονται κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους (2). Ἐν τῇ στάσει δὲ τῶν δεομένων, ὅπως εἰκονίσθησαν, δὲν

(1) Φιλήμονος.

(2) *Springer Neuwirth* αὐτ. II σ. 25, 26, 27. — *A. Michel*· αὐτ. σ. 45, 51, 57, 71, 178. — *Pératé*· αὐτ. σελ. 105, 115, 118, 121, 123, 125, 126, 137, 146 κλπ.

ἀφεώρων βεβαίως πρὸς τὸν νοητὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου, ἀλλ' εἰς ὁρατὴν μορφὴν τοῦ Κυρίου παρισταμένου ἐν εἰκόνι πρὸ αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ θόλου βεβαίως, συμβολίζοντος τὸν οὐρανόν (1). Διότι πιθανῶς, καίτοι βαπτιστήριον, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὁ ναὸς ἦτο, δὲν εἶχεν ἐπὶ τοῦ θόλου, ὅπως ἐν Ῥαβέννῃ, τῆς βαπτίσεως τοῦ Κυρίου τὴν εἰκόνα, ἀλλὰ τὸν Σωτῆρα αὐτόν, τὸν Παντοκράτορα, πρὸς ὃν ἱκετικῶς ἀπέτεινον τὰς δεήσεις. Τοῦτο δὲ στηρίζομεν καὶ εἰς τὴν γνώμην τῶν Χατζηϊωάννου καὶ Tafrali (2), ὅτι ὁ ναὸς ἦτο καθιερωμένος εἰς τὸν Παντοκράτορα, «τὸν μέγαν Θεόν».

Ναὸς τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου, τῆς Ἀχειροποιήτου (Ἐσκὶ Δζουμᾶ). Οὐ μακρὰν τῆς Ἁγίας Σοφίας διερχόμενοι τὴν Ἐγνατίαν ὁδὸν μικρὸν πρὸς βορρᾶν αὐτῆς κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τῆς πόλεως, ἐν συνοικίᾳ, ἥτις ἐκαλεῖτο κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ***Οἰκονομεῖον*** (3) ἵδρυται ὁ ναὸς οὗτος. Ὑπὸ τῶν Τούρκων καλεῖται ***Ἐσκὶ Δζουμᾶ***, ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἑρμηνεύεται Ἀρχαία Παρασκευή, οἱ πολλοὶ ἀταλαιπώρως εἶπον ὅτι ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς ἐπικρατήσεως ἦτο ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ἀλλὰ τοιοῦτος ναὸς εἰς τιμὴν τῆς ἁγίας ταύτης (ὅμοιος δρομικὸς ὁμοίους ἔχων στύλους μετὰ θεοδοσιακῶν κιονοκράνων), ἀλλὰ μικρότερος εἶναι ἐν Χαλκίδι, ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲ ὑπ' οὐδενὸς οὐδεὶς μνημονεύεται ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ὀρθῶς δ' ἑρμηνεύουσι νῦν τινες τὴν κλῆσιν ***Ἐσκὶ Δζουμᾶ*** (4), λέγοντες ὅτι τὸ ὄνομα ὀφείλεται πιθανῶς εἰς διήγησιν ὅτι μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ Μουρὰτ τοῦ Β' (1430) αὕτη ἡ ἐκκλησία μετεβλήθη πρώτη εἰς τζαμίον τῆς ἐπισήμου τῶν μωαμεθανῶν λατρείας, καὶ ἐκεῖ ἐτελεῖτο τὸ καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν τῆς Ἑβδομάδος

(1) Ὡς ἐν τῷ θόλῳ τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς Θεσσαλονίκης.

(2) *Tafel* αὐτόθι. — *Χατζῆ Ἰωάννου* αὐτ. σ. 70. — Ὅρα καὶ *Tafrali*· αὐτ. σ. 159

(3) *Ἰωάννου Σταυρακίου* ὁμιλία εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Χειρόγραφον Ἐθν. Βιβλιοθ. Παρισίων σελ. 146 φυλλ. 61.

(4) Ὅρα καὶ *Cousinery*· Voyage en Macédoine I σελ. 42 σημ. Παρενοήθη καὶ παρηρμηνεύθη ἡ τουρκικὴ λέξις *Δζουμὰ* σημαίνουσα τὴν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, τὴν Παρασκευήν, καθ' ἣν οἱ μωαμεθανοὶ τελοῦσι τὸ θρησκευτικὸν προσκύνημα αὐτῶν, οὐδαμῶς δὲ τὴν χριστιανὴν ἁγίαν Παρασκευήν.

προσκύνημα, ἕως μετὰ πάροδον ἑπτὰ σχεδὸν δεκαετηρίδων, ὡς θὰ ἴδωμεν, μετεβλήθη εἰς τζαμίον πλὴν ἄλλων χριστιανικῶν ναῶν καὶ ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ἔνθα πλέον ἐτέλουν τὸ **ἐπίσημον** προσκύνημ' αὐτῶν οἱ Μωαμεθανοί (1).

Ὁ ναός, ὅπως μετ' εὐρυτάτης πολυμαθείας πιθανώτατα ἀπέδειξεν ὁ Tafrali (2), ἦτο ἱδρυμένος εἰς τιμὴν τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου τῆς Ἀχειροποιήτου (3). Ἂν δ' ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἀκριβὴς θ' ἀποδειχθῇ καὶ δι' ἐγγράφων μνημείων, ἐπιγραφῶν κττ., καὶ δι' ἀνασκαφῶν μάλιστα ἐν τῷ ναῷ. Διότι, ὡς μανθάνομεν ἐκ λόγου τινὸς Κωνσταντίνου τοῦ Ἀρμενοπούλου (4), ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἡ *Καταφυγή*, ἐξ ἧς μετὰ δέησιν τελουμένην ἐνταῦθα κατὰ τὴν νύκτα τῆς 25 πρὸς τὴν 26 Ὀκτωβρίου προέβαινε πρὸς τὸν ναὸν τὸν μέγαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἡ πομπὴ «διὰ τῆς Λεωφόρου (τῆς Ἐγνατίας) ἐκ τῆς οὕτω λεγομένης **Καταφυγῆς**, διὰ τὸ τοῦτον τὸν ἀριστέα (τὸν ἅγιον Δημήτριον) **καταπεφευγέναι** ἐκεῖσε· **ὑπόγεῳ γάρ εἰσιν ἐνταῦθα στοαί**».

Εἶναι δ' ὁ ναὸς δρομικὸς περὶ τὰ τεσσαράκοντα μέτρα μήκους ἀπὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν νάρθηκα μέχρι τοῦ βάθους τῆς ἀψῖδος καὶ περὶ τὰ εἴκοσι δύο πλάτους μετὰ τοῦ ἑκατέρωθεν κλίτους. Διότι τρισυπόστατος εἶναι ὁ ναὸς χωριζόμενος ἀπὸ μὲν τοῦ νάρθηκος διὰ τοίχου καὶ δύο κατὰ τὴν εἴσοδον κιόνων, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κλίτους διὰ δώδεκα ἑκατέρωθεν κιόνων φερόντων καλὰ κιονόκρανα κορινθιακά, τὰ λεγόμενα **θεοδοσιακά** (5), τὰ ἔχοντα τὰς ἀκάνθας ἀνεστραμμένας πρὸς τὰ κάτω ἢ

(1) *Cousinery* αὐτ. σ. 14.

(2) Topographie de Thessalonique σελ. 160-165.

(3) Καλεῖται ὡσαύτως Πανάχραντος Ὁδηγήτρια καὶ Ἀχειροποίητος, Πάναγνος καὶ Θεομήτωρ. Ὅρα Καντακουζηνὸν 3, 93 — Ι. Ἀναγνώστην σ. 520 ἐκδ. Βόννης.— *Ἀχειροποίητος* ἐκαλεῖτο διὰ τὴν εἰκόνα βεβαίως, ὅπως καὶ ἡ μονὴ τῆς Κοσσυφηνείσης, ἧς ἡ εἰκὼν λέγεται ὅτι δὲν ἐποιήθη ὑπὸ χειρὸς ἀνθρωπίνης.

(4) Τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γυμνασίου χειρόγραφον 46 φύλλ. 17.

(5) Ἐκλήθησαν οὕτω ὑπὸ τοῦ Strzygowski. Ὅρα περὶ τούτου *Millet* l'art byzantin ἐν *Michel* histoire de l'art I σελ. 154 καὶ εἰκ. 92 καὶ 94. — *Diehl*· Manuel de l'art byzantin σ. 128-129.—*Springer-Neuwirth* Kunstg. II, σελ. 42-43.

συστρεφομένας ἰσχυρῶς πέρὶ τὸν κάλαθον, ὡσεὶ παραφέρονται ὑπὸ ἀνέμου (1). Ὅμοια δὲ πρὸς ταῦτα καὶ ἰσάριθμα εἰς τοίχους, παραστάτας καὶ κίονας εἶναι καὶ τὰ κατὰ τὸν ἄνω ὄροφον (τὴν γυναικωνῖτιν) τὰ ἀνέχοντα τὴν στέγην, διαφέροντα κατὰ τὸ ἀκόσμητον τῶν κιονοκράνων.

Κατάκοσμος δὲ ἦτο ὁ ναὸς καὶ ἄλλως καὶ διὰ μουσειωμάτων, καλῶν τὴν τέχνην, ὡς ἐκ τῶν σῳζομένων κρίνομεν καὶ ἐξ ὅσων λέγει ὁ Ι. Σταυράκιος (2) ἀναφέρων τὸ θαῦμα τῆς ἰάσεως τοῦ τυφλοῦ· «ἀνάστα, λέγει πρὸς τὸν κοιμώμενον τυφλὸν ὁ ἅγιος Δημήτριος, καὶ τῷ εὐκτηρίῳ οἴκῳ γενόμενος τῆς Πανάγνου καὶ Θεομήτορος – *Οἰκονομεῖον* τῷ τόπῳ τὸ ὄνομα — ἔνδον εὑρήσεις με καὶ ὀφθήσομαί σοι, καὶ ἔσῃ παραχρῆμα βλέπων φῶς. Ἔξυπνος ὁ ἄνθρωπος (ὁ τυφλὸς) παραυτίκα γενόμενος ἀνίσταται, τρέχει, τὸν θεῖον οἶκον ἐκεῖνος (γρ. ἐκεῖνον) τῆς Πανάγνου ἀνερευνᾷ· εὑρίσκει· εἴσεισι τῷ ναῷ· ἐρωτᾷ ποῦ ὁ μέγας Δημήτριος· ἀκούει ὡς «ἰδοὺ εἰκὼν ἡ θεία τοῦ μάρτυρος». Ἦν δ' *ἐκ ψηφίδων συγκειμένη φιλοτέχνως εὖ μάλα καὶ ἄριστα*».

Νῦν ὁ ναὸς κακῶς ἔχων ἔχει ἀνάγκην συντόνου στηρίξεως καὶ σοφῆς ἐπισκευῆς, οὕτω δ' ἡ τέχνη θέλει ἀνακτήσῃ ἔργον ἐκ τῶν καλλίστων ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῶν δρομικῶν ναῶν.

***Ἅγιος Δημήτριος** (Κασσιμιέ)* (3).

Ὁ Tafel (4) εἶπεν ὅτι τρεῖς ναοὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον ἱδρύθησαν κατὰ διαφόρους χρόνους, πρῶτος μὲν μικρότερος ἀρχομένου τοῦ Δ' αἰῶνος, δεύτερος ἀντὶ τοῦ παλαιοτέρου καταλυθέντος ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων διὰ τὸ εὐτε-

(1) Οἱ κίονες οὗτοι βαπτόμενοι πράσινοι ὑπὸ τῶν μωαμεθανῶν ἔχουσι τὸ μάρμαρον, ὅπου ἀπεξέσθη ἡ βαφή, ἐρυθρόν. Ἂν τὸ πράσινον ἐπίχρισμα ἀποξεσθῇ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ προσοχῆς, ἴσως εὑρεθῶσι χαράγματα ἐπιγραφικὰ (grafitti), δι' ὧν θέλει δηλωθῇ τι περὶ τῶν χρόνων τῆς ἱδρύσεως, ἐπισκευῆς κττ.

(2) Ὁμιλία εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον· (χειρόγραφον τῆς ἐθνικ. βιβλιοθ. τῶν Παρισίων· *Coislin* 146 φυλλ 61. Παρὰ *Tvafali* αὐτ. σελ. 162).

(3) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος εἶναι ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὑπὸ τὄνομα *Κασσὶμ-Γιουνί*, ὅπως ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὑπὸ τὄνομα *Χυδυρλέζ*. (Ὅρα καὶ Acta sanctorum μην. Ὀκτωβρ. III, σ. 387).

(4) De Thessalonica σ. 58-69.

λὲς μεγαλοπρεπέστερος κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος ἐπὶ Λεοντίου (1), ἐπάρχου τοῦ Ἰλλυρικοῦ, μετὰ τὴν πυρπόλησιν δ' αὐτοῦ περὶ τὸ 690 τρίτος ὁ σῳζόμενος μέχρι ἡμῶν. Ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἅγιος εἶχε μὲν ναὸν ἴδιον μικρὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος, ἀλλ' ἐλατρεύετο καὶ ἐν τῷ τῆς Ἀχειροποιήτου ναῷ, πιθανῶς ἐν τῇ ὑπὸ τὸ δάπεδον κρύπτῃ, κειμένῃ ἴσως ὑπὸ τὴν διὰ ψηφίδων εἰκόνα τοῦ Ἁγίου (2), ἥτις ἐκαλεῖτο ***Καταφυγὴ*** «διὰ τὸ ἐκεῖσε τὸν ἀριστέα τοῦτον (τὸν ἅγιον Δημήτριον), ζητούμενον (ὑπὸ τῶν διωκτῶν), καταπεφευγέναι, τόπον τῇ ὀργῇ διδόντα, μικρὸν ἀποκρυπτόμενον» (3). Ἐνταῦθα λοιπὸν πιθανώτατα, ἐν τῇ κρύπτῃ ***Καταφυγῇ***, τὸ παρεκκλήσιον ἦτο τοῦ Ἁγίου εὐρὺ ἱκανῶς, ἀφ' οὗ πολλοὺς ἐχώρει, οὓς ἐδίδασκε τοῦ χριστιανισμοῦ τὰς ἀληθείας ὁ ἅγιος. Ἐν ὑστέροις δὲ χρόνοις εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐν τῇ Καταφυγῇ πάλαι τελουμένων, μετὰ τὴν αὐτόθι ὁλονυκτίαν, προέβαινεν ἡ λιτανεία «εἰς τὸν θεῖον καὶ περιβόητον ναὸν μετ' ᾠδῆς καὶ θείου παιῶνος καὶ φωτοχυσίας (3)».

Περὶ δὲ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου μεταξὺ τοῦ 629 καὶ 634 γενομένης δεχόμεθα ὡς ὀρθοτάτην τὴν γνώμην τοῦ Tafrali ὅτι αὕτη δὲν ἠφάνισεν ἀλλ' ἢ τὴν ξυ-

(1) Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς (Κ. Δουκάκη. Ὀκτώβριος σ. 434) λέγει ὅτι Λεόντιος ὁ πρῶτος κτίστης τοῦ ναοῦ ἐγένετο ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

(2) Ὅρα ἀνωτέρω (σελ. 131) τὸ θαῦμα τοῦ τυφλοῦ.

(3) Κωνστ. Ἀρμενοπούλου λόγος· ὅρα ἀνωτέρω σελ. 130 σημ. 4. Ὁ ***Γρ. Παλαμᾶς*** ἐν τῷ εἰς Ἅγ. Δημήτριον λόγῳ (ἔκδ. Σοφοκλέους τοῦ ἐξ Οἰκονόμων σελ. 92-93) εἰς ἀνάμνησιν μόνον τῆς ἐν τῇ Καταφυγῇ διδασκαλίας τοῦ ἁγίου πρὸς τοὺς χριστιανούς, τῆς συλλήψεως καὶ τῆς ἀπαγωγῆς εἰς τὸ μαρτύριον διὰ τῆς ***λεωφόρου*** εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου, ***ὅπου*** ἱδρύθη ὕστερον ὁ ναὸς αὐτοῦ, ἀναφέρει τὴν ὁλονυκτίαν καὶ τὴν πομπήν, λέγων· «Στοά τίς ἐστιν ὑπόγειος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος, οὗ Καταφυγὴ τὸ ἐπώνυμον. Ὅθεν ἔθος ἐστὶ παλαιὸν τῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος πανηγύρεως τὴν ἀρχὴν δι' ἔτους ποιεῖσθαι κἀκεῖθεν ***διὰ τῆς λεωφόρου*** μεθ' ὕμνων τῶν πρὸς αὐτὸν ἀνιόντας ἐνθάδε (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, ἔνθα ἐρρήθη ὁ λόγος) ταύτην ἀνύειν καὶ εἰς τέλος ἄγειν τὴν ἑορτὴν .... (οἱ πεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Μαξιμιανοῦ) κρατήσαντες (τοῦ ἁγίου) διὰ τῆς λεωφόρου ἄγουσι ταύτης καὶ τῷ Μαξιμιανῷ παριστᾶσιν ***ἐνταῦθα*** που διατρίβοντι. Ὁ δὲ ***ἐνταῦθα*** κατάκλειστον γενέσθαι προστάττει τὸν ἅγιον, ***οὗ*** καὶ τὸ μαρτύριον ἤνυσε. Ταῦθ' ἡμεῖς εἰκονίζοντες κατ' ἔτος εἰκότως, ἐκεῖ μὲν τῆς πανηγύρεως ποιούμεθα τὴν ἀρχήν, ὧδε δὲ τὴν τελείωσιν».

λίνην στέγην, καὶ πᾶν δὲ βεβαίως ἄλλο ἐκ ξύλων ἐν τῷ ναῷ, τὰς ἐντοιχίους γραφὰς καὶ ἄλλας εἰκόνας, τὰ πλεῖστα τῶν μουσειωμάτων καὶ ὅ τι ἄλλο εὐκόλως φθείρεται ὑπὸ τῶν φλογῶν (1). Οὕτω δ' οὐδέποτ' ἐκτίσθη ὁ κατὰ τὸν Tafel τρίτος ναός.

Ἐτάξαμεν δ' ἀνωτέρω δεύτερον κατὰ χρόνους τὸν ναὸν τῆς Πανάγνου καὶ Θεομήτορος τῆς Ἀχειροποιήτου, διότι ἁγνότερος εἶναι ἐν τῷ ῥυθμῷ ἢ ὁ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, μόνον τὸν παραφθαρέντα κορινθιακόν, τὸν θεοδοσιακόν, ἔχων ἐν χρήσει, οὐδαμῶς οὔτε τοῦ μετὰ πτηνῶν (2) κατὰ τὰς γωνίας κορινθιακοῦ ἢ μὴ οὔτε τῆς ἀνεστραμμένης κυψέλης, κιονοκράνου καλουμένου περσικοῦ, ἅτινα βραδύτερον τοῦ Ε' αἰῶνος ἀρχομένου δεκτὰ ἐγένοντο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην, χρῆσιν ποιούμενος. Ὁ ναὸς λοιπὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, οὗτινος τὰ κιονόκρανα εἶναι καὶ θεοδοσιακὰ παντοῖα καὶ μετὰ πτηνῶν κατὰ τὰς γωνίας οὔτε θεοδοσιακὰ οὔτε κορινθιακά, ὡσαύτως δὲ περσικά (ἀνεστραμμένη κυψέλη), εἶναι πιθανώτατα μεταγενέστερος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀχειροποιήτου, ὅστις οὕτως ἐγένετο πρόπειρά τις λόγου ἀξία διὰ τὸν μέγαν ναὸν τοῦ Ἁγίου, ἱδρυθέντα κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα μεσοῦντα, ὅτε ἐξ ἐπιδράσεως ἀνατολικῆς ἡ τέχνη ἀντὶ τῆς παλαιοτέρας ἀφελείας εἰς τὸ ποικίλον ἠρέσκετο καὶ τὸν φόρτον.

Ὁ ναὸς δρομικὸς κατὰ τὰ προγενέστερα ἐν τῇ Δύσει τοιαῦτα κτίσματα (3), ὅμοιος ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆς Ἀχειροποιήτου καὶ τὸν ἐν Χαλκίδι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἀλλὰ πολλῷ εὐρύτερος ἀμφοτέρων, πολυτελέστερος δὲ

(1) Μετὰ τὴν πυρκαϊὰν ἐκείνην ἴσως εἰς ἔρεισμα τοῦ παθόντος πως τοίχου ἐκτίσθησαν αἱ ἰσχυραὶ ἀντηρίδες αἱ πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολάς.

(2) Τὸ μετα πτηνῶν κατὰ τὰς ἕλικας κορινθιακὸν κιονόκρανον εἶναι αἰῶνάς τινας παλαιότερον τῶν χρόνων τούτων· διότι ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ εἰς τὸ ἐν Ἐλευσῖνι Μικρὸν Πρόπυλον, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνθυπάτου Κλ. Ὀππίου Πούλχρου τῷ **44** π. Χ. κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ λατινικὴν ἐπιγραφήν

(3) Ἐν Ῥώμῃ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἁγίου Πέτρου, Ἅγιος Παῦλος, Ἁγία Μαρία Μείζων, Ἅγιος Κλήμης καὶ Ἁγία Ἁγνὴ καὶ ἐν Ῥαβέννῃ Ἅγιος Ἀπολλινάριος (*Springer-Neuwirth* Kunstg. II εἰκ. 21, 22, 23. 25. 26. —*Corroyer* arch. rom. εἰκ. 18. 19, 22, 23, 56, 57. 58, 60.—*Enlard* ἐν Histoire de l'art ἐκδ. A. Michel I εἰκ. 56, 57, 62 καὶ 63. — Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὅρα βιβλιογραφίαν παρὰ Diehl· l'art byzantin σελ. 83 σημ. 2.

τοῦ ἐν Χαλκίδι μάλιστα, ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι μετὰ τὴν πυρκαϊὰν (τῷ 690) ἐπεσκευάσθη χρόνον βραχὺν ὕστερον ἴσως οὐχὶ σπουδαίως, ἀλλὰ κατὰ τὴν στέγην μόνον, τὸ δρύφακτον (τέμπλεον) καὶ τἄλλα προχειρότερα, ὁ δὲ κόσμος ὁ διὰ μουσειώσεως ὁ δαπάνης πολλῆς καὶ χρόνου μακροῦ ἔχων ἀνάγκην ἐβράδυνεν, ἕως βασιλεύσαντος μετ᾽ οὐ πολὺ (τῷ 717) Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου οὐδὲν ἐγένετο εἰς κόσμον ναοῦ *ἐν Θεσσαλονίκῃ* καὶ μάλιστα *δι᾽ εἰκόνων*, ἀφ᾽ οὗ ὁ Λέων δὲν εἶχε μὲν βεβαίως εὐμενῶς πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην, ἐξ ἧς ὁ πρώην αὐτοκράτωρ Ἀρτέμιος Ἀναστάσιος μετὰ τοῦ αὐτόθι μαγίστρου Νικήτα τοῦ Ξυλινίτου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων ἐπισήμων, τὴν πόλιν ταύτην ἔχων ὁρμητήριον, στασιάσας ἐπῆλθε κατ᾽ αὐτοῦ (1), καὶ τὸ σπουδαιότατον, ἀφ᾽ οὗ ἦτο *εἰκονομάχος*. Ἔμενε λοιπὸν ἀκόσμητος ὁ ναὸς μέχρι τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ′ οἰκουμενικῆς συνόδου (787), ἥτις ἀποκατέστησε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων. Ἀλλὰ κατὰ τὸν βραχὺν χρόνον τὸν ἀπὸ τῆς συνόδου ταύτης μέχρι τῆς καθαιρέσεως ἐκ τῆς ἀρχῆς Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας (802) δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνωσι σπουδαῖά τινα εἰς κόσμον τοῦ ναοῦ· ὥστε μετὰ τὸν Θεόφιλον καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς εἰκονομαχίας ἤρξατο ὁ τοῦ ναοῦ ὅλου ἐξωραϊσμὸς καὶ πρῶτοι τοῦ ἔργου τούτου προέστησαν ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ ἔπαρχος οἱ κατὰ τὸν δεξιὸν παραστάτην πρὸ τῆς ἀνόδου εἰς τὴν ἀψῖδα εἰκονιζόμενοι ὑπὸ τοὺς προστατευτικοὺς βραχίονας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὧν κάτωθεν ἡ ἐπιγραφὴ εἰς τρίμετρα ἰαμβεῖα (2).

(1) Περὶ τούτων ὅρα *Ζησίου*· «Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας» ἐν τῇ *Ἐφημερίδι*· ἔτ. 1912 ἀρ. 12-15.

(2) «Τοὺς ἀνακαινιστὰς τοῦ πανενδόξου ναοῦ θεωρεῖς ἐκατέρωθεν (ἔνθεν κἀκεῖθεν) τοῦ μάρτυρος Δημητρίου τοῦ διὰ στόλου βαρβάρων μετατρέποντος βαρβαρικὸν κλύδωνα καὶ λυτρουμένου τὴν πόλιν». Δὲν δυνάμεθα οὐδὲ νὰ εἰκάσωμεν τίνα λύτρωσιν τῆς πόλεως ἐννοεῖ ὁ γράψας ταῦτα καὶ πότε, τὴν ἀπὸ τῶν Σθλαβινῶν, περὶ ὧν ἀναφέρει ὁ Μεταφράστης (Μηναῖον Ὀκτωβρίου σ. 144 στήλη β′ ἐκδ. Παρασκευοπούλου), ὅτε βάρβαρος μὲν κλύδων εἶναι ἡ τοῦ ὄχλου ἐπιδρομὴ εἰς τὸν ναὸν πρὸς διαρπαγήν, ὅτ᾽ ἐκαίετο ἡ ἀργυρᾶ τοῦ ἁγίου λάρναξ, βαρβάρων δὲ στόλος (παρασκευὴ καὶ στρατεία) ἡ ἐπίθεσις τῶν βαρβάρων τούτων. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐπισφαλές. Πολλῷ δὲ μᾶλλον ἀπίθανον εἶναι ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων (Μηναῖον αὐτόθι) ἢ εἰς τὴν ἐκπόρθησιν αὐτῆς ὑπὸ Λέοντος τοῦ Τριπολίτου. Μηδαμῶς δέ τινα ταράξῃ ὅτι καλοῦσιν ἑαυ-

16) † Κτίστας θεωρεῖς τοῦ πανενδόξου δόμου ἐκεῖθεν ἔνθεν
μάρτυρος Δημητρίου
τοῦ βάρβαρον κλύδωνα βαρβάρων στόλῳ μετατρέποντος καὶ πό-
λιν λυτρουμένου †.

Ἐγένετο δὲ πιθανώτατα ἡ τελεία τοῦ ναοῦ ἀνακαίνισις ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Ϛ′ τοῦ σοφοῦ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ἐπάρχου τινὸς Λέοντος (1) οὔτε δὲ ὑπὸ ἄλλου τινὸς τῶν αὐτοκρατόρων τῶν τὤνομα τοῦτο φερόντων, οὔτε ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου, δι' οὓς λόγους εἴπομεν ἀνωτέρω, οὔτε ὑπὸ Λέοντος τοῦ Χαζάρου υἱοῦ Κωνσταντίνου Δ′ τοῦ Κοπρωνύμου οὔτε ὑπὸ Λέοντος Ε′ τοῦ Ἀρμενίου. Ἡ γνώμη αὕτη τῶν πολλῶν καί τινων τῶν σοφωτέρων ὅλως ἀσύστατος εἶναι· διότι δέχονται οὗτοι εἰκονομάχους κοσμοῦντας ναὸν δι' εἰκόνων καὶ μάλιστα διὰ μουσειωμάτων ἀνεξιτήλων. Εἰς τὸν Λέοντα λοιπὸν τὸν Ϛ′ ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφὴ εἰς τρίμετρα ἰαμβεῖα αὕτη·

τοὺς κτίστας, ἐν ᾧ εἶναι μόνον ἀνακαινισταί. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀσύνηθες τότε· οὕτως ἐν Μυστρᾷ χάραγμα μὲν ἐπί τινος στύλου ἐν τῷ ναῷ τῆς Παντανάσσης λέγει· «ἔτους ˏζρις′ (μ. Χ. 1608) *εὐτηάστι* ἡ Παντάνασσα», δηλ. ἐπεσκευάσθη, ἐπὶ στύλου δέ τινος τῆς ἔξω στοᾶς ἔχει χαραχθῆ «ἐκτίστι ἡ παντάνασα· ἀνανίας ἐφημέριος», ὅστις ἦτο ἐφημέριος τοῦ ναοῦ μετὰ ἕνα καὶ ἥμισυν αἰῶνα (1759-1775), δὲν προσέθηκε δ' εἰς τὸν ναὸν οὐδ' ἓν κιονόκρανον. (Ὅρα *Βυζαντίδος* τόμ. Α′ σελ. 443-447 χαράγματα 162, 173, 174, 177. Παραβ. καὶ Γ. Χατζηδάκι κτήτωρ, κτίτωρ κλπ.). Περὶ τῆς αὐτόθι δὲ ἱδρύσεως τῆς Παντανάσσης καὶ τοῦ κτήτορος Φραγγοπούλου ὅρα *Ζησίου* Σύμμικτα καὶ *Βυζαντίδος* αὐτ. χαράγμ. 143, 144, 145

(1) *Diehl* αὐτ. σ. 193. — *Tafrali·* αὐτ. σ. 173. — Εἶναι πολὺ παράδοξον νὰ δεχθῶμεν ὅτι δούξ τις καὶ ἔξαρχος Λέων ὁ Χιτζιλάκης (ὅρα *Παπαγεωργίου*· «Zur Vita der heilige Theodora von Thess. ἐν Byz. Zeitschr. 10) ὁ διὰ τὴν ἀνανδρίαν καὶ μωρίαν γενόμενος αἴτιος τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατὰ τὸν βραχὺν χρόνον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ *ἡβῶντα* ἐποίησε τὸν ναὸν Δημητρίου. Ἠθέλομεν δεχθῆ κοσμητὴν τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ φέροντα τὤνομα *Λέων* τὸν μέγαν φιλόσοφον καὶ μαθηματικὸν καὶ ἀστρονόμον Λέοντα γενόμενον μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, ἂν μὴ ἦτο φανατικὸς εἰκονομάχος, ἀφ' οὗ εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον ἀνερρήθη γνώμῃ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου καὶ τοῦ πατριάρχου *Γιάννη* (Ἰωάννου τοῦ Γραμματικοῦ). Ὅρα *Ζωναρᾶν* Β′, 161 «ὁ Λέων συγκαθήρητο ὅτι μὴ τιμὴν ταῖς θείαις εἰκόσιν ἀπένεμε». — Κεδρηνὸν 2, 160 κἑξ. (ἔκδ. Βόννης).

17) Ἐπὶ χρόνων Λέοντος ἡβῶντα βλέπεις
καυθέντα τὸ πρὶν τὸν ναὸν Δημητρίου

ποιηθεῖσα ἴσως ὑπ᾿ αὐτοῦ (1)· διότι γιγνώσκομεν ὅτι «ὁ Λέων οὗτος ὁ Σοφὸς Ἑλληνικὸν (ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου) ἐγκώμιον πλέκει εἰς αὐτὸν (τὸν Ἅγιον Δημήτριον) σῳζόμενον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, οὗ ἡ ἀρχή· «Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» (2).

Εἰσερχόμενοι εἰς τὸν ναὸν διὰ τῆς πομπικῆς εἰσόδου (τῆς ἀπὸ δυσμῶν) εἰς τὴν αὐλήν, ἔχομεν καλὴν μαρμαρίνην παλαιὰν τὴν φιάλην μετὰ κομψῶν περὶ αὐτὴν ἀκοσμήτων στύλων, μετὰ δὲ τὸν *Τρίβολον* (τὸν πρόναον) διὰ δύο ὑψηλῶν θεσσαλικῶν κιόνων (3) ἐμβαίνομεν εἰς τὸν ναόν. Εἶναι διηρημένος οὗτος εἰς πέντε κλίτη διὰ τετραπλῆς κιονοστοιχίας, ὧν αἱ μὲν πρὸς τοὺς τοίχους ἔχουσιν ἀκόσμητα τὰ κιονόκρανα, κεκοσμημένα δὲ τὰ ἑκατέρωθεν τῆς νεώς.

Ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ ἐκθέσει δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκταθῶμεν εἰς μακρὸν λόγον περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ἱδρύματος, ἀναφέρομεν δὲ μόνον ὅτι περιεργία διακρίνει τὴν κάτω σειρὰν τῶν κιόνων τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου κλίτους (4). Σημειούμεθα δ᾿ ὡσαύ-

(1) Γνωστὸς ὁ Λέων καὶ ἐκ τῶν ῥητορικῶν καὶ τῶν μεστῶν κενολεσχίας ποιημάτων αὐτοῦ.

(2) *Συναξαριστὴς* Νικοδήμου Ἁγιορείτου Α´ σελ. 161 σημ. 2. Μέγας Συναξαριστὴς Κ. Δουκάκη Ὀκτώβριος σελ. 424. Ἴσως ἀνεκαίνισε τὸν ναὸν ἔχων συνεργὸν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ὅστις καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν Θεσσαλονίκῃ μάλιστα, φαίνεται συνεργαζόμενος εἰς τοιαῦτα· οὕτως ἐπὶ μαρμαρίνου ὑπερθύρου ἐν Θεσσαλονίκῃ (*Παπαγεωργίου*· Zur Vita der heil. Theodora etc. ἐν Byz. Zeit. 10 σελ. 151 κέξ.) ἔχει χαραχθῆ ἡ ἐπιγραφή «Ἀνεκαινίσθη ἐπὶ Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν αὐταδέλφων καὶ αὐτοκρατόρων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων ἐπὶ Νικολάου τοῦ οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κτλ.».

(3) «Ἔφη (ὁ Ἰλλούστριος) . . . δύο ἄνδρας ἐπιστάντας τοῦ Ναοῦ ἔξωθεν, πρὸς δὲ τὸ λεγόμενον *Τρίβολον* διαγενομένους, ἀρχὴ δὲ τοῦτο τῆς πρὸς τὸν ναὸν εἰσόδου καὶ μεθόριον τῶν πρὸς ἑσπέραν αὐτοῦ Θετταλῶν μεγάλων δύο κιόνων». Μηναῖον Ὀκτωβρίου σελ. 144 στήλη β´ ἐκδ. Παρασκευοπούλου.

(4) Οἱ στύλοι γ´, δ´, ε´ καὶ ϛ´ ἑκατέρας τῶν πλευρῶν εἶναι πρασίνου μαρμάρου, οἱ δὲ λοιποὶ λευκοῦ. Ὁ στῦλος α´ τῆς ἀριστερᾶς στοᾶς ἔχει κιονόκρανον θεοδοσιακόν, ὁ β´ περσικὸν (ἀνεστραμμένην κυψέλην), ὁ γ´ παρηλλαγμένον πολὺ κορινθιακὸν ἔχον κατὰ τὰς γωνίας ἀντὶ ἑλίκων πτηνά, ὁ δ´, ε´ καὶ ϛ´ θεοδοσιακὰ

τως ὅτι οἱ ἑκατέρωθεν τῆς ἁψῖδος βραχύτεροι τῶν τῆς στοᾶς κιονίσκοι ὡς καὶ οἱ τῶν ἐσωτέρων στοῶν καὶ οἱ τοῦ ἄνω ὀρόφου στῦλοι φέρουσιν ἀκόσμητον κιονόκρανον, ὅτι τέσσαρες ἐν τῇ κεντρικῇ στοᾷ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐν ἀρχῇ, μεταξὺ τῶν στύλων καὶ ἐν τῷ πέρατι τῶν στοῶν ἵδρυνται παραστάται κτιστοὶ μετὰ ἐπιχρίσεως χρόνων τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς, ὑπ᾽ αὐτὴν δέ, ὅπου κατέπεσεν, ὑποφαίνονται εἰκόνες ἁγίων. Τῶν παραστατῶν δὲ τούτων ὁ πρῶτος δεξιὰ (1) ἔχει διπλοῦν ἐπάλληλον (2) κιονόκρανον, ὧν τὸ κάτω φέρει σειρὰν ἀκανθῶν, ὑπὲρ αὐτὰς δὲ ἀγγεῖα δύο, ὧν ἑκάτερον ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀνὰ ἓν πτηνόν (3)· τὸ ἄνω δὲ κιονόκρανον (imposte) φέρει σειρὰν ἀκανθῶν. Ὁ δὲ τελευταῖος ὁ πρὸ τοῦ ἀδύτου παραστάτης ἑκατέρας τῶν πλευρῶν εὐρὺς ὡς τοῖχος ἔχει μουσειώματα, περὶ ὧν κατωτέρω. Τοῦ ἄνω δ᾽ ὀρόφου τὸ στηθαῖον καὶ ἡ ἄλλη παντὸς τοῦ ναοῦ κοσμητικὴ — παρὰ τὰ μουσειώματα — διὰ παντοίας χροιᾶς μαρμάρων καὶ σχημάτων ποικιλωτάτη καὶ ἐξαισία εἶναι.

Ἀριστερὰ δὲ τῷ εἰσιόντι εἰς τὴν κεντρικὴν στοάν, καλῦπτον ὅλως σχεδὸν τοὺς δύο πρώτους κίονας, αἴρεται (ῥυθμοῦ Ἀναγεννήσεως) τὸ μνημεῖον τοῦ Λουκᾶ Σπαντουνῆ, ἐπὶ τῆς λάρνακος, ἐν ᾗ τὰ λείψανα τοῦ κοιμηθέντος, φέρον κεχαραγμένον τὸ ἐπίγραμμα (4) εἰς τρίμετρα ἰαμβεῖα (5)·

διαφέροντα ἀλλήλων, ὁ ζ΄ θεοδοσιακὸν μετὰ συστρεφομένων φύλλων, ὁ η΄ καὶ θ΄ θεοδοσιακὰ ἔχοντα πτηνὰ ἀντὶ ἑλίκων. Ἡ αὐτὴ τάξις τῶν κιονοκράνων ἐπὶ τοῦ δεξιὰ στοίχου τῶν κιόνων πλὴν ὅτι ἔχει τὸ ς΄ φέρον ἀντὶ ἑλίκων πτηνὰ καὶ ἓν ἔτι περσικὸν ἐν ἀρχῇ τῆς στοᾶς (τοῦ ἀντιθέτου ἀριστερὰ στοίχου ὁ α΄ στῦλος καλύπτεται ὑπὸ τοῦ μνημείου τοῦ Σπαντουνῆ).

(1) Ὁ πρῶτος ἀριστερὰ ἔχει καλυφθῆ ὑπὸ τοῦ μνημείου τοῦ Σπαντουνῆ.

(2) Ὁ **Diehl** καὶ ὁ **Millet** καλοῦντες αὐτὸ **imposte** νομίζουσιν ὅτι εἶναι ἐπιδράσεως ἀνατολιστικῆς.

(3) Περὶ τῶν ἐξ Ἀνατολῆς προελθόντων τοιούτων μετὰ δύο ἀντωπῶν ζῴων ὅρα *Perrot et Chipiez*· histoire de l'art τόμ. IV les Hétéens σελ. 623 κἑξ (ἐν σελ. 682 ὁ δικέφαλος ἀετὸς) καὶ τόμ. V Perse σελ. 509 εἰκ. 544 καὶ σελ. 852 εἰκ. 501, 502, 503 καὶ 504.

(4) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ P. Loucas ἐν Voyage en Grèce. — Ὅρα καὶ *Π. Παπαγεωργίου* ἐφημερὶς *Ἀστὴρ* Θεσσαλονίκης τοῦ 1908 ἀρ. 33, 34, 35, 37. — *Χατζηϊάννου* αὐτ. σ. 83 καὶ 90. — *Duchesne et Bayet* Mission au Mont Athos σελ. 69.

(5) Οἱ στίχοι (1 καὶ 2, 3 καὶ 4 κἑξ.) ἀναγνωστέοι εἰς μίαν σειράν.

Αὔχημα δειχθεὶς τοῦ τῶν Ἑλλήνων γένους
τῷ περιόντι τοῦ τῶν ἀρετῶν κύκλου
καὶ τὴν π(ατ)ρίδα ἀποβεβληκώς, οἴμοι!
τῆς βαρβαρικῆς οὐ μετέσχες κηλῖδος·
τῶν γὰρ π(ατ)ρίων ἀρετῶν ἐξημμένος
χρυσὸς ὥσπερ τις ἢ ἀστὴρ ἑωσφόρος,
ἔλαμψας λαμπρῶς τῷ τῶν ἀρετῶν κάλλει·
σωφροσύνην γὰρ καὶ ἀνδρείαν ἀσκήσας
τήν τε φρόνησιν καὶ τὴν ἰσονομίαν,
ὡς βάθρον ἔθου ἀρετῶν τῶν ἐνθέων,
ἄγαλμα θεῖον τοῖς πᾶσιν ἀνεδείχθης,
θέλγων δὲ πάντας τῇ τῶν λόγων σειρῆνι
καὶ τῇ γλαφυρᾷ τοῦ κάλους ἀγλαΐα
καὶ τοῖς γενναίοις τῶν ἔργων καταπλήττων
ἐν τῇ ἀκμῇ φεῦ τῶν μεγίστων ἐλπίδων
οἴχῃ μοι τὸ φῶς καὶ κλέος τῆς ζωῆς μου,
τὸ κοινὸν κλέος ἡ σειρὰ τοῦ χρυσοῦ γένους,
ἡ τῆς φύσεως λαμπρὰ φιλοτιμία.
αἰαὶ τῆς ἐμῆς καὶ κοινῆς δυστυχίας,
οἷα ὑπέστην ἐπὶ σοὶ φεῦ τοῦ πάθους
φίλη κεφαλή, ἐλπίς, ζωή, φῶς, τέρψις.
τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Ἑλλήνων ὄρπηξ.

Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θ(εο)ῦ Λουκᾶς

ὁ Σπαντουνης ἐν ἔτοι ͵ϚϠΠΘ ἰνδ. ΙΔ

μινοὶ Ἰανουαρίο Α:. (1)

(1) μ. Χ. 1481.

Ἡ τοῦ πολυτελοῦς δὲ μνημείου τούτου ἵδρυσις ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῷ 1481 μαρτυρεῖ ὅτι εἶναι ἀσφαλὴς ἡ τοῦ Δούκα (1) εἴδησις ὅτι Μουρὰτ ὁ Β' «(ἐν Θεσσαλονίκῃ) τὰ τῶν μοναστηρίων (ναῶν) κρειττότερα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου. Καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶν προσηύξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ χριστιανῶν». Ὥστε εἶναι ἀκριβὴς ἡ γνώμη (2), ἡ στηριζομένη ἐπί τινος ὑπὲρ τὴν πύλην τοῦ ναοῦ ἀραβικῆς ἐπιγραφῆς, καθ' ἣν ἐπὶ Βαγιαζῆτ (τοῦ Β' (3), 1481-1512) ἐπισκευαὶ ἐγένοντο ἐν τῷ ναῷ, ὅτι ἐπὶ τοῦ σουλτάνου τούτου ὁ Ἅγιος Δημήτριος μετετράπη εἰς τζαμίον. Ὅτι δὲ βραδύτερον τοῦ 1490 ἐγένετο τζαμίον ὁ χριστιανικὸς ναὸς μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ παραστάτου τοῦ πρὸ τοῦ μνημείου τοῦ Σπαντουνῆ ἀναγεγραμμένα δι' ἱκανῶς εὐμεγέθων κεφαλαίων γραμμάτων Πασχάλια, ἅτινα ἐξικνοῦνται μέχρι τοῦ 1490, τάδε·

24) + ἔτους ,ϚϠΠΙ· ἰνδικτιῶνος
ΙΒ ἡλίου κύκλοι ις' σελήνης Β'
Κρεοφαγίας ἑβδομάδες...
Ἀπόκρεως φευρουαρίου ϛ' νομι
κὸν φάσκα Μαρτίου ΚΘ
χριστιανῶν πάσχα Απριλίου Β

25) + ἔτους ,ϚϠϞΓ ἰνδικτιῶνος
...ἡλίου κύκλοι... σελήνης Δ'
Κρεοφαγίας ἑβδομάδες ϛ'
Ἀπόκρεως Φευρουαρίου Ϛ'. Νομι
κὸν φάσκα Ἀπριλλιου Β'
Χριστιανῶν πάσχα Απριλίου Β

(1) Δούκας σ. 201 (ἐκδ. Βόννης).

(2) *Παπαγεωργίου*· ἐφημερὶς *Ἀστὴρ* (Θεσσαλονίκης) ἀρ. 35 τῆς 24 Σεπτεμβρίου 1608.

(3) Ὁ *Texier* λέγει ὅτι μετετράπη ἐπὶ Βαγιαζῆτ τοῦ Α', ἀλλ' οὗτος ἐβασίλευσε τῷ 791-805 τῆς ἐγίρας, 1389-1402 μ. Χ.

26) + Ἔτους ,ϚϠϞΔ ἰνδικτιῶνος
Δ′ Ἡλίου κύκλοι ΚΒ′ σελήνης ϛ′
Κρεοφαγίας ἑβδομάδες ε′
Ἀπόκρεως Ἰανουαρίου ΚΘ′
Νομικὸν φάσκα Μαρτίου
ΚΒ Χριστιανῶν πάσχα
Μαρτίου ΚϚ

27) + ἔτους ,Ϛ(ϠϞ. ἰνδικτιῶνος)
Ε′ Ἡλίου κύκλοι Κ′ (σελήνης . . . Κρε)
οφαγίας ἑβδομάδες (Η′ Ἀπόκρεως Φεβρουαρίου
ΙΗ· Νομικὸν (φάσκα)
Ἀπριλλίου Ι. Χριστιανῶν (πάσχα)
Ἀπριλλίου ΙΕ

28) + ἔτους ,ϚϠϞϚ ἰνδικτιῶνος
Ζ′ Ἡλίου κύκλοι ΚΕ Σελήνης Ε
Κρεοφαγίας εὐδομάδες
Η′. Ἀπόκρεως Φευρουαρίου ΚΒ′
Νομικὸν πάσχα Ἀπριλλίου
ΙΗ Χριστιανῶν πάσχα Ἀπριλλίου ΙΘ

29) + ἔτους ,ϚϠϞΗ (1) ἰνδικτιῶνος
Η′. Ἡλίου κύκλοι ΚϚ′ Σελήνης Ϛ′
κρεοφαγίας εὐδομάδες . . . Νομι
κὸν φάσκα Ἀπριλλίου Ζ′ ἡμέρα Δ′
Χριστιανῶν πάσχα Ἀπριλλίου ΙΑ′

Τοῦ ναοῦ τούτου, παρὰ τοὺς εὐπρεπεστάτους εἰς κομψὴν ἀναδρομὴν στύλους καὶ τὰ κιονόκρανα τῆς κεντρικῆς στοᾶς καὶ τὴν διὰ ποικίλων τὴν χροιὰν μικρῶν μαρμαρίνων πλακῶν κοσμητικήν, τῶν καλλίστων εἰς κόσμον αὐτοῦ εἶναι τὰ μουσειώματα. Ἐν αὐτοῖς παρατηρεῖται διάφορος ἐργασία καὶ διάφοροι χρόνοι αὐτῆς· κρίνομεν οὕτω ὅτι παλαιοτέρων χρόνων, ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ

(1) μ. Χ. 1490.

οἰνόφλυγος ἢ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, εἶναι διὰ τὸν αὐστηρότερόν πως τρόπον τὰ κατὰ τὴν ἁψῖδα, ταῦτα πρῶτα συντελεσθέντα ὕστερον τῆς πυρκαϊᾶς μετ' ἄλλων ἐνταῦθα τοῦ ναοῦ φθαρέντων, ἐπειδὴ ἦσαν ἐν τῷ σημαντικωτάτῳ χώρῳ τοῦ ἱεροῦ ἀδύτου. Εἶναι δὲ ταῦτα οἱ δύο κτίσται τοῦ ναοῦ ὀνομαζόμενοι (1) καὶ ὁ ἐν μέσῳ αὐτῶν τὰς προστάτιδας χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκείνων ἔχων Ἅγιος Δημήτριος, περαιτέρω τούτων ἐπὶ τοῦ δεξιὰ πρὸ τῆς ἀνόδου εἰς τὴν ἁψῖδα παραστάτου

30) ✝ ΟΑΓΙΟϹ ϹΕΡΓΙϹ:(Ϲ)

καὶ ἐπὶ τοῦ κατάντικρυ παραστάτου ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὡς προστάτης δύο παιδαρίων.

Ἐπειδὴ δὲ δευτέρας βεβαίως φροντίδος ἦτο ἡ διακόσμησις τῆς πλαγίας τῆς πρὸς βορρᾶν στοᾶς τῆς χωριζούσης τὸ δεύτερον πρὸς τἀριστερὰ κλίτος τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ τρίτου, τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν τελείαν τοῦ καυθέντος ἱδρύματος ἀνακαίνισιν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ὡς εἴπομεν. Ἐνταῦθα δὲ εἶναι καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἡ λέγουσα ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ πάλιν ἐνεώθη ὁ εἰς χρόνους παλαιοτέρους καυθεὶς ναὸς τοῦ Ἁγίου. Μαρτυρεῖ δὲ περὶ τούτου καὶ ἡ τέχνη, νεωτέρα, κομψοτέρα καὶ χαριεστέρα δηλουμένη, ἡ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν μετὰ τοὺς εἰκονομάχους χρόνων περὶ τὸν δέκατον αἰῶνα ἐν Βυζαντίῳ, ἡ νεανικωτέρα καὶ ἀνθηροτέρα.

Καθ' ὅλου δὲ ἐν τῇ μουσειωτικῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐν τοῖς νεωτέροις μάλιστα τοῦ ἀριστερὰ κλίτους, δηλοῦται ἄκρα δεξιότης τέχνης. Τὸ διάγραμμα τῶν σωμάτων ἄριστον καὶ ἡ περιβολὴ ἡ πρέπουσα μετὰ πτυχώσεως ἱκανῶς πλουσίας. Τὰ σώματα εὐγενῆ, αἱ δὲ ὄψεις τῶν μὲν ἐν τελείᾳ ἡλικίᾳ, ὁποῖοι οἱ

(1) Εἰκονίζονται ὁ μὲν δεξιὰ τοῦ ἁγίου βαθυπώγων ἀνὴρ τὴν κόμην ἔχων ἐν χρῷ σχεδὸν κεκαρμένην στολὴν περιβεβλημένος ἀρχιερατικὴν καὶ ἐν χερσὶ κρατῶν εὐαγγέλιον, ὁ δ' ἐξ εὐωνύμων πωγωνίτης κόμην τρέφων βαθεῖαν ἱκανῶς, στολὴν φορῶν πολιτικοῦ ἀνδρός, τῇ δεξιᾷ συνέχων εἱλυτόν τι καὶ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ῥάβδον τοῦ ἀξιώματος. Ὅρα *Diehl* αὐτ. σελ. 194 εἰκ. 94. — Παράβαλε καὶ τὴν ἐν μουσειώματι εἰκόνα τοῦ ἐπισκόπου Εὐφρασίου καὶ τοῦ ἀρχιδιακόνου αὐτοῦ ἐν τῇ ἀψῖδι τοῦ Parenzo παρὰ Millet αὐτ. σελ. 178.

δύο *κτίσται* τοῦ ναοῦ, αἱ προτομαὶ δύο ἀρχιερέων ἄγνωστον τίνων ἐν χρῷ κεκαρμένων μετὰ βαθέος πώγωνος σεμνοπροσώπων κρατούντων εὐαγγέλιον (1), ἐχόντων ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν Ἅγιον Δημήτριον ὡσαύτως ἐν προτομῇ (2), ἡ Θεοτόκος ἡ κρατοῦσα εἴλυτόν, ἐφ᾽ οὗ ἡ ἐπιγραφὴ

31) «Κ(ύρι)ε ὁ θ(εὸ)ς | εισακουσον της | φονις τις | δαιησεως | μου οτι υ|περ του ΜΧ(μονογενοῦς;) | μου δεο|με

καὶ ὁ παρ᾽ αὐτὴν ἅγιος, παρ᾽ ὃν ἡ ἐπιγραφὴ

32) «....εν ανθρωποις απελπισθεις παρα δε τῆς θειας | δυναμεως ζωοποιη(θεις) και ευχαριστων ανεθε(μην) | ΚΛΗΜ(ης)

σεμναὶ εἶναι πᾶσαι καὶ μεγαλεῖαι, τῶν δὲ λοιπῶν λάμπουσιν ἐκ νεότητος καὶ φαιδρᾶς χαρᾶς, ὡς τὰ αὐτόθι ἀφελῆ παιδάρια, ἐκφράσεως δὲ πάντα θαυμασίας, μάλιστα οἱ δύο κτίσται τοῦ ναοῦ καὶ ἐν τῷ ἐπιστυλίῳ τῆς ἐσωτέρας στοᾶς ἐν τῇ εἰκόνι μὲν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὅπου ἡ ἐπιγραφὴ

33) ⁘ Και συ δεσποτα μου | ....ημιν | τοις δουλοις σου και | τη δουλη σου Μαρι|α ην εδωκες + | ημιν +

ἡ κορασὶς (Θεοτόκος), τρεῖς κεφαλαὶ περαιτέρω, ἡ ἐνθρονισμένη Θεοτόκος (3) ἡ ἔχουσα ἐν τῷ κόλπῳ τὸν Χριστὸν καὶ οἱ ἑκατέρωθεν αὐτῆς δύο ἄγγελοι, μάλιστα ὁ δεξιὰ τοῦ θρόνου, καὶ ὁ ὑπὲρ τὴν εἰκόνα τῶν Εἰσοδίων Χριστὸς ἀρρήτου ἐκφράσεως εἰς δύναμιν καὶ θειότητα μορφῆς.

Ταῦτα δὲ κατώρθωσεν ὁ δαιμόνιος τεχνίτης καὶ διὰ τῆς χρήσεως ψηφίδων λεπτοτάτων καὶ πλουσιωτάτων ἀποχρώσεων, ὥστε ἐνέβαλεν εἰς τοὺς εἰκονιζομένους ἄνευ βιαίων κινήσεων ζωὴν καὶ ἀλήθειαν καὶ ἅμα νεότητα, κάλλος, εὐγένειαν, λάμψιν.

(1) Ὅρα ἀνωτέρω σελ. 135.
(2) Ὅρα εἰκόνα παρὰ Diehl αὐτ. σ. 345.
(3) Ὑπὲρ τὸν στῦλον τὸν μεταξὺ τῆς Γ´ καὶ Δ´ ἀψῖδος.

Ἁγία Σοφία.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ τούτου πολλὰ ἔχουσι ῥηθῆ ὑπὸ τῶν σοφῶν, ὧν οἱ μὲν (1) λέγουσιν ἱδρυθέντα αὐτὸν μετὰ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμώνυμον, ὁ Laurent μάλιστα ἐξ ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως τῆς ἐν τῷ ναῷ ἀναγραφῆς τοῦ χρόνου τῆς ἱδρύσεως ὥρισε τὴν Ἁγίαν Σοφίαν κτισθεῖσαν τῷ 645, οἱ δέ (2), ὧν ἡγήθη ὁ πολὺς Strzygowski (3), ὅτι ὁ ναὸς οὗτος κατὰ τοὺς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Συρίᾳ δρομικοὺς μετὰ θόλου ναοὺς ἱδρυθείς, ἐγένετο δοκιμή τις, οὕτως εἰπεῖν, καὶ πρόπειρα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁμωνύμου ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ γνώμη αὕτη ἀπεδείχθη ἀκριβὴς ἐκ τῆς ἀνακαλυφθείσης αὐτόθι ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ, μετὰ τὴν γενομένην τῷ 1890 πυρκαϊάν, ἐπιγραφῆς διὰ ψηφίδων τῆσδε (4).

34) Μηνι Νοεμβριω ινδικ|τιωνι τεταρτη ετους | απο κτισεως κόσμου ς

+ ΜΗΝΙΝΟΕΜΒΡΙΩΙΝΔΙΚ
ΤΙΩΝΙΤΕΤΑΡΤΗΕΤΟΥϹ
ΑΠΟΚΤΙϹΕΩϹΚΟϹΜΟΥϚ

Ἐ)πὶ Παύλου τοῦ αγιωτάτο(υ | ημο)ον αρχιεπισκοπου εγεν(ετο) σ)υν Θ(εω) το εργον του(το

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ, βλέπων τις τὰ πρόστυχα κοσμήματα τὰ παρ᾽ αὐτήν, δι᾽ ὧν οἱ Τοῦρκοι ἐπέχρισάν που τὸν θόλον, ἤθε-

(1) *Wulff* Die Koimesiskirche in Nicäa σελ. 44. — *Laurent*· sur la date des églises de S. Dém. et *Sainte-Sophie* à Salonique ἐν Byz. Zeitschr. IV, σελ. 432-433.

(2) *Millet*· ἐν Michel· histoire de l'art σελ. 145. — *Diehl* αὐτ. σελ. 120-121. — *Tafrali* αὐτ. σελ. 165 κεξ. — Ὅρα καὶ *Κονδακώφ* αὐτ. σελ. 94 κεξ.

(3) Ἐν Kleinasien, ein Neuland der Kunstgeschichte καὶ Sophienkirche in Salonik ἐν τῷ περιοδικῷ Oriens Christianus Α´ σελ. 153 κεξ.

(4) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἕλληνος σοφοῦ Πέτρου Παπαγεωργίου ἐν τῷ περιοδικῷ *Ἑστίᾳ* ἔτους 1893 σ. 218.

λεν ἴσως νομίσῃ ὅτι δι' αὐτῶν ἐκαλύφθησαν γράμματα, ὁ δὲ Παπαγεωργίου ἤκασεν (1) ὅτι, ὅπου εἶναι ἀναγεγραμμένος ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεως, μετὰ τὸ ς (‚Ϛ) ἠφανίσθη ἓν μόνον γράμμα, τοῦτο δὲ ἦτο τὸ Δ ἢ τὸ Κ ἢ τὸ Ν ἢ τὸ Π. Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐπικαλυφθὲν γράμμα ἀσφαλῶς ὀρθὴν παρατήρησιν ἐποιήσατο ὁ κ. Σπ. Λάμπρος ὅτι εἰς τὴν τετάρτην ἰνδικτιῶνα ἀποκρίνεται τὸ 496 ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος· κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ συμπληροῦται οὕτως· «. . . ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ‚ςΔ' (6004 μ. Χ. 496). Ἀλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα ἔχει πολλὰς τὰς ζητήσεις· πρῶτον μὲν ὅτι, ἐν ᾧ ἐν τῇ παρ' αὐτὴν ἐπιγραφῇ «ἐπὶ Παύλου κτλ.» εἶναι προφανὲς ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν στηλῶν ἔχουσι καλυφθῆ ἑκατέρωθεν γράμματα, ἐνταῦθα «+μηνὶ Νοεμβρίῳ κτλ.» αἱ σειραὶ τελευτῶσιν εἰς κάθετον γραμμήν, ὑπὸ τὸ Κ τῆς λέξεως ινδιΚ-τιωνι τὸ C τῆς λέξεως ἔτουC καὶ ὑπὸ τὸ C τῆς λέξεως ἔτουC τῆς δευτέρας σειρᾶς τὸ τῆς τρίτης σειρᾶς ς. Ἐκ τούτου δὲ κρίνομεν ὅτι οὐδὲν γράμμα ἐκαλύφθη· ὥστε ἔτος τῆς ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ εἶναι μ. Χ. τὸ 492. Δεύτερον ἐξετάσεως ἔχει ἀνάγκην τὸ ζήτημα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης· διότι κατὰ τὸ ἔτος 496, ὡς συνεπληρώθη πλέον ὑπὸ τοῦ Παπαγεωργίου, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ἦτο ὁ Ἀνδρέας, οὐχὶ «quo tempore Felix papa Romae sedebat» (Le Quien· Orienschristian. II, σελ. 34-35), ἀλλ' ἐπὶ Γελασίου τῷ 494 καὶ «ἐπὶ πάπα Ἀναστασίου» τῷ 499 (Le Quien αὐτόθι). Ἀρχιεπίσκοπος δὲ Παῦλος Θεσσαλονίκης εἶνε ὁ ἐπὶ πάπα Μαρτίνου τοῦ Α' (649-654) ὁ ἀναθεματισθεὶς ὡς μονοθελήτης ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Λατερανοῦ (3). Ἀλλὰ δύσκολον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τούτου κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Laurent (4) ἐκοσμήθη τὸ τύμπανον τοῦ θόλου, διότι, πλὴν τῆς ἐργασίας τῶν μουσειωμάτων, ἥτις προφανῶς εἶναι παλαιοτέρα τοῦ Ζ' αἰῶνος μεσοῦντος, ἵνα ἔχωμεν τετάρτην ἰνδικτιῶνα ἐπὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τούτου, πρέπει νὰ

(1) Περιοδικὸν *Ἑστία* αὐτόθι.
(2) *Ἑστία*· ἔτους 1893 σελ. 239.
(3) *Le Quien*· oriens chr. σ. 40-42.
(4) *Laurent* αὐτ. σ. 143 σημ. 1.

συμπληρώσωμεν οὕτω τὴν τρίτην σειρὰν τῆς ἐπιγραφῆς «ἀπὸ κτίσεως κόσμου S (PNΔ), δηλαδὴ νὰ εἴπωμεν ὅτι τρία ὅλα γράμματα, ἔξω τῆς καθέτου ὄντα, ἔχουσι καλυφθῆ. Τούτου ἕνεκα ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι πρὸ τοῦ Ἀνδρέου (494-499) πρέπει νὰ ζητηθῇ ἀρχιεπίσκοπος Παῦλος Α', ἐφ' οὗ τῷ 492 (ἀπὸ κτίσεως κόσμου 6000) — καίτοι κωλύει βεβαίως ἡ ἰνδικτιών, διότι τότε ἦτο δεκάτη πέμπτη — «ἐγένετο σὺν θεῷ τὸ ἔργον τοῦτο», ἡ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας κτίσις. Καὶ ἴσως ὁ Παῦλος οὗτος εἶναι ὁ ἀνώνυμος, ἐφ' οὗ οἱ Θεσσαλονικεῖς κατὰ τὴν ἐπὶ Ζήνωνος ἐπιδρομὴν τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῶν Γότθων, ἀγομένων ὑπὸ τοῦ Βαλαμήρου, ἐξ ὑποψίας πρὸς τὸν Ζήνωνα καὶ τὰς στήλας (τἀγάλματα) τούτου κατέβαλον πάσας καὶ τὸν ὕπαρχον, ὃν παρὰ μικρὸν ἦλθον νὰ διασπάσωσι, καθαιρέσαντες «τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν παρ' αὐτοῦ λαβόντες τῷ ἀρχιερεῖ ἔδοσαν» (1), ὅστις πιθανώτατα διηύθυνε τὰ πηδάλια τῆς ἐκκλησίας μέχρι καὶ τοῦ 492, ὅτε συνετέλεσε τὴν ἵδρυσιν τοῦ ναοῦ, τεσσαράκοντα πέντε ἔτη πρὸ τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας Σοφίας (2).

Περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ὡς κτίσματος ἐκ τῶν πρώτων μαρτυροῦντος τὴν ἐξ ἐπιδράσεως ἀνατολικῆς ἑλληνιστικῆς μετάβασιν ἐκ τοῦ δρομικοῦ ναοῦ εἰς τὸν δρομικὸν μετὰ θόλου (3), καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτοῦ, ὅτι δηλοῖ σκαιότητά τινα τοῦ τεχνησαμένου αὐτόν, ἔγραψαν πολλὰ οἱ ἀκριβέστερον περὶ αὐτοῦ πραγματευθέντες (4). Ἡμεῖς δὲ περὶ τῶν μουσειωμάτων μόνον αὐτοῦ, ἅτινα, ὡς δικαίως παρατηροῦσι, καὶ διαφόρων χρόνων καὶ ἐργασίας διαφόρου εἶναι, πλείονά τινα κρίνομεν καλὸν νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα. Καὶ πασιφανὴς μὲν εἶναι ἐν αὐτοῖς ἡ διαφορὰ τῆς ἐργασίας τοῦ ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ θόλου ἐπὶ τῆς οὐρανίας ἴριδος καθημένου Παντοκράτορος πρὸς τοὺς κατὰ τὸ τύμπανον περιισταμένους Ἀποστόλους καὶ τὴν Θεοτόκον τὴν ἐν μέσῳ αὐ-

(1) *Μάλχου ῥήτορος* ἐκλογαὶ περὶ πρέσβεων Ῥωμαίων πρὸς ἔθνη P 78 B.
(2) Γενομένων τῇ 26 Δεκεμβρίου τοῦ 537.
(3) *Strzygowski*· Kleinasien etc.
(4) *Millet* αὐτ. σ. 144 καὶ 149. — *Diehl* αὐτ. σ. 91 καὶ 120 121. — *Κονδακώφ*· Μακεδόνιγια σ. 91 κεξ. — *Tafrali*· αὐτ. σ. 165 κεξ.

τῶν, καὶ τούτων δὲ πάντων πρὸς τὴν ἐν τῇ ἁψῖδι τοῦ ναοῦ ἐντεθρονισμένην Πλατυτέραν τῶν Οὐρανῶν. Ἡ δὲ διαφορὰ τῶν χρόνων μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ βάσις τοῦ θρόνου τῆς Πλατυτέρας ταύτης κατεπάτησε καὶ ἐκάλυψε τὸ μέσον ἐπιγραφῆς τινος, περὶ ἧς κατωτέρω (ἐπιγραφὴ 36 καὶ σημείωσις).

Καὶ παλαιότατα μὲν τῶν μουσειωμάτων τούτων εἶναι τὰ εἰκονίζοντα ἐν μέσῳ δένδρων ἀκόμψων καὶ ἀψύχων τοὺς Ἀποστόλους, σώματα ὑψηλὰ μὲν ἀλλὰ κακοτέχνου διαμορφώσεως μετὰ διεστραμμένων ἐνίοτε ὅλως ἀπιθάνως τραχήλων, πτυχολογίας δὲ ξηρᾶς καὶ πενιχρᾶς. Μόνον δὲ ἡ Θεοτόκος ἡ παρ' αὐτοὺς ὑπερέχει διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀναδρομῆς τοῦ σώματος, πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς οὐρανίας ἴριδος υἱὸν αὐτῆς ἀποβλέπουσα, ἧς ἄνωθεν ἡ ἐπιγραφή·

35) ┼Ανδρες Γαλιλαιοι τι εστηκατε εμβλεποντες
εις τον ου(ρα)νον ⟨;⟩ ουτος εις ον αναληφθεις αφ υμων εις
τον ου(ρα)νον ουτως ελευσεται ον τροπον εθεασασ
θε αυτον πορευομενον εις τον ου(ρα)νον

Σύγχρονος δὲ τούτων εἶναι πιθανῶς ἡ κατὰ τὴν ζώνην τῆς ἁψῖδος ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Πλατυτέρας διὰ μουσειώματος ἐν μιᾷ γραμμῇ ἐπιγραφή·

36) ┼Κ(ύρι)ε ο Θ(εὸ)ς των π(ατέ)ρων ημων στερεωσον
τον οικον τουτον εως της συντελει**(ας τῶν αἰώνων πάν**(1)**)**τον
προς δοξαν σην και του μονογενους σου Υ(ιο)Υ καὶ του παναγιου σου πν(εύματο)ς.

Νεωτάτη δ' ἐργασία μουσειωτικὴ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, μετὰ τὸν ἐπὶ τῆς ἴριδος Χριστόν, εἶναι ἡ ἐντεθρονισμένη καὶ τὸν Χριστὸν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς ἔχουσα Θεοτόκος, ὧν ἑκατέρωθεν ἔχει γραφὴ

37) IC XC καὶ Η ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ Θ(εο)Υ

Καὶ εἶναι μὲν ἡ ἐργασία ἐνταῦθα ὑπερτέρα τῆς ἐν τῷ θόλῳ καὶ τῷ τυμπάνῳ, ἀλλ' ὅμως ὁ τεχνίτης εἰκόνισε τὴν Θεοτόκον

(1) Ταῦτα τὰ ἐν παρενθέσει καὶ ἁδρὰ ἐπάτησεν ὁ θρόνος τῆς Πλατυτέρας.

κεκαμμένην ὡς καὶ τὸν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς Χριστόν· διότι δὲν ἠδυνήθη διὰ σοφῆς χρήσεως μεγάλης ἀποχρώσεως καὶ λεπτοτάτων ψηφίδων, κερδαίνων εἰς φωτοσκίασιν, ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἰσχυρῶς ἐπιβαλλομένης ἀνάγκης τοῦ κοίλου τῆς ἀψῖδος καὶ νὰ εἰκονίσῃ ὀρθίους τὴν Θεοτόκον καὶ τὸν Ἰησοῦν, ὅπως ἠδυνήθη νὰ ἐξεργασθῇ τοῦτο καὶ νὰ εἰκονίσῃ τὴν Θεομήτορα μεγαλειοτάτην ὁ δαιμόνιος τεχνίτης τῆς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ. Πλὴν δὲ τούτου δυσαναλόγως μικρὸν εἰκόνισε τὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Θεοτόκου Χριστόν. Ἐγένετο δ' ἡ μουσείωσις αὕτη δι' ἀνακαινίσεως ἐπὶ τῆς Εἰρήνης τῆς Ἀττικῆς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου, ὡς μαρτυροῦσι τὰ διὰ ψηφίδων ἐν τῷ ἱερῷ πρὸ τῆς κόγχης ἐν συμπιλήμασι γραμμάτων τάδε (1)·

38) α') Κυριε βοηθει
β') Ειρηνης δεσπυνης
γ') Κωνσταντινου δεσποτου

μεταξὺ δὲ τούτων ἐν σειρᾷ τάδε·

δ') Θεοφιλου ταπινου επισκοπου

Καὶ εἶναι τοῦτο ἀκριβέστατον· διότι ἐν τῇ Ζ' Οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῇ συγκροτηθείσῃ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε' καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης τῆς Ἀττικῆς παρεκάθητο καὶ ὑπέγραφε «Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης» (2).

Εἰς τοὺς αὐτοὺς δὲ πιθανῶς χρόνους ἐγράφη διὰ ψηφίδων καὶ ἡ κατὰ τὸ τόξον τὸ ὑπὲρ τὴν ἀψῖδα ἐπιγραφή·

39) + Πλησθησομεθα εν τοις αγαθοις του οικου σου⟨.⟩
αγιος ο ναος ⟨σ⟩ου θαυμαστος εν δικαιοσυνη +

Ἄλλοι ναοί.

Παρὰ τοὺς τέσσαρας, περὶ ὧν εἴπομεν, ναούς, ἱδρυθέντας μέχρι τοῦ Ε' αἰῶνος λήγοντος ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔχομεν ἱκανοὺς ἄλλους αὐτόθι τῶν χρόνων τῆς ἐν Βυζαντίῳ αὐτοκρατορίας ἡμῶν. Οὗτοι εἶναι ἱδρυμένοι κατὰ τὸν νέον ρυθμὸν τὸν βυζαντιακόν, τὸν ὕστερον τῶν εἰκονομάχων καὶ τοῦ ἐνάτου μάλιστα αἰῶνος, μετὰ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ στενωτέρου τυμπάνου καὶ τοῦ ὀρθιωτέρου

(1) Ὅρα καὶ *Κονδακὼφ* αὐτ. σ. 94.
(2) *Le Quien* αὐτ. σελ. 42-43.

τρούλλου, ὁποῖοι ἱκανοὶ καὶ ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἑλλάδι (1). Τούτων (τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ) διὰ τὸ εὐρύτερον τοῦ τυμπάνου καὶ τοῦ θόλου τὸ χθαμαλώτερον, παλαιότερος ἴσως εἶναι ὁ λεγόμενος ***Προφήτης Ἡλίας,*** ἱδρυμένος ὑπὸ τὸ τεῖχος τὸ πρὸς τὴν πόλιν πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ παρὰ τὸ ἄλλοτε διοικητήριον (σεράϊ), ἐξ οὗ ὑπὸ τῶν Τούρκων *Ἐσκὶ-σεράϊ τζαμὶ* καλεῖται, καλὸν κτίσμα, οὗτινος πρέπει ν' ἀφαιρεθῇ τὸ ἐπὶ τουρκοκρατίας στηθὲν ξύλινον εὐτελὲς προστῷον, ἵνα εὐπρεπέστερον φανῇ. Παρὰ τοὺς ἄλλους δὲ νεωτέρους αὐτοῦ, τὸν *τῶν Ἀρχαγγέλων,* τῆς *Ἁγίας Αἰκατερίνης* (; *Γιακοὺπ πασᾶ τζαμί),* τοῦ *Σωτῆρος,* τοῦ *Ἁγίου Παντελεήμονος* καὶ λοιποὺς σημειούμεθα πλείονά τινα περὶ τοῦ *ναοῦ τῆς Θεοτόκου.*

Ναὸς Θεοτόκου *(Καζαντζιλὰρ τζαμί).*

Κεῖται οὗτος πρὸς δυσμὰς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀχειροποιήτου οὐ μακρὰν τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, ὅπου ἄλλοτε τὰ ἐργαστήρια τῶν λεβητοποιῶν (τουρκ. καζαντζῆ, ἐξ οὗ *Καζαντζηλὰρ τζαμὶ* καλεῖται). Περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ ναοῦ οὐδὲν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα παραπέμποντες εἰς ὅσα σπουδαῖα περὶ αὐτοῦ ἔγραψαν πλὴν τῶν παλαιοτέρων (2) καὶ οἱ νεώτεροι περὶ ταῦτα διατρίβοντες πάντες (3), γράφοντες δὲ ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποκομισθῇ ὁ ἐν τῷ περιβόλῳ καὶ τῷ ναῷ παντοῖος ἀκόσμως σεσωρευμένος μετὰ χώματος φορυτός, καταχωρίζομεν μόνον ἀκριβὲς ἀντίγραφον τῆς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου ὑπερθύρου τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ναὸν κεχαραγμένης ἐπιγραφῆς τῆσδε (4)·

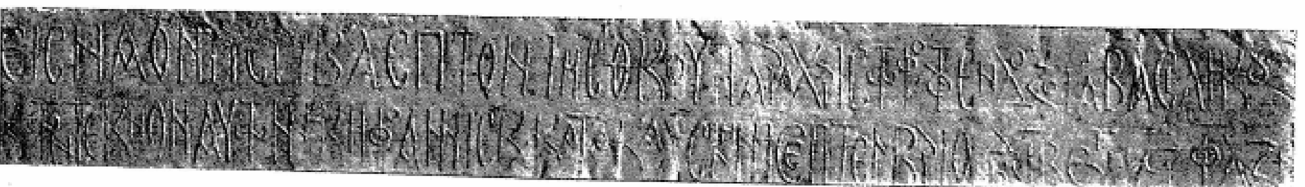
(1) Ἐν Ἀθήναις Παναγία ἡ Γοργοεπήκοος (Ἅγιος Ἐλευθέριος), οἱ Ἅγιοι Θεόδωροι, ἡ Καπνικαρέα, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ ὁ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν (Β) Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καὶ ἔξω τῶν Ἀθηνῶν ἡ Εὔμορφη Ἐκκλησία, ἡ Καισαριανή, ἡ Μονὴ τοῦ Δαφνίου κτλ., ἐν Βοιωτίᾳ ὁ τῆς Σκριποῦς καὶ οἱ δύο ναοὶ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ, οἱ τέσσαρες ναοὶ τῆς Ἀργολίδος (Ἁγία μονή, Παναρίτη, Μέρβακα καὶ Χώνικα), ὁ ναὸς τῆς Ἐπισκοπῆς ἐν Τεγέᾳ, ὁ τῆς Χριστιανουπόλεως ἐν τῇ ἄνω Μεσσηνίᾳ, ὁ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Καλάμαις, ἡ Παναγία τῶν Κρητικῶν καὶ ἡ Ἁγία Σοφία τῆς Μονεμβασίας, ἐν Γερακίῳ ὁ Ἅγιος Σῴζων, ἐν Μυστρᾷ ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ἡ Ὁδηγήτρια τοῦ Βροντοχίου, ἡ Περίβλεπτος, ἡ Παντάνασσα καὶ ἡ Ἁγία Σοφία, καὶ ἡ πάντας τούτους εἰς μεγαλοπρέπειαν προτεροῦσα Παρηγορήτρια τῆς Ἄρτης.

(2) *Texier et Pullan*· architecture byzantine.

(3) ***Diehl*** αὐτ. σελ. 413 414, 418, 433 — ***Tafrali*** αὐτ. σελ. 177. — ***Κονδακὼφ*** αὐτ. σ. 112. — ***Millet*** αὐτ. σ. 147.

(4) Σημειούμεθα διὰ παχυτέρων γραμμάτων τὰς διαφορὰς πρὸς τὴν ἔκδοσιν

1

2

40) + Αφ**η**εροθη ο πρ**η**ν βεδηλος τοπος εις ναον περιδλεπτον της Θ(εοτό)κου παρὰ Χριστ**ω**φο⟨ρου⟩ του ενδοξοτατ⟨ου⟩ βασιλ**η**κου ‖ **Α**σπαθαρ**η**ου **και κατ**⟨ε⟩**πανο Λαγου**βαρδιας **και τις** συνδιου αυτου Μαριας **και** των τεκνον αυτων Νηκηφο⟨ρου⟩ Αννης **καὶ** Κατακαλις μην**η** σεπτεμβριο ΗΝ̂ ζ ΙΒ ἔτι ͵ς ΦΛΖ + (μ. Χ. 1029)

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης διδασκόμεθα ὅτι τῷ 1029, μῆνας δύο πρὸ τοῦ θανάτου Κωνσταντίνου τοῦ Η' ἀδελφοῦ Βασιλείου τοῦ Β', ὁ πρωτοσπαθάριος Χριστοφόρος, πολεμιστὴς εὐσεβής, ὑπηρετήσας πιθανῶς ὑπὸ τὸν Βουλγαροκτόνον, ὅστις εἶχε καταστήσῃ αὐτὸν κατεπάνω Λαγουδαρδίας ἵδρυσε τὸν περικαλλῆ τοῦτον ναὸν εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου ἐπικαλουμένης ἴσως *Περιβλέπτου*. Ἐν ἀπορίᾳ δ' ἐχόμεθα ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τίς εἶναι ἡ Λαγουδαρδία, ἐν ᾗ ὁ πρωτοσπαθάριος οὗτος Χριστοφόρος ἦρχεν ὡς κατεπάνω, καὶ τίς ὁ μέγα οὕτως ἀξίωμα ἔχων ἀνήρ. Καὶ περὶ τοῦ θέματος μέν, οὗτινος κατεπάνω ἦτο ὁ πρωτοσπαθάριος οὗτος Χριστοφόρος πάντες (1) νομίζουσι καὶ προχείρως λέγουσιν ὅτι εἶναι ἡ *Λογγιβαρδία* τῆς Κάτω Ἰταλίας (ἐνταῦθα παραφθαρεῖσα εἰς *Λαγουβαρδίαν*), ἀλλ' ἡμεῖς δεχόμεθα μὲν ὅτι ὁ ἀμαθέστατος χαράκτης τῆς ἐπιγραφῆς παρέφθειρε, κακῶς ἀναγνοὺς τὸ δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ κακογράφου τινὸς σημείωμα, τὸ *Λογγιβαρδία* (ἢ Λογγοδαρδία) εἰς *Λαγουβαρδία*, ἀλλ' ὅμως σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Λογγιδαρδίας. Διότι κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου Βασιλείου τοῦ Β' (1020) μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἀρχῆς Ῥωμανοῦ Γ' τοῦ Ἀργυροῦ (1030) οὐδένα κατεπάνω τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Λογγιδαρδίας (2) εὑρίσκομεν τὤνομα Χριστοφόρος φέροντα. Ἐκ τούτου δ' εἰκάζομεν ὅτι ἀλλαχοῦ που, ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς τοῦ Βυζαντίου χώραις, εἶναι δυνατὸν ν' ἀναζητηθῇ τὸ θέμα Λαγουδαρδίας ἢ Λογγοδαρδίας. Ἀφ' οὗ δὲ εἶναι γνωστὴ ἡ καὶ ἐν τῇ Βασιλείῳ ἔτι Τάξει Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἀταξία περὶ τῶν θεμάτων (ὅπως καὶ τὰ περὶ τῆς τάξεως τῶν μητροπόλεων ἀπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ ὕστερον), δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι παρελή-

τοῦ **Mordtmann**. Τὰς ἀναγνώσεις τοῦ Παπαγεωργίου δὲν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, διότι δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν ἐν Ἀθήναις τὴν ἐφημερίδα «Ἀστέρα τῆς Θεσσαλονίκης, ἔνθα κατεχώρισε τὰ περὶ τῆς ἐπιγραφῆς (**Tafrali** αὐτ. σ. 178). Παραδοξοτάτη δ' εἶναι ἡ παρὰ Κίρχωφ (ἐν C. I. Gr. nº 8705) ἀνάγνωσις «κατωπονολάγου (?) Βαρδίας». Τὰ τεμάχια (1, 2) τῆς εἰκόνος τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγνωστέα ἐν συνεχείᾳ.

(1) *Tafrali* αὐτ. σ. 178.

(2) Δηλαδὴ καθ' οὓς χρόνους ἱδρύθη ὁ ναὸς (1029). Ὅρα *Σκυλίτσην*, *Κεδρηνόν*, *Ζωναρᾶν*, *Schlumberger* Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος κλπ.

φθῃ τις περιοχὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Χερσονήσῳ, ***Λογγοβαρδία*** ἢ *Λαγουβαρδία* καλουμένη, καὶ μέχρι ἀσφαλοῦς τινος ἐκ συγγραμμάτων ἢ ἐπιγραφῶν ἀποδείξεως θέτομεν ὑπὸ μελέτην τὸ Πόρτο *Λάγο* (1), ἀνῆκον τότε εἰς τὸ θέμα Μακεδονίας καὶ οὐχὶ εἰς τὴν Θράκην, καὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν Α τοῦ Μοναστηρίου (Βιτωλίων) ἀπέχουσαν κώμην *Λογγοβάρδι* (1).

Ἐκ τοῦ κυρίου δ' ὀνόματος τῆς νεωτέρας τῶν θυγατέρων τοῦ κατεπάνω Χριστοφόρου φερούσης τὸ ὅλως ἀσύνηθες ὄνομα *Κατακαλή*, τολμῶμεν νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οὗτος εἶχεν ἴσως ἐπίθετον Κατακαλών, δηλαδὴ ἀνῆκεν εἰς τὴν μεγάλην ἀπὸ τοῦ Ι' αἰῶνος ἀρχομένου γενεάν (2), ἱκανοὺς περὶ τὰ πολέμια ἔργα ἀναδείξασαν ἄνδρας, ἐν οἷς ὁ Κατακαλὼν Κεκαυμένος (3), Νικηφόρος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου Κατακαλὼν τοῦ Εὐφορβηνοῦ, ὁ γενόμενος γαμβρὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (4), ὁ Μαυριανὸς Μαυροκατακαλὼν (4) καὶ ἄλλοι (5).

Δώδεκα Ἀπόστολοι.

Περὶ τοῦ ναοῦ δὲ τῶν *Δώδεκ' Ἀποστόλων* (6) ἱκανὰ μὲν ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀναφερόμενα αὐτοῦ, ἐκ

(1) Τονίζεται Πόρτο *Λάγο* καὶ οὐχὶ Πόρτο *Λαγό*. Διὰ δὲ τὴν κώμην Λογγοβάρδι ὅρα ***Νικολάου Σχινᾶ***· ὁδοιπορικὰς σημειώσεις Μακεδονίας κλπ. τεῦχ. Β' σ. 331. ΝΔ τοῦ Μοναστηρίου ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν κεῖται χωρίον Χριστοφόρου καὶ ἡ μονὴ Χριστοφόρου (τῆς Ἀναλήψεως)· ***Ν. Σχινᾶ*** αὐτ. σ. 264.—Ὅρα καὶ ***Γεωγραφικὸν χάρτην*** Θεσσαλίας, Ἠπείρου, Μακεδονίας· ἔκδοσις Κοντογόνη.

(2) Ὅρα περὶ τούτου ***Du Cange***· **Familiae byzantinae 1** σελ. **148-149.**

(3) Ὁ σώσας τὴν ἐν Σικελίᾳ Μεσσήνην ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν καὶ φονεύσας ἐν ἐξόδῳ τὸν Ἀβοὺλ Ἀφφάρ, ὁ ἐν Ἰβηρίᾳ τῇ πρὸς τῇ Ἀρμενίᾳ μετὰ τοῦ Ἀαρὼν νικήσας καὶ ἀποκτείνας τὸν ἡγεμόνα τῶν Τούρκων Ἀσὰν καὶ ὡς στρατηλάτης Ἀνατολῆς ἐν Δακενὲ τῶν Ἑκατὸν Βουνῶν τῆς βορείου Θρᾴκης βαρέως τρωθεὶς καὶ σωθεὶς διὰ παραδόξου τρόπου καὶ θεραπείας ὑπό τινος Πατζινάκου. (Ὅρα Ζωναρᾶν· Β', 238. — Κεδρηνὸν 2, 597 κεξ.

(4) ***Ζωναρᾶς*** Β' 299. — ***Ἄννα Κομνηνή***· Χ. 3, σελ. 276-277.

(5) ***Σκυλίτσης***, σ. 597. — ***Χρονικῶν*** 11, 13 σ. 24-389. — Οἱ Κατακαλὼν ὕστερον εὑρίσκονται περὶ τὰ δυτικὰ τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Οὕτω· «+Δημήτριος πρόεδρος+κε κτήτορας ὁ Κατακαλὼν» ἵδρυσεν ἢ ἐπεσκεύασε τὸν ἐν Ὑπάτῃ ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ ἐπιγραφὴ αὕτη. Ἔχομεν δὲ τὴν γνώμην ὅτι τῶν Κατακαλὼν Κεκαυμένων τις εἶναι ὁ γράψας τὰς ὑπὸ **Vasilievski** ἐκδοθείσας «Συμβουλὰς κτλ.».

(6) Κακῶς καλεῖται συνήθως ***Ἅγιοι Ἀπόστολοι.***

τῶν καλλίστων τοῦ νεωτέρου βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ ἱδρυμάτων, ἀλλὰ πολλὰ ὡσαύτως περὶ αὐτοῦ ἐσημείωσαν οἱ μάλιστα ἐπαΐοντες (1). Περὶ τοῦ προστῴου δ' αὐτοῦ ἱκανὰ καὶ σοφά, ὡς συνήθως, ἔγραψεν ὁ ἀείμνηστος Πέτρος Παπαγεωργίου (2), ὅστις καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ τοῦ προστῴου τούτου ἐδημοσίευσεν ἐπιγραφὰς τάσδε

ΝΙΦΩΝ (3) Ν(Ι) ΠΑΤΡΙΑΡΧΗϹ ΚΑΙ ΚΤΗΤΩΡ Φ(ων) ΠΑΤΡΙΑΡΧΗϹ (3) ΚΤΗΤΩΡ (3)

ἃς ὀρθῶς ἀνέγνω. Διαφωνοῦμεν δὲ μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν πατριάρχην, τὸν ἐπισκευάσαντα βεβαίως — ὅπως δικαίως λέγεται — καὶ οὐχὶ ἀνεγείραντα τὸν ναόν, ἔχοντες τὴν γνώμην ὅτι δὲν εἶναι Νήφων ὁ Α' (1312-1315), ἀλλὰ Νήφων ὁ Β'. Τοῦτο δὲ λέγομεν πρῶτον μὲν ἐπειδὴ δεχόμεθά πως τὴν εἴδησιν περὶ Νήφωνος τοῦ Α' ὅτι περὶ κήπους σχεδὸν μόνον καὶ ἐμφυτεύσεις ἀμπέλων κατεγίνετο, εἶχε δ' οἰκείως πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην μόνον καθ' ὅσον κατήγετο ἐκ τῆς Μακεδονικῆς Βερροίας, ἔπειτα δ' ἐπειδὴ Νήφων ὁ Β' οὐ μόνον λέγεται «χρησιμώτατος καὶ λογιώτατος ὑπὲρ τοὺς τότε φιλοσόφους» (4) κατ' ἀκολουθίαν φιλόκαλος ὁ μεγαλόφρων (5), ἀλλὰ καὶ ἦτο, πρὶν γείνῃ πατριάρχης, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1482) (6).

(1) ***Millet*** αὐτ. σελ. 149 150.— ***Diehl*** αὐτ. σελ. 419. — ***Tafrali*** αὐτ. σ. 179-180. — ***Κονδακώφ*** αὐτ. σ. 119 κἑξ.

(2) Byzant. Zeit. X, σ. 23 κεξ.

(3) Ταῦτα ἔχουσι χαραχθῆ εἰς συμπιλήματα γραμμάτων. Τὸ ὄνομα τοῦ κτήτορος πατριάρχου ἔχει γραφῆ δι' ι (Νίφων) ἀτόπως. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἐν τῷ καταλόγῳ Δούκα τοῦ Καταβολάνου (Παπαδόπουλος Κεραμεὺς Byz. Zeit. 8, 333-401), ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἱστορίᾳ (ἔκδ. Βόννης σ. 128 κεξ.) καὶ ἐν τῇ χειρογράφῳ ἱστορίᾳ τῇ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μ. Προδρόμου γράφεται ὀρθῶς διὰ τοῦ Η (Νήφων).

(4) Ἐκ χειρογράφου ἱστορίας ἀποκειμένης ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ὑπὲρ τὰς Σέρρας Μονῆς τοῦ Προδρόμου. — Ὅρα καὶ Πατριαρχικὴν Ἱστορίαν σ. 128 κἑξ. (ἔκδ. Βόννης).

(5) Μετὰ τὸν πατριάρχην Μάξιμον (πρώην Μανασσῆν Σερρῶν) ἐγένετο τὸ δεύτερον πατριάρχης δι' ἓν μόνον ἔτος ὁ Νήφων, καθαιρεθέντος δὲ μετ' ὀλίγον τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν Ἰωακεὶμ τοῦ Δράμας «ἔστειλαν εἰς τὸν πρώην πατριάρχην κὺρ Νήφωνα εἰς τὴν Βλαχίαν, καὶ *δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ*» (Χειρόγρ. Ἱστ. Μονῆς Προδρόμου καὶ *Ἱστορία Πατριαρχικὴ* (σ. 138).

(6) Χειρ. ἱστ. Μονῆς Προδρόμου. — Ὅρα καταλόγους πατριαρχῶν Ζαχ.

Σημειούμεθα δ' ἐνταῦθα ὅτι πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ προστῴου ἐπιγραφῶν τοῦ πατριάρχου Νήφωνος, ἀναγιγνώσκομεν ἐντὸς τοῦ ναοῦ παρὰ τὰς ἐντοιχίους εἰκόνας τῶν ἁγίων

41) ο Α(γιος) Κυρια|κος ο | αναχω|ρητης
ο Αγιος Μα|ξι|μος
ο Αγιος Νει(λο)ς
ο Αγ(ιος) Ισαακ ὁ ΟΥ|ΒΟC
ο Α(γιος) | Ιωσηφ ο ποι|ητης
ο Α(γιος) | Θεοδω ΟΙ ΓΡΑ
ρο)ς ΤΟC (ὁ γραπτὸς) (1)
ο Αγ(ιος) | Θεοφανης
ο Αγ(ιος) Ιωαννης ὁ προδρομος
ο Αγιος Δημητριος
ο Αγιος ΝΕ
ΠΡΩ

Περὶ τοῦ ναοῦ δὲ παρατηροῦμεν μόνον περὶ τῶν στύλων μὲν τοῦ προστῴου καὶ τοῦ ἔσω ναοῦ ὅτι, ὅπως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τῶν χρόνων ἐκείνων κτίσμασιν, ἐλλείπουσι πλέον τὰ θεοδοσιακὰ καὶ περσικὰ κιονόκρανα, χρῆσις δὲ γίγνεται ἐν τῷ ναῷ τῶν συνήθων κορινθιακῶν (2) ἢ κορινθιακῶν πτηνὰ ἐχόντων ἐν μέσῳ τῶν ἑλίκων ἢ κατὰ τὰς γωνίας ὑπὸ τὰς ἕλικας. Σημειούμεθα δ'ὡσαύτως ὅτι τὰ ἐν ταῖς σῳζομέναις ἐντοιχίοις γραφαῖς σώματα εἶναι εὐγενοῦς μὲν ἀναδρομῆς, καλῆς τῶν μελῶν ἐναρμόσεως καὶ πτυχώσεως τῶν περιβλημάτων, αἱ δὲ κεφαλαὶ ὡσαύτως καλαὶ ὅμοιαι τὴν ἐργασίαν ταῖς τοῦ Μυστρᾶ καὶ Γερακίου. Καὶ τὰ πρόσωπα δὲ τῶν μουσειωμάτων (3) περικαλλῆ εἶναι, ζωὴν ἔχοντα καὶ ἔκφρασιν· τῶν ὑπὲρ τὴν θύραν δὲ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ναὸν ἡ σύνθεσις θαυμασία καὶ τὰ πρόσωπα μεγάλης δυνάμεως.

Μαθᾶ, Γεδεών, Παπαδοπούλου Κεραμέως (τρεῖς· ἐν Byz. Zeit. 8, 393-401). Καὶ Πατριαρχικὴν Ἱστορίαν (ἐκδ. Βόννης).

(1) Ὁ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοφάνους κεντηθεὶς τὸ μέτωπον ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου (ὅρα Συναξαριστὴν καὶ Μηναῖον (27 Δεκεμβρίου)).

(2) Οἱ τέσσαρες τῆς νεὼς καὶ ὁ δεξιὰ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸ προστῷον.

(3) Ἐν τοῖς κοσμήμασιν ἔχει γίνη χρῆσις ἁδρῶν ψηφίδων.

Ἐπιτάφιος Ἁγίου Νικολάου Παναγούδη. Δεξιὰ τῷ ἐρχομένῳ τὴν Ἐγνατίαν ὁδὸν πρὸς τὴν πύλην τοῦ Γαλερίου οὐ μακρὰν αὐτῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀνάκειται ἐπιτάφιος, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης ἐν τῇ ποικιλτικῇ πεφημισμένος (1), θαυμάσιος ὡς ἀληθῶς διὰ τὴν σύνθεσιν ὡς εἰκόνων (2), διὰ τὴν ἁρμονίαν τῶν σωμάτων, διὰ τῶν χρωμάτων τὴν σοφὴν χρῆσιν, διὰ τὴν ἔκφρασιν ἐν τῇ ὄψει τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἀγγέλων, τοῦ Χριστοῦ μάλιστα δηλοῦσαν τὴν θείαν εὐμένειαν τοῦ σταυρωθέντος χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ θεῖον ἅμα μεγαλεῖον αὐτοῦ.

Ὁ ἐπιτάφιος οὗτος ἐκ τῶν πολυτιμοτάτων κειμηλίων τῆς τέχνης τῆς βυζαντιακῆς καλὸν εἶναι ν' ἀσφαλισθῇ ἀπὸ τῶν φθορῶν — καὶ δυστυχῶς ἔχει πάθη τοιαύτας ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς συντηρήσεως — καὶ ἀπὸ τῶν τυχὸν κακοποιῶν.

Μονὴ τῶν Βλαταίων.

Ἀνερχόμενοι ὑπὸ τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως πρὸς τὴν πόλιν (ΝΔ) ἔχομεν τὴν μονὴν τῶν Βλαταίων. Ἐν αὐτῇ, πλὴν τῆς βιβλιοθήκης χειρόγραφα ἱκανά, ὡς λέγεται, περιεχούσης, ἣν διὰ τὸν βραχύτατον χρόνον τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ διατριβῆς ἡμῶν δὲν ἐτύχομεν καιροῦ νὰ ἐπισκεφθῶμεν, προσοχῆς ἀξία εἶναι ἐπιγραφή τις ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ (Ν) δεξιὰ τῷ εἰσιόντι εἰς αὐτὸν εἰς τρίμετρα ἰαμβεῖα, ἣν διά τινας οὐχὶ ἀναξίας λόγου διαφορὰς (3) ἐν τῇ ἀναγνώσει ἀναδημοσιεύομεν (4) ὧδε·

42) Cωτηρι Χριστῷ τῶν ὅλων τῷ δεσπότῃ
ναὸς (5) ὁ σεπτὸς οὗτος ἠγέρθη πάλαι
κριτῶν (6) ὑπ' ἀνδρῶν Βλαταίων τῶν κτητόρων
ὑφ' ὧν γε τῇδε τῇ μονῇ τοὐπώνυμον.

(1) *Κοντακώφ* αὐτ. σελ. 138-143.—Ἀνάγνωθι *Le Tourneau et Millet*· un chef-d'œuvre de la broderie byzantine (BCH XXIX 1905) σελ. 262 καὶ μάλιστα *Diehl* αὐτ. σ. 802 κεξ.

(3) Δι' ἁδροτέρων γραμμάτων δηλοῦνται αἱ διαφοραὶ τῆς ἀναγνώσεως.

(4) Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Παπαγεωργίου ἐν Byz. Zeit. VI, σ. 546. VIII σ. 402 κεξ.

(5) Ὁ Παπαγεωργίου *νεώς*.

(6) Ὁ Π. *Κρητῶν*.

ρυεὶς χρόνῳ δέ, καὶ πεσὼν ἐν τῷ **μέσῳ** (1)
ἐκ δευτέρου νῦν ὧδ' ἀνηγέρθη πόνῳ
σπουδῇ δαπάνῃ τοῦ σεβασμιωτάτου
κὺρ Ἰγνατίου τῆς μονῆς ἡγουμένου
καὶ τῶν ἐν αὐτῇ συμβιούντων πατέρων
ἐν συνδρομῇ δὲ μάλιστα τοῦ **Καυταντζόγλου** (2)
ἄρχοντος ὄντως εὐκλεοῦς Ἰωάννου
οὕτω πολὺς μὲν μισθὸς ἔστ' ἐν τῇ γεᾳ
σὺν πᾶσιν **ἁπλῶς τοῖς** (3) συνεργοῖς τῷ τέλει
πλείων δὲ πάντως **καὶ τέλειος** (4) ἐν πόλῳ
+Χ (5) ἐν ἔτει αωα: Σεπτεμρου Κ:~

Ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ πλὴν εἰκόνων τινῶν οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἀξίων οὔτε παλαιῶν ἔχομεν ἐπὶ εἰκόνος Ἁγίου Δημητρίου, Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ Ἁγίου Νέστωρος τὰς ἐπιγραφὰς ((χρώματι)·

43) Ταῖς τοῦ ἱεράρχου, καὶ τῶν μεγαλομαρτύρων
πρεσβείαις ἐλέησον, καὶ φύλαξον Χριστὲ τὸν
δοῦλον σου Ἀναστάση Στογιάννου ⟨αψπβ⟩

Ἐπὶ εἰκόνος Ἁγίου Δημητρίου

44) »δεησις του δουλου του θεοῦ Παπαχρίστου
εκ χοριου μεγάλον βρανιανῶν
τον αγραφον .·. ετος 1821

Ἐπὶ εἰκόνος Ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ

45) Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ
Γεωργίου ράπτη, ἀντωνίου ἀναστασίου
νικολάου ἀναστασιου. Δηημητριου Ταιάνας (Τατιανῆς;)
Ἀθανασίου Δημητρίου Ταντζιος Χριστου
Ἐπὶ ὑγουμένου κυρίου Ἰγνατιου Βουτζᾶ
1825

(1) Ὁ Π. *μέρει.*

(2) Ὁ Π. *Κυτανίου.* Κατὰ σημείωσιν τοῦ Μηνᾶ Μηνωΐδου ὁ ἔμπορος Καφταντζόγλου ἵδρυσεν ἀρχομένου τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Λαγουδιανῆς (Ταουσὰν Μοναστήρ). Ὅρα *Tafrali* αὐτ. σ. 185 σημ. 2.

(3) Ὁ Π. *πλωτούς.*

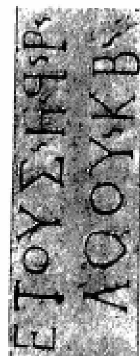
(4) Ὁ Π. *παντὸς ἀτέλειος.*

(5) Χριστοῦ ἐν ἔτει· ὁ Π. παρέλιπε τὸ Χ τοῦτο.

'Επὶ κρήνης ἔξω τοῦ περιβόλου τῆς Ἁγίας Σοφίας (ΒΛ) εἶναι ἐντετειχισμέναι λωρίδες μαρμάρων, ἐφ' ὧν ἡ ἐπιγραφὴ

46) Κλ. (= Κλαυδίᾳ) Τεισιαδι(;) τη
συνδιω ζησαση ἀμέμπτως ἔτη ΚΗ
(φιλ;)ιας χαριν Ετους ‚ϚΥΒ (= μ.
Χ. 584)
Λωου ΚΒ'

'Εν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ τὸ σπουδαιότατον καὶ παραδοξότατον εἶναι ὅτι κατὰ τὸν ἕβδομον μ. Χ. αἰῶνα λήγοντα (584) ὀνομάζεται εἰσέτι ἐν τῇ μακεδονικῇ Θεσσαλονίκῃ μὴν *Λῶος*, ὁ ἀρχαῖος μακεδονικὸς ὁ ἀντιστοιχῶν πρὸς τοὺς ἀττικοὺς μῆνας Βοηδρομιῶνα ἢ Ἑκατομβαιῶνα (1).

'Επί τινος δὲ πύλης τοῦ τείχους τοῦ κάστρου πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ εἰσιόντι παραστάδος εἶναι κεχαραγμένη ἐπιγραφή, ἣν διά τινας διαφορὰς (2) ἐν τῇ ἀναγνώσει ἀναδημοσιεύομεν (3) ὧδε·

47) ·+· Ανηγέρθη [η] η παρου
σα πύλη ορισμω της

(1) Βοηδρομιών, παρὰ Κορινθίοις Πάνημος (Δημοσθένους περὶ τοῦ στεφάνου 157), ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ὀκτωβρίου, Ἑκατομβαιὼν δὲ (Πλουτάρχου Ἀλέξ. 3) ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ἰουλίου μέχρι τῶν μέσων τοῦ Αὐγούστου.

(2) Σημειούμεθα διὰ παχυτέρων γραμμάτων τὰς ἡμετέρας ἀναγνώσεις.

(3) 'Εδημοσιεύθη ὑπὸ *Tafrali* αὐτ. σ. 49.

κραταιᾶς και αγια⟨ς⟩ ημων
κυρίας και δεσπόινης
κυρᾶς Ἄννης 'της Παλαι
ολογιν'ης· υπηρετ**ή**σαντοσ
καστροφυλακος Ιω(άνν)ου Χαμα⟨ρ;⟩ετου
τ)**οῦ κομιτος** ετω ,ςω(*Δ'*)(1)
Ν θ'

Διὰ τὸ βραχὺ τῆς διαμονῆς ἡμῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ (ἡμέρας ιη') ταῦτα μόνον νὰ ἐξετάσωμεν ἠδυνήθημεν. Ἤδη δ' ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἄλλην Μακεδονίαν.

ΣΕΡΡΑΙ

Ἐκ Θεσσαλονίκης ἐρχόμεθα μακρὰν ὁδὸν εἰς Σέρρας, ὧν τὰς παντοίας ἀρχαιότητας περιέγραψεν ἐν λεπτομερείᾳ ὁ Παπαγεωργίου (2). Οὐδὲν λοιπὸν μένει δι' ἡμᾶς ἀλλ' ἢ νὰ συστήσωμεν τὴν συντήρησιν τῶν ὑπὸ τῶν φευγόντων Βουλγάρων (Ἰούλιος 1913) ἀθέως πυρποληθέντων μνημείων τῆς τέχνης, ὡς, ἐπειδὴ ὁ τοῖχος τοῦ ὑπ' ἐκείνων καέντος μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων κατέστη ἑτοιμόρροπος, τὴν διὰ παντὸς τρόπου ταχίστην φροντίδα τῆς ἀποκολλήσεως τῶν μόνων διατηρηθέντων ἐν τῇ ἀψῖδι λόγου ἀξίων μουσειωμάτων (3). Ἀναδημοσιεύομεν δὲ διά τινας διαφορὰς τὴν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τοῦ τοίχου ἐπιγραφὴν τήνδε·

48) Εν ετι ΑΨΚΕ + ο ταπεινος ΜΡοπολιτη⟨ς⟩ Cερρων ϛεφαν(ος) ΘΡ-Ϡ (=Θρᾷξ;)

Σημειούμεθα δ' ὡσαύτως ἐκ τοῦ ἔξω μὲν τῆς πόλεως ναοῦ Ἁγίου

(1) Συνεπληρώσαμεν *Χαμαρέτου* πιστεύοντες ὅτι ὁ Ἰωάννης οὗτος ὁ καστροφύλαξ καὶ κόμης ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐν Λακεδαίμονι μεγάλην τότε οἰκογένειαν τῶν Χαμαρέτων. Εἰς τὸ ἔτος δὲ ,ςω προσεθέσαμεν τὸ Δ, διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (6804) ἦτο ἐνάτη (θ') ἰνδικτιών. Τὸ παρὰ *Tafrali* (αὐτ. σελ. 49) ἀντίγραφον δὲν ἔχει καλῶς, τὸ δὲ ἔτος 6863 (ὅπως ἀνέγνω) δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς ἐνάτην (θ) ἀλλ' εἰς ὀγδόην (η) ἰνδικτιῶνα.

(2) Αἱ Σέρραι κτλ. ἐν **Byz. Zeit.** III σελ. 236 κέξ.

(3) Περὶ αὐτῶν ὅρα *Millet* αὐτ. I σελ. 196-197. — *Diehl* αὐτ. σ. 490 καὶ σ. 458 εἰκ. 223 — *Κονδακώφ* αὐτ. σ. 151-152.

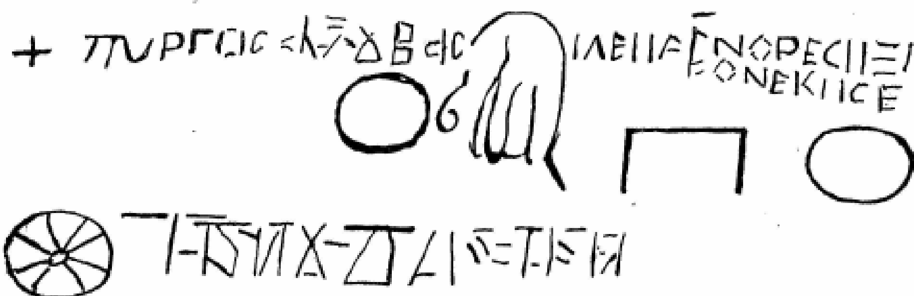
Γεωργίου τοῦ Κρυονερίτη (1) ἐπιγραφὰς ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐπὶ εἰκόνος μὲν τοῦ Χριστοῦ

49) Δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ | Ἰωακεὶμ μοναχοῦ

ἐπὶ εἰκόνος δὲ τῆς Θεοτόκου

50) Η Παντανουσα (Παντάνασσα) | ετους, ζΡΜΒ (μ.Χ. 1634) (2)

τῆς ἐπὶ τοῦ πύργου δὲ *(κουλὲ)* τῆς ἀκροπόλεως διὰ κεράμων θρυπτομένων ἐπιγραφῆς, περὶ ἧς γνῶμαι πολλαὶ ἐρρήθησαν (3), κατ' ἀνάγνωσιν δὲ ὀρθὴν ἐδημοσίευσεν (4) ὁ πολυΐστωρ τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Γρηγοριάδος σχολῆς διευθυντὴς κ. Ε. Στράτης, παρατιθέμεθα εἰκόνα,

ἐκφέρομεν δὲ τὴν γνώμην ὅτι λέγει τάδε·

51) Πύργος κυροῦ Βασιλείου ὃν Ὀρέστης
ἀνέκτισε(;)
ετ)ος ϛΦΠΘ (= μ. Χ. 989)
Ἐ)πὶ Παύλου . . .

Οὕτω λοιπὸν ὁ πύργος ἱδρύθη ἐπὶ τοῦ κυροῦ Βασιλείου τοῦ Β' τοῦ ὕστερον Βουλγαροκτόνου κληθέντος, ὀκτὼ ἔτη μετὰ τὴν ἀτυχῆ εἰσβολὴν αὐτοῦ εἰς Βουλγαρίαν καὶ τὸν πρῶτον πόλεμον

(1) Περὶ τούτου ὅρα Παπαγεωργίου ἀνωτέρω σελ. 294-298.

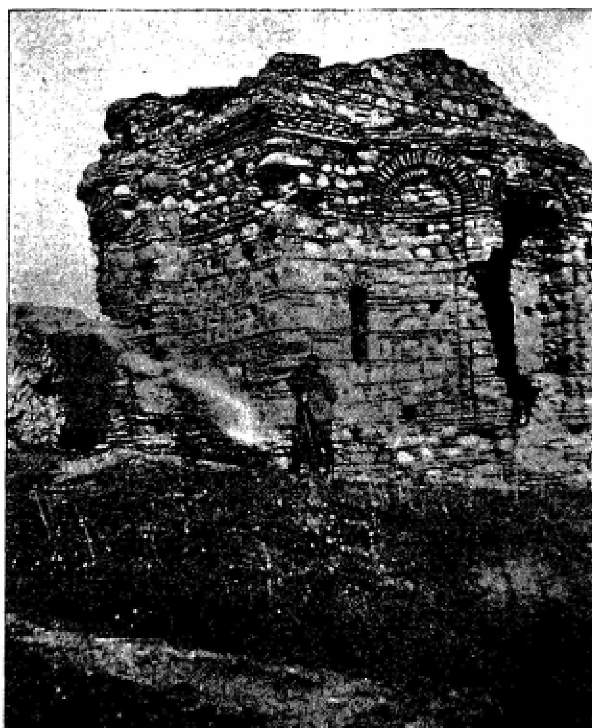
(2) Ἐπὶ τῶν κροσσῶν τοῦ ἐπιβλήματος τῆς Θεοτόκου ἔχουσι γραφῇ χρώμασι τὰ συνήθη καὶ διὰ τὸ ἀνορθόγραφον ἐνταῦθα ἄξια σημειώσεως τάδε· «εἰ ἐν χρυσοτῆς χρισης περιδε(βλημένη)».

(3) *Παπαγεωργίου* αἱ Σέρραι ἀνωτέρω σ. 236 κἑξ. — *Δήμιτσας*· Μακεδονικά· σ. 585. — *Βέη*· Ὁ πύργος τῶν Σερρῶν.

(4) Ἱστορία τῆς πόλεως Σερρῶν, μέρος Α' σελ. 36.

κατ' ἐκείνων, ἀνέκτισε δ' αὐτὸν, παθόντα ἴσως ὑπὸ πυρκαϊᾶς ἢ ἄλλως ἐπηρεασθέντα, ὁ γνωστὸς τῶν χρόνων ἐκείνων στρατηγὸς Ὀρέστης ὁ περὶ τὸ τέλος τοῦ βουλγαρικοῦ πολέμου εἰς ἐνέδραν περιπεσὼν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς καὶ φθαρείς. Διὰ τὸν χρόνον τῆς κτίσεως συνεπληρώσαμεν, ὡς νομίζομεν, τὸ Ο τὸ μετὰ τὸ ϠΠ διὰ γραμμῆς ἐκπεσούσης ἐκ τοῦ κέντρου· διότι ἦτο κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν Θ. Μηδεὶς δ' ἀπορήσῃ διὰ τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀπὸ Χριστοῦ χρονολογίαν, διότι καὶ ἄλλας ἔχομεν τοιαύτας τοῦ χρόνου ἀναγραφάς (1).

Ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς δὲ πέρατος τῆς ἀκροπόλεως κατεφθαρμένος ἵσταται ἔτι ὁ ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ι' πιθανῶς αἰῶνος ἵδρυμα, οὗτινος εἰκόνα παραθέτομεν ὧδε·

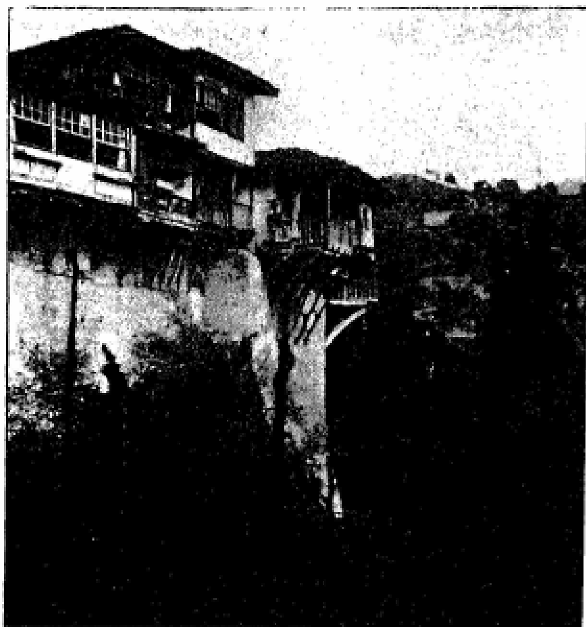

Εἰκ. 1. Ναὸς Ἁγίου Νικολάου (Σέρραι Κουλές).

(1) *Gardhausen* Griech. Pal. σ. 384 κεξ.—Πρβλ. ἐπιγραφ. Θησείου καλλ.

ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Ἀπὸ Σερρῶν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀνερχόμενοι πρὸς βορρᾶν ἀφικνούμεθα εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Μενοικέους ὄρους κλεινοτάτην μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου.

Εικ. 2. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου ὄψις ἔξωθεν (Ν).

Ἡ περιγραφὴ τῆς θαυμασίας χαράδρας καταφύτου ἐκ πίτυος μάλιστα καὶ καλλικάρπου ἐλαίας, καταρρεομένης δ' ἐκ ῥυάκων καὶ καταρρακτῶν κρυσταλλίνου ὕδατος, ὅπου μετὰ πολλὰς ἀνὰ τὸ Μενοίκιον ὄρος πλάνας ἐγκατέστη ψυχὴ εὐσεβὴς καὶ ποιητικῶς φιλέρημος, ὁ μακάριος τῆς μονῆς ἱδρυτὴς Ἰωαννίκιος, δὲν εἶναι ἔργον τῆς ἐκθέσεως τῆσδε τῆς βραχυτάτης. Περὶ τοῦ χρόνου δὲ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς, τῆς κτίσεως τοῦ μεγάλου ναοῦ καὶ τῆς ὅλης μονῆς καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἔγραψεν (1) ὁ ὑπὲρ τὰ

(1) *Προσκυνητάριον* τῆς ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τῇ πόλει Σερρῶν σταυροπηγιακῆς Ι. Μονῆς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου παρὰ Χριστοφόρου ἱεροδι-

ἐνενήκοντα τέσσαρα ἔτη μέχρι τοῦδε βιώσας προηγούμενος Χριστοφόρος Δημητριάδης περίσεμνος διὰ τὴν παντοίαν ἀρετὴν μοναχὸς καὶ διὰ τὴν εὐρυμάθειαν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ γράμματα καὶ περὶ τοὺς θείους λόγους. Ἐκ τῆς συγγραφῆς δ' ἐκείνου (1) μανθάνομεν περί τε τοῦ καθιδρυτοῦ τῆς μονῆς (μ. Χ. 1270-1275) Ἰωαννικίου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἰωακείμ, ὅστις διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετωνομάσθη Ἰωάννης, ἔκτισε τὸν ναόν, ἐκόσμησε τὴν μονὴν καὶ διὰ πλούτου λόγου ἀξίου αὐτὴν περιέβαλεν. Ὁ Ἰωάννης οὗτος γενόμενος ἐπίσκοπος Ζυχνῶν (2) — ὅπως καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ἰωαννίκιος ἐγένετο ἐπίσκοπος τῆς περιφερείας Ἐζεβῶν (3) — ἐπανῆλθε καὶ ἐγκατεβίωσεν, ὅπως καὶ ἐκεῖνος, ἐν τῇ μονῇ, διὰ τὴν ὁσιότητα δὲ καὶ τὴν θεολογικὴν παιδείαν ὁ Ἰωάννης ἐπὶ πατριάρχου Παχωμίου (1505-1514) (4) κατετάχθη εἰς τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀκολουθία γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῶν πατριαρχείων Ἐμμανουὴλ ἐπέμφθη ὑπὸ τῶν πατριαρχείων εἰς τὴν μονήν, ἔνθα ψάλλεται ἐν τῷ νάρθηκι τῇ 12 Δεκεμβρίου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἑορτῆς προηγουμένης ὁλονυκτίας.

Εἰσερχόμενοι εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς πολλὰ καὶ θέας ἄξια ἔχομεν καὶ μελέτης. Καταβαίνομεν πρῶτον εἰς τὸν ναόν. Οὗτος τοῦ νέου ῥυθμοῦ τῆς ἐν Βυζαντίῳ τέχνης, τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἀρχομένου ἵδρυμα, ἔχει δεξιὰ μὲν στοὰν ἐστεγασμένην κτισθεῖσαν τῷ 1621, συγκοινωνοῦσαν μετὰ τοῦ καθολικοῦ διὰ θύρας, περὶ ἧς μικρὸν κατωτέρω, ἐξ εὐωνύμων δὲ παρεκκλήσιον εἰς τιμὴν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ Ἰωάννου τοῦ κτίτορος τῆς μονῆς, οὗτινος ἄνωθεν ἄλλο παρεκκλήσιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου. (Ὅρα πίνακα Β').

Τὸ καθολικὸν τοῦ ὅλου ναοῦ μετὰ τὸ προστῷον εἶναι διῃρη-

διδασκάλου καὶ ἡγουμένου. 1904. — Ὅρα καὶ *Παπαγεωργίου* αἱ Σέρραι κτλ. ἐν **Byz. Zeit. III**, σελ. 308 κἑξ.

(1) Σελ. 17 κἑξ.

(2) Αὐτόθι σελ. 21 κἑξ.

(3) Σήμερον ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Δράμας χωρίδιον *Ἔζεβα*. Ὅρα καὶ *Παπαγεωργίου*· αἱ Σέρραι κτλ. αὐτ. σελ 299-300.

(4) Κατὰ τὴν πιθανὴν γνώμην τοῦ γράψαντος τὸ Προσκυνητάριον σελ. 21 σημείωσις.

μένον εἰς πρόναον ἢ ἐξωνάρθηκα, εἰς νάρθηκα, εἰς τὸν σηκὸν ἢ ναὸν καὶ εἰς τὸ ἱερὸν ἄδυτον μετὰ τῆς ἀψῖδος. Οἱ τοῖχοι τοῦ

Πίν. Β'. Ναὸς μονῆς Προδρόμου. Τομὴ ὁριζοντία.

ναοῦ ἔχουσι καλυφθῆ ὑπὸ εἰκόνων ἁγίων καὶ ἐν τῷ νάρθηκι ὑπὸ τῶν εἰκόνων τῶν καθιδρυτῶν ἀμαυρῶν ἐκ τοῦ χρόνου καὶ

συνήθους μετρίας τέχνης, ὑπερέχει δ᾽ αὐτῶν ἐπὶ σανίδος ἐζωγραφημένη ἐν τῷ ἐξωνάρθηκι εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐχούσης ἐν τῇ ἀγκάλῃ τὸν Χριστὸν σεμνὴ καὶ καλή. Ὡσαύτως δὲ ἀνερχόμενοι εἰς τὸ ἄνω ἐξ ἀριστερῶν παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Νικολάου θεώμεθα ἐπὶ τοῦ τοίχου μεγέθει μεγάλην εἰκόνα ἐν προτομῇ ἁγίου *Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*. Τὸ στέρνον τοῦ ἁγίου εἶναι εὐρύ, ὁ δὲ τράχηλος δυσαναλόγως πρὸς τὸν κορμὸν ἰσχνὸς καὶ ξηρός, ἀλλ᾽ ὅμως ὑπέροχος εἶναι εἰς ἀκρίβειαν γραμμῶν καὶ εἰς δύναμιν ἐκφράσεως ἡ κεφαλὴ τοῦ ἁγίου. Πολυτιμότατον δὲ τῆς μονῆς κειμήλιον εἶναι ἡ ἐπὶ σανίδος (1) εἰκονιζομένη *Ἀποκαθήλωσις*. Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ (ὕψους 0,91, πλάτους 0,65) καὶ ἡ ὅλη σύνθεσις φυσικὴ εἶναι καὶ σοφή, εὐγενεστάτης ἀναδρομῆς τὰ σώματα τῶν εἰκονιζομένων, τοῦ Ἰωσὴφ (ὕψους 0,46), Μαρίας τοῦ Κλωπᾶ (ὕψ. 0,47) καὶ τῆς Θεοτόκου (ὕψ. 0,44) καὶ τὰ μέλη τῶν σωμάτων ἡρμοσμένα, τοῦ γυμνοῦ Χριστοῦ μάλιστα, οὗτινος κάλλιστα ἁρμόττονται ἡ κεφαλὴ πρὸς τὸν τράχηλον, οὗτος πρὸς τὸν κορμὸν καὶ ἑξῆς. Ἡ ἔκφρασις ἐν τῇ ὄψει πάντων, πλὴν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τοῦ ὑπηρέτου τοῦ λύοντος καὶ ἀφαιροῦντος τὰ σχοινία ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ὧν αἱ ὄψεις οὐδὲν δηλοῦσιν, εἶναι θαυμασία. Ὁ Χριστὸς καὶ πελιδνὸς καὶ ὡς νεκρὸς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καταβιβαζόμενος ἐνέχει ζωήν, εἶναι ὁ ἀθάνατος, ἡ θλῖψις δεινὴ εἶναι Μαρίας τοῦ Κλωπᾶ, μονονουχὶ δάκρυα βρέχουσι τὸ ἐρυθρὸν πρόσωπον τοῦ Ἰωσήφ, μεγίστη δὲ εἶναι ἡ ὀδύνη ἐν τῇ λευκῇ παγκάλῳ ὄψει τῆς Θεοτόκου. Τὸ ἔργον καθορῶμεν ὅτι ψυχή τις νεωτερικὴ περιπνέει καὶ ἤθελε πιστεύσῃ ὁ θεώμενος ὅτι εἰργάσθη αὐτὸ Ἕλλην τις φοιτήσας εἰς σχολὴν γραφικῆς ἐν τῇ Δύσει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν τεχνῶν, ὅστις ἔμεινε μὲν βυζαντιακὸς τὸν τύπον καὶ τὸν χαρακτῆρα, ἐνέδυσε δὲ τὴν τέχνην αὐτοῦ τὴν περιβολὴν τῆς ἐν τῇ Δύσει τέχνης, ὅπως ἐποίησεν ὁ Κρὴς Στέφ. Ζαγκαρόλας διὰ τὴν Παναγίαν τῶν Σισίων ἐν Κεφαλληνίᾳ (2). Ἀλλ᾽ αὕτη ἡ γνώμη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι δικαία· διότι ὑπὸ τὴν Παναγίαν τοῦ Ζαγκα-

(1) Ὅρα καὶ *Παπαγεωργίου*· αἱ Σέρραι κτλ. Byz. Zeit. III σελ. 313-314.
(2) *Ζησίου*· Κεφαλληνίας χριστιανικαὶ ἀρχαιότητες σελ. 11-12 καὶ 27.

ρόλα (ἐξαιρουμένων τῶν περιβαλλόντων αὐτὴν 24 εἰκονιδίων) βλέπομεν τὴν Madona della sedia τοῦ Ῥαφαήλου, ἐν τῇ Ἀποκαθηλώσει δὲ τοῦ ἀγνώστου τούτου Ἕλληνος ζωγράφου — τοῦ ΙΔ' ἴσως αἰῶνος — ἡ ἐργασία κατὰ πάντα μένει ἁγνὴ βυζαντιακή (1).

Φέρονται δὲ καὶ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος, ὅπου μὲν συνήθως ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ σταυροῦ τὸ ΙΝΒΙ, τάδε

52) Ο ΒΑϹΙΛΕΥϹ Τ ΔΟΞ(ΗϹ)

ἀριστερὰ (τῷ θεωμένῳ) ὑπὸ τὸν βραχίονα τοῦ σταυροῦ

ΙϹ ΧΡ ΜΗΡ ΘΥ

καὶ κάτωθεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ σταυροῦ

Ἡ ἈΠΟΚΑ ΘΗΛΩϹΙϹ

ΟΑ ΙΩ Ο ΘΟΛΟΓ

Πλὴν δὲ τῶν εἰκόνων τούτων καὶ ἄλλα πολλὰ ἔργα τέχνης ἀνάκεινται καὶ ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μονῆς, ὧν ἐλάχιστά τινα, ἕνεκα τῆς βραχυτάτης αὐτόθι διατριβῆς ἡμῶν, ἠδυνήθημεν νὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς. Τούτων σημειούμεθά τινα.

Οὕτως ἐν τῷ προνάῳ (ἐξωνάρθηκι) ὑπὲρ τὸν τάφον Ἰωάννου τοῦ κτίτορος εἶναι εἰκὼν τῆς Θεοτόκου τῆς Ἐλεούσης ἀργυρᾶ ἔχουσα τορευτικὴν ἁμιλλωμένην εἰς μετριότητα πρὸς τοὺς στίχους τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀργύρου τῆς εἰκόνος κεχαραγμένου ἐπιγράμματος τοῦδε·

53) Ἠργυρώθη ἡ παροῦσα Παναγία Ἐλεοῦσα
Ἀπὸ πλείστων βοηθείας Οἰκετῶν τῆς Παναγίας
Τῆς τὸν Κύριον τεξάσης Καὶ τῶν Σεραφεὶμ ἀνάσσης
Τοὺς ὁποίους λυτρωσάτω Ἅπαντας ἀπηλλαξάτω
Ἐκ τοῦ τόπου τῆς αἰσχύνης Τῆς κολάσεως ἐκείνης
Παρὰ χρυσοχοῦ τεχνήτου
Χρίστου τοῦ Ἰωαννίτου

(1) Σύγχρονοι εἶναι αἱ ἔξοχοι εἰς τέχνην τοιχογραφίαι τοῦ Μυστρᾶ, αἱ τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας μάλιστα τοῦ Βροντοχίου.

Τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ἀλλ' ὑπερτέρας τέχνης εἶναι ἡ τορευτικὴ τῆς ἐν τῷ δρυφάκτῳ (τεμπλέῳ) ἀργυρᾶς εἰκόνος Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου μετὰ τῆς — ἄνευ στίχων εὐτυχῶς — ἐπιγραφῆς·

54) + Αὕτη ἡ σεβάσμιος εἰκὼν γέγονε διὰ δαπάνης τῶν εὐσεβῶν τῶν ἐν τῇ κώμῃ Βροντοῦ⟨.⟩ Ταῖς τοῦ Προδρό|μου σου πρεσβείαις π(ερίσωζε διὰ παντὸς τούτων τὴν κώμην. Τέχνη) Χρίστου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων 1779
ιανουαρίου 24

Καλῆς ἐργασίας εἶναι ἡ κοσμητικὴ τοῦ ἀργυροῦ εὐαγγελίου, ὅπερ κρατεῖ ἐν τῇ χειρὶ ὁ παντοκράτωρ τοῦ δρυφάκτου ἐν τῷ καθολικῷ ὡσαύτως, κατὰ τὰ περιθέοντα τὸ εὐαγγέλιον ἀνθέμια καὶ τὸν ῥόδακα τὸν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ. Ἀγνοοῦμεν τὸν τεχνίτην, ἀλλ' ὅμως γιγνώσκομεν τὸν δαπανήσαντα διὰ τὴν ἐπαργύρωσιν τοῦ εὐαγγελίου ἐξ ἐπιγραφῆς κεχαραγμένης ἄνω ὑπὲρ τὸν ῥόδακα (βλ. εἰκόνα ἐν σελ. 166)

55) + Μητα (1) προσδεξαι προσκυν
ητοῦ δεης⟨ιν⟩ τα$^{φ}_{φ}$τυ⟨ν⟩ μου ὅπως σ
ον ελεος ευρο⟨ι⟩τ⟨ο⟩με εν ωρα
της τελευτης μου⟨.⟩ 1762

Καλλίστης δ' ἐξεργασίας τορευμάτων μετὰ ἐγκαυστικῆς εἶναι τὰ δύο ἑξαπτέρυγα, ἅτινα ἐδημοσίευσε μὲν καὶ ὁ Κονδακὼφ (2), ἀναδημοσιεύομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα (σελ. 167 καὶ 168), καταχωρίζοντες καὶ τὰ ἐπιγεγραμμένα μετὰ τοῦ χρόνου τῆς κατασκευῆς αὐτῶν καὶ τῶν τεχνησαμένων αὐτὰ Θεοδώρου καὶ Γεωργίου (3).

(1) Κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Δημήτριος·

(2) Αὐτόθι σελ. 165 καὶ 166. Ὅμοια ἦσαν τῶν αὐτῶν βεβαίως τεχνιτῶν τὰ ἑξαπτέρυγα τοῦ ἐν Σέρραις Μητροπολιτικοῦ ναοῦ· ὅρα Κονδακὼφ αὐτ. σ. 155-156.

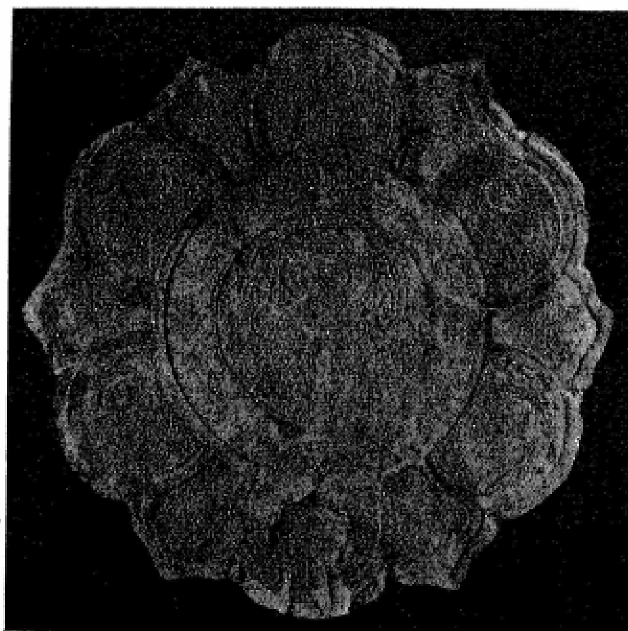
(3) Παρὰ Κονδακὼφ αἱ εἰκόνες εἶναι ἄξιαι θέας. Ἡμεῖς ἐξ ἀποτυπώματος διὰ χάρτου τῶν ἐπιγραφῶν ἔχοντες αὐτὰς δημοσιεύομεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ἐκθέσεως ταύτης. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὑπὸ τοῦ Κονδακὼφ οὐδεμία κατεχωρίσθη ἀνάγνωσις τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν καὶ σημείωσις περὶ τῶν τεχνιτῶν.

Εἰκ. 3. Ἀργυροῦν Εὐαγγέλιον Μονῆς Προδρόμου.

Ἐν τῷ κέντρῳ ἑκατέρωθεν τοῦ Χριστοῦ

56) ΙC ΧC
Ο Μέγας ἀρχιἔε
ρ ε υ c

Εἰκ. 4. Ἑξαπτέρυγα Μονῆς Προδρόμου (Πρώτη ὄψις).

κατὰ τὸν κύκλον δὲ μεταξὺ τῶν ἀγγέλων

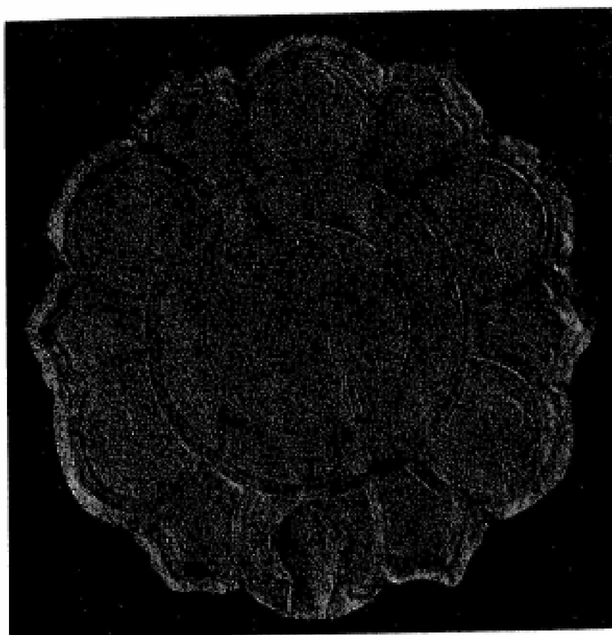
+Ἅγιος Ἅγιος Ἅγιος Κ(ύριος Σαβαὼθ) πληρης ο ουρανος και η γη της Δωξις σου ωσανα ο ε ντης υ ψυστης ευλο γημε νος

κάτωθεν ἐν συμπιλήματι

Προδρομου

Ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὄψεως ἐν τῷ κέντρῳ ἑκατέρωθεν τοῦ Χριστοῦ

57) IC XC
ὁ Εμμ ανουὴλ

Εἰκ. 5. Ἐξαπτέρυγα Μονῆς Προδρόμου
(Ἡ ἑτέρα ὄψις).

κατὰ τὸν κύκλον δὲ μεταξὺ τῶν ἀγγέλων

+ Ἅγιος Ἅγιος Ἅγιος Κ(υρι)ος Σαβαωθ πλήρης ο ουρανος και η γη της δοξης σου οσανα ο εν της υψυστης ευλογημενος ο ερχω(μενος)

κάτωθεν

Θεοδ|ωρος καὶ | Γεωργι|ος |
,ΖΡΒ (=μ. Χ. 1594)

Καλὸν εἰς λεπτὰ τορεύματα καὶ δι' ὀστρέων κόσμου εἶναι τὸ δισκελές, ἐφ' οὗ τίθεται κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον

Εἰκ. 6. Δισκελὲς ὀστρεοκόσμητον.

καὶ ἡ δι' ὀστρέων κατάκοσμος — ἡ ἔχουσα ὑπὲρ αὐτὴν τῆς Ἀποκαθηλώσεως τὴν εἰκόνα — ξυλίνη θύρα, δι' ἧς συγκοινωνεῖ τὸ καθολικὸν πρὸς τὴν δεξιὰ στοάν, ἔχουσα δι' ὀστρέων ὡσαύτως ἐπιγραφὴν δηλοῦσαν τὸν χρόνον τῆς ἐξεργασίας τήνδε·

(ἐπὶ τοῦ ἀριστερὰ τῷ θεωμένῳ θυροφύλλου)

58) + Ἔγινεν ἡ παροῦσα πηλι διε
ξὸδου τοὺ τιμιωτατου ἀρχωντος Κ(υροὺ)
Αγγελοὺδι και πρωτεκδὶκου Αρχιερατευον
τος κυρου Τιμοθεου ⁝ ἡγουμενευον

(ἐπὶ τοῦ δεξιὰ θυροφύλλου)

τος Γαλακτὶου ι'ερο

μοναχου. Χὴρ Κωνσταντινου του Τραπεζουνταιου
ἐπὶ ἐτους ,ϛΡΚΘ (μ. Χ. 1621) Αγουστω ΚΗ

Ζωγράφος τις τὴν τέχνην ἐν τῇ Δύσει που παιδευθείς, οὐχὶ πολὺ ἀδέξιος, ἔχει κοσμήσῃ, λήγοντος τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος (τῷ 1795), τὸ ἑστιατόριον δι᾽ ἐντοιχίων εἰκόνων πόλεων, λιμένων καὶ τοπίων ἄλλων παντοίων μετὰ κοσμημάτων τρόπου *rococo*, ἔχει δὲ καὶ ὑπὲρ τὴν θύραν εἰς στροφὰς τάδε ἀναγεγραμμένα·

59) Τοὺς οἴακας ἰθύνοντος τῆς πανιέρου ταύτης
Σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς σεβασμιοτάτης,
Τοῦ τρισολβίου Γέροντος, ὄντι Χριστομνημήτου
Μεγάλου Σκευοφύλακος κυρίου Θεοκλήτου,

Ἀνεκαινίσθη ὁ παρὼν λίαν πεποικιλμένος
Οἰκίσκος ὁ περικαλλὴς καὶ καθωραϊσμένος.
Δαπάνῃ τε καὶ συνδρομῇ τῶν Πανεντιμοτάτων
Τζερτζίδων (1) τῶν θεοφιλῶν καὶ πανευλαβεστάτων

Ἀνάστου : Σίμου : καὶ Ναούμ : Πέτρου : Ἀθανασίου :
Παναγιώτου : Θωδωρῆ : Πέτκου : Ἀναστασίου :
Μανώλη : Δούκα : Κωνσταντῆ : Μιχάλη : Γεωργίου :
Παναγιώτου : Θω⟨δωρῆ⟩ : Γεώργη : Δημητρίου :

Καὶ Πολυμέρους : τῶν πιστῶν τοῦ βαπτιστοῦ παιδίων,
ὧν τὰς ψυχὰς τάξον Χριστέ, ἐν σκηναῖς τῶν Ἁγίων
Ἐζωγραφήθη δὲ παρὰ τοῦ θαυμαστοῦ Ζωγράφου
Νεδέλκου τοῦ ἀγχίνοος καὶ ἱστοριογράφου.

Καὶ πέρας ἤδη εἴληφεν μὴν ἰανουαρίω,
Εν ἔτοι δὲ ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ Κοσμοσωτηρίου
Πέμπτῳ καὶ ἐννενηκοστῷ πρὸς τοὺς Ε᾽πτακοσίους
Προσθέτοντές τα ἐΠαυτοῖς Χρόνους ἔτι Χιλίους

(1) Τερτζίδες τουρκ. οἱ ῥάπται.

Πολυτιμότατον δὲ κειμήλιον τῆς μονῆς εἶναι ἡ ἐν τῷ αὐτῷ ἑστιατορίῳ ἀνακειμένη εἰκὼν τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', μόνη, ὡς νομίζομεν, δίδουσα πιστὴν τὴν μορφὴν τοῦ μάρτυρος τοῦ γένους.

Εἰκ. 7. Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε'.

Ἀπόκεινται δ' ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μονῆς ἔργα τορευτικῆς καὶ ἄλλα σκεύη πολύτιμα διὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν ἀρχαιότητα καὶ εὐαγγέλια μετὰ περιβλημάτων ἐκ τιμίου μετάλλου, τινὰ δὲ κεκοσμημένα δι' εἰκόνων μετ' ἐγκαυστικῆς καὶ ἱερατικὰ ἄμφια πολυτελῆ καὶ περικαλλῆ. Ἀλλὰ ταῦτα ἕνεκα τοῦ βραχυτάτου χρόνου τῆς ἐν τῇ μονῇ διατριβῆς ἡμῶν δὲν ἐτύχομεν εὐκαιρίας νὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς. Σημειούμεθα δὲ μόνον ἐπιγραφὰς ἀνακειμένας κατὰ τὴν μονήν.

Καὶ παλαιοτάτη μὲν εἶναι ἡ ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι εἰς τὴν δεξιὰ τοῦ καθολικοῦ στοὰν ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἀνακειμένης ἐπὶ τοιχαρίου, ἥτις, ἐπειδὴ τὸ τοιχάριον χρήσιμον εἶναι καὶ ὡς ἕδρανον τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς μονῆς, ἔχει φθαρῆ ἱκανῶς κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ. Εἶναι δὲ γεγραμμένη, ὡς σύνηθες κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, εἰς τριμέτρους ἰαμβικοὺς στίχους.

60) + ο τυμδορυκτης ὁ σπαράκτης τῶν ταφων

ὠ 'λιγρε μι ψαύε μου της μϊκρὰς λίθου
ο νὲκυς εστιν ἐνδον Αθανασιου.
Μασγιδας γᾶρ τούνομα κὰι ρακενδυτης
ὃς κὰι βιον ὤκισε μεμψεως δίχα.
ανὴρ ατρεκὴς κὰι ταπεινὸς τᾶς φρένας.
ἄνδρῶν αλλιτρων εκφυγὼν συνεδριας.
ος ου δολιωτητα ενιδὼς εμπας [ας
ευκατανυκτος και μακραν οργὴς πασης
της δυσεδους . . . .
μη συντριδῃς κεραμε . . . .

+ Τον. . . . . . .
οικον αρετων μεγαν
οικος βραχυς εκρυ
ψε τυμδος ενθαδε
'πληγν δικαν' εντὸς
ὁ ανω πα C οκ. . . πὲ
τρας ταις α(υ)ταις . . . .
κλιτα. . . . . .

ινδ Δ ετους
ϛω(ιΔ;) (=μ.Χ. 1306;)

Ἱκανῶς δὲ ὑστέρων χρόνων εἶναι ἡ ἐπὶ πλακὸς κατακειμένης ἐν τῷ κάτω ὀρόφῳ τῆς βιβλιοθήκης (βλέπε πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι).

61) + συνδρομὴ
καὶ εργον
Θεοδωρου
τοῦ Τζεκύρη
,ϛϡμζ (= μ. Χ. 1439)

καὶ δεξιὰ ἐν συνήθει συμπιλήματι γραμμάτων

Προδρομου

Ἐν τῷ ναῷ δὲ ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ νάρθηκος, ὅπου οἱ τάφοι Γενναδίου καὶ Ἰωαννικίου (1), ἔχομεν ἀναγεγραμμένα ταῦτα διὰ χρώματος)·

(1) Τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μεσοῦντος εἰσὶ ταῦτα· Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἰωαννικίου· «Τάφος τοῦ ὁσίου πατρός ἡμῶν Ἰωαννικίου ἐπισκόπου Ἐζεβῶν καὶ πρώτου καθιδρυτοῦ τῆς Ἱ(ερᾶς) ταύτης μονῆς θείου δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα κτήτορος αὐτῆς καὶ μητροπολίτου Ζηχνῶν ἁγίου Ἰωάννου. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων αὐτοῦ κατὰ τὸ 1854 ὅτε καὶ ἡ τοῦ Γεναδίου πατριάρχου καὶ ἡ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ κτήτορος». Ἐπὶ τῆς πλακὸς δὲ τῆς αὐτόθι ἐντετειχισμένης ὑπὲρ τὸν τάφον Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου — γραφέν, ὡς λέγεται, ὑπὸ Ἠλία τοῦ Τανταλίδου, πεμφθὲν δὲ ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας — τὸ ἐπίγραμμα·

«Εἰς τὸν ἐν μακαρίοις Γεννάδιον τὸν Σχολάριον πατριάρχην Κωνσταντινουπό-

λεως κείμενον ἐν τῇ παρὰ τὰς Σέρρας ἱερᾷ μονῇ τοῦ τιμίου Προδρόμου. ,ΑΩΝΔ.

"Ηδε μὲν ἡ Προδρομοιο μονὴ τὴν κόσμος ἀείδει:
ἡ πολιὴ μήτηρ Μακεδόνων ζαθέων:
"Ηδε δὲ Γενναδίου πατριάρχεω τοῦ κλεος εὐρύ:
νεκροδόχος λάρναξ ἀθανάτου φθιμένου:

62) + Ἀνεκενίσθη καὶ ἀνιστωρίθη οὗτος ὁ θεῖος καὶ περικλε῀ι῀ς ἄρτηξ τῆς σεβασμίας καὶ | βασιλεικῆς καὶ πατριαρχικῆς μονῆς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου | προδρόμου καὶ βαπτηστοῦ Ἰωάννου διὰ ἐξόδον τῶν τιμίων αὐταδέλφων | Χατζῆ Κωνσταντίνου καὶ Χατζῆ Σιλβέστρου μοναχοῦ τοῦ ποτὲ | Νικολάου Κοβατζόγλου (2) ἐκ πόλεως Σερρῶν ἡγουμενεύοντος | τοῦ πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυροῦ Χριστοφορου. Ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7313 | ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1805 ἐν μηνὶ Ἰανουαρίου

Ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου εἰς τὴν ναῦν (κεφαλαίοις χρώμασιν) ἔσωθεν·

63) Εἰς δόξαν τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος | τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀμήν. | Διὰ τῆς θερμῆς προστασίας καὶ ἀόκνου ἐπιμελείας τῶν τριῶν ἐπιτροπευόντων | σεβασμιωτάτων γερόντων κυροῦ Ματθαίου, Παρθενίου καὶ Δαμασκηνοῦ τοῦ τιμίου, | αὕτη ἡ πάγκαλος καὶ θεία ἀνεκαινίσθη ἱστορία εἰς αἰώνιον λαμπρὰν φήμην καὶ ἀΐδιον αὐτῶν | μνήμην ἐν ἔτει χιλιοστῷ τε ἅμα ὀκτακοσιοστῷ τε καὶ τρίτῳ τῆς οἰκονομίας τῆς ἡμετέρας σωτηρίας.

Ὦ δειλαὶ γενεαὶ βροτῶν, χρονίη τε κάκωσις:
καὶ μοίρη στυγερὴ χριστιανῶν προτέρων:
βαιὸν καὶ μόγις εὕρατο χοῦν, ὅς πᾶσαν ἐπῆλθε
γῆν ἀρετῇ, σοφίῃ, εὐσεβίῃ, καμάτοις:
ἀλλὰ καὶ ὧς ἐνθένδε μάκαρ νεκρὸς τετρααίων
ἀντιβίους ἄγχει, ῥώννυσι δ' ἐμφυλίους».

Ἐπὶ τῆς ἑτέρας δὲ πλακὸς τῆς ἐπὶ τοῦ τάφου· «Τάφος Γενναδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σχολαρίου τοῦ Α' μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων αὐτοῦ ἐπὶ ἔτους **1854** Μαΐου **7** ἐπὶ πατριαρχίας τοῦ κλεινοῦ Ἀνθίμου Κουταλινοῦ ἐπὶ μητροπολίτου Σερρῶν κυρίου Ἰακώβου Πατμίου καὶ ἐπὶ ἡγουμενείας Ἀνθίμου ἱερομονάχου Σερραίου καὶ Θεοδοσίου δικαίου. (Δικαῖος τίτλος μοναχικὸς τοῦ μετὰ τὸν ἡγούμενον).

(2) Περὶ τῶν αὐταδέλφων Κοβατζόγλου ἱδρυτῶν μετοχίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἐν Σέρραις ὅρα Παπαγεωργίου αἱ Σέρραι κτλ. ἐν **Byz. Zeit. III** σελ. **254**. Ἐκ τῆς ὑφ' ἡμῶν δὲ δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς ταύτης (ἀρ. 62) δῆλον γίγνεται ὅτι ὁ συγγενὴς τῶν Κοβατζόγλου μητροπολίτης Σερρῶν Στέφανος εἶναι ἕτερος τοῦ κατὰ τὸ **1725** κατέχοντος τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Στεφάνου (ἀνωτέρω ἐπιγραφὴ **48** ἐν σελ. **157**).

Ὑπὲρ τὴν θύραν τὴν μεταξὺ τοῦ καθολικοῦ καὶ τῆς δεξιᾶ στοᾶς· εσωθεν χρώματι μελανῷ κεφαλαίοις·

64) + Ἀνιστορηθει ο θειος καὶ ἱερός ἄρτηξ της σεβασμιας καὶ βασιλικῆς μο|νῆς του τιμιου ενδοξου προφητου προδρομου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου δι' ἐ|ξόδου παντὸς τῶν τιμιοτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἀμπατζήδων· κυρ | Γεωργιου Μαυρουδι ζαγορη Σαρικυνοῦ· Πασχάλη Βούλτζηου. | Δημητρίου Μαυρούδι. Κύρκου· Θεοδῶρου· Δημητριου· καὶ Χριστου | Ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Σερρῶν Κυροῦ Δανιήλ· ἡγουμενεύοντος δὲ τοῦ | πανοσιωτάτου καθηγουμένου κύρου Γαλακτίου. ἔτους ,ΖΡΛΗ (=μ. Χ. 1630).

Ἐπὶ τοῦ τοίχου αὐτόθι ἑκατέρωθεν σταυροῦ

65)

Φ Χ	Φ Π
Χ Χ	Χ Χ
Τ Ξ	Δ Φ

σημαίνοντα «***Φ***ῶς ***Χ***ριστοῦ ***Φ***αίνει ***Π***ᾶσι | ***Χ***ριστὸς ***Χ***ριστιανοῖς ***Χ***άριν ***Χ***αρίζεται | ***Τ***οῦτο ***Ξ***ύλον ***Δ***αίμονες ***Φ***ρίττουσι»(1).

Ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου στυλοβάτου τοῦ δρυφάκτου

66) ΜΝΗϹΘΗΤΙ ΚΥΡΙЄ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ϹΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης φλιᾶς τῆς Ὡραίας Πύλης

67) Α'Δ Ρ'Α

Ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Παντοκράτορος τοῦ δρυφάκτου

68) Δεησις τῆς δούλης | τοῦ Θεοῦ Λαυρεντίας | ἔτους ⟨,ΖΡΚ'⟩ (2)

Ἐπὶ τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου τοῦ δρυφάκτου

69) Δεησις του δούλου ⟨τοῦ Θεοῦ⟩ | Παχωμιου | ετους ,ΖΡΚ (=μ. Χ. 1612).

(1) Περὶ τῶν τοιούτων ὅρα **Ζησίου** Ἐπιγραφὰς χριστιανικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος ἐν *Βυζαντίδος* τόμου Α' σελ. 132.

(2) Συνεπληρώσαμεν οὕτω τὸν χρόνον ἐπειδὴ ἡ ζωγραφικὴ τῆς εἰκόνος εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς Θεοτόκου (ἐπιγραφὴ 69).

Ἐπὶ τῆς ἐξ ἀργύρου χειρὸς τῆς εἰκόνος ταύτης τῆς Θεοτόκου

70) Δημος του Νικόλα ἀπο χο|ριον Θολον 1752

Ἐν τῇ στοᾷ (νοτίᾳ) ἐπὶ τῆς ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου εἰκόνος τοῦ ἐνθρονισμένου Χριστοῦ ἔχοντος δεξιὰ τὴν Θεοτόκον καὶ ἀριστερὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην ὀρθίους πρὸ αὐτοῦ ἐν δεομένων σχήματι·

71) Δεησεις του δουλου
του Θεου Αλεξι

Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ «Τὸ Γενέθλιον τοῦ Προδρόμου» ἐπὶ τῶν ἐν τῷ δρυφάκτῳ εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, τοῦ Παντοκράτορος καὶ τῆς Γενέσεως τοῦ Ἰωάννου ἡ αὐτὴ καὶ ἐν ταῖς τρισὶν ἐπιγραφή·

72) +Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ ζάνδριου, Μίτα, Βάσιου,
ετος 1776. Ἰωάνου.

Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου (ἔσωθεν· χρώματι)

73) +Ἐστοριθη ὁ θειός καὶ πανσεπτος ναὸς του ἅγιόυ καὶ θαυματουργοῦ Σπυριδω|νος καὶ Ἰωαννου τοῦ κτήτορος δι' ἐξόδου παντὸς των τιμιωτατων κυρ Χατζῖ Δημητριου. | Νικολάου. Δημητριου. Μανθῆλ. Νικολαου Ρατου. Ἀλεξιου καὶ Μαδροδί. ἡγουμενεύοντος Κυ | Ἰωάσαφ ἱερομοναχου. καὶ σκευοφύλακος. ἐπὴ ἔτους 1761 ὀκτομβριου 20.

Αὐτόθι ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Παντοκράτορος

74) +Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χριστοφόρου ἱερομονάχου Σερριαίου καὶ πρωτοσυγγέλου τοῦ πανιερωτάτου | ἁγίου Σερρῶν κὺρ Ἰωανικιου | 1761.

Αὐτόθι ἐπὶ εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος

75) Δεησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Γιανο 1768

Αὐτόθι ἐπὶ τοῦ τοίχου (χρώματι)

76) IC | XC

NI | KA
T | K
Π | Γ

ὧν τὰ κατωτέρω δηλοῦσι **Τόπος Κρανίου Παράδεισος Γέγονεν.**

Ἐπὶ ποιμαντορικῆς ῥάβδου ἐν τῷ θησαυροφυλακείῳ

77) Ἡ παροῦσα βακτηρία ἐγένετο παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κιρ Ασαν καὶ ἐπροσηλωθη εἰς τὸν τήμιον ΓΡ (=Πρόδρομον) ἔτους ,ΖΡΚΔ (= μ. Χ. 1616).

Ἐν τῇ αὐλῇ τῆς μονῆς ἐπὶ πλακὸς ἐντετειχισμένης ἐπὶ τῶν πρὸς βορρᾶν οἰκημάτων

78) + Εργον συνδρομῆ και παντος εξοδου Σερρῶν Αρσενίου
του πανιερωτάτου ἐν ἔτει δε ,Ζ
ἑξηκοστοῦ τε τριτου (= μ. Χ. 1555).

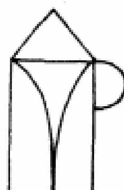
Ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης κρήνης ἐν τῇ αὐλῇ (πρὸς Β ἔκτυπα)

79) (+) Αυτη η πηγγη | ανακαινισθη | δι᾽ ἐξόδου Ιωαννίου
Αλεξάνδρου ἐκ Cερ|ρων ἔτει ΑΨ[Ζ]ΞΗ
(βλ. πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς ἐν σελίδι 179)

Ἐπὶ μαρμαρίνης κρήνης πρὸ τῆς πρὸς Β στοᾶς (ἔκτυπα)

80) ⁝ + Εστοντας σκευοφύλαξ Μακάριος ἱερομόναχος

+ ῾ παροῦσα σκαφ ⁝
συνδρομὴ καὶ παντὸς
εξόδου τοῦ δσιωτάτου
ἐν μοναχοῖς χα
τζῆ Κυρίλλου ⁝ ,ΖCΞΒ

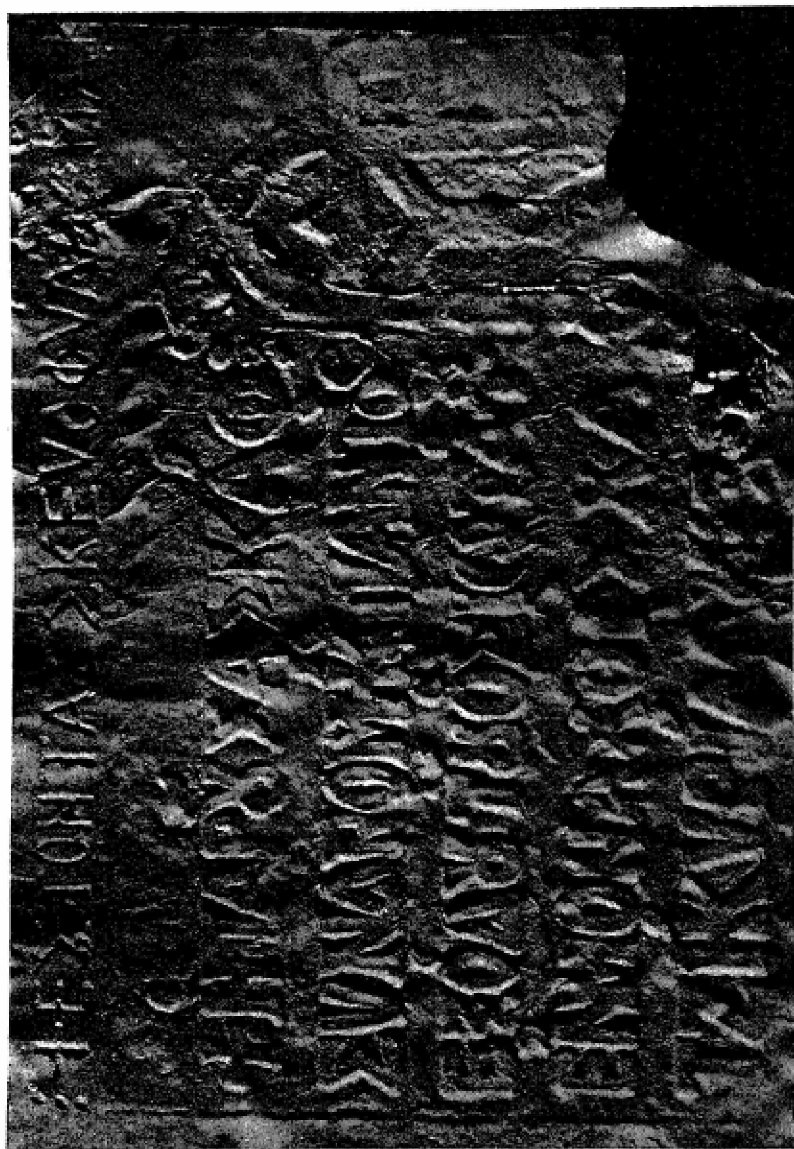
+ ἡγουμενεύον
τος κυροῦ : Ἰωα-
σαφ ἱερομονά
χου ⁝ 1754 ⁝

(βλ. πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς ἐν σελ. 180)

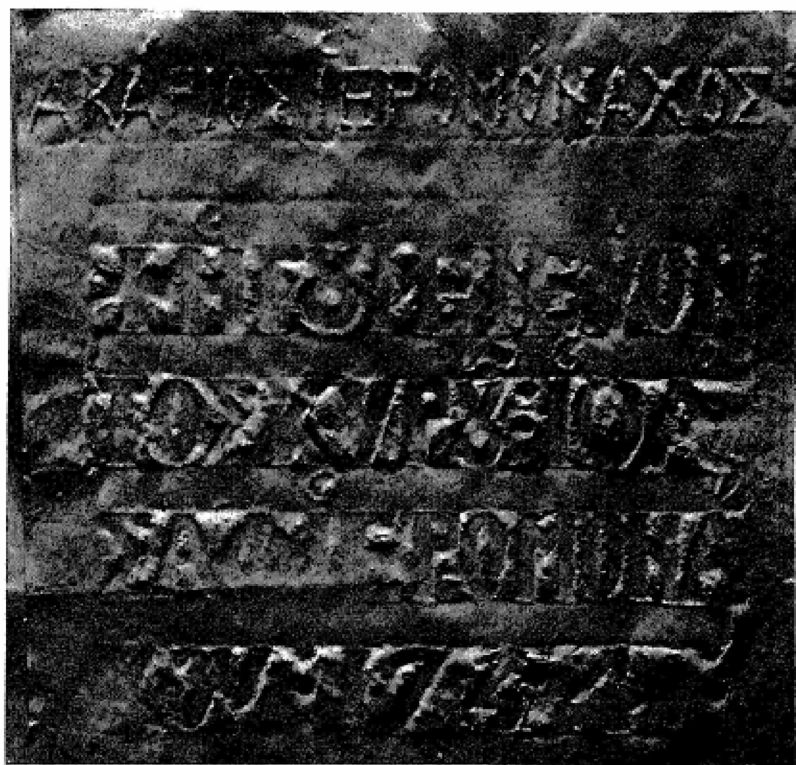

Ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐν τῇ αὐλῇ (γράμματα ἔκτυπα)

81) ,ΖΡΝ + εξοδου παντὸς κυροῦ
Γρηγοριοῦ ιερομοναχου . κὲ
ηγουμενευωντος (μ. Χ. 1642)

Ἐπιγραφῆς 80 τμῆμα Α΄

Ἐπιγραφῆς 80 τμῆμα Β΄

Ἐπιγραφὴ 81

Ἐπὶ μαρμαρίνης κρήνης κατὰ τὴν ἀριστερὰ γωνίαν τοῦ προστῴου· (ἔκτυπα· βλ. πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς ἐν σελ. 183)

82) 1763 : Μαιου

Ου'κ Ἰακὼβ ἐγὼ πηγὴ τοῦ θειοῦ δὲ Προδρομου ⁝ καλλίονά [πη ἀληθῶς τό...... τοῦτου κόσμου

Τίς δε ο καλλωπίσας με καὶ καλῶς ωραΐσας: Μαρκος υπηρχε [τονυμα ὁ μοι κα(ὶ) δαπανησας.

κάτωθεν δὲ ἑκατέρωθεν τοῦ σταυροῦ

IC XC

NI KA

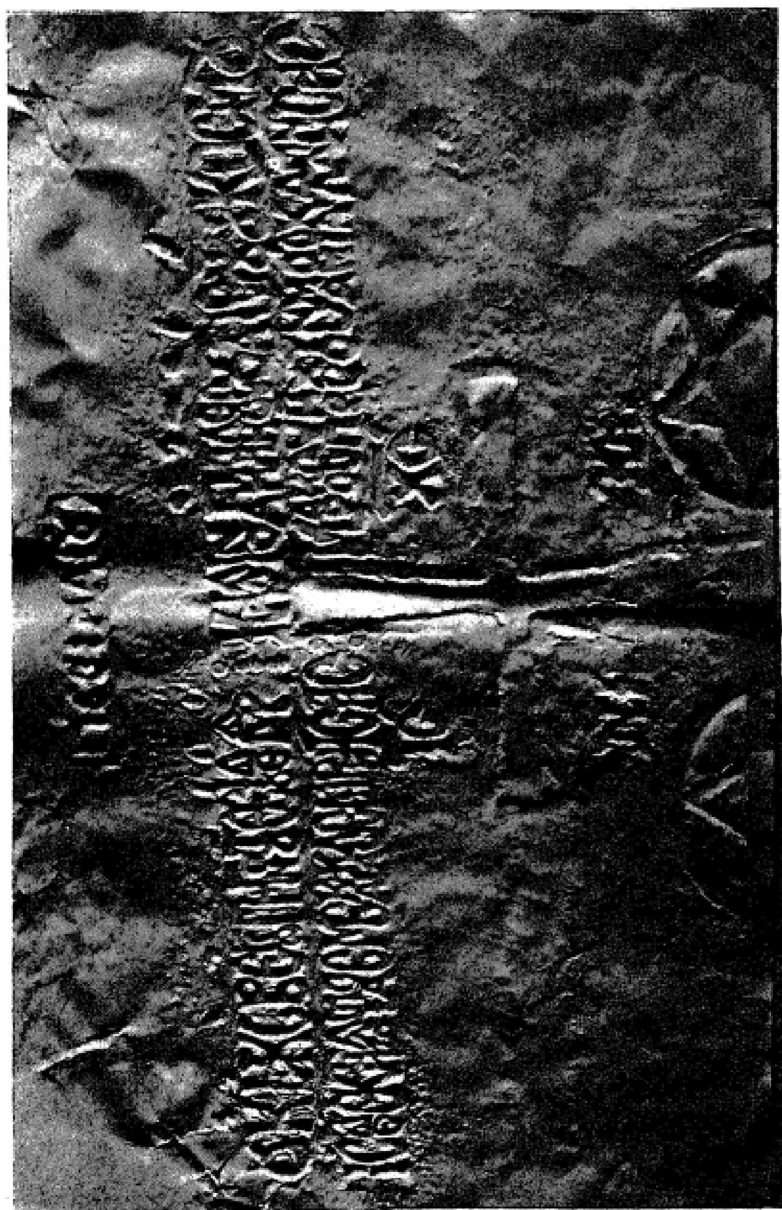
Ἔξω τῆς μονῆς ἐπὶ τοῦ ὑδραγωγοῦ τοῦ μύλωνος

83) Οὗτος ὁ ὑδραγωγὸς | ἐκ τῆς πηγῆς αὐτοῦ | μέχρις ἐντὸς τοῦ μο|ναστηρίου ἐγένετο πάσῃ | δαπανῃ τοῦ εὐγενεστά|του καὶ ἐπιτρόπου περι|κλεοῦς τοῦ ἱεροῦ μοναστηριου κυροῦ Χατζῆ Πέτκου | Σπανδωνῆ βασματζῆ | 1755

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τἀναφερόμενα εἰς τἀρχιτεκτονικά, τὰ τορευτικὰ καὶ ζωγραφικὰ ἔργα τῆς τέχνης ἐν τῇ μονῇ. Παρὰ τὰ ἐπιγραφικὰ δὲ μνημεῖα ἔχομεν ὡσαύτως ἄξια προσοχῆς ἐν τῇ μονῇ, ἂν μὴ πολυτιμότερα, τὰ ἐν τῷ ἄνω ὀρόφῳ τοῦ *κάστρου* ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ἀποκείμενα χειρόγραφα. Περὶ τούτων καὶ ὁ ἱερολογιώτατος προηγούμενος κύριος Χριστοφόρος πολλὰ ἀναφέρει ἐν τῷ *Προσκυνηταρίῳ* (1) καὶ ὁ Παπαγεωργίου ἐν τῇ περὶ Σερρῶν κλπ. πραγματείᾳ αὐτοῦ (2), ἡμεῖς δὲ βραχύτατον χρόνον διατρίψαντες αὐτόθι δὲν ἠδυνήθημεν εἰ μὴ νὰ σημειώσωμεν ἀναγραφήν τινα τῶν κεφαλαίων μόνον ἱστορίας ῥωμαϊκῆς, βυζαντιακῆς καὶ τουρκικῆς μέχρι Σελὶμ τοῦ Β', τάξιν μητροπολιτῶν γενομένων ἐπὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος καὶ εἰδήσεις ἱστορικὰς ἀγνώστους συμπληρούσας ἢ ἀναιρούσας ἄλλας ἀναγεγραμμένας ἐν τοῖς Χρονογράφοις καὶ τῷ Βραχεῖ Χρονικῷ. Ταῦτα δὲ μετὰ τῶν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς Κοσσυφηνείσης θέλομεν δημοσιεύσῃ ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως ταύτης.

(1) Σελ. 3, 75 καὶ 84.

(2) Byz. Zeit. III ἔνθ' ἀνωτέρω.

ΜΟΝΗ ΚΟΣΣΥΦΗΝΕΙΣΗΣ

Καταλιπόντες τὴν φιλόξενον μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου κατήλθομεν εἰς Σέρρας, ἐντεῦθεν δὲ δι' Ἀγγίστας καὶ Βιτάστας ἀνήλθομεν εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τῆς Ἀχειροποιήτου, τῆς ἐπιλεγομένης Κοσσυφηνείσης (1).

Ἡ ἔκθεσις αὕτη δὲν παρέχει χῶρον εἰς περιγραφὴν τῶν θαυμασίων τοπείων τῶν περιστεφόντων τὴν μονήν, ὧν πολλὰ κατὰ τὴν ἄνοδον ἐκ δυσμῶν, ἔξω τῆς μονῆς πρὸς νότον ἡ Ἀμπελιὰ καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἡ Βίγλα, ὁ ὑπὸ μεσαιωνικοῦ τειχίσματος περιβαλλόμενος κατάφυτος ὡσαύτως λόφος. Εἰσερχόμεθα λοιπὸν εἰς τὴν μονήν, διπλῆν δὲ διαβαίνοντες αὐλὴν ἐρχόμεθα πρὸ τοῦ ναοῦ, νέου ἱδρύματος κτισθέντος οὐ πρὸ πολλῶν δεκαετηρίδων ἀντὶ τοῦ φθαρέντος πολλαχῶς παλαιοτέρου. Δὲν ἔχομεν λοιπὸν ἀλλ' ἢ περὶ τῶν εἰς τὴν ἄλλην τέχνην καὶ τῶν εἰς τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα ἀναφερομένων ν' ἀσχοληθῶμεν. Καὶ εἶναι ἱκανὰ ταῦτα.

Οὕτως ἐν τῷ ναῷ ἔχομεν τὸ δρύφακτον (τέμπλεον) ἐκ τῶν καλλίστων εἰς τορευτικὴν τοιούτων (2), μάλιστα τὰ ὑπὲρ τὴν Ὡραίαν Πύλην, ὅπως κάλλιστος εἶναι καὶ ὁ θρόνος ὁ μητροπολιτικὸς (Εἰκ. 8). Δι' ὀστρέων δὲ κομψῶς κεκοσμημένα ἔχομεν ἀναλόγια τρία, ὧν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἡ ἐπιγραφὴ

84) Ἀφιέρόμα τοῦ | Χανζῆ παπα | Ἀννανία | 1806

ἐπὶ τοῦ δευτέρου

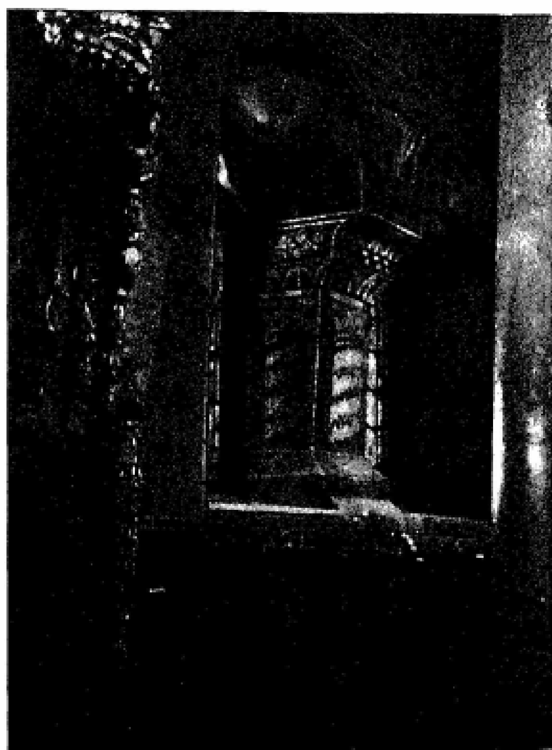
85) Αφιερομα του | Χανζη παπα | Αννανια | 1806

καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου ἀποκειμένου ἐν τῷ ἱερῷ ἀδύτῳ

86) Κονστα|τηος κα|θιγουμε|:νος: | 1813 ἀγούστου | Κ

(1) Ἀ***χειροποίητος*** καλεῖται διὰ τὴν εἰκόνα, περὶ ἧς λέγουσιν ὅτι δὲν ἐποιήθη ὑπὸ χειρὸς ἀνθρωπίνης, ***Κοσσυφήνεισα*** δὲ διότι ***κόσσυφος ἔφηνεν*** αὐτὴν κειμένην παρὰ τὸ Ἁγίασμα. Καλεῖται δ' ὡσαύτως ***Εἰκοσιφοίνισσα***, ***Κοσιφοίνισα***, ***Κοσφήνιτσα***, ***Κόσνιτζα*** καὶ ἄλλως κατὰ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος.

(2) Τοιαῦτα τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει Ἁγίας Παρασκευῆς, τοῦ ἐν Μονεμβασίᾳ Ἑλκομένου, τῆς μονῆς Ἐλώνης (Κυνουρία), τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ναοῦ τῆς Φανερωμένης.

Εἰκ. 8.

Ἐπὶ κεντητοῦ ἐπιταφίου τέχνης καλῆς (κεφαλαίοις)

87)

2 Τὸ ἄχραντον σου σῶμα σινδόνι καθαρα ειλησας καὶ αρωμασι

1 ο ευσχημων Ιωσηφ απο του [ξύλου καθελων

	2	
1		3
	4	5

3 εν μνηματι κ(α)ινω κηδευ- [σας απεθετο

4 Τα σὰ εκ Φ (= τῶν) σων προσφερω Κ(ύρι)ε καὶ μνήσθητι τω αναξιω δούλω σου Χαραλάμπω προηγουμενω ἐν τῆ ἡμέρα τῆς κρισεως

5 ο θειος οὗτος ἐπιτάφιος ἐγειροπηειθη παρ' ἐμοὶ Θεοκλήτω ἱερο μονάχω καὶ πρωτοσυγκέλλω. ἐν' ἔτι : 1819 : ἐν μηνί Ὀκτωβρίω

Καλὴ δὲ καὶ ἡ ἀργυρᾶ ῥάβδος τοῦ καθηγουμένου, ἐφ᾽ ἧς ἡ ἐπιγραφὴ

88) Διὰ συνδρομῆς Δανιὴλ πρ(ωτοσυγκελλου) | Κοσν(ι)σ(ης) κ(αὶ) προηγουμενου 1767

Πολυτιμότατα δὲ κειμήλια φυλάσσονται ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ τῆς μονῆς, ὧν πολλὰ θαυμάσια εἰς ποικιλτικὴν καὶ τορευτικήν. Οὕτως ἀνάκειται θαυμαστῆς χρυσοχοϊκῆς τέχνης *(συρματερῆς)* σταυρὸς ἀργυροῦς περιβάλλων σταυρὸν ξύλινον ἐξαισίας μικρογλυφίας, οὗτινος ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς βάσεως ἡ ἐπιγραφὴ

89) ΠΡ(ο)Η Γ(ούμενος) Χ(ατζῆ) ΑΝΑΝΗΑϹ ΚΟϹΦΙΝΗϹΖΗϹ ⟨1806⟩

Αὐτόθι ταπεινοτέρας ἐργασίας σταυροὶ δύο μετάλλινοι, ὧν ἐπὶ τοῦ μὲν ἡ ἐπιγραφὴ

90) Αβερκυου | ἱ(ε)ρ(ο)μ(ο)ν(α)χου της | μ(ο)ν(η)ς Κοσφινιτζης

ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου

91) ηγουμενευοντος Δανιὴλ ἱερομοναχου 1765 (ὅρα περὶ τοῦ Δανιὴλ τούτου καὶ ἐπιγραφὴν 88)

Αὐτόθι ἱκανῶς καλῆς τέχνης ἀργυροῦν κουδούκλιον, ἐφ᾽ οὗ ἡ ἐπιγραφὴ

92) Κ(α)Θ(η)Γ(ούμενος) Χ(ατζῆ) ΑΝ(ανιας)
ΚΟϹΦΗ ΝΗϹΖΗϹ 1816

Αὐτόθι λεπτοτάτης ἐργασίας ἀργυροῦν κιβώτιον ἁγίου λειψάνου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τὰ πλάγια μὲν

93) Εκοσμιθη τὸ παρὸν κηβο|τηον της αγιας κε ιερας καρας | του εν αγιης πατρος υμων κε αρχι|επισκοπου Διονυσιου τοῦ ἐκ της | Κονσταντινουπολεως | υς την υεραν κε σεβασμηαν μο(ν)ην τις πανυπερευλογι|μενης δεσπηνης υμον Θεο[τωκου κε αυπαρθενου Μαριας | τις επονομαζομενης Κοσννη|Ζας δια συνδρομης του πα|νωσηοτατου αγιου προιγουμενου | κηριου κηρ: σοφρο-

νυου δυ|α χηρος εμου δουλου θεου Γε|ωργηου χρυσοχώου ἐκο-μηςε Λινοτωπη εν ετι 1788 | Γιοργι Μιχαλι Πισκα

ἐν δὲ τῇ βάσει

Νεοκ(ι)δοτιον | 1788

Ἐπὶ ἑτέρου δὲ ἀργυροῦ κιβωτίου ἔχουσιν ἀναγραφὴ ὑπὸ τοῦ τότε ἐν τοῖς ἀδελφοῖς τῆς μονῆς καταλεγομένου φιλοκάλου προσκυνητοῦ Ἀνανίου (ὅρα περὶ αὐτοῦ ἐπιγραφὰς 84, 85, 89, 92) τάδε

94) ✝Η παροῦσα κάρα υπαρχει του αγιου κα ιαματικοῦ αναργυρου Κοσμα των ἐν Ρώμη μαρτυρησαντων ἀνακενισθη δε δια επιστασιαν κε συνδρομην του πανοσιοτατου εν ιερομοναχοις Χ(ατζῆ) κυρ Ανανιου Κοσφηνιτζοτου, εν ετηησι (1). ΑΩΕ

Καὶ τρίτη δὲ φυλάσσεται αὐτόθι θήκη λειψάνων τῶν ἁγίων Χαραλάμπους καὶ Χρυσοστόμου, ἐφ' ἧς ἔχουσι χαραχθῆ

95) Γεγονεν του παρον διὰ εξοδου του
πανοσιηοτατου σεραφ⟨η⟩μ ηερομοναχου
1821 Μαρτιου 25

Αὐτόθι ἀργυρᾶ μετὰ τορευμάτων φιάλη τοῦ ἁγιασμοῦ, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφὴ

96) ✝ Δεισης τον δουλον του Θεου Δημιτριου Θεοδορου
Μαρινι Δημκο Διμο Θεωδορου χοριο Βροντου αφηεροθι
εις μοναστιριον τις Παναγιας Κοσφυνι⟨τζας⟩

καὶ ἐν τῇ βάσει κύκλῳ

✝δηα χηρος του δουλος Χρηστου (2) αθανασηου του δημητρηου χοριο Λινοτοπι 1179

Αὐτόθι ὁμοία φιάλη τοῦ ἁγιασμοῦ ἐκ πορσελάνης φερούσης καλὰ ζωγραφικὰ κοσμήματα, ἧς ἐπὶ τοῦ ἀργυροῦ δοχείου ἡ ἐπιγραφὴ

(1) Ἀναγνωστέον· *ἐν ἔτει ἢ ἔτεσι*, οὐχὶ *Ἐνετίῃσι*.
(2) Ἀνάγν. τοῦ δούλου τοῦ Χριστοῦ.

97) Πόνημα τοῦ πανοσιωτάτου κε καθηγουμενου της Ἱερᾶς μονης
Κοσφηνήσζης κηριου Κονσταντηου ⟨ΑωΙΓ (1)⟩

Ὁμοία δὲ φιάλη ἐκ πορσελάνης καλλίστου ζωγραφικοῦ κόσμου ἀνάκειται ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ, ἧς ἐν τῇ βάσει τοῦ ἀργυροῦ δοχείου

98) + Ἡ παροῦσα φυάλη ὑπάρχέι της σεβασμιας μονῆς τῆς
Κοσιφοινισης ητης ἔγεινεν εἰς τους 1819

Αὐτόθι καὶ ἀργυροῦς δίσκος τῆς ἀρτοκλασίας, ἐφ᾽ οὗ ἡ ἐπιγραφὴ

99) + Τῆς ιερας σταυροπηγιακῆς μονῆς εικοσι
φοινισσης : καθηγούμενος Ακακιος 1827

Ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ ὡσαύτως τηροῦνται ἐξόχου ποικιλτικῆς ἄμφια ἱερά, ἐν οἷς κάλλιστον πάντων θαυμασίας τέχνης εἰς ποικίλματα ὠμοφόριον, οὗτινος καθ᾽ ἑκάτερον τῶν ἄκρων ἔχουσιν ἀναγραφὴ

100) + Τὸ παρὸν ὠμοφοριον ὑπάρχει τοῦ
πανιερωτατου Μ(η)ΤΡοπολίτου Παλαιων Πατρῶν ὑπερ
τίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἀχαΐας κυροῦ Θεοφάνους
Διὰ χειρὸς Νεοφυτου ιερ(ομον)αχ(ου) ετους αχιη Ϻα΄

ὡσαύτως ἐπιτραχήλιον φέρον τὴν ἐπιγραφὴν

101) Ιωσὴφ ΙЄΡ(ο)Μ(όνὰ)χ(ου) Єἰκοσιφινισσης
καὶ C(ε)ΡΡ(αιὸυ) ΑωΚΘ

Καὶ ἐπιγονάτια δὲ καλῆς ἐργασίας ἀνάκεινται αὐτόθι τρία, ὧν ἐπὶ τοῦ πρώτου εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς περὶ τοὺς ἀγγέλους μὲν

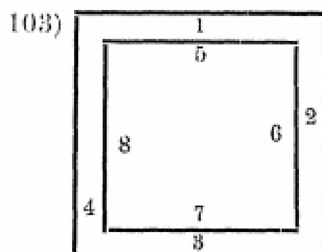
102) + Τὸ παρὸν ἐπιγονάτιον καὶ εν επιτραχίλιον ἀφιερωσεν
ὁ Μ(ητ)Ροπολίτης Νικομιδιὰς Νεοφυτος εν τω μοναστηρί(ῳ)
τις αχιρ⟨ο⟨πιη

(1) Περὶ Κωνσταντίου ὅρα ἐπιγραφὴν 86.

περὶ δὲ τὴν Θεοτόκον

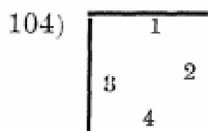
του λ (=διὰ) το μνιμοσινον τον γονεον αυτου ως δηαλαμβανει ο κοδιξ

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου εἰκονίζεται ἡ Ἀνάστασις, ἐπ᾽ αὐτοῦ δὲ διὰ ποικιλτικῆς ὡσαύτως ἔχουσι γραφὴ

103)

1) + Περίζωσαι τὴν ρομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου
2) δυνατε τη ὡραιοτητι σου και τω καλλει σου Κ(ύρι)ε ἐν
3) τεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλευε ἕνεκεν ἀλη
4) θειας καὶ πραοτητος καὶ δικαιοσύνης. Νοεμβρίου Κ
5) + Τω παρων ηπογονατηον υπαρχη του
6) Μωναστηριου της Κοσνίτζας καὶ επι
7) υσε αυτη κυρα Αργυρη απο τον κο
8) σταντηνουπολην δια ψυχικην σοτηριας

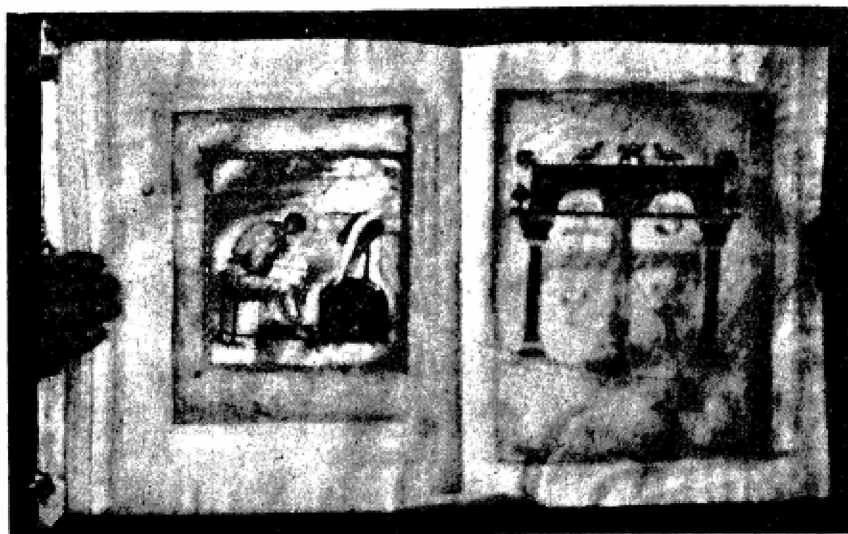
ἐπὶ τοῦ τρίτου δὲ φέρεται καλῶς εἰργασμένος ὁ δικέφαλος ἀετός, ἀναγράφονται δὲ καὶ οἱ ἀφιερώσαντες διὰ τῶνδε

104)

1) Σουλτανας καὶ τον γονεον
2) Μανολη
3) Μπαλασι και τον τεκνον
4) 1806

Ἀνάκεινται δ᾽ ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ καὶ εὐαγγέλια ἀξίας με-

γίστης χειρόγραφα πολυτιμότατα διὰ τὴν ἐξαισίαν γραφήν, διὰ τὰ ἔγχρωμα κεφαλαῖα γράμματα, διὰ τὰς καλλιτεχνικὰς εἰκόνας τῶν εὐαγγελιστῶν (Εἰκ. 9) καὶ διὰ τὰ ἐπὶ τοῦ σταχώματος ὑπερό-

Εἰκ. 9.

χου τέχνης καὶ κάλλους ἔγκαυστα. Τούτων δὲ τὸ σημαντικώτατον ἴσως ἐγράφη αὐτῇ χειρὶ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὅστις γενόμενος μοναχὸς καὶ μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ τῷ 1383 ἠσχολεῖτο μὲν καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ἑαυτοῦ ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ ὡς καλλιγράφος κατεγίνετο, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀντιγραφὴν ἱερῶν κειμένων. Ἡ γνώμη ἡμῶν στηρίζεται εἰς τὸ ὄνομα Ἰωάσαφ, ὅπερ φέρει ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ Εὐαγγελίου τούτου, καὶ εἰς τὸν χρόνον τῆς ἀντιγραφῆς 1378, γενομένης πέντε ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Καντακουζηνοῦ, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς ἀντιγραφῆς σημειωθέντα

Ἐτελειώθη, ἐν ἔτει
,ϛωπϛ (=μ. χ. 1378)
Μηνι ἰουνιω ιζ:·
Ν̇ Α

Θ(εο)ῦ τὸ δωρον: Κ/
ἰωασαφ πόνος+

Θέλει δὲ ἀποδειχθῆ τὸ ἀκριβὲς τῆς εἰκασίας ἡμῶν ἐξ ἀντιπαραβολῆς τῆς γραφῆς τοῦ εὐαγγελίου τῆς Κοσσυφηνείσης πρὸς τὰ σῳζόμενα κείμενα τοῦ Κανтακουζηνοῦ, ὧν εὐαγγέλιόν τι ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ γραφὲν ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ τούτου κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀειμνήστου σοφωτάτου περὶ τὴν παλαιογραφίαν Ἰωάννου τοῦ Σακελλίωνος. Τότε δὲ θὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τὸ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἀποκείμενον εἰλυτὸν τὸ περιέχον μὲν λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου φέρουσαν ἐν τέλει τάδε

Θ(εο)ῦ τὸ δωρον καὶ ιωασαφ πόνος
μηνὶ φευρουαριω ΚΗ
του ,ϚΩΠ ἔτους (=μ. Χ. 1372)

ὁμοιότατον δὲ κατὰ τὸν τύπον τῆς γραφῆς τῶν τελευταίων τούτων (καθ' ὅσον ἔχω ἀντίγραφον αὐτῶν ἀκριβὲς) πρὸς τὰ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Κοσσυφηνείσης.

Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ὡσαύτως ἀπόκεινται τὰ χαλκᾶ καλύμματα εὐαγγελίου μετὰ λόγου ἀξίων τορευμάτων, ὧν τὸ μὲν εἰκονίζει τὴν Σταύρωσιν (Εἰκ. 10), ἐν ᾗ εἰκονίζονται ἐν καλλίστῃ ἐργασίᾳ ἑκατέρωθεν τοῦ Ἐσταυρωμένου ἡ Θεοτόκος καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης, κατὰ τὸ πλαίσιον δὲ ἄνωθεν μὲν πάλιν ὁ Χριστὸς εὐλογῶν ἔχων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν Θεομήτορα καὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην, κατὰ τὰς πλευρὰς δὲ καὶ κάτωθεν τοὺς δώδεκ' Ἀποστόλους, τὸ δὲ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος (Εἰκ. 11) ἐν καλλίστῃ ὡσαύτως ἐργασίᾳ καὶ συνθέσει, ἔνθα εἰκονίζεται ὁ Ἀνιστάμενος ἐκ νεκρῶν, οὗτινος ἄνωθεν μὲν ΙϹ ΧϹ, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ ἀκτινοβόλου φωτοστεφάνου

105) ΗΛΝΑϹ ΤΑϹΗϹ

ἔχων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν Θεοτόκον καὶ τὸν Ἰωάννην γονυπετεῖς καὶ ὀπίσω αὐτῶν ὑπὲρ τὴν Θεομήτορα μὲν δύο βασιλεῖς, ὑπὲρ

Εἰκ. 10. Κάλυμμα Εὐαγγελίου χαλκοῦν.

τὸν Ἰωάννην δὲ τὸν Ἰωσήφ, Μαρίαν τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρίαν τὴν Μαγδαληνήν. Ὑπὲρ αὐτοὺς δὲ εἰκονίζονται ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν

Εἰκ. 11. Κάλυμμα Εὐαγγελίου χαλκοῦν.

106) Ο ΠΡ ΘΝ — COΦ HΑC

καὶ ΟΠΡ Φ ICΑ IΑC

δηλοῦντα· Ὁ προφήτης Σοφονίας
ὁ προφήτης Ἡσαΐας

καὶ ὑπεράνω ἐν μέσῳ τεσσάρων ἑκατέρωθεν ἀγγέλων ᾀδόντων

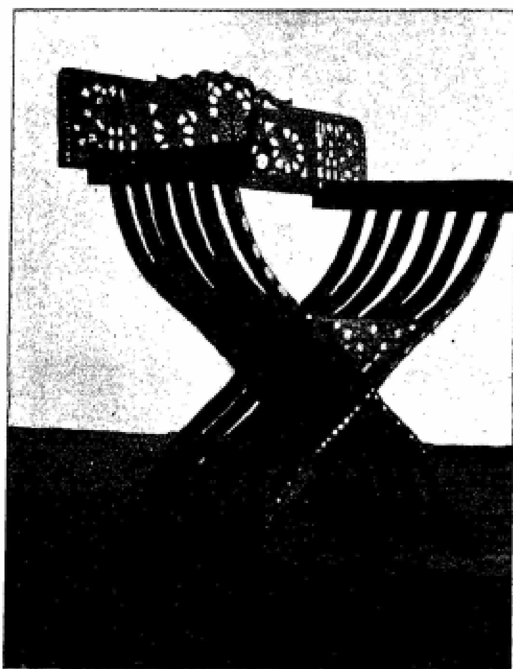
Αγιος Ἅγιος Ἅγιος Κυριος Cαβαωθ

ὁ Ἰησοῦς στέμμα βασιλέως φορῶν καὶ ἐν χερσὶ τὸ ἅγιον ποτήριον ἔχων, οὗτινος ἑκατέρωθεν

107) IC XC
ΗΝΕΑ ΔΗΑ
ΘΗ KV

ἅτινα ἀναγνωστέα· Ἰησοῦς Χριστὸς | Ἡ Νέα Δια|θήκη

Πρὸ τοῦ ἑστιατορίου δὲ κεῖνται δύο τέχνης ἐξαισίας θρόνοι ὧν ὁ μὲν ὀστρεοκόσμητος (εἰκ. 12).

Εἰκ. 12. Θρόνος ὀστρεοκόσμητος.

ὁ δὲ (εἰκ. 13) τορεύματα μόνον φέρει, ὄρθιος οὗτος καὶ ὑψηλὸς

Εἰκ. 13. Θρόνος τορευτός.

Καὶ ἐπιγραφὰς δέ, πλὴν ὅσων ἀνεγράψαμεν ἀνωτέρω, ἔχομεν ἐν τῇ μονῇ. Οὕτως ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀχειροποιήτου ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ τοῦ δρυφάκτου ἀναγιγνώσκεται αὕτη

108) δέσποτα Χ(ριστ)ε ἐλέησον την ποι|μνη σου |
Γεμαρνοῦ (1) μοναχοῦ

καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου (αὐτόθι)

109) Παναγία Θ(εοτό)κε | βοήθησον | τοὺς δούλους σου | δημο

Ἐπὶ τῶν ἥλων τῆς αὐλείου θύρας

(1) Ἀνάγνωθι *Γερμανοῦ*.

110) 1811 1811
ιγουμενεδοντος Κοστάντιος

111) ιοανι 1811 Κρουσιδο
\+ νικολα
\+ πετρε

Ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς εἰσόδου εἰς τὴν ἔσω αὐλὴν (χρώματι)

112) + Δέισις τῶν δούλων τοῦ Θ(εο)ῦ
Ϛουκανου Τζόρτζι 1775

Ὑπὲρ αὐτὴν χάραγμα τόδε

113) εν 1798 Ι. Χ(α)τζῆ παπα δανηηλ 1797
παπα Κοσμα
1811 βασιλι

Ἐπὶ τῆς ἐν τῇ ἔσω αὐλῇ μαρμαρίνης φιάλης δηλοῦσα τὸν χρόνον τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς

114) 180Ӿ (= 1804)

Ἐν τῷ κατὰ τὸν ἄνω ὄροφον παρεκκλησίῳ τοῦ Προδρόμου

115) 1818 + διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων τοῦ πανοσιωτατου προηγουμένου κυρίου Χρυσάνθου κοσφοινιτζιώτου | καὶ δεήσεως αὐτοῦ πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς αὐτοῦ· ἐν μηνι μαρτιου κϛ

Αὐτόθι ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Παντοκράτορος

116) ετη ᾳωιη + διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξοδων τοῦ πανοσιωτατου προηγουμενου | κυριου Χρυσάνθου κοσφοινιτζιώτου Καὶ δεήσεως αὐτοῦ

Αὐτόθι ἐπὶ ἀναλογίου ὀστρεοκοσμήτου ἡ δι᾿ ὀστρέων ὡσαύτως ἐπιγραφὴ

117) + 1742 ἐν μη(νὶ) Μαρτιου εις τους Κ ΝΓουμενευοντος Παΐσιος ιερομο ναχος — Μαστορις ιωανου ιε ρεος εκ κομις Κλινοβός

Ἐν τῷ πρὸ τῆς βιβλιοθήκης παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς εἰκόνος Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου

118) Δέυεις τὸν δοῦλον᾽ τοῦ θεοῦ
Ἀλεξάντρας. Νηκολαου : αωιδ

Ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων τοῦ νεκροταφείου ὑπὲρ τὴν θύραν ἔσωθεν

+Ανιστορήθη ο θειοῦς καὶ πάνσεπτος ναὸς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κωσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ διὰ σηνδρο(μῆς) | τοῦ πανιερωτατου μ(ητ)ροπολιτου τῆς ἁγιοτάτης μ(ηητ)ροπόλεως Δραμας κυροῦ ιωακειμ | . . . . . (ζωγρα)|φος ἐγράφη ἐν ἔτι τοῦ Χ(ριστο)ῦ ͵ΑΧΜ

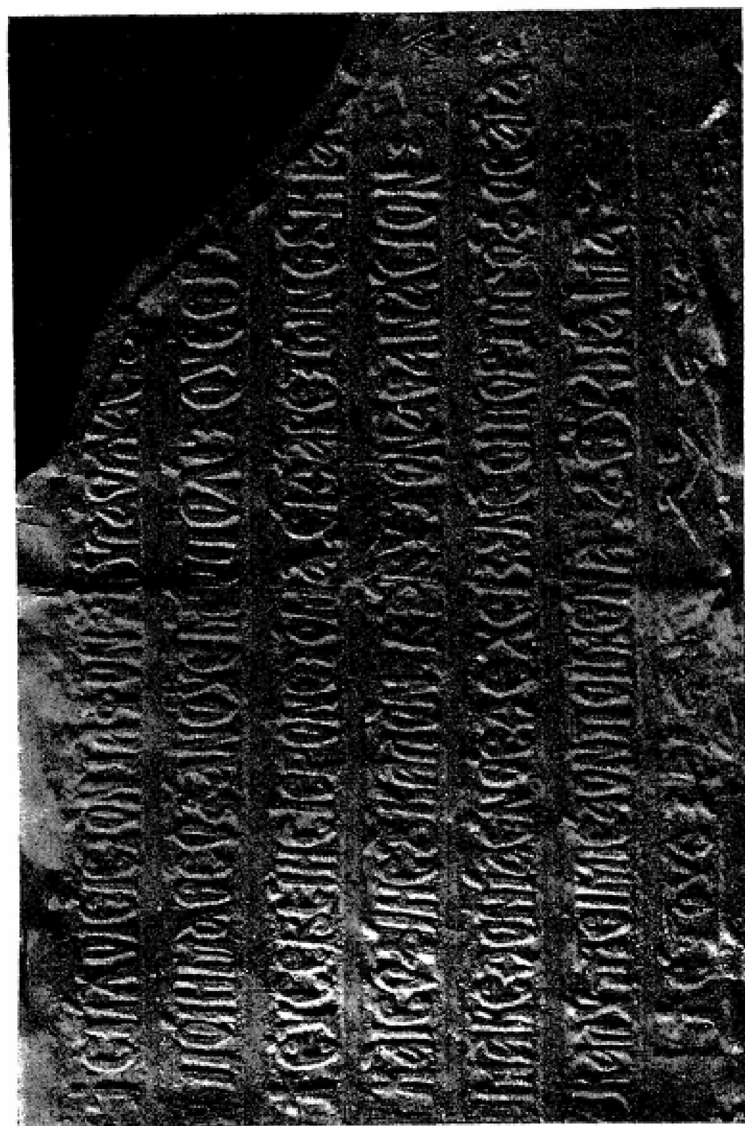
Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ἀνάκειται ἡ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς κεχαραγμένης ἐπιγραφὴ ἥδε (βλ. πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς ἐν σελ. 198).

119) +Στίχοι ἐις τὸν τάφον τοῦ κῦρ Ἀθανασιο(υ
πόιημα Θεοφ'ανους μ(ητ)ρ'οπολίτου Σερρ(ῶν
+ἐυσεβέιης ἱερον στόμα, εἶδ ἀρετῶν θειον κρα|μα
καὶ σοφίης τὸ καλὸν βάρβυτον Αθᾶνάσιον :
Μακεδονία ἐνθὲδε χειωνέει πορτητρόφος αία :
καλύπτει μισ'αον ποιμένα. φὲὺ Δραμα :
ε'τους ͵ΖΝϚ (μ. Χ. 1548) ινδ. Ϛ : ~

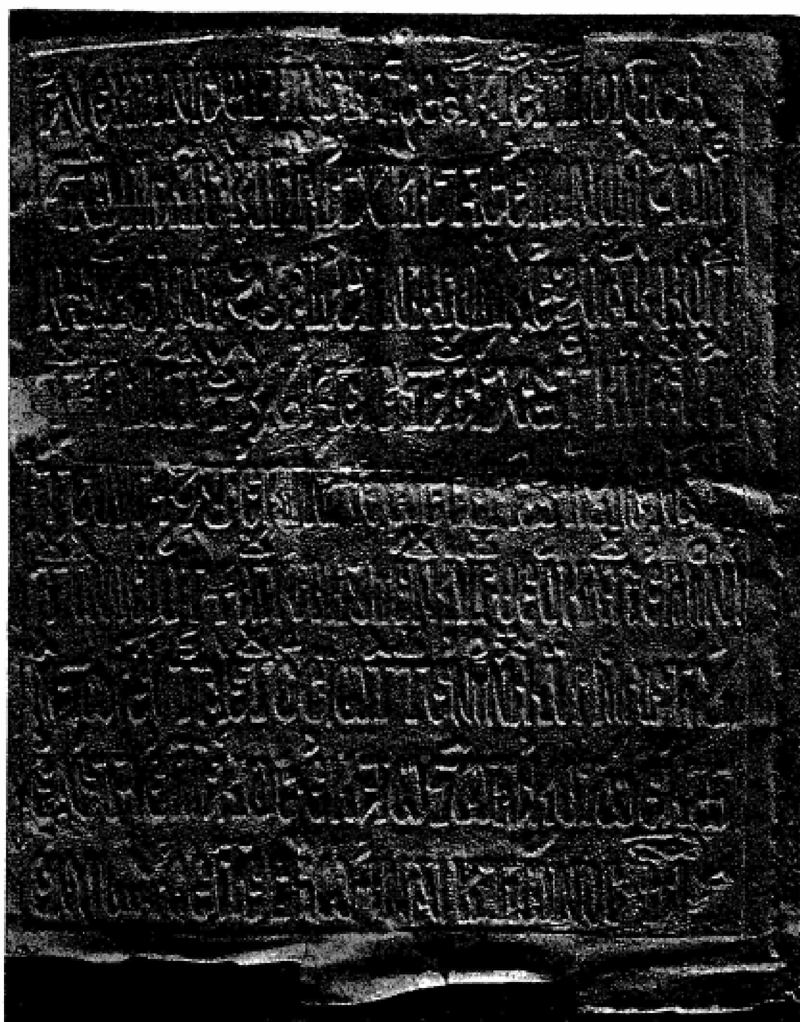
Ἀνάγνωθι δὲ τὸ ποίημα οὕτως·

Εὐσεβείης ἱερὸν στόμα ***ἠδ'*** ἀρετῶν θεῖον κρᾶμα
καὶ σοφί***ης*** τὸ καλὸν βάρβ***ι***τον (1) Ἀθανάσιον
Μακεδονία ἐνθάδε ***χιονέη*** (2) πορτ***ι***τρόφος αἶα
καλύπτει ***μυ***σάων ποιμένα· φεῦ Δράμα (3).

(1) Οὐδετέρου γένους παρὰ μεταγενεστέροις.
(2) Χιονοσκεπὴς συνήθως.
(3) Ἦτο πιθανῶς ὁ Ἀθανάσιος μητροπολίτης Δράμας.

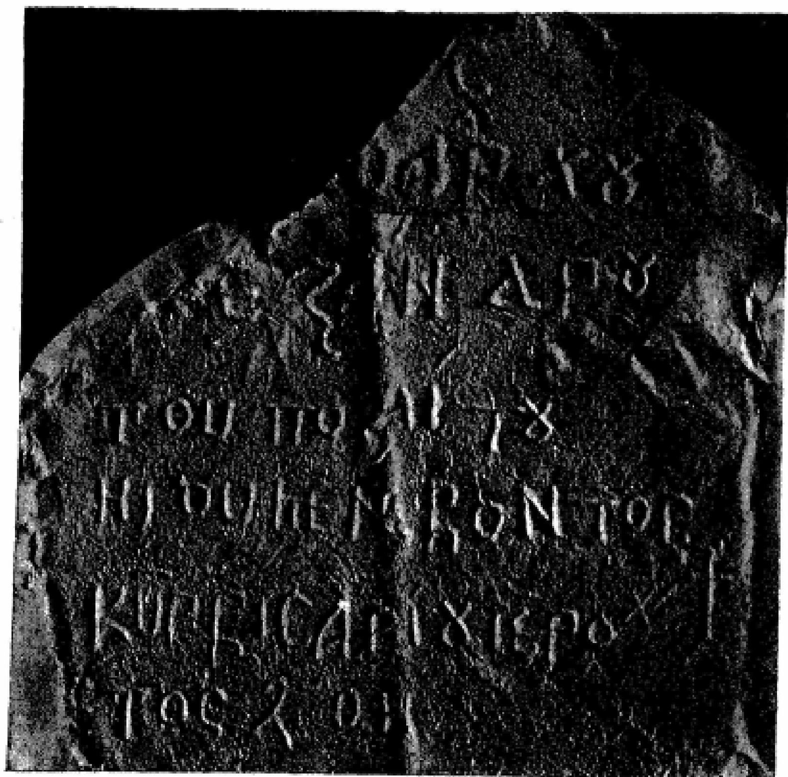
Αὐτόθι ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς

120) Ἀνεκαινίσθη ἡ πύλη τῆς θείας καὶ ἱερᾶς μονῆς καὶ Ϛ(αυ)ρωπ(ηγ)ΐακης κ'αι πατριαρχικης τῆς ἐπονομαζωμε νης Κουσϋνίτζου. δῖὰ σϋνδρομης κ'αι ἐξόδου καὶ κόπου του τημηότατου καὶ ἐυγενεστατου ἀρχωντος κϋρ Δουκα

τοῦ Σουρτζίτου ἐκ πόλεως Σερρῶν ηγουμενευοντος
του πανοσ΄ἰότατου αγιου καθηγγοῦμένου κῦρου Θεόκλητου
ἱἐρομοναχου
μαστωρευοντος δὲ του οσΐωτατου ἐν μοναχοῖς κῦρ Μελετ΄ἴου
ἐν έτη ἑπτάκους ἑκατοστῷ τριάκοστῷ ἑκτω (μ. Χ. 1628)
ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίω· ἰνδικτι΄ώνος ια

Αὐτόθι ἐπὶ πλακὸς λιθίνης·

121) ἐπὶ πατρ)υαρχου
Αλ)εξάνδρου
του πο λί του
Ηγουμεν΄εδοντος
Κυρ Βισαρίου ἱερομοναχου ‡
ετος ,ΖΟΗ (μ. Χ. 1570)

Ἐν τῷ ἄνω ὀρόφῳ πρὸς δυσμὰς ἐπὶ λιθίνης πλακός·

122) + Ανακαινισθικα
ν δια σινδ̑ρομι(ς)
και εξοδ̑ου του πανι
ερυτάτου μ(ητ)ροπολ
υτου Δραμας κυ
ρου Ιωακημ ~ S
εν ετει ,ΖΞΓ ινδ̑ ΙΓ (μ. Χ. 1555)

Ἐν τῷ τοίχῳ τῆς καταβάσεως εἰς τὸ ἁγίασμα

123) . . . Ανεκενΐστητησαν
. . . Ἁγιὰς Β)αρβάρας ος κε πος (. . . .
τινων θόλος ἐ(πί

ἔτους ,ΖΡΛ... (μ. Χ. 1622)—
ἡγου)μενεύοντος Βενι(α
μιν. ἱερομονάχου· μάστο
ρις. Μελε'τῖος μοναχὸς +

Ἄξια μείζονος τῶν ἐπιγραφικῶν τούτων μνημείων λόγου εἶναι τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς ἀποκείμενα χειρόγραφα, περιέχοντα πλὴν ἐκκλησιαστικῶν λόγων σημαντικὰς εἰδήσεις ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τὴν ρωμαϊκήν, τὴν βυζαντιακήν, τὴν τῆς τουρκοκρατίας καὶ τὸν ἄλλον τοῦ γένους βίον. Τούτων ἡμεῖς προχείρως ἀντεγράψαμέν τινα, ὡς διήγησιν περὶ τῆς διὰ θαύματος σωτηρίας τῆς Πόλεως ἀπὸ τῶν πολιορκησάντων αὐτὴν βαρβάρων (Ἀβάρων) καὶ Περσῶν, διήγησιν περὶ τοῦ «πῶς ἐχώρισαν οἱ Ἑλλατήνοι (Λατῖνοι) ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους· περὶ τῆς ἀποστασίας τοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης», ἱστορίαν ἀπὸ κτίσεως κόσμου μέχρι τῆς βασιλείας Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ μετ' ἀναγραφῆς ἀξιολόγου τῶν χρόνων καὶ ἐκθέσεως περὶ τοῦ πῶς οἱ Βούλγαροι προσῆλθον εἰς τὸν χριστιανισμὸν διδαχθέντες ὑπό τινος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως φιλοσόφου ζωγράφου, διήγησιν περὶ τοῦ παρὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίαν Σοφίαν ***«Παραδείσου σοφίας»***, ὅστις, ὅμοιος πρὸς τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μουσεῖον, σοφῶν ἦτο ἐνδιαίτημα, ἱστορίαν «καὶ σύγγραμμα κῦρ Συμεὼν τοῦ μαγίστρου καὶ λογοθέτου περὶ τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ τῆς τοῦ θεολόγου Σοφίας», ἥτις ἔχει μὲν ἱκανὰς διαφορὰς πρὸς τὴν ἤδη δημοσιευθεῖσαν, δηλοῖ δὲ ἀσφαλῶς πλέον ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας ταύτης εἶναι ὁ μάγιστρος καὶ λογοθέτης Συμεών. Ὡσαύτως δὲ *ἔκθεσιν* περὶ τῆς τάξεως τῶν μητροπόλεων, χρονογράφον τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου διάφορον ἐν οὐκ ὀλίγοις πρὸς τὸν ἤδη δημοσιευθέντα καὶ βραχείας ἱστορικὰς εἰδήσεις διαφόρους ὅλως ἢ συμπληρούσας τὸ ***Βραχὺ Χρονικὸν*** (breve chronicum), ὧν τινα θέλομεν δημοσιεύσῃ ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως ταύτης.

ΝΙΚΗΣΙΑΝΗ

Ἀπὸ τῆς ἱερᾶς καὶ φιλοξένου μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου καταβαίνοντες πρὸς ἀνατολὰς ἐρχόμεθα εἰς τὴν Νικήσιανην, κώμην κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παγγαίου. Ἐν αὐτῇ πλὴν λατινικῆς τινος ἐπιγραφῆς

124) Ae)LIO. VAL(erio
grat)ISS(imo) AN(norum)I
. . . .

κεχαραγμένης ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης φλιᾶς τῆς Ὡραίας Πύλης τοῦ ἔξω τῆς κώμης πρὸς ἀνατολὰς ναοῦ, οὐδὲν ἄλλο εἰς ἀρχαιότητα λόγου ἄξιον ἔχομεν εἰ μὴ σκάφας λελαξευμένας ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους τοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους κατερχομένου χει-

Εἰκ. 14. Σκάφη ἐν τῷ χειμάρρῳ.

μάρρου χρησίμους, κατὰ τὴν σοφὴν γνώμην τοῦ συνεκδραμόντος μεθ' ἡμῶν καθηγητοῦ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν κ. Παν. Κονδύλη, εἰς πλυντήρια τῶν ἀπὸ τοῦ Παγγαίου καταφερομένων μεταλλευμάτων, ὧν σωροὶ σκωρίας κεῖνται ἔτι παρὰ τοῦ χειμάρρου τὰς ὄχθας (ὅρα εἰκόνα 14).

ΠΡΑΒΙΟΝ

Ἀπὸ τῆς Νικήσιανης δέ, διερχόμενοι ὑπὸ τὸ Παλαιοχώριον, ἀφικνούμεθα εἰς Πράβιον, πολίχνην κατὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Σύμβολον κειμένην. Ἐν αὐτῇ ἔχομεν ἐντὸς μὲν τῆς πόλεως ἐπὶ κρήνης ἔξωθεν τοῦ ἄλλοτε σχολείου τὴν ἐπιγραφὴν

125) Ἐν ἔτει 1807 Μαρτίου 2
Αδαμος..CPBȣ ΑΜΖΑ

ἧς ἡ δευτέρα σειρὰ ἀναγνωστέα «Ἀδάμος Σέρβου (Χ)άμζα»· ἐν τῷ ναῷ δὲ τοῦ μικρὸν ἔξω τῆς πολίχνης κατὰ τοὺς ἀγροὺς Ἁγίου Νικολάου ἐν τῇ αὐλῇ μέν, πλὴν δύο λατινικῶν ἐπιγραφῶν, ἐπὶ πλακὸς μὲν κεχαραγμένην τὴν ἐπιγραφήν·

126) Ενθα κυτε ὁ δȣλο(ς)
τȣ θ(εὸ)ς: Cοφιανος:
Προσκυ
νι τις οἰτα
κιοτις: 1800

Κατὰ τὴν κατάβασιν δὲ ὑπὸ τὸν ναὸν δεξιὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου

127) .... τ)ελευτήν μου παρακαύσωσιν
... μοι παρεντα λιοις (1) λιαν δε
.... παρακαύσωσιν ποτε δωσσιν (2)
... οις κερδωΖΙΞΝΙ (3) ΠΡΟΞΤΙΜΟΧΞΙΝ (4)

ΚΑΒΑΛΛΑ

Ἐν τῇ Καβάλλᾳ δέ, τῇ ἀρχαίᾳ Νεαπόλει τῶν Δατηνῶν, ἔχομεν τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως, τὸ ρωμαϊκῶν χρόνων ὑδραγωγεῖον καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ κάστρου ἐπὶ εἰκόνος

(1) Ἀνάγνωθι ***παρενταλίοις***. Εἶναι δὲ παρεντάλια (λατ. parentalia) τὰ γενέσια, νεκύσια, ἐναγισμός.
(2) Ἀναγν. ***δώσειν***.
(3) Ἀναγν. ***κερδίζωσιν***.
(4) Ἀναγν. ***προστιμῶσιν***.

128) Δεησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Σα
μουηλ καὶ τῆς σιζήγου αἰκατερίνης
προσ(κ)υνητοῦ 1821 χυρ Ι(ωάνν)ου

ΦΙΛΙΠΠΟΙ — ΔΡΑΜΑ

Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Δράμαν δὲ ὁδὸν ἔχομεν πρὸ τῶν Φι-

Εἰκ. 15. Τεκελῆ Τάς.

λίππων ἐπὶ μονολίθου μεγάλου βάθρου, καλουμένου τουρκιστὶ «*Τεκελῆ Τάς*» (=ἐστημένος λίθος) (ὅρα εἰκ. 15) λατινικὴν ἐπιγραφὴν δηλοῦσαν ὅτι C. Vibius τὸ βάθρον ἔστησε τοῦτο, μι-

κρὸν δὲ περαιτέρω ναὸν εὐρὺν χριστιανικῶν χρόνων, (κοινῶς *«παλάτια τοῦ 'Αλεξάνδρου»*).

'Εν Δράμᾳ δὲ ἀναγιγνώσκομεν ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Διοικητηρίου τὴν ἐπιγραφὴν

129) Βαίβιον Οὐ|αλέριον Φίρμον |. τὸν
κράτιστον | ὁ δῆμος ἐκ τῶν | ἰδίων

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΛΛΑΝ

Βαίνοντες πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης, (ὅπου ἐπανήλθομεν ἐκ Δράμας), εὐθὺς ὡς παρέλθωμεν παραπόταμόν τινα τοῦ 'Εχεδώρου, ἔχομεν δεξιὰ τῆς ὁδοῦ τύμβον ὑψηλὸν καὶ μετ' αὐτὸν κατὰ τὴν πορείαν ἡμῶν πρὸς τὴν ἀρχαίαν Πέλλαν (κατὰ τὸ ἐκεῖ σημερινὸν χωρίον 'Αποστόλους ὑπάρχει θέσις *Πέλλ'*) συναντῶμεν δέκα ἔτι τοιούτους τύμβους (*τούμπας* κοινῶς), ἐν ὅλῳ ἕνδεκα, ὧν ἐννέα μὲν πρὸ τῆς Πέλλας, δύο δὲ μετ' αὐτήν. Τούτων δ' ἐννέα μὲν κεῖνται δεξιὰ τῷ ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Πέλλαν ἐρχομένῳ τὴν 'Εγνατίαν ὁδόν, δύο δ' ἀριστερά. 'Ο ἕβδομος δ' ἐκ τούτων ὁ ὑπὸ τοὺς 'Αποστόλους, χθαμαλώτατος καὶ μικρὸς καὶ ὀλίγον δεξιὰ (τῷ πρὸς δυσμὰς βαίνοντι) ὑπὲρ τὴν ὁδόν, ἔχει ἀνασκαφῇ. Οὗτος, εἰς ὃν κατέρχεταί τις διὰ σφόδρα κεκλιμένης καταβάσεως, ὀρωρυγμένος ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν βράχου, ἔχει τρία περὶ κεντρικόν τι ὄρυγμα μικρότατα δωμάτια, ἐμφερῆς πολὺ πρὸς τοὺς ἐν Αἰγίνῃ τάφους καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν τῆς ἐν Κύπρῳ 'Αμαθοῦντος.

ΚΑΡΥΩΤΙΣΣΑ

'Εκ Γεννιτζῶν δέ, ὅπου θέας ἄξιον εἶναι ῥωμαϊκὸν βαλανεῖον, βαίνοντες πρὸς δυσμὰς ἐρχόμεθα κλίνοντες ἀριστερὰ τῆς 'Εγνατίας ὁδοῦ εἰς τὸ χωρίον Καρυώτισσαν, οὗτινος πρὸ τοῦ ναοῦ τύμβοι χθαμαλοὶ συμπεφυρμένοι, ἐν τῷ ναῷ δὲ ἐπὶ ἀναλογίου μὲν ὀστρεοκοσμήτου (Εἰκ. 16) δι' ὀστρέων γεγραμμένη ἡ ἐπιγραφὴ

130) Ο ΚΙΠΠΡΙΑΝΟϹ ΤΟυ ΓЄ Ρ
ΓΙΟU ΤΟυ ϹΤΑΗΘυ
ЄΠΙ ЄΤΟυϹ ,ΖΡΙβ
ΘΑΥΑ ϹΗ

ἀναγνωστέα «ὁ Κυπριανὸς τοῦ Γεωργίου τοῦ Στάθη ἐπὶ ἔτους ΖΡΙΒ (μ. Χ. 1604), (χεὶρ) Θανάση».

Εἰκ. 16.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ ναῷ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἡ ῥωμαϊκῶν χριστιανικῶν χρόνων (1) ἐπιγραφή, τέσσαρα ἐπιγράμματα εἰς ἡρωελεγεῖον ἔχουσα ἥδε· (βλ. πανομοιότ. ἐπιγραφῆς ἐν σελ. 209-210).

(1) Ὁ τύπος τῶν γραμμάτων καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὸ τὴν πλάκα καλυφθέντων (Καστρίκιος, Τίτος, Κλαυδία καὶ ἅμα Μαρία) μαρτυροῦσι τοῦτο. Περὶ τῶν πρὸ τοῦ ναοῦ τύμβων λαλεῖ καὶ ἡ ἐπιγραφή.

131) α') Καστρίκιον με Φίλιππον ἐτύμβευσεν Τίτος υἱὸς
Εἰονίου πελάγους ἄγχι καταφθίμενον,
ὀστέα δ' ἐνθάδ' ἔνεικεν, ἐπεὶ γλυκὺ καὶ μετὰ μοῖραν
οὐχὶ μόνον ζωοῖς πάτριον ἔστ' ἔδαφος.

β') Ἡδαίαν(;) Εὐκλείας τὴν καὶ Μαρίαν με θ(ανοῦσαν;)
μητέρα τὴν ἰδίην υἱὸς ἔθαψε Τίτος
ὀκτωκαιδεκέτης λειφθεὶς νέος· ὀστᾶ δὲ πατρὸς
εἰσενέθηκεν ἐμοὶ Δυρραχίου κομίσας.
ἤχι Φίλιππον ἔθαψεν ἐμὸν πόσιν· ἀλλὰ τροφείων
μνησθεὶς ἀμφοτέροις τύμβον ἔχωσεν ἕνα.

γ') Ὃς τὸν ἐμὸν παρὰ τύμβον ἄγεις Τίτον ἴσθι(;) Φιλίππου
πατρὸς Ἐδεσσαῖον παῖδα με καὶ Μαρίας.

δ') Πατρὶς μέν μοι Ἔδεσσα τὸ δ' ὄνομα Κλαυδία Γραπτή,
κεῖμαι δ' ἐνθάδ' ἐγὼ σύνγαμος οὖσα Τίτου.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Τῆς διηγήσεως ταύτης ἱκαναὶ ἀπὸ τοῦ Lambecius (1655) καὶ Combefisius (1664) μέχρι τοῦ νῦν ἐγένοντο δημοσιεύσεις κατὰ τριάκοντα σχεδὸν κώδικας ἀποκειμένους ἐν βιβλιοθήκαις πόλεων τῆς Εὐρώπης, τοῦ Ἄθω, τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. Εὑρόντες καὶ ἡμεῖς τοιαύτην ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς τῆς Κοσσυφηνείσης ἐν τέλει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 209 χαρτῴου κώδικος, περιέχοντος λόγους διαφόρων πατέρων, δημοσιεύομεν ὧδε διὰ τὰς πολλὰς διαφορὰς πρὸς τὰς ἤδη δημοσιευθείσας, πρὸς τὴν ὑπὸ Th. Preger μάλιστα (Scriptores originum constantinopolitanarum. Fasciculus prior σελ. 74-108 ἐκδ. Teubner 1901). Σημαντικὸν δ' ἐν τούτῳ εἶναι ὅτι καὶ δι' αὐτοῦ βέβαιον γίγνεται ὅτι τῆς διηγήσεως συγγραφεὺς ἦν Συμεὼν ὁ μάγιστρος καὶ λογοθέτης. (Ὅρα Preger αὐτ. προλεγόμενα σελ. XV). Ὁ ἀντιγραφεὺς ἱκανῶς ἀμαθὴς ἔφθειρε πολλαχοῦ τὸ κείμενον, διωρθώσαμεν δ' αὐτό, ὅπου παρεφθείρετο ἡ ἔννοια, ὅπως καὶ τὰς δεινὰς ἀνορθογραφίας καὶ τὴν κακὴν στίξιν. Περιλαμβάνεται δὲ ἡ διήγησις, ἐλλείπουσα ἐν τέλει, ἐν σελίσι τοῦ κώδικος εἴκοσι καὶ δύο.

Χειρόγραφον (ἀρ. 209) περιέχον λόγους διαφόρων πατέρων. Ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ.

«Ἱστορία καὶ σύγγραμμα κῦρ συμεὼν μαγίστρου καὶ λογοθέτου περὶ τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ τῆς τοῦ Θ(εο)ῦ Λόγου Σοφίας.

Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα καὶ τρία τῷ δὲ δωδεκάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔκτισεν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν μεγάλην τοῦ θ(εο)ῦ ἐκκλησίαν δρομικήν. ἐπὶ(1) δὲ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου στασιάσαντες οἱ ἀρειανοὶ κατέκαυσαν(2) τὴν στέγην τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ὁ δὲ ἁγιώτατος π(ατ)ριάρχης Νεκτάριος ἐκαθέζετο εἰς τὴν Ἁγίαν Εἰρήνην τὴν ἐπονομαζομένην Παλαιάν, ἣν καὶ αὐτὴν ᾠκοδόμησεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. ἵστατο δὲ ἀσκέπαστος ἡ ἐκκλησία χρόνους δύο. μετὰ ταῦτα προσέταξεν ὁ μέγας Θεοδόσιος Ῥουφῖνον τὸν μάγιστρον αὐτοῦ καὶ ἐσκέπασε τὸν ναὸν διὰ κυλινδρικῶν(3)

(1) Τὸ χειρ. *ἀπό*.
(2) Τὸ χειρ. *κατέσκαψαν*.
(3) Τὸ χειρ. ἔχει *κυλῶν ἰδρικῶν*.

μαρμάρων, καὶ οὕτως ἐστέκετον τὸ αὐτὸ κτίσμα ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου. ἐβασίλευσεν δὲ ὁ αὐτὸς φιλόχριστος βασιλεὺς ἔτη. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ γέγονεν ἐμφύλιος πόλεμος· ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου γέγονεν ἀμφιβολία ὑπό τε Ὑπατίου π(ατ)ρικίου καὶ δημάρχου μέρος πρασινῶν καὶ διαλεύκων καὶ ἀνῃρέθησαν χιλιάδες λε. ἐλυπήθη δὲ ὁ βασιλεὺς λύπην μεγάλην διὰ τὴν ἐξαίφνην γενομένην σφαγὴν τοῦ τοσούτου λαοῦ. ἀδημονοῦντος οὖν το⟨ῦ⟩ βασιλέως ἐνέβαλεν ὁ θ(εὸ)ς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ λογισμὸν ἀγαθὸν τ⟨ο⟩ιοῦτον, τοῦ ἀναγεῖραι ναόν, οἷος οὐκ ἐκτίσθη ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι τὴν σήμερον | .

Ἔγραψε δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῖς κριταῖς καὶ στρατηγοῖς καὶ σατράποις καὶ πᾶσι τοῖς μεγιστᾶσι καὶ φορολόγοις τοῖς ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, τοῦ ποιῆσαι πᾶσαν σπουδὴν καὶ ἔρευναν τοῦ ἀποστεῖλαι κίονας καλλίστους, συστεμμάτιά τε καὶ ἀμβάκια καὶ καγγελοθυρίδια καὶ πᾶσαν τὴν ὕλην τὴν πρέπουσαν καὶ ἁρμόζουσαν εἰς ναὸν ἐκλεκτὸν καὶ περίφανον. πάντες δὲ οἱ ἄρχοντες δεξάμενοι τὰς ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως ἐσπούδαζεν ἕκαστος ἐκ τοῦ θεραπεῦσαι τὸν βασιλέα. καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐρευνήσαντες εὗρον πολλὰ ἀπὸ παλαιῶν οἴκων τε καὶ λοετρῶν καὶ εἰδωλικῶν ναῶν καὶ συναγαγόντε(ς) αὐτὰ ἀπέστειλον τῷ βασιλεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τῆς θαλάσσης μετὰ σχεδιῶν καὶ ἀπὸ τῶν μεγάλων ποταμῶν ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων, ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, βορρᾶ τε καὶ νότου. καὶ ἐκ τῆς μεγαλοπόλεως Ῥώμης ἀπεστάλησαν οἱ μεγάλοι κίονες οἱ ἐπονομαζόμενοι ρωμαῖοι ὑπὸ πρωτασηκρήτου (1) τινος Πλουτάρχου καὶ ἐπιστολογράφου μετὰ σχεδιῶν διὰ θαλάσσης (2), οὓς κίονας εἶχε τις γυνὴ χήρα ὀνόματι Μαρκία εἰς προῖκα αὐτῆς. καὶ ἵσταντο οὗτοι εἰς τὸν ναὸν ⟨Ἡλίου τῆς⟩ Ἡλιουπόλεως, τοῦ κτισθέντος ὑπὸ Αὐρηλιανοῦ βασιλέως Ῥώμης καὶ προδόσαντες αὐτὸν τοῖς Πέρσαις. τοὺς δὲ ὀκτὼ πρασίνους κίονας τοὺς ἀξιοθαυμάστους ἀπέστειλεν Κωνσταντῖνος ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ ἀπὸ πόλεως Ἐφέσου λελατομημένους. ἡ δὲ

(1) Τὸ χειρ. *παρὰ συνγυρίτου.*

(2) Τὸ χειρ. *μετὰ σχεδίων ἐν τῇ θαλάσσῃ.*

προειρημένη Μαρκία ἡ ῥωμαία ἔγραψε τῷ βασιλεῖ οὕτως· ἀπέστειλά σοι, βασιλεῦ, κίονας η̅ ἰσοστάθμους, ἰσοπλάτους, ἰσομήκους ὑπὲρ ψυχ(ικ)ῆς μου σ(ωτη)ρίας. συν(ή)νεγκαν δὲ καὶ λοιποὺς κίονας τοὺς μὲν ἀπὸ Κυζίκου, τοὺς δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ ἑτέρους ἀπὸ τῶν Κυκλάδων νήσ[σ]ων καὶ ἐκ πάσης τῆς ὑπ᾽ οὐρανὸν γῆς καὶ ἄλλους ἀπὸ Ῥώμης καὶ Κρήτης καὶ ἀπὸ τῆς Σάμου νήσ[σ]ου καὶ ἐκ τὴν Ῥόδον κολοσσόν. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐκ πασῶν τῶν νήσ[σ]ων. πᾶσαν δὲ τὴν ὕλην παρήγγειλεν ὁ βασιλεὺς διὰ θαλάσσης ὑπὸ σχεδιῶν(1) κομίζεσθαι. ὡς ἔοικε, τοῦτο[υ] λογισάμενος, ἵνα μὴ στενάζωσιν οἱ ἄλαλοι βόες, καὶ γένηται τὸ τοιοῦτον ἀπρόσδεκτον τῷ θε(ῷ). σεσώρευται δὲ πᾶσα ἡ ὕλη διὰ χρόνους ζς´´ τῷ δὲ δωδεκάτῳ· ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὸν προειρημένον ναὸν τὸν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθέντα(2) ὁ ἰουστινιανὸς ἐκ θεμελίων αὐτὸν κατέστρεψεν καὶ τὴν ὕλην πᾶσαν ἰδίως ἀπέθετο διὰ τὸ πολλὴν καὶ ἄπειρον ὕλην ἑτοιμᾶσαι αὐτόν. ἤρξατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἀγοράζειν οἰκήματα ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ κτίσμα ἔμελλεν ποιεῖν. ὁ βασιλεὺς δὲ οὔτε εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐκαθέζετο οὔτε εἰς ὕπνον ἀπίει, ἀλλ᾽ ἔτι σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν ἀπερχόμενος καθ᾽ ἑκάστην ὥραν καὶ θεωρῶν τοὺς τεχνίτας, τοὺς λιθοξόους καὶ λατόμους τῶν μαρμάρων καὶ τοὺς τέκτονας καὶ πάντας τοὺς οἰκοδόμους πολλὰ νουθετῶν καὶ παρακαλῶν εἰς τὸ σπουδὴν ποιῆσαι τοῦ ἔργου. ἔξωθεν τοῦ μισθοῦ αὐτῶν ἐδίδου αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς [κατὰ] ἀνὰ δύο καὶ τρία νομίσματα(3) καὶ ἕτερα πολλὰ εὐηργέτει(4) | διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς προθύμους εἰς τὸ ἔργον. ἐρχόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ὁρᾶν τοὺς τεχνίτας καὶ τὸ ἔργον ἠμφιένετο στολὴν λευκὴν καὶ σουδάριον ἀμυδρὸν(5) καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ κρατῶν ῥάβδον πτενὸν κόκκινον. ἀνεγείραντες(6) δὲ τὰς ἄνω ἀψῖδας ἐν ὑπερῴῳ τὰς μεγάλας ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου κληρορεύσας ὁ βασιλεὺς πάν-

(1) Τὸ χειρ. *σχεδίων*.
(2) Τὸ χειρ. *ὁ προειρημένος ναὸς . . . ὁ κτισθείς*.
(3) Τὸ χειρ. *καὶ τριῶν νομισμάτων*.
(4) Τὸ χειρ. *ἐβεργέτα*.
(5) Τὸ χειρ. *ἄμυδρον*.
(6) Τὸ χειρ. *μὴ ἐγείραντος*.

τας τοὺς τεχνίτας καὶ ἐργάτας ⟨σὺν⟩ παντὶ τῷ λαῷ (1), ὁ δὲ πρῶτος τῶν μαΐστόρων κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ ἐργαλεῖα τὰ πρὸς οἰκοδομὴν ἐν τῷ δεξιῷ μέχρι τοῦ ὑπερῴου. ἦν δὲ ὁ παῖς ὡσεὶ χρόνων ιδ. Καθεζόμενος οὖν ὁ παῖς καὶ φυλάττων, ἐφάνη αὐτῷ εὐνοῦχος λαμπρὰν ἐσθῆτα ἠ⟨μ⟩φιεσμένος καὶ φοβερὸς τῇ ὄψει. παρηλλαγμένη οὖν ἡ ὄψις αὐτοῦ, καὶ πῦρ ἀστράπτον (2) ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ λέγει ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ παλατίου ἦν ἐκπεμφθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει πρὸς τὸν παῖδα (3), τίνος χάριν κατέλιπον τὸ ἔργον τοῦ θ(εο)ῦ οἱ τεχνῖται καὶ ἀπῆλθον ἐσθίειν καὶ πίνειν πρὸς ἀπληισ⟨τ⟩ίαν καὶ μέθην. ἀπεκρίθη ὁ παῖς, ἰδοὺ ταχέως ἐλεύσονται. ὁ δὲ πάλιν λέγει πρὸς τὸν παῖδα, πορεύθητι καὶ λάλησον αὐτοῖς, ἵνα ταχέως ἐλθόντες ἐργάζωνται τὸ ἔργον τοῦ θ(εο)ῦ, ἵνα μή τι κακὸν ποιήσω αὐτοῖς δι' αἰκισμῶν καὶ βασάνων. Καὶ τὰς παρειὰς αὐτῶν πυρὶ κατακαύσω· ἀπεσταλμένος γάρ εἰμι παρὰ τοῦ βασιλέως, ὅπως ταχέως τελειωθῇ τὸ ἔργον τοῦ θ(εο)ῦ, ἵνα μή τι κακὸν ποιήσω αὐτοῖς. ὁ δὲ παῖς μετὰ φόβου πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο, ὅτι πτοοῦμαι, κ(ύρι)ε μου, μήπως ἀπ⟨ελθὼν⟩ ἐργαλεῖον ἀπολεσθῇ τι. τότε ὁ εὐνοῦχος εἶπε πρὸς αὐτὸν | . ἄπελθε. Κἀγώ σοι ὀμνύω ὅτι μὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τὴν νῦν κτιζομένην, ἥτις ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θ(εο)ῦ, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονεν δι' αὐτοῦ καὶ τοῦ Πν(εύματο)ς αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου οὐ μὴ ἀποχωρήσω τῶν ὧδε. διότι παρὰ τοῦ λόγου τοῦ ὑψίστου προσετάχθην προσμένειν καὶ φυλάσσειν τὰ ὧδε. καὶ οὐ δύναμαι ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὧδε, ἕως οὗ ὑποστρέψῃς. ἄπελθε οὖν, τέκνον, εἰς ὁδὸν εἰρήνης, κἀγὼ τὰ ὧδε καλῶς φυλάττω. Ταῦτα ἀκούσας ὁ παῖς δρομαῖος ἀπίει ἐν τῷ βασιλικῷ ἀρίστῳ. ἦσαν γὰρ ἐν τῷ οἰκητηρίῳ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ τεχνῖται καθήμενοι ἐν τῷ ἀρίστῳ (4). τὸν δὲ ἄγγελον κατέλιπεν ὁ παῖς ἐν τῷ ὑπερῴῳ κτίσματι. καὶ πάντα ἀφηγησάμενος ὁ π(αῖς) ⟨πρὸς⟩ τὸν π(ατέ)ρα αὐτοῦ ἀπήγγειλεν

(1) Ἐλλείπουσί τινα.
(2) Τὸ χειρ. *ἀστράπτων*.
(3) Τὸ χειρ. *πρὸς τὸν βασιλέα*.
(4) Τὸ χειρ. *ἐν τῇ ἀρίστῃ*.

ταῦτα ὁ π(ατ)ὴρ αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα. ἀπέστειλεν δὲ ὁ βασιλεὺς στρατοπεδάρχην εἰς τὸ ἅγιον κτίσμα, ὅπως [ε]ἴδῃ τίς ἐστιν ὁ λαλῶν ταῦτα. ὁ δὲ ἀπελθὼν μηδένα εὗρεν ἐκεῖσε. προσεκαλέσατο δὲ ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς εὐνούχους τοῦ παλατίου. καὶ ἐπεδείκνυεν αὐτοὺς τῷ παιδί, εἴ ἐστιν ἐξ αὐτῶν τις, ὃν ἑώρακεν ἐν τῷ κτίσματι. ὁ δὲ παῖς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα ὅτι τούτων μὲν οὐδεὶς ἐφάνη ἐκεῖσε. ἀλλ' οὐδὲ τῆς θεωρίας ἐκείνου ἐθεασάμην εὐνοῦχον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πώποτε. ἐκεῖνος γὰρ λευκοφόρος ὑπῆρχεν καὶ πρὸ προσώπου αὐτοῦ πῦρ ἐξαστράπτον(1) καὶ παρηλλαγμένη(2) ἡ ὅρασις αὐτοῦ. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπέγνωκεν καὶ εἶπε· ἀληθῶς τὰ ῥήματα καὶ ὁ ὅρκος ἐκεῖνος ἁγίου ἐστὶν καὶ ἄγγελος κ(υρίο)υ ἦν ὁ ταῦτα λαλῶν. ἐβόησε δὲ πρὸς τὸν θεὸν λέγων· εὐχαριστῶ σοι, βασιλεῦ ἀόρατε, ὅτι ἐφανέρωσας ἡμῖν τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου. καὶ τὴν εὐδοκίαν σου καὶ τὴν μέριμναν, ἣν εἶχον ἐν τῇ ψυχῇ μου τὸ πῶς καλέσω τὸ ὄνομα τοῦ ναοῦ τοῦ νῦν κτιζομένου ἐπὶ τῷ(3) ὀνόματι, ἀπεκάλυψάς μοι διὰ τοῦ σοῦ ἀγγέλου ἁγίου. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ φύλακα αὐτὸν ἀπέστειλας τοῦ φυλάσσειν αὐτόν, ἕως τοῦ αἰῶνος. ἔκτοτε οὖν ἔλαβε τὴν προσηγορίαν τοῦ ὀνόματος ἡ Ἁγία Σοφία ἑρμηνευόμενον τουτέστιν ὁ λόγος τοῦ θ(εο)ῦ. σκοπιάσας αὐτὴν ὁ βασιλεύς, οὐκ εἴασε τὸν παῖδα ὑποστρέψαι ἐν τῷ ἁγίῳ κτίσματι μήπως ὁ ἄγγελος ὑποχωρήσῃ, ἀλλ' εἰς τὸ διηνεκὲς διαμένειν, καὶ φυλάσσειν τὸν ἅγιον οἶκον τοῦ θ(εο)ῦ κατὰ τὸν ὅρκον αὐτοῦ. Συνεβουλεύσατο οὖν ὁ βασιλεὺς τόν τε π(ατ)ριάρχην, ἐπισκόπους καὶ ποιμένας καὶ πᾶσαν τὴν σύγκλητον καὶ συνεβουλεύσαντο πάντες τῷ βασιλεῖ τοῦ μὴ ὑποστρέψαι τὸν παῖδα ἐν τῷ κτίσματι, ἵνα μὴ ⟨ὁ⟩ ἄγγελος κ(υρίο)υ ὑποχωρήσῃ, ἀλλὰ καθὼς εἶπεν ὅτι προσετάχθην τοῦ φυλάττειν ἕως τέλος τοῦ κόσμου, καὶ διαμένειν ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. ἔσται δὲ ἡ κατοίκησις τοῦ ἁγίου ἀγγέλου φύλακος τῆς μεγάλης τοῦ θ(εο)ῦ ἐκκλησίας ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ πινσοῦ

(1) Τὸ χειρ. *ἐξαστάπτων*.
(2) Τὸ χειρ. *παρειλαμμένη*.
(3) Ἐπὶ *τίνι* ὀνόματι.

τῆς ἄνω ἀψῖδος τῆς μεγάλης τῆς ἀνερχομένης ἐπὶ | τὸν τροῦλλον τὸν μέγαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀξιώμασιν καὶ δωρεαῖς (1) πλουτίσας τὸν παῖδα ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ βουλῆς τοῦ π(ατ)ρ(ὸ)ς αὐτοῦ ἐν μιᾷ τῶν Κυκλάδων νήσων εἰς ἐξορίαν. φθασάντων δὲ τῶν οἰκοδόμων εἰς τὰ δεύτερα ὑπερῷα καὶ ἐγειράντων τοὺς ἐπάνω κίονας καὶ τὰς ἐνεκεῖ καμάρας, καὶ σκεπασάντων (2) τὰ πέριξ (3) πάντα ἐξέλιπεν τὸ χρυσίον τοῦ παλατίου. Καὶ ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ καὶ θλίψει ὑπῆρχεν ὁ βασιλεύς. ἱσταμένου δὲ αὐτοῦ εἰς τὰ ὑπερῷα τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος (4) καὶ θεωρῶν τοὺς τεχνίτας· ἔμελλον γὰρ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγεῖραι τὸν μέγαν τροῦλ(λ)ον. ἦν δὲ ἡμέρα σαββάτου καὶ ἠσχάλετο (5) τί διαπρᾶξαι ἐπὶ τοῦ χρυσίου. ἐν ὕπνῳ ἀναπεσὼν ὁ βασιλεὺς ἐφάνη αὐτῷ εὐνοῦχος λευκοφόρος καὶ λαμπρότερος τοῦ ἡλίου καὶ λέγει πρὸς τὸν βασιλέα· τί λυπεῖσαι, δέσποτά μου ἅγιε; ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίθη· τὸ χρυσίον τοῦ παλατίου ἐξέλιπε. καὶ τούτου χάριν ἀδημονῶ ὅτι οὐκ ἔχω τίνα δώσω τοῖς τεχνίταις μισθὸν αὐτοῦ. ὁ δὲ λαμπροφόρος ἐκεῖνος ἀπεκρίθη μετὰ περιχαρίας τῷ βασιλεῖ· μὴ λοιποῦ περὶ τούτου καὶ μὴ ἀδημονῇς. ἀλλὰ αὔριον ταχὺ ἀπόστειλον ἐκ τῶν μεγιστάνων σου τῶν πιστῶν καὶ λοιποὺς ὅσους κελεύεις· ἐγὼ γὰρ μένω[ν] ἐν τῇ Χρυσέᾳ Πόρτᾳ καὶ δανείσω σου χρυσίον χαράγματος καὶ ὑπὲρ χαρίσματος ὅσον θέλεις. ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἐν ἐκστάσει γενόμενος ἐπελάθετο ἐρωτῆσαι αὐτὸν τίς ἐστι καὶ πόθεν. τῇ δὲ ἐπαύριον κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν κοιαίστορα Βασιλίδην καὶ τὸν ὕπαρχον Θεόδωρον τὸν π(ατ)ρίκιον Καὶ τὸν Στρατήγιον (6) καὶ ὑπηρέτας Υ̅ καὶ τετράποδα ὑποζύγια κ μετὰ ζυγίων, βουλγίδων. καὶ ἐξελθόντες τὴν Χρυσέαν Πόρταν εὗρον ἐκεῖσε εὐνοῦχον, ἡλίου μορφὴν ἔχοντα καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἐξαστράπτον (7), ἐφ' ἵππον (8) πύρινον καθήμενον. καὶ

(1) Τὸ χειρ. **δωρεῶν**. (2) Τὸ χειρ. **σκεπάσαντες**.

(3) Τὸ χειρ. **ἐξαπτέρυγα**. (4) Τὸ χειρ. **εὐθμίδος**.

(5) Ἐποιήσατο πιθανῶς χρῆσιν μέσου τύπου τοῦ ἀσχάλω. Τὸ χειρόγραφον **ἠδολέσχετο**.

(6) Τὸ χειρ. **τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ**.

(7) Τὸ χειρ. **ἐξαστράπτων**.

(8) Τὸ χειρ. **ἐφίππον**.

λαβὼν αὐτοὺς ὁ εὐνοῦχος ἤγαγεν αὐτοὺς ἐν τῷ τριβουναλίῳ (1). ἐφάνησαν δὲ αὐτοῖς παλάτια χρυσόροφα καὶ τρικλίνες κεκοσμημένοι. ἀποκαταβάντων αὐτῶν τῶν ἵππων ἀνέβασεν αὐτοὺς ὁ εὐνοῦχος εἰς κλίμακα χρυσόροφον καὶ λίαν θαυμασίαν. καὶ ἐκβαλὼν χρυσὸν κλυδίον ἀνέωξεν κουβούκλιον χρυσόροφον, κείμενον εἰς ἔδαφος, χρυσίου χαράγματος καθαροῦ (2) γέμον. Καὶ λαβὼν ὁ εὐνοῦχος πτῦον ἔβαλεν ἐφ' ἕνα ἕκαστον (3) βουλγίδιον ἀνὰ τεσσάρων κεντηναρίων. καὶ ἐγέμισε (4) τὰ η βουλγήδια ὁμοῦ γενόμενα Π. λύτρες σπ. φορτώσας δὲ τὰ ζῶα ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰπὼν (5) ταῦτα· δόσατε τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τοῦ λόγου τοῦ θ(εο)ῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας. καὶ σφαλισάμενος [αὐτὰ] ἔμπροσθεν αὐτῶν τὸ κουβούκλιον, ὅθεν δέδωκεν αὐτοῖς τὸ χρυσίον, εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ. ἀπελθόντων δὲ καὶ ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἐξεπλάγη καὶ μεγά[λ]λως θαυμάσας, ἐν ποίῳ τρόπῳ εἰσήλθατε, ἠρώτησεν αὐτούς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐνοῦχος, ὅτι τὴν τόσην δωρεὰν τοῦ θ(εο)ῦ παρέσχεν ἡμῖν. οἱ δὲ ἀπή|γγειλαν αὐτῷ τὸν τόπον τῶν οἰκημάτων, τούς τε τρικλίνους καὶ τὰ κουβούκλια, τήν τε χρυσῆν κλίμακα καὶ περὶ τοῦ κλειδὸς τοῦ λαμπροτάτου καὶ ὅτι χρυσίον εἶχεν χάραγμα τι ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ κουβουκλίου πλῆθος ἄπειρον ἐκ καθαροῦ χρυσίου. προσδοκῶν ὁ βασιλεὺς τῇ ἐπαύριον ἐπανελθὼν τὸν εὐνοῦχον εὑρεῖν, ὅπως ταῖς πρεπούσαις τιμαῖς καὶ ἀξιώμασιν αὐτὸν ἀνταμείψηται, αὐτὸς δὲ οὐδαμῶς ἐφάνη. Ὡς οὖν εἶδεν ὁ χριστιανώτατος βασιλεὺς ὅτι ἐχρόνισεν, ἀπέστειλεν τὸν αὐτοῦ ἀκόλουθον καὶ ἑτέρους ἄρχοντας. ἀπελθόντες δὲ ἐπὶ τὸν τόπον οὐδὲν εὗρον, ἀλλ' οὐδὲ ἴχνος οἰκίας, ἀλλὰ πάντα ἀόρατα (6). ἐγνώρισε δὲ τῷ βασιλεῖ (7) ταῦτα. ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι ἔδωκε δόξαν τῷ θ(ε)ῷ καὶ εἶπεν· νῦν ἔγνων ὅτι ἀπέστειλεν ὁ θ(εὸ)ς τὸν ἄγγελον αὐτοῦ,

(1) Τὸ χειρ. *τριβουκλίνῳ*.
(2) Τὸ χειρ. *χρυσοῦν... καθαρά*.
(3) Τὸ χειρ. *ἑκάστου*.
(4) Τὸ χειρ. κεντηναρίων γεμήσῃ.
(5) Τὸ χειρ. *εἶπε*.
(6) Τὸ χειρ. *ἄωρα*.
(7) Τὸ χειρ. *ὁ βασιλεύς*.

καὶ ὡς ἠθέλησεν ἐχαρίσατο ἡμῖν τοσαύτην δωρεὰν τοῦ θεοχαράκτου χρυσίου. Οὕτως(1) ὁ θ(εὸ)ς θαυμαστὸς ἐν τοῖς ἔργοις(2) αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ μέλλειν τὸν μέγαν τεχνίτην ἐγείρειν τὸ μονοκάμαρον, καὶ πάλιν μεταμεληθεὶς εἶπεν ὁ βασιλεύς· πρέπει ἵνα γένηται δικάμαρος, ὅπως μὴ δέξηται πολὺ[ν] βάρος. διότι ἐκεῖ κιόνια οὐκ ἔθετο, ὥσπερ ἔθεντο ἐν τῷ νάρθηκι καὶ ἐν ταῖς πλευραῖς τοῦ ναοῦ. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν τεχνιτῶν τοῦ πλήθους λεγόντων ὅτι μία καμάρα αὐταρκεῖ(3) φωτίζειν ὅλον τὸν ναόν. | ὁ δὲ πρωτομάστωρ ἀδημονῶν(4) ὅτι εἶπεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι μίαν θυρίδαν, ἄλλοτε πάλιν δύο, οὐκ εἶχεν περὶ τούτου τί πρᾶξαι καὶ ἦν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ. ἐν ἡμέρᾳ Δ ὥρᾳ Γ ἐφάνη αὐτῷ ἄγγελος κ(υρίο)υ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, ἐσθῆτα βασιλικὴν ἠμφιεσμένος καὶ στέφανον φορῶν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ῥάβδον βασιλικὴν κατέχων ἐν τῇ χειρί. Καὶ λέγει πρὸς τὸν μάστορα τὸν πρῶτον· θέλω(5) ἵνα ποιήσῃς τὴν κοίλην τοῦ ἁγίου βήματος τρίφωτον, διὰ τριῶν καμαρῶν καὶ τριῶν στοῶν εἰς τύπον καὶ ὄνομα τῆς ἁγίας τριάδος, πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. ταῦτα εἰπὼν ὁ ἄγγελος ἀφανὴς ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτοῦ(6). καταπλαγεὶς δὲ ὁ μαΐστωρ ὑπάγει πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἀντιλέγων αὐτῷ στερεῶς(7) ὅτι, δέσποτά μου βασιλεῦ, οὐκ ἔχεις ἕνα λόγον. πρῶτον μὲν προσέταξας γενέσθαι μίαν θυρίδαν, πάλιν δεύτερον εἶπες δύο, καὶ ὅτε(8) ταῦτα ἠρξάμην, ἄρτι παρέστης(9) μοι καὶ λέγει⟨ς⟩ ὅτι τρεῖς θυρίδας ποιήσω τῷ ἁγίῳ βήματι, εἰς ὄνομα π(ατ)ρ(ὸ)ς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πν(εύματο)ς. ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς εἶπεν πρὸς τὸν μαΐστοριν· πίστευσον, ἀδελφέ, ἐν τῇ χάριτι τοῦ Χ(ριστο)ῦ οὐκ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ παλατίου τὴν ὥραν

(1) Τὸ χειρ. *οὗτος*.
(2) Τὸ χειρ. *ἁγίοις*.
(3) Τὸ χειρ. *εὐταρκεῖ*.
(4) Τὸ χειρ. *εἰδημόνως*.
(5) Τὸ χειρ. *θέλεις*.
(6) Τὸ χειρ. *ἀπ᾽ αὐτῶν*.
(7) Τὸ χειρ. *σταυροειδῶς*
(8) Τὸ χειρ. *ὅτι*.
(9) Τὸ χειρ. *ἀρτήκιος παρευτής*.

καὶ τὴν ἡμέραν, ἥν μοι λέγεις. ἀλλὰ ἀμφότεροι δοξάσωμεν τὸν θ(εὸ)ν καὶ γίνωσκε ἀληθῶς ὅτι ἄγγελος κ(υρίο)υ ἦν ὁ ταῦτα λαλῶν. καί, ὡς προσέταξέν σοι ποίησον. ἐποίησε δὲ κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀγγέλου θυρίδας τρεῖς ἀπέστειλεν δὲ ὁ βασιλεύς. Τρώϊλον σπαθοκουβικουλάριον (1) Καὶ Θεόδωρον ἔπαρχον καὶ Βασιλίδην κοιαίστοραν ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ῥόδου καὶ ἐποίησαν ἐκεῖσε βήσαλα μεγάλα τοῦ πηλοῦ τῆς νήσου ἰσόμηκα, ἰσόσταθμα, μεγάλα λίαν. ἐπέγραφον δὲ ταῦτα μετὰ σφραγῖδος οὕτως· ὁ θ(εὸ)ς ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ οὐ σαλευθήσεται. βοηθήσει αὐτῇ ὁ θ(εὸ)ς τὸ πρὸ (2) πρωΐ πρωΐ. ὁ δὲ σταθμὸς τῶν βησάλων ἰσόσταθμα μετὰ ἡμετέρου ἑνὸς βησαλίου, διὰ τὸ εἶναι τὸν πηλὸν ἐκεῖνον ἐλαφρὸν πάνυ καὶ σφογγοειδῆ καὶ λευκοειδῆ καὶ κοῦφον. ἀπεκόμισαν δὲ αὐτὸν μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὰ(ς) δ̄ μεγάλας καμάρας τοῦ τρούλλου. ἐτίθεντο δὲ οἱ βύνσαλοι ⟨καὶ⟩ μεταξὺ αὐτῶν εἰς τὰ δίκουφα (3) ἐτίθεντο λείψανα διαφόρων καὶ μεγάλων ἁγίων. ἕως οὗ ἐτελειώθη. μετὰ δὲ τὸ συμπληρῶσαι αὐτὰς διὰ παντὸς ἐκ χρυσίου καθαρωτάτου καὶ πληρώσαντες τὰς καλὰς καὶ λαμπρὰς ὀρθομαρμαρώσεις κατεχρύσωσαν ἅπαντα τὰ περικεφάλαια τῶν κιόνων καὶ πάντας τοὺς κοσμήτας. τό τε διόροφον καὶ τριόροφον διὰ χρυσίου καθαρωτάτου ἐτίθει. τὸ δὲ σύμπαχον (4) τοῦ χρυσώματος δακτύλους δύο. τούς τε διορόφους καὶ τριορόφους ἐπὶ πλησίον καὶ μέσον τοῦ ναοῦ (5) καὶ ἐπὶ τὸ πλάγιον (6) τῶν τεσσάρων ναρθήκων τὰς καμάρας κατεχρύσωσεν ἐξ ὑελίνου χρυσίου ἅπαντα. τουτέστιν μωσέου λαμπροτάτου. καὶ τὰ ὑποπτέρυγα τοῦ ναοῦ καὶ μέχρι τῶν προαυλίων καὶ τοὺς κίονας τῶν | προοιμίων καὶ τὰς ὀρθομαρμαρώσεις χρυσίῳ κατεκόσμησε. Κατέστρωσε δὲ καὶ τὸ ἔδαφος ὅλον τοῦ ναοῦ διὰ ποικίλων καὶ πολυτίμων μαρμάρων διαγλύψας καὶ στιλδώσας αὐτά, τὰ δὲ πλάγια καὶ τὰ πέριξ πάντα κατέστρωσεν διὰ λευκῶν λίθων μεγίστων πολυτελῶν. Τὸ δὲ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου [τὸ] ἔδαφος κατέστρωσεν διάχρυσον ἀργυ-

(1) Τὸ χειρ. *σπαθοκουκούκλιον*. (2) Τὸ χειρ. τὸ *πόρ*.

(3) Ἐν τῇ ἐκδόσει Preger σελ. 92, 15 φέρεται· «ἐποίουν οἱ κτίσται κατὰ δώδεκα βήσαλα ὀπήν, ἐμβάλλοντες ταῖς ὀπαῖς τίμια καὶ ἅγια λείψανα κλπ.».

(4) Τὸ χειρ. *σύμπαλον*. (5) Τὸ χειρ. *μέσον αῖτου*. (6) Τὸ χειρ. *τὸ ἐπιπλάγιον*.

ρίου λαμπροτάτου. Τὰ δὲ στήθεα γύρωθεν ἅπαντα, τούς τε κίονας ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ τὸ κιβώριον ἐπάνω τῶν κιόνων καὶ τοὺς γύρωθεν κίονας ἅπαντας ἀργύρῳ κατεκάλυψεν. τὰς δὲ πύλας πάσας αὐτὰς ἀργυρίῳ κατεσκεύασεν χρυσώσας αὐτάς. τὰ δὲ συστεμμάτια τῶν πυλῶν ἐχρύσωσε καὶ αὐτά.

Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ὁ πρωτομαΐστωρ ἐθεώρουν, ὡς ὅτι ἄγγελος κ(υρίο)υ παρειστήκει. καὶ ἐπίασαν καὶ ἐχώνευσαν χρυσίον ἐν τῷ χωνευτηρίῳ καὶ ἄργυρον καὶ μόλυβδον καὶ κρύσταλλον καὶ παμποίκιλλα βότανα, καὶ ἔχυσαν(1) ταῦτα οἱ τεχνῖται ἐκ τοῦ πυρὸς εἰς τύπον καὶ ἐγένετο ἡ ἁγία καὶ μεγάλη τράπεζα ὡραία. Καὶ παμποίκιλος καὶ πανθαύμαστος καὶ ἀκατανόητος. ἄγγελος δὲ κ(υρίο)υ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ τὴν πᾶσαν διαμέτρησιν τοῦ ναοῦ. ὑπῆρχεν ὁ πρῶτος τῶν οἰκοδόμων μηχανικὸς εἰς τὸ ἐγεῖραι ναοὺς καὶ πλήρης φρονήσεως καὶ(2) ἐπιτηδειότητος, ὥστε τὸν φλοιὸν(3) τῶν ἰτεῶν καὶ τὴν κριθὴν ἐψήνων εἰς λέβητας(4) | Καὶ τὸν χυλὸν αὐτοῦ ἔσμειγον εἰς τὴν ἄσβεστον τοῦ ὀστράκου διὰ τὸ γλύσχρος, μυξώδης τε καὶ κολλητικός(5) ⟨εἶναι⟩. ἐποίησεν τὰς μάζας τετραγώνους ἐκ πηχῶν πεντήκοντα τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ οὔτε θερμὸν ἐπετίθουν τὸ μάλαγμα οὔτε πάλιν χλιαρόν, διὰ τὸ εἶναι κολλητικὸν καὶ ἐπάνω ⟨εἰς⟩ τὰς μάζας ἐτίθουν λίθους παμμεγέθεις ἰσοπλάτους καὶ ἰσομήκους. καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτοὺς τότε καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δὲ πρὸς ἄρκτον(6) μέρους τοῦ γυναικείου καὶ μέχρι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ὑπῆρχον οἰκήματα Ξενοφῶντου τινὸς εὐνούχου βασιλικοῦ, ὅστις ἔλεγε τῷ βασιλεῖ ὅτι κἂν τριπλοῦν τίμημα δώσῃς μοι οὐ λαμβάνω τι ἀπὸ σοῦ εἰ μὴ(7) τοῦτο ποιήσεις μοι. ἡνίκα ἱπποδρόμιον γένηται, ἵνα τιμῶμαι καὶ προσκυνοῦμαι(8) ὑπὸ τῶν τεσσάρων ἡνιόχων. Καὶ ἐκέλευσεν

(1) Τὸ χειρ. *ἔχουσαν*.
(2) Τὸ χειρ. *ἐν*.
(3) Τὸ χειρ. τὸν *φλοῦν*.
(4) Τὸ χειρ. *ἐν λέβητας*.
(5) Τὸ χειρ. *γλόχρος, μυξώδησε καὶ καλυτικός*.
(6) Τὸ χειρ. *τοῦ δὲ ἄρκτου*.
(7) Τὸ χειρ. *ἀπὸ σοῦ οἶμοι*.
(8) Τὸ χειρ. *ἵνα τιμῶμεν καὶ προσκυνοῦμεν*.

ὁ βασιλεὺς τοῦτο, εἰς τοὺς διηνεκεῖς χρόνους τὸν τοιοῦτον πρὸς γέλωτα προσκυνοῦντες ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου ἀμφιέννυνται(1) χλαμύδα λευκὴν καὶ πε(ρι)έχουσα(ν) παντὸς μικύρας πάνας καὶ κόκκινας καὶ πρασίνας. Καὶ πάντας ἠμφιεσμένος ὅπως καθέζηται ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων καὶ τὰ ὄπισθεν αὐτοῦ προσκυνοῦσιν οἱ τέσσαροι ἡνίοχοι(2) τῶν ἁρμάτων πρὸ τοῦ ἀναβῆναι αὐτούς. τετύπωται δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον λέγεται(3) ἄρχων τῶν καταχθονίων. |

Βουλόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς κατασκευάσαι τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ὡς εἴπομεν ὄπισθεν, λαβὼν καὶ βαλὼν εἰς τὸ χωνευτήριον χρυσίον τε καὶ ἀργύριον, ἤλεκτρον, χαλκὸν(4) καὶ σίδερον, ὑελίον καὶ λίθους τιμίους, ὑάκινθας καὶ σμάραγδας, μαργαρίτας καὶ μαγνίτας, ὀνύχια, κίσσηριν(5) καὶ κασ(σ)ίτερον καὶ μόλυβδον, κρύσταλον καὶ ἀδάμαντα, ἴασπ[ε]ιν καὶ σάπφειρον καὶ ἄλλα πλείονα τούτων μέχρι τῶν οβ καὶ τρίψας αὐτὰ ὁμοῦ καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὸ χωνευτήριον καὶ ἀναμιξάμενος ταῦτα εἰς τὸ πῦρ ἐχώνευσε. Καὶ οὕτως καταπήξας αὐτὴν γύρωθεν κατεχρύσωσεν χρυσίῳ καὶ μαργάρῳ καὶ λίθῳ πολυτελεῖ. καὶ ἔθηκε αὐτὴν ἐπάνω τῶν ιβ κιόνων τῶν ἀργυρῶν κεχρυσωμένων. Τὸ δὲ θαλάσσιον τὸ ὑποκάτω τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ τὰ γύρωθεν πάντα καὶ τὰς βαθμῖδας, ἐν αἷς(6) ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ πάντες οἱ ἱερεῖς ἐστέκοντο, ἐξ ἀργυρίου πεποίηκεν. ποῖος δὲ νοῦς ἀν(θρώπ)ινος δυνήσεται κατανοῆσαι τὸ εἶδος τῆς ἁγίας τραπέζης; διότι πολλὰς χρόας καὶ στιλβότητας ἐναλλάσσων ἐν τῇ ὁράσει αὐτῆς καὶ φοβερὰ καὶ ἀνεκδιήγητος ἐστί, καὶ πότε μὲν χρυσίζουσα, καὶ εἰς ἕτερον ἐξαστράπτουσα[ν], ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ πολλὰ σαπφυρίζουσα [καὶ εἰς ἕτερον ἐξαστράπτουσαν], ἐν ἄλλῳ δὲ τόπῳ βύσσον καὶ πορφύρας ἀκτῖνα[ν] ἀποπέμπουσα δίκην ἡλίου τὸ εἶδος αὐτῆς τῇ ποικιλίᾳ | τῶν χρωμάτων ἐναλλάσσον καὶ κυματίζον. καὶ

(1) Τὸ χειρ. *ἐμφιέννυνται*.
(2) Τὸ χειρ. *οἰνίοχοι*.
(3) Τὸ χειρ. *ὡς λέγεται*.
(4) Τὸ χειρ. *ἴλεκτόν, χαλκοῦν*.
(5) Τὸ χειρ. *καὶ συρήκων*.
(6) Τὸ χειρ. *ἅς*.

ἁπλῶς εἰπεῖν τὸ ἔργον ἀμίμητον καὶ νοῆσαι ⟨καὶ⟩ καταλαβεῖν ἀπὸ τῶν οβ' τῶν ἐκεῖσε χωνευθέντων οὐ δυνήσεται. Ἐποίησε δὲ καὶ πυλῶνας ἐξ ἐλεφαντίνων γλυπτῶν κεχρυσωμένας τξε κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν. ἐν δὲ τῷ προεισόδῳ τοῦ λουτῆρος καὶ ἐν τῷ πρώτῳ νάρθηκι ἐποίησεν πύλας ὡραίους πάνυ ἐκ τῶν τῆς κιβωτοῦ ξύλων. ἐβούλετο δὲ ὁ βασιλεὺς πάσας τὰς πύλας ἀργυρίῳ κατασκευάσαι καὶ κατακοσμῆσαι λίθῳ καὶ μαργάρῳ πολυτελεῖ. οὐ μόνον δὲ αὐταῖς ἀλλὰ καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ, καὶ ἀνέκοψαν τὸν λογισμὸν αὐτοῦ τινες ἀστρολόγοι σοφοί τε καὶ ἐπιστήμονες, ὧν τὰ ὀνόματα αὐτῶν Μαξιμιανὸς καὶ Ἱερόθεος. π(εί)θουσι τὸν βασιλέα λέγοντες, ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις γενήσονται βασιλεῖς πένητες καὶ βασιλεύσονται ἄνδρες ἀπεχόμενοι τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ ἀφέλονται αὐτά. Ἐκ τῆς προρρήσεως ταύτης κατέλιπε ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἄνευ ἀργυρίου μέχρι τὴν σήμερον. Ἐποίησε δὲ καὶ βαθμῖδας ἐν τῷ ἱερῷ συνθρόνῳ, ἐν ᾧ οἱ ἱερεῖς ἐκαθέζοντο ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, καὶ τὸν θρόνον τὸν μεσώτατον, ἐν ᾧ καθέζεται ὁ π(ατ)ριάρχης ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ λίθων πολυτίμων σαρδονυχιῶν καὶ σαπφείρων. Ἐπάνω δὲ τοῦ ἄμβωνος ἐποίησε χρυσὸν τοῦρλον | Διὰ μαρμάρων καὶ λυχνηταρίων καὶ σμαραγδῶν κατεσκεύασεν· ἐπάνω δὲ αὐτοῦ σ(ταυ)ρὸν χρυσὸν καθαρώτατον λιτρῶν Ρ. εἶχε δὲ ὁ ἄμβων ἐπάνω στήθεα καὶ πετάσια ἀργυρᾶ Τοῦ τε ἁγίου φρέατος, οὗ ὁ Χ(ριστὸ)ς ἐκάθησεν τῇ Σαμαρίτιδι διαλεγόμενος, τὰς ἓξ σάλπιγγας γύρωθεν ἱσταμένας ἀπὸ Ἰεριχοῦ ἤφερον ταύτας. καὶ οἱ ἱερεῖς σαλπίσαντες ἐκύκλωσάν τε[ς] Ἰεριχὼ τὴν ἑπτάτειχον καὶ κατέπεσον τὰ τείχη ἐπὶ Ἰ(ησο)ῦ τοῦ Ναυῆ. ἐκεῖ ἐστὶν ὁ τίμιος σ(ταυ)ρός, ἐν ᾧ ἐπάγη ὁ κ(ύριο)ς ἡμῶν Ἰ(ησοῦ)ς Χ(ριστό)ς.

Ἐποίησεν δὲ ὁ βασιλεὺς τοῦ αὐτοῦ μέτρου τῆς ἡλικίας τοῦ δεσπότου Χ(ριστο)ῦ ἕτερον σ(ταυ)ρὸν καὶ κατεκόσμησεν αὐτὸν ἐκ χρυσίου καθαροῦ καὶ λίθων τιμίων καὶ ἔστησεν αὐτὸν[ς] ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ μέχρι τὴν σήμερον, ἐπιτελοῦντο(ς) δὲ ψυχῶν καὶ σωμάτων ἰατρείαν, [ὥστε] καὶ δαίμονας ἀπελαύνοντα καὶ σημεῖα πολλὰ τελοῦντα. Εἰσὶν δὲ οἱ κίονες τοῦ ναοῦ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν χίλιαι[ς] καὶ μία. καὶ πάντα δὲ τὰ κιόνια τῶν κεφαλοκιόνων καὶ

οἱ ποδίσκοι αὐτῶν ἐνθρονιασμένα μετὰ λειψάνων ἀπὸ ἁγίων μαρτύρων, καθὼς καὶ ὁ τροῦλλος ὁ μέγας καὶ ἡ ἁγία καὶ μεγάλη τράπεζα[ν] πρὸς δοξολογίαν καὶ ἁγιασμὸν τοῦ θαυμαστοῦ ναοῦ. καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ πόθου καὶ πίστεως ἐποίησε ταῦτα ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς οὕτως, ὥστε ἐν τῷ μαλάγματι τοῦ ἀσβέστου τῆς ἐν τῷ κτίσματι χορηγουμένης προσέταξεν ἐμβάλλεσθαι ἀργύρια ἥμισυ μόδιον καὶ ἀνασμή[τ]εσθαι μετὰ τῆς ἀσβέστου πρὸς τὸ εὑρίσκεσθαι (1) αὐτὰ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν καὶ πᾶσαν σπουδὴν καὶ προθυμίαν ἐποίησε. Ἐποίησε δὲ καὶ ἱερὰ τῶν ιβ ἑορτῶν ἄνευ τῶν καθημερινῶν καὶ ἄλλα πολύτιμα, χερνόξυστα καὶ ποτήρια καὶ λαβίδας καὶ σφουγγήτας καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πάντα διὰ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν. Ἔστι δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερῶν σκευῶν ϡ καὶ ἕνα. στέμματα τῶν ιβ ἑορτῶν ἀνὰ ιβ ὁμοῦ Ρκδ, ἐσθῆτας τῶν ἱερέων χρυσᾶς σωληνωτάς (2) Τ. ποτηροκαλύμματα καὶ ἀέρας χρυσοϋφάντας διὰ λίθων καὶ μαργάρων χιλιάδας Γ . . . Εὐαγγέλια χρυσᾶ καὶ χρυσόγραφα διὰ χρυσοῦ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν μετὰ λίθων καὶ μαργάρων βαρυτίμων κδ ἔχοντα τὸ τίμημα αὐτῶν ἀνὰ ιε λιτρῶν. θυμιατήρια χρυσᾶ τ' καὶ λυχνίας χρυσᾶς τ' ἀνὰ λυτρῶν κ. τὰ δὲ πολυκάνδηλα καὶ οἱ βοτρύδες (3) τοῦ ὅλου ναοῦ ἔσωθεν χιλιάδες λ ἐξ ἀσημίου καθαροῦ, κεχρυσωμένα (4) μεγάλα τε πάνυ. Ἐκλήρωσε δὲ καὶ τοὺς μέλλοντας δουλεύειν καὶ ψάλλειν τὸν ναὸν τοῦ θ(εο)ῦ κληρικοὺς ‚β'' . . Ἐκλήρωσε δὲ καὶ κτίσματα εἰς τὸν ναὸν τοῦ θ(εο)ῦ εἰς τροφὴν τῶν κληρικῶν πάμπολλα ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ δύσεως, ἄρκτου τε καὶ μεσημβρίας καὶ ἀπὸ πάσης ἑῴας. ἐτύπωσε δὲ καὶ τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ τοῦ δίδειν ἔλαιον μέτρα ‚α'. εἰς φαῦσιν τοῦ ναοῦ. περὶ δὲ κηρῶν καὶ λαμπάδων καὶ λριπῶν τί χρὴ λέγειν; οἶνον καὶ ἄρτον τῆς προθέσεως ἀνὰ χιλιάδα καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εἰς δὲ | τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς ἀνὰ χιλιάδας δύο. ἐτύπωσε δὲ καὶ ᾀδούσας Ρ. εἰς τὰς δύο χοροὺς ἀνὰ ν, ἵνα ψάλλωσιν ἐν τῷ ἁγίῳ ναῷ. ἐποίησε δὲ καὶ ἀσκη-

(1) Τὸ χειρ. *εὑρίσκεται*.
(2) Τὸ χειρ. *σωληνιτάς*
(3) Τὸ χειρ. *σουμίδες*.
(4) Τὸ χειρ. *καὶ χρυσωμένα*.

τήρια δύο πλησίον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, τὸ ἓν ἐκ δεξιῶν καὶ τὸ ἕτερον ἐξ ἀριστερῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰς κέλ λ ας τῶν κληρικῶν πλησίον τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. ἐποίησε δὲ καὶ σ(αυ)ροὺς ε. καλλωπίσας αὐτοὺς διὰ χρυσοῦ καθαροῦ καὶ πολυτελῶν λίθων τιμίων, ὥστε ἀποτιμηθῆναι αὐτοὺς ἄνω κεντηναρίων(1) δέκα. μανουάλια(2) δὲ γλυπτὰ ὁλόχρυσα διὰ λίθων μεγίστων καὶ μαργάρων ἀποτιμηθέντα ἄνω κεντηναρίων(3) ε. ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερα κρυστάλ(λ)ινα πάμπολλα, τοὺς δὲ πόδας αὐτῶν ὁλοχρύσους, ἀποτιμηθέντα ἀνὰ κεντηνάρια ιβ. ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερα μανουάλια μ ἀνδρομήκη(4) κεχρυσωμένα. ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερα ν, ἐν τῇ ἰσότητι αὐτῶν τοῦ ἵστασθαι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον. εἰς δὲ τὸν ἄμβωνα ἐγένετο ἔξοδος κεντηνάρια χρυσίου τξε ἑνὸς χρόνου πάκτου τῆς Αἰγύπτου.

Ἐγένετο δὲ ἡ ἔξοδος πᾶσα τοῦ ναοῦ σὺν τῷ ἔσω καὶ ἔξω κεντηνάρια ‚βχνΓ. αὐτὸς δὲ ὁ φιλόχριστος Ἰουστινιανὸς μόνος ἤρξατο τὸν ναὸν τοῦ θ(εο)ῦ ἀπὸ θεμελίων καὶ αὐτὸς ἐτελείωσεν αὐτὸν μηδενὸς ἑτέρου συνδρομήσαντος, μόνον ὁ δεσπότης Ἰ(ησοῦ)ς Χ(ριστὸ)ς Καὶ ἡ πανάχραντος αὐτοῦ μ(ή)τ(η)ρ θελήσει τοῦ Π(ατ)ρ(ὸ)ς καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἁγίου Πν(εύματο)ς | . οὗτος γὰρ ὁ λόγος τοῦ θ(εο)ῦ συνήργησεν αὐτῷ ἐν πᾶσιν. ὅστις δὲ ἀπιστεῖ τῷ συγγράμματι τούτῳ εἰσελθέτω ἐν τῷ ναῷ καὶ ἰδέτω καὶ θαυμασάτω τά τε κάλλη καὶ τοῦ ναοῦ τὴν πολλὴν ποικιλίαν, πῶς ἐκ χρυσίου καθαροῦ ἐξαστράπτουσα πάντοθεν, ἀργυρίου καὶ λίθων τιμίων καὶ κρυστάλλου καὶ μαργάρων Καὶ πολυποικίλων, ἰδέτω δὲ τὸ ἔδαφος ὅπως ἐκ τῶν μαρμάρων πεποικίλωται(5) χρόας δίκην θαλάσσης κυμαινομένης ὁρᾶτε. τὰς γὰρ τέσσαρας σφῆνας τοῦ ναοῦ τοὺς τέσσαρας ποταμοὺς ὀνόματα τοὺς ἐκ παραδείσου ἐξερχομένους(6). ἐποίησε δὲ καὶ φιάλην ἔχουσα(ν) στοὰς ιβ μὲ τοὺς λέοντας μαρμαρένιους δώ-

(1) Τὸ χειρ. *ἀνακεν τηναρίων.*
(2) Τὸ χειρ. *μανουήλια.*
(3) Τὸ χειρ. *ἀνακεντηνάρια.*
(4) Τὸ χειρ. *ἀπὸ ἀνδρομήκου.*
(5) Τὸ χειρ. *πεποικίλο το.*
(6) Τὸ χειρ. *τὸ ἐκ παρ. ἐξερχόμενοι.*

δεκα ἐξερχόμενον τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν εἰς ἀπόνιψιν τοῦ κοινοῦ λαοῦ. ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ εἰς τὸ γυναικίτην ἐποίησεν θάλασσαν δεχομένη(ν) τὰ ὀμβρήματα αὐτῶν πηχῶν ξε. ὑπεράνω δὲ τῆς θαλάσσης ἔβαλε κλίμακα ἵνα διέρχωνται οἱ ἱερεῖς. ἔστησε δὲ ἀπὸ πάντων τῶν ζώων στήλας μαρμαρένινας, ⟨ἵνα⟩ διὰ τέχνης διέρχεται τὸ ὕδωρ διὰ τῶν στομάτων αὐτῶν, ὅπως οἱ ἱερεῖς καὶ μόνον νίπτονται. Λέγεται δὲ ὁ τόπος μιτατήρια(1)· τὴν γὰρ ὡραιότητα καὶ πολυποικιλίαν καὶ τὸ μέγεθος οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν ἢ κατανοῆσαι. τελέσας δὲ τὸ ἔργον τοῦ θ(εο)ῦ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν καὶ πάντα τὰ ἱερὰ ἀναθήματα μηνὶ Δεκεμβρίῳ εἰς τὰς κβ ἡμέρᾳ σαββάτῳ ἐστρατοπέδευσεν [δὲ] ὁ βασιλεὺς καὶ ποιήσας προέλευσιν ἀπὸ τοῦ μεγάλου παλατίου | Καθήμενος ἐπὶ τῶν θαυμασίων τεσσάρων ἵππων λευκῶν κεχρυσωμένων (2) καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν πυλῶνα τοῦ ναοῦ κατῆλθεν ἐκ τοῦ ἅρματος καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Προδρόμου καὶ ἔθυσε βόα(ς) ,α, πρόβατα ,β, ἐλάφους λ, (3) τράγους ,α, μόσχους ,α, ἄρνας (4) ,α, ἐρίφους ,β, περιστερὰς καὶ ἄλλα ἕτερα Γ, ὄρνεις (5) μετ' ἀλεκτόρων (6) χιλιάδες κα. ταῦτα πάντα σφάξας δέδωκεν πτωχοῖς, χηρῶν τε καὶ ὀρφανῶν καὶ πασῶν τῶν δεομένων. δέδωκεν σῖτον χιλιάδας μόδια ε Καὶ οἴνου μέτρα χιλιάδες κ. ταῦτα πάντα σφαγιασθέντα τε καὶ δοθέντα πένησι μέχρι ὡρῶν τριῶν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου, τότε εἰσοδεύσας ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου π(ατ)ριάρχου Εὐτυχίου παντός τε τοῦ ϛρατοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ κλήρου, ὡς ἤγγισε δὲ τὰς ὡραίας καὶ χρυσᾶς καὶ βασιλικὰς πύλας, ἀναπαυθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς προέδραμε μέχρι τοῦ ἄμβωνος καὶ στὰς κατέναντι τοῦ μεγάλου τρούλ(λ)ου ἐξέ-

(1) Ἴσως ἐκ τοῦ mutio, «περὶ οὗ nihil est mutire» οὐδὲ γρῦξαι πρὸς ἔλεγχον ἢ ἔπαινον.

(2) Τὸ χειρ. *καὶ χρυσωμένων*. Ἡ λέξις δηλοῖ βεβαίως ὅτι ἔφερον χρυσᾶ φάλαρα.

(3) Ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἐλάχιστος προελθών, φαίνεται, ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀντιγραφέως· ἄλλα χειρόγραφα ἀναγράφουσιν ἐλάφους χ' ἢ φ' πιθανώτατα δὲ τὸ λ' προῆλθεν ἐκ τοῦ χ'.

(4) Τὸ χειρ. *ἄρνες*. (5) Τὸ χειρ. *ἄρνους*. (6) Τὸ χειρ. *μεταχὴ Γυῶν*.

τεινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ μεγάλῃ ἐβόησε τῇ φωνῇ· «δόξα τῷ θ(ε)ῷ» τρ[ε]ῖς «τῷ καταξιώσαντί με τοῦτο τὸ ἔργον ἀποτελέσαι». καὶ προσκυνήσας τρ[ε]ῖς πάλιν, τὸ ὄμμα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνας, λέγει μεγάλῃ τῇ φωνῇ· «ἐνίκησά σε, Σολομῶν πάνσοφε, σὲ καὶ πᾶσαν τὴν δόξαν σου». μετὰ δὲ τὸ εἰσοδεῦσαι ἐποίησε διάδοσιν δεδωκὼς | ἀργύριον καὶ χρυσίον τῷ λαῷ κεντηνάρια ζ. Στρατήγιο⟨ς⟩ δε ὁ καὶ μάγιστ⟨ρ⟩ος καὶ ἀδελφοποιτὸς τοῦ βασιλέως διέχυνεν [ἐν] ταῦτα τῇ γῇ, καὶ ἥρπαζεν ταῦτα ὁ λαὸς μετὰ χαρᾶς. Καὶ τῇ ἐπαύριον τοσαῦτα καὶ πλείονα ἔθυσεν ὁλοκαυτώματα καὶ γέγονεν δόξα καὶ χαρὰ τῷ λαῷ καὶ ὁ θ(εὸ)ς ἐδοξάσθη μεγάλως. εἶθ' οὕτως πάλιν ἐποίει τὰ θηρανοίξια τοῦ ναοῦ ἑορτάζων καὶ χαιρόμενος ἡμέρας ιε μέχρι τῶν ἁγίων Θεοφανίων κληρορεύσας πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ ῥογεύων πάντας τοὺς πένητας καὶ δωρεῶν δοὺς [εἰς] πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, εὐχαριστῶν τῷ κ(υρί)ῳ χαίρων καὶ χαιρόμενος ἐπὶ τὸ τοῦ θ(εο)ῦ ἔργον. μετὰ δὲ τὸ ποιῆσαι ταῦτα πάντα, κελεύσει τοῦ θ(εο)ῦ ἐπιζήσας ἔτ[ε]ι ὀλίγον, Καὶ ἀπέδωκε τὸ πν(εῦμ)α αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ θ(εο)ῦ βασιλεύσας τὰ πάντα αὐτοῦ ἔτη λθ.

μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ἰουστῖνος ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ κβ^ω ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὀκτὼ καὶ δέκατον ἔτος τῆς τοῦ ναοῦ οἰκοδομῆς, ἐν ἡμέρᾳ κυριακῆς ὥρᾳ ἕκτῃ Ἐγένετο πεσεῖν τὸν μέγαν τροῦλ(λ)ον ἐπὶ σεισμοῦ, καὶ συνέτριψε τὸν ἀξιοθαύμαστον ἄμβωνα τήν τε σωλέαν καὶ τὰ χρυσᾶ στήθεα καὶ μερικὰ ἐκ τῶν κιόνων, τάς τε σαρδονύχους σὺν τῷ χρυσῷ στ(αυ)ρῷ τῷ ἐπάνω τοῦ ἄμβωνος· τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ ναοῦ ἔμεινεν ἀσάλευτον | ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ πᾶν πλῆθος τοῦ λαοῦ ἐλυπήθησαν μεγάλην λύπην. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν πρωτομαΐστοραν ὀνόματι Ἰγνάτιον, ⟨ὃς⟩ ἦν παρακμάζων, [καὶ] λέγει πρὸς αὐτόν. τί τὸ συμβὰν τὸ χάλασμα τοῦ τρούλλου. ἀπεκρίθη ὁ αὐτὸς μαΐστωρ ὅτι ὁ βασιλεὺς ὁ καὶ θεῖος σου μακαρίτης ἐσπούδαζε τοῦ χρυσῶσαι αὐτόν. καὶ δὴ κατεάξας τὴν συσκευὴν πρὸ τοῦ σφίξαι τὸν θόλον, καὶ μεγάλου ὑετοῦ γενομένου ἐρράγη ὁ τροῦλλος. Καὶ ἐξ αὐτοῦ συνέβη γενέσθαι τὴν σύμπτωσιν αὐτοῦ. εἶθ' οὕτως πάλιν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι αὐτόν. καὶ γεγονότος

θ(εο)ῦ βοηθείᾳ κατεχρύσωσεν αὐτὸν οἷον καὶ πρῶτον. τὸν δὲ ἄμβωνα μὴ δυνάμενος τοιαύτην πάλιν ἔξοδον ποιῆσαι διὰ κιόνων ἀργυρῶν καὶ λίθων τιμίων, Ἐνεγκόντες [δὲ] καὶ μάρμαρα πάμπολλα ἀπὸ Προικο(ν)νήσου ⟨ἐ⟩ποίησαν[τα] καὶ αὐτὰ καθ' ὁμοιότητα τῶν ποταμῶν τοῦ Παραδείσου. καὶ οὕτω πάλιν ἐτελειώθη ὁ ναὸς τοῦ θ(εο)ῦ. τούτου χάριν λέγουσιν τινὲς ὅτι καὶ Ἰουστῖνος ἔκτισεν. ἀλλ' οὐδὲ ἄλλα πεποίηκε εἰ μὴ τὸ χάλασμα τοῦ τρούλλου καὶ τὸν ἄμβωνα μόνον. Καὶ εἰς τοῦτο, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, γινώσκετε ὅτι κατὰ χάριν τοῦ κ(υρίο)υ ἡμῶν Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ ἀπὸ τοῦ ὑψίστου π(ατ)ρ(ὸ)ς συνίσταται τὸ τοιοῦτον ἀτίμητον ἔργον, οὐχὶ ὑπὸ...

ΣΥΝΤΟΜΟΝ ΧΡΟΝΙΚΟΝ

Ἐκ χειρογράφων τῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ τῆς Κοσσυφηνείσης καταχωρίζομεν ἐνταῦθα εἰδήσεις τινὰς βραχείας ἱστορικάς, ὁποίας περιέχει καὶ τὸ *Σύντομον Χρονικὸν* (Breve chronicon), ἐδημοσίευσε δὲ καὶ ὁ ἀείμνηστος Σακκελίων ἐν τῇ Ἑβδομάδι τοῦ 1888. Αἱ ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν ἀναγνωσθεῖσι χειρογράφοις ἀναγραφόμεναι δὲν εἶναι πᾶσαι ἱστορικῶς ἀσφαλεῖς, ἀφ' οὗ δύο ἐξ αὐτῶν λέγουσιν ἡ μὲν ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ἐκυριεύθη ὑπὸ Μουρὰτ τοῦ Β' τῷ 1427, ἡ δὲ τῷ 1442, ἄλλη δέ τις ὅτι τὴν Κωνσταντινούπολιν «ἐπῆρεν ὁ σουλτὰν μεεμέτης τῷ 1452». Περὶ τούτου δὲ τοῦ ἀταλαιπώρου τῶν τοιούτων ἀναγραφῶν ἐπραγματεύθημεν καὶ ἐν τοῖς *Συμμίκτοις* ἡμῶν (σελ. 88 κἑξ) καὶ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Συνεδρίῳ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 1905 (Comptes réndus du Congrès international d'archeol. 1905 σελ. 321-322).

ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Ἐπὶ φύλλου κεκολλημένου ἐπὶ τοῦ σταχώματος καὶ τριῶν ἄλλων συνεχομένων τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 10 χειρ. περιέχοντος ἔργα Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.

+ εἰς τοὺς αχπα(1) μηνὶ δεκεμβρίῳ κ ἐφάνη εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὴν δύσιν ἐκεῖ ὅπου δυσεύει ὁ ἥλιος τὸν ἰούνιον μῆναν, ἕνα ἄστρον μικρὸν μὲ φωτία μεγάλη πλατὴ καὶ μακρὴ ὡσὰν σπαθὴ δίστομον, καὶ βαστοῦσεν ὡς τὴν ἀνατωλήν, καὶ ἦταν μέγα θαῦμα

(1) Πρόκειται βεβαίως περὶ κομήτου· ἀλλ' ὁ ὑπὸ Νεύτωνος παρατηρηθείς, ἐκ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων, ἐφάνη τῷ 1680. τῇ 22 Δεκεμβρίου (ε. ν.) ἐξῆλθε τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.

τῆς ὀρῶσιν. ἐκράτησεν ἡμέραις μ, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σπαθίου ἐχάθη ἡ φωτία καὶ τὸ ἄστρον, τοτέστη εἰς τὴν ἀνατολήν.·.~

εἰς τοὺς αχπδ(1) αὐγούστου, ἐφάνη καὶ ἕτερον ἄστρον μὲ φωτίαν ὡσὰν σπαθὴ καὶ αὐτῶ, πλὴν μικρόν, ἐκράτησεν ἡμέραις η, κατὰ μεσημβρίαν καὶ ἀντίκρηζεν πρὸς τὸ βόρειον μέρος.·.~

+ εἰς τοὺς αχπγ ἐστράτευσεν ὁ βασιλεὺς τῶν τουρκῶν εἰς τὸ·μπέτζη, ἤγουν εἰς τὴν βιένα, καὶ ἐπῆραν οἱ νέμιτζοι τόπους πολούς, τὴν οὐκρίαν, τὸ μπουζτίμη, καὶ ἄλλα πολλὰ κάστρος ἕως τὸ πελεγράδι, ἐκράτησεν ὁ πόλεμος χρόνους ιε.

+ εἰς τοὺς αψι ἐπολέμησαν οἱ μοσκοβῖται μὲ τοὺς σφέτους ἕως τὰ σύνορα τῆς καζανίας, καὶ ἐνεκίθησαν οἱ σφέτζοι κατὰ κράτος καὶ ἔφυγεν ὁ ρίγας μὲ ὀλίγους ἀν(θρώπ)ους εἰς τὰ μέρη τῆς τουρκίας καὶ ἔμηνεν ὁ ρίγας εἰς τοὺς τούρκους χρόνους δ, ἔπιτα ἐστράφη πάλιν εἰς τὸν τόπον του, τὸν ἐπῆραν οἱ μοσκοβῖται κάστροι τῶ ρίγειν καὶ ἄλλα πολλά.

+ εἰς τοὺς αψιε ἔκαμαν μάχει οἱ μοσκοβῖται μὲ τοὺς τούρκους διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ σφέτζου καὶ ἐπολέμησαν εἰς τὰ σύνορα τῆς μπογδανίας οἱ μοσκοβῖται καὶ ὁ βιζήρις τῶν τούρκων πλὴν οὔτε τὸ ἕνα μέρος οὔτε τὸ ἄλλο ἐνικήθει, μόνον ἀγάπη.·.~ ἔγινεν ὁ πόλεμος

ἰουλίου

+ ἐν ἔτη ‚ζμς ἐρχομένου τοῦ αἰμηρὰ σουλτάνου εἰς τοὺς κορυφοὺς ἄπρακτου μηνὶ ὀκτωβρίου

+ ἐν ἔτει ‚ζοη μηνι ἰαννουαρίου κζ ἡμέρα τρίτη(;) ἐπάτησαν οἱ σοφτάδες τὸ μοναστῆρι τοῦ προδρόμου, ἐποίησαν καὶ φόνον ἔνδον τοῦ μοναστηρίου ÷

+ ἐπείραν οἱ φράγγοι τὰ τούρκικα τὰ κάτεργα, τι ἐν ἔτει ‚ζπ μηνὶ ὀκτωβρίω ἡμέρα κυριακὴ

+ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐδιαγούμισαν οἱ ἀγαρηνοὶ τὴν μητρόπολιν τῶν σερρῶν καὶ ἑπτὰ ἐκκλησίαις, τὴν δὲ σεβασμίαν τοῦ προδρόμου μονὴν παντελῶς ἠρήμωσαν αὐτὴν καὶ τὰ αὐτῆς προάστεια καὶ μετόχια ÷

(1) Τοῦτον παρατηρήσας ὁ **Haley** ὑπελόγισε τὴν τροχιὰν αὐτοῦ εἰς **76** περίπου ἔτη καὶ εἶπεν ὅτι εἶναι ὁ αὐτός καὶ ὁ τοῦ Κεπλέρου **(1607)** καὶ τοῦ **Apian** **(1531)**.

+ ἐν ἔτει ,ζπδ ἔγινεν λιμὸς ἰσχιρὸς καὶ μέγας εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, ἐν δὲ τῇ πόλει σερρῶν, ἀνέβη ὁ σῖτος εἰς ἄσπρα ωπ τὸ κυλῶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ σουλτὰν μουράτ.-÷-

+ ἐν ἔτει ,ζηη μηνὶ ἰουλίου κα, ἔγινεν ἔκλειψις ἡλίου ἀπὸ ὥρας α ἕως ὥρας δ.-:-

+ εἰς τοὺς αχπζ εὐγῆκαν τὰ γιωδαζοχάρτια, εἰς τοὺς χριστιανοὺς καὶ εἰς τοὺς καλογέρους:-

+ εἰς αχπγ ἐπάγησαν οἱ τοῦρκοι εἰς τὸ πέτζη, καὶ ἐγύρισαν ἄπρακτοι, ἐκράτησεν ὁ πόλεμος χρόνος ιε

+ εἰς τοὺς αψιδ ἔγινεν μέγας ἐμπρισμὸς εἰς τὰς σέρρας ἐκάησαν ὅλα τὰ ἐργαστήρια⟨.⟩ ὁ τεπάχανας καὶ ὁ σανιδόφορος ἐγλύτωσεν, ἐκάηκεν καὶ τὸ ἐσκὴ τζαμη, μηνὶ αὐγούστου, ιγ, ξημερόνοντ(ας) τὸ σαβάτῳ

+ εἰς τοὺς αχπς ἐπῆραν οἱ φράγγοι τὸν μωρέαν ἀπὸ τοὺς τούρκους.

+ εἰς τοὺς αψιε ἰνδικτιῶνος η ἐπίραν οἱ τοῦρκοι τὸν μορέαν, ἀπὸ τοὺς φράγγους, μεγάλην φθορὰν ἔκαμαν εἰς τὸ ἐλεγνὸν ἀνάμπλη παντελῶς ἐρήμωσαν αὐτῶ, τοὺς χριστιανοὺς ἔκοψαν, τὰ δὲ παιδία καὶ ταῖς γυναῖκες ἐσκλάβωσαν. μηνὶ αὐγούστω εἰς τὰς 2 ἡμέρα τρίτη ἦλθεν ὁ σουλτὰν ἀχμέτης ἀπὸ τὸ νεβροκόπον εἰς τὰς σέρρας, τὸν ἦλθαν καλὰ μαντάτα πῶς ἐπῆρεν ὁ βεζήρης τὸν μωρέα, καὶ ἔκαμεν τοαναμὰν ἔξη ἡμέραις, καὶ πάλιν ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω ἀπὸ τὴν καβάλα εἰς τὴν ἀνδριανούπολιν, αὐγούστου εἰς τὰς 20 ἡμέρα σαβάτῳ. |

⟨ἔσφα⟩ξαν τὸν παπαπαχώμιον μὲ ἰσχυρὸν ἀποτόλμημα ὡσὶ ὁ λίκους τὸ πρόβατον καὶ τὸ προΐ τὴν τετάρτην μήα ὅρα νὰ ξιμερώση ἦλθε μίνημα εἰς τὸ μοναστήρ(ι) διὰ τὴν σφαγὴν αὐτοῦ καὶ ἐσικόθησαν οἱ πατέρες καὶ ἐπῆγαν

ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Ἔν τινι σελίδι τοῦ τυπικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἁγίας Λάβρας τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα.

+ μηνὶ δεκεμβρίῳ, ἐπὶ ἔτους ,ςωξδ Ν Θ(1) τέθνηκεν ὁ εὐσε-

(1) Ἰνδικτιῶνος Θ΄.

βέστατος καὶ φιλόχριστος αὐθέντης ἡμῶν καὶ βασιλεὺς σερβίας καὶ ρωμανίας στέφανος: +

⟨Τ⟩Η κδ τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς ιδ Ν(1) ἡμέρα σαββάτω ὥρα Θ, εἰσῆλθε ἡ φύλαξις τοῦ κράλη ἐπάνω εἰς τὸ καστέλι. καὶ αὐτὸς τῆ κε΄ εἰς τὸ κάτω καὶ ἐλειτουργήθη εἰς τὴν μητρόπολιν· ἔτους ,ςωνδ: +

ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

(Εἰς τὸ τέλος τῶν χρησμῶν τοῦ Πατάρων Μεθοδίου)

+ Εἰς τοὺς φωο ἢ καὶ ὀγδόντα χρόνους, βασιλεύσι εἰς τὴν κουσταντινοῦπολιν γυναίκα καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, εἰς χιλίους ὀκτακοσίους Ο ἢ Π χρόνους, ἀπὸ Χυ καὶ θέλη νὰ καταποντισθῆ εἰς τὴν θάλασσαν ἡ κονσταντινούπολι, ἀπὸ τὴν γυναῖκα τὴν μιαρή, ὢ τοῦ θαύματος, γυνὴ νὰ βασιλεύσι, οὐχ καλὴ ἀλλὰ μιαρὴ καὶ ἀπὸ αὐτὴν νὰ χαθῆ ἡ ἑπτάλοφος καὶ ἡ σαλωνίκη καὶ τὰννησία καὶ ἡ κύπρος καὶ ηκρήτη καὶ νὰ βασιλεύσι ὁ ἀντίχριστος καὶ τέλος

+ ὁ Γράψας

ΜΟΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

(Τελευταῖαι σελίδες νομοκάνονος χειρογράφου)

Περὶ τὰ κάτωθεν κάστροι ποίω χρόνω ἐπάρθησαν
ἔτους, ,ςωξα ἀπὸ ἀδὰμ ἐπῆραν τὴν καλιούπολιν.
ἔτους ,ςωοζ ἀπὸ ἀδὰμ ἐπῆραν τὴν ἀδριανούπολιν
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ς϶λε μαΐω κδη ἐπῆραν τὴν Θεσσαλονίκην
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ς϶ξα μαΐω κθη βασιλεύοντος κωνσταντίνου τοῦ παλαιολόγου ἐπάρθη ἡ πόλις παρὰ τοῦ σουλτὰν μεεμέτη
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ τοῦ νέου ἤγουν ἀπὸ τοῦ Χυ φυνζ ἐπῆραν τὴν κόρινθον, τὴν πάτραν τὸ μουχλῆ καὶ τὴν καστελανίαν
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ς϶ξδ μηνὶ ἰουνίω ἐπῆραν τὴν Ἀθῆνα

(1) Ἰνδικτιῶνος Θ.

ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ϛϡξη ἐπῆραν τὸν μιζιθρᾶν
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ϛϡοα μηνὶ ἀπριλλίω ἐπαράδωκαν
οἱ ἀργεῖοι τὸ ἄργος
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ϛϡοη ἐπαραδόθη ἡ εὔριππος μηνὶ
ἰουλίω ιδ
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ζζ αὐγούστω κθ ἁλώθη ἡ ναύπακτος
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ζη ἐπάρθη ἡ μεθώνη καὶ τῷ αὐτῷ ἔτη
σεπτεμβρίω ιζ^η ἐπροσκύνησαν οἱ κορωναῖοι
ἔτους ἀπὸ ἀδὰμ ,ζλ μηνὶ αὐγούστου β^α ἐπῆραν τὸ ἀμπελογράδι(1)
ἔτους ἀπὸ Χυ γεννήσεως ,αφκβ δεκεμβρίω κη ἐπῆραν
τὴν ρόδον.
ἔτους ἀπὸ Χυ γεννήσεως ,αφμ νοεμβρίω κα ἐπῆραν
τὸ ἀνκύπλοι. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ
κδ ἐπῆραν καὶ τὴν μονεμβασίαν

ΜΟΝΗ ΚΟΣΣΥΦΗΝΕΙΣΗΣ

(*Χειρόγραφον ὑπ᾽ ἀριθ. 294*).

«Βιβλίον κατὰ μωάμεθ καὶ κατὰ λατίνων.

Ἴσον ἀπαράλλακτον τῆς διαθήκης καὶ θεολογικῆς ὁμολογίας τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀοιδίμου φωστῆρος καὶ μεγάλου π(ατ)ρὸς διδασκάλου κυρίου Ἀναστασίου Γορδίου τοῦ ἐξ Ἀγράφων ἐκ κώμης Μεγάλων Βρανιανῶν, ὅστις ἐξέλιπε τῆς παρούσης ζωῆς ἑβδόμη τοῦ ἰουνίου μηνὸς ἐν ἡμέρα σαββάτῳ ὥρα ε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ τὸ ἱερὸν καὶ καθαρώτατον αὐτοῦ σῶμα τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ τῆς κυριακῆς ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς τῇ καὶ σχολῇ αὐτοῦ τῇ κειμένῃ εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς ῥηθείσης κώμης ἐν τῷ νάρθηκι ἐν τῷ μνημείῳ τοῦ μακαριωτάτου καὶ Γέροντος αὐτοῦ κυρίου Εὐγενίου πολλῶν π(ατέ)ρων καὶ ἱερέων καὶ πλῆθος χριστιανῶν ἀναδραμόντων καὶ πάντες ὀδυρόμενοι τὴν ἀποδημίαν καὶ στέρησιν τοῦ καλοῦ π(ατ)ρὸς καὶ φωστῆρος ὅτι πάντ(οτε) προΐστατο εὐεργετῶν καὶ πάντας νουθετῶν ὁ ἀείμνηστος ὡς ἄλλος οὐδεὶς τῶν κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον. ἦν δὲ ὡς ἐτῶν ἑβδομήκοντα πέντε.

(1) Ἀνάγν. Βελιγράδι.

«Εἰς δόξαν π(ατ)ρ(ὸ)ς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πν(εύματο)ς τοῦ ἑνὸς μόνου ἀληθινοῦ θεοῦ τοῦ ποιητοῦ καὶ πλάστου καὶ δεσπότου τῶν ἁπάντων ἐρρωμένως τῷ νῷ καὶ τῇ διανοίᾳ.

Ὅσα εἰς ὀρθόδοξον πίστιν ἀναφέρεται...

ἐν τῇ μονῇ τῶν μεγάλων βρανιανῶν αψκθ^ω»

(Ἐν τέλει τοῦ χειρογράφου).

Πόθεν συνάγονται τὰ ἀπὸ κόσμου γεννήσεως ἔτη.

ἀπὸ ἀδὰμ ἕως κατακλυσμοῦ ἔτη	2245
ἀπὸ κατακλυσμοῦ ἕως πυργοποιίας ἔτη	525
ἀπὸ πυργοποιίας ἕως ἀβραὰμ ἔτη	425
ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως ἑβραίων ἐξόδου αἰγύπτου ἔτη	435
ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἕως οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἔτη	757
ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἔτη	425
ἀπὸ ταύτης ἕως ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος ἔτη	400
ἀπὸ ἀλεξάνδρου ἕως γεννήσεως χ(ριστο)ῦ ἔτη	300
ἀπὸ γεννήσεως χ(ριστο)ῦ ἕως τοῦ νῦν ἔτη	1745
	725⟨7⟩

Καὶ μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀγγέλου Σιρηνος (;) ἀπὸ τοῦ ὁράματος τοῦ προφήτου δανιὴλ ἕως συνελείας τοῦ κόσμου συνάγονται ἔτη 2700

(ἀ)πὸ τοῦ ὁράματος τοῦ δανιὴλ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κ(υρίο)υ ἔτη 576

(κ)αὶ ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ κ(υρίο)υ μέχρι τοῦ παρόντος ἔτη 1745

μένουν ἔτη 379 2314

ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους 1745 μετὰ χρόνους 91 ἀρθήσεται τελείως ἡ βασιλεία τῶν λατ[ε]ίνων. ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους — 1745 μετὰ χρόνους 101 ἀρθήσεται τελείως ἡ βασιλεία τῶν ἀγαρηνῶν. μετὰ τὴν τελείαν ἄρσιν λατίνων καὶ ἀγαρηνῶν βασιλεύσουσιν οἱ ὀρθόδοξοι χρόνους 278 καὶ τότε γενήσεται τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

1375 ὁ σου(λτὰν..)

1375 ὁ σουλτὰν παγιαζίτης ἐπῆρεν τὴν ἀνδριανούπολιν

1442 ὁ σουλτὰν μουράτης ἐπῆρεν τὴν Θεσσαλονίκην
1452 ὁ σουλτὰν μεχεμέτης ὁ υἱός του ἐπῆρεν τὴν κωνσταντινούπολιν
1460 ὁ αὐτὸς μεχεμέτης ἐπῆρε τὸν μορέαν
1470 ὁ αὐτὸς ἐπῆρε τὸν ἔγρηπον
1521 ὁ σουλτὰν σουλεϊμάνης ἐπῆρεν τὴν ρώδον
1526 ὁ αὐτὸς σουλεϊμάνης ἐπῆρεν τὴν οὐγκρίαν
1570 ὁ σουλτὰν σελὴμ ὁ υἱός του ἐπῆρεν τὴν κύπρον
1640 ὁ σουλτὰν μουρὰτ ὁ υἱὸς τοῦ ἀχμὲτ ἐπῆρεν τὴν βαβυλῶνα
1669 ὁ σουλτὰν μεχεμέτης ὁ ἀνεψιός του ἐπῆρεν τὴν κρήτην
1676 ὁ σουλτὰν μεχεμέτης ὁ ἄνωθεν ἐπῆρεν τὴν καμενίτζαν
1687 οἱ βενέτικοι ἐπῆραν τὴν (ν)αύπακτον καὶ τὸν μωρέαν
1700 ὁ σουλτὰν μουσταφᾶς ἔδωσε τοῦ λέχου τὴν καμενίτζαν καὶ ἐπῆρε τὴν (ν)αύπακτον
1715 ὁ σουλτὰν ἀχμέτης ὁ ἀδελφός του ἐπῆρε τὸν μορέαν
1716 ὁ νιτζοξαδόρος ἐπῆρεν τὸ τιμισ[ι]δὰρ
1717 ὁ νιτζοξαδόρος ἐπῆρεν τὸ μπελιγράδ

τέλος τοῦ παρόντος βίβλου ὑπὸ χειρὸς ἐμοῦ ἰακόβου ἱερομονάχου καὶ προηγουμένου τῆς βασιλικῆς μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου.

ΜΟΝΗ ΚΟΣΣΥΦΗΝΕΙΣΗΣ

Νικηφόρου τοῦ πατριάρχου χρονογράφος.

(Κῶδιξ χαρτῷος ὑπ' ἀρ. 249 περιέχων ἱστορικούς. μῆκος σελ. 0,20 πλάτος 0,14 μῆκος γεγραμμένον 0,16 πλάτος 0,9).

+ Τοῦ ἐν ἁγίοις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμῶν καὶ ὁμολογητοῦ νικηφόρου π(ατ)ριάρχου κωνσταντινουπόλεως, χρονογράφου

Ἀπὸ ἀδάμ, ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμβ
καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρᾶς ἧς ἀδὰμ ἔλαβε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ καθεξῆς οἱ ἄν(θρωπ)οι. αἱ γὰρ δέκα γενεαὶ οὔτε οἶνον ἐγίνωσκον οὔτε ἔλαιον οὔτε κρέας ἀλλ' ἔζουν πάνυ στενὴν καὶ τεθλιμμένην ζωὴν κατὰ τὸ ἱερὸν γράμμα. καὶ οὔτε ἡ γῆ ἦν οἰκισμένη ἀλλὰ πέραν τοῦ ὠκεανοῦ οἶκος. Μετὰ δὲ τὸν κατα-

κλυσμὸν ὁ νῶε διεμερίσθη τὴν γῆν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ οἰκοίσθη. ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιίας χρόνοι φκε· ἀπὸ δὲ τῆς πυργοποιίας ἕως τῆς γεννήσεως Ἀβραὰμ χρόνοι φλ· + ἀπὸ δὲ τοῦ ἀβραὰμ ἕως τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰ(σρα)ὴλ ἐξ αἰγύπτου χρόνοι υνε. ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰ(σρα)ὴλ ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, ὃν ᾠκοδόμησεν ὁ βασιλεὺς σολομῶν χρόνοι ψοε. ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας σολομῶντος ἕως τῆς βασιλείας ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος χρόνοι χμγ. ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς ἐνσάρκου καὶ θείας οἰκονομίας Χ(ριστο)ῦ τοῦ θ(εο)ῦ ἡμῶν τοῦ ἐν τριάδι καὶ ἐν μονάδι προσκυνουμένου χρόνοι [___φ‡] ΤΛ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίαν Χ(ριστο)ῦ τοῦ θ(εο)ῦ ἡμῶν μέχρι τῆς κωνσταντινουπόλεως χρόνοι τλϛ. Ὁμοῦ τὰ ὅλα συνάγονται ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ,εωλϛ. τὰ νῦν δέ εἰσιν ἔτη ,ϛϡξδ ἀπὸ τοῦ σ(ωτη)ρίου πάθους καὶ τῆς φρικτῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ τοῦ σ(ωτῆ)ρ(ο)ς | ⟨ἕως τῆς⟩ λιθοβολίας στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος ἔτη ζ. ἀπὸ τοῦ ἁγίου στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου ἕως τοῦ ἐξ οὐ(ρα)νοῦ φανέντος τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου φωτὸς καὶ βαπτισθέντος καὶ ἐναρξαμένου λόγων τοῦ Χ(ριστο)ῦ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ θανάτου(;) ἔτη Γ. ἰστέον δὲ ὅτι ἡ πανυπέραγνος θ(εοτό)κος καὶ ἀληθὴς μ(ήτ)ηρ τοῦ κ(υρίο)υ μου ἔζησεν ἐν τῇ ἀν(θρώπ)ω(;) ἔτη νθ. εἰς μὲν τὸν ναὸν ἔτη ιδ εἰς δὲ τὸν οἶκον τοῦ δικαίου ἰωσὴφ μῆ(νας) ιδ, καὶ ἐκεῖσε εὐαγγελίσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε τὸν κύ(ριον) ἡμῶν Ἰ(ησοῦ)ν Χ(ριστὸ)ν καὶ θ(εὸ)ν ἡμῶν καὶ βασιλέα τῆς δόξης τῇ κε τοῦ δικεβρίου μηνός. ἔζησε δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ ἡμῶν σ(ωτῆ)ρος Χ(ριστο)ῦ ἔτη λγ, καὶ μετὰ τὸ πάθος ἀπὸ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κ(υρίο)υ ἔζησε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἰς τὸν οἶκον ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἔτη ια. ὁμοῦ τὰ ὅλα αὐτῆς ἔτη ἔζησε ἔτη νθ. καθὼς ὁ ἁγιώτατος σοφρόνιος ἱεροσολύμων ἐγκωμιάζει τὸν π(ατέ)ρα τοῦ ἁγίου ἰωάννου τοῦ θεολόγου καταλεπτῶς καὶ περὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ τ(ο)ιάδε φάσκων· ὁ γὰρ πατὴρ τοῦ θεολόγου ὁ ζεβεδαῖος ἦν, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ σαμφώρα θυγάτηρ ἰωσὴφ τοῦ μνηστῆρος. ὁ γὰρ ἰωσὴφ τέσσαρας υἱοὺς ἔσχεν καὶ

θυγατέρας Γ̄. καὶ (υἱ)οὺς μὲν ἰάκωβον, σίμωναν, ἰούδαν καὶ ἰωσῆ, θυγατέρας δὲ τὴν ἐσθήρ, τὴν μάρθαν καὶ τὴν σαλώμην. αὕτη ἦν Γυνὴ μὲν ζεβεδαίου μ(ήτ)ηρ δὲ τοῦ ἁγίου ἰωάννου τοῦ θεολόγου. ἐντεῦθεν ὁ σ(ωτ)ὴρ ἡμῶν Χ(ριστὸ)ς καὶ θ(εὸ)ς θεῖος μὲν ἦν ἰωάννου τοῦ θεολόγου, καὶ ἀδελφὸς σαλώμης | τῆς θυγατρὸς ἰωσήφ. ἰστέον ὅτι τὸν μὲν ἅγιον πέτρον οἰκείαις χερσὶν ἐβάπτισεν ὁ κ(ύριο)ς ἡμῶν, καὶ ἀνδρέαν. καὶ ἀνδρέας ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ ἰάκωβος τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. καὶ πάντες μὲν ἔφυγον, μόνος δὲ ἰωάννης ὁ ἠγαπημένος (;) ἐν τῇ παραδώσ(ε)ι καὶ ἐν τῷ στ(αυ)ρῷ παρέστη, καὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ κ(υρίο)υ πρῶτος τῶν ἄλλων ἦλθεν. καὶ τὴν ὑπέραγνον ἁγίαν θ(εοτό)κον εἰς τὰ ἴδια ἔλαβε. καὶ ἐπὶ τῆς γῆς Γ̄ μητέρας ἔσχε πρώτην μὲν τὴν σαλώμην ἐξ ἧς ἐτίκτετο, καὶ δευτέραν τὴν βροντήν, ὃς ἐβρόντισε τὸ ⟨«⟩ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος⟨»⟩ καὶ Γ̄ τὴν ὑπέραγνον θ(εοτό)κον εἰς τὰ ἴδια ἔλαβε ὡς ⟨ἐδήλωσε⟩ τὸ ⟨«⟩ἰδοὺ ἡ μ(ήτ)ηρ σου⟨»⟩. ὃς καὶ ταύτην τὴν ἁγίαν θ(εοτό)κον αὐτὸς ἐβάπτισε. ἔνθα γὰρ ἐστιν ἡ ἁγία σιών, ἐκεῖ ἦν ἡ οἰκ[ε]ία αὐτοῦ τοῦ ἰωάννου, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀπόστολοι κατέφυγον, ἐκεῖ καὶ τῷ ματθαίῳ ἐφάνη ὁ κ(ύριο)ς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ. καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ἐκεῖ ἐφανερώθη καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς πν(εῦμ)α ἅγιον. ἐκεῖ τῇ ζ̄ ἡμέρᾳ ἐπληροφόρησε τῷ Θωμᾷ δείξας αὐτῷ[ν] τὰς τῶν ἥλων τύπους (;) ἐκεῖ ἡτοίμασε φαγεῖν τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὅθεν ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλεῶν(1) εἰς χωρίον λεγόμενον γεσθημανῆ. κακεῖ χειροτονεῖ τὸν ἰάκωβον ὁ κ(ύριο)ς ἐπίσκοπον (;). οὕτω καταλέγεται ἡ γενεολο(γία). ὁ δὲ ἀδὰμ ἐγέννησε υἱοὺς Γ̄ καὶ θυγατέρας β̄ τὸν κάϊν καὶ τὸν ἄβελ καὶ τὸν σὴθ καὶ τὴν ἀζοὺρ καὶ τὴν ἀσουά|μην. καὶ ὁ μὲν κάϊν ἔλαβε γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἀζοὺρ ὁ δὲ σὴθ τὴν ἀσουάμην...

(1) Ἀνάγν. ἐλαιῶν.

ΜΟΝΗ ΚΟΣΣΥΦΗΝΕΙΣΗΣ

Κῶδιξ χαρτῷος ὑπ' ἀρ. 151 (σελ. 411 μῆκος σελ. 21 πλάτος 15· μῆκος γεγραμμένον 16 πλάτος 8½). Ἐξ αὐτοῦ ἀναγράφομεν τὰ σημειοῦντα χρόνους ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τὰ κεφάλαια τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ βυζαντιακῆς ἱστορίας καί τινας συντόμους διηγήσεις.

«+βιβλίον χρονογραφικόν, ἐν ἐξηγήσει τῆς τῶν ῥωμαίων βασιλείας, ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας κυροῦ [μ]μανουὴλ κομνηνοῦ.

ἡμέρα πρώτη

Ἀπ' ἀρχῆς ἐποίησεν ὁ θ(εὸ)ς τὸν οὐρανὸν χωρὶς ἄστρων ὡραιότατόν τε εἰς ὕψος καὶ εἰς θέαν(1) καὶ μετ' αὐτὸν ἐποίησε τὴν γῆν εἶτα τὸ φῶς· ἡ δὲ γῆ ἦτον ἀθεώρητος καὶ ἀμόρφωτος καὶ ἐπάνω της ἦτον βαθὺ σκότος κτλ.»

«Ἀρχὴ τῆς ῥωμαίων βασιλείας, τῶν χριστιανῶν καὶ πόθεν ἐβασίλευσαν.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τροίας στρατηγός τις ὀνόματι αἰνείας υἱὸς Ἀγχίσου(2) εἴτε ἔφυγε τότε εἴτε ἐλευθερώθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπῆρε τὸν λαόν του καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Ἰταλίαν κτλ.

οἰκοδομὴ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης καὶ πῶς ἐγένετο.

βασιλεία ῥωμύλου | βασιλεία σερβίου | βασιλεία ταρκυνίου | (3) βασιλεία γαΐου ἰουλίου καίσαρος | βασιλεία αὐγούστου καίσαρος | βασιλεία γάλβα μῆν(ας) ζ:— | περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ κ(υρίο)υ ἡμῶν Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ | βασιλεία οὐεσπεσιανοῦ | βασιλεία υἱοῦ οὐεσπεσιανοῦ | βασιλεία δομετιανοῦ | βασιλεία νερούα (4) | βασιλεία τραϊανοῦ | βασιλεία τραϊανοῦ | βασιλεία

(1) Τὸ χειρ. *θέσιν.*

(2) Τὸ χειρ. *Αἰσχίστου.*

(3) Καὶ ἐν τῇ χειρογράφῳ ἱστορίᾳ τῇ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Τιμίου Προδρόμου οὐδὲν λέγεται περὶ τῆς δημοκρατουμένης Ῥώμης.

(4) Τὸ χειρ. *νεούρα.*

ἀνδριανοῦ | βασιλεία ἀντωνίνου | βασιλεία μάρκου ἀντωνίνου | βασιλεία κομμόδου(1) | βασιλεία περτίνακ(τ)ος | βασιλεία ἰουλιανοῦ, διδύμου | βασιλεία σεβήρου | βασιλεία ἀντωνίνου, καρακάλου καὶ γέτα | βασιλεία τιβερίου ἔτη κβ ῆ, ἡμέρας Γ | βασιλεία γαΐου | βασιλεία κλαυδίου ἔτει ΙΓ μῆνας ι, ἡμέρας θ' | βασιλεία νέρωνος | .

+Βιβλίον χρονογραφικὸν δεύτερον ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς βασιλείας διοκλητιανοῦ καὶ μαξιμιανοῦ καὶ καταλῆγον ἕως τῆς βασιλείας κυροῦ νικηφόρου τοῦ βοτανειάτου: + βασιλεία διοκλητιανοῦ. Διοκλητιανὸς ὁ βασιλεὺς ῥωμαίων, ἕλ(λ)ην εἰδωλολάτρης, ἐποίησε σύντροφον εἰς τὴν βασιλείαν μαξιμιανὸν τὸν ἐρκούλιον. Ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,εψοζ, ἀπὸ τοῦ κ(υρίο)υ ἡμῶν ἰη(σο)ῦ χ(ριστο)ῦ σοζ. Ἦτον δὲ πάπας ῥώμης γάϊος | βασιλεία κωνσταντίου ἐ(κ)κόσμου ἔτη ἤγουν ἀπὸ ἀδὰμ ,εωγ μέγας κωνσταντῖνος | λικίνιος βασιλεὺς | π(ατ)ριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀλέξανδρος ἔτη κγ ἡ ἁγία πρώτη ⟨οἰκουμενική⟩ σύνοδος | βασίλισσα ἐλένη | ῥώμης πάπας μᾶρκος ἔτη. β | ἀθανάσιος π(ατ)ριάρχης ἀλεξανδρείας ὁ ἅγιος ἔτη μς | τοῦ Χ(ριστο)ῦ ἔτη τκθ, ῥωμαίων βασιλεὺς κωνστάντιος ἔτη κα, περσῶν βασιλεὺς σαβώριος ἔτη ο, ῥώμης πάπας Οὔλει ἔτη κε, Π(ατ)ριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀλέξανδρος ἔτη κς, Ἱεροσολίμων μάξιμος ἔτη Λς, Ἀντιοχείας Εὐφρόσυνος ἔτη Η.

Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἰουλιανός Γ, περσῶν βασιλεὺς Σαβώριος ἔτη ο.

Ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,εωνζ τοῦ κ(υρίο)υ τνζ, Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἰουδιανὸς μῆνας θ, περσῶν βασιλεὺς Σαβώριος ἔτη ο.

Ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,εωνη, τοῦ Χ(ριστο)ῦ ἔτη τνη. Ῥωμαίων βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ἔτη ια, περσῶν βασιλεὺς Σαβώριος ἔτη ο:—

ὁ μέγας ἀθανάσιος ὅταν ἀπέθανε ἔτη μς

ὁ μέγας βασίλειος ἀρχιεπίσκοπος

ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,εωοα, τοῦ κ(υρίο)υ Τοα Ῥωμαίων βασιλεὺς Θεοδόσιος ἔτη ις | τὸ λείψανον αὐτοῦ ἤφερέν το ὁ ἀρκάδιος εἰς τὴν κωνσταντινούπολιν καὶ ἔθαψέν το ἔσω εἰς τοὺς ἁγίους

(1) Τὸ χειρ. *κωμώδε.*

ἀποστόλους + ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,ϵωπζ, περσῶν βασιλεὺς Ἰσδιγέρδης ἔτη κα.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο ὁ ἀρκάδιος αὐτοκράτωρ | χρυσόστομος | χρυσόστομος | φθόνος | ἐξορία | ἡ κοίμησις |

Ῥωμαίων βασιλεὺς Θεοδόσιος | ἀθηναΐδα |

ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,ϵϡμγ, τοῦ κ(υρίο)υ ἡμῶν υμγ. Ῥωμαίων βασιλεὺς μαρκιανὸς ἔτη ϛ

ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,ϵϡν, τοῦ κ(υρίο)υ υν + Ῥωμαίων βασιλεὺς λέων ὁ μέγας ἔτη ιζ.

ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,ϵϡξζ, τοῦ κ(υρίο)υ υξζ. Ῥωμαίων βασιλεὺς Ζήνων ἔτη ιζ

ἀπὸ ἀδὰμ κατὰ ρωμαίους ἔτη ,ϵϡϟθ κατὰ δὲ τὸν ἀληθινὸν ψῆφον ἀλεξανδρέων ἔτη ,ϵ⟨ϡ⟩πγ, ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς διοκλητιανοῦ σζ, τοῦ κ(υρίο)υ ἡμῶν υπγ· ἐστέφθη δὲ ὁ ἀναστάσιος ἰνδικτιῶνος ιδ μηνὶ ἀπριλλίῳ ιδ ἡμέρᾳ πέμπτῃ + ἔτη ἀπὸ ἀδὰμ ,ϵϡπδ, τοῦ κ(υρίο)υ υπδ, ῥωμαίων βασιλεὺς ἀναστάσιος ἔτη κζ, περσῶν βασιλεὺς Περὼζ (1) |

ἔτει ἀπὸ ἀδὰμ ,ϛια, τοῦ κ(υρίο)υ φια. Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἰουστῖνος ἔτει θ βασιλεία Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου

Καὶ ἐβασίλευσεν ἰουστινιανὸς ὁ μεγαλοπρεπέστατος | . . . .

Δυσμένεια πρὸς τὸν Βελισάριον.

«ἔπεσεν ὁ βελισάριος πτῶσιν μεγάλην ἀπὸ συκοφαντίας καὶ ἐγυμνώθη ἀπὸ τὰ πράγματά του καὶ ἡ πικρία ὁποῦ τὸν ἐπλάκωσεν ἦτον ἀβάστακτος καὶ ἐγένετο ἀπὸ τὰς καταπλοκὰς ὡσὰν σκλάβος φευγᾶτος. καὶ ἔφθασεν εἰς πτωχείαν καὶ ταλαιπωρίαν ἐσχάτην καὶ ἐκάθητο καὶ ἀνέμενεν πότε νὰ ἔλθῃ σεργέντης νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ. καὶ τόσον τὸν ἐγύριζεν ὁ τροχὸς τοῦ χρόνου, ὅτι ἐκράτει εἰς τὸ χέριν του ξυλοκαύχην καὶ ἐζήτα ἐλεημοσύνην διὰ νὰ χορτάσῃ ψωμήν, καὶ ἐλάλη· δότε καρτέσιν τῷ βελισαρίῳ· τὸν ὕψωσε ἡ τύχη, ὁ δὲ φθόνος ἐταπείνωσεν + » |

(1) Τὸ χειρ. *Περώξ.*

βασιλεία ἰουστίνου(1) τοῦ νέου | βασιλεία τιβερίου ἔτει ε | βασιλεία μαυρικίου ἔτη η | βασ. Φωκᾶ τοῦ Τυρα(ν)Νου | βασ. ἡρακλείου ἔτη λ | βασ. κωνσταντίνου υἱοῦ ἡρακλείου | βασ. μαρτίνας καὶ ἡρακλεωνᾶ(2) | βασ. κωνσταντίνου τοῦ πωγωνάτου ἔτη ιζ | βασ. ἰουστινιανοῦ τοῦ ῥινοτμήτου | βασ. λέοντος τοῦ π(ατ)ρικίου | βασ. ἀψημάρου τοῦ Τιβερίου | δευτέρα ἀνάρ(ρ)ησις ἰουστινιανοῦ τοῦ ῥινοτμήτου | βασ. Φιλιππικοῦ ἔτη β | βασ. ἀναστασίου τοῦ ἀρτεμίου | βασ. λέοντος ἰσαύρου ἔτη κε | .

Παράδεισος Σοφίας.

«*Χιλιάδες* ΛΓ *βιβλία*».

«Κοντὰ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, τὸν ναόν, ὠκοδόμησαν οἱ πρῶτοι βασιλεῖς οἶκον λαμπρὸν καὶ ὡραῖον καὶ μέγιστον. καὶ ὅπου δ' ἂν ηὗρασι βιβλία χρήσιμα καὶ καλὰ ἤφεράν τα εἰς τὸν μέγαν οἶκον ἐκεῖνον, ὥσπερ θησαυρὸν πολύτιμον. καὶ ἦσαν τὰ ρηθέντα(3), βιβλία χιλιάδες ΛΓ. καὶ τὸν οἶκον ἐκεῖνον ὠνόμαζαν τὸν παράδεισον σοφίας. ἔθηκαν δὲ οἱ βασιλεῖς ἐπάνω τοῦ παραδείσου ἐκείνου ἐπιστάτην καὶ ἄρχοντα ἄνδρα θεῖον καὶ ἐνάρετον προέχοντα τῶν ἄλλων σοφῶν ἐν λογικῇ συνέσει(4) καὶ ἐπιστήμῃ ἄξιον θαύματος καὶ τιμῆς καὶ μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιον. ἦσαν δὲ μετ' αὐτοῦ ἕτεροι ἄνδρες ιβ σοφώτατοι καὶ φρονιμώτατοι Καὶ ἐκλελεγμένοι, ὥσπερ ὑποστράτηγοι εἰς Γενναῖον καὶ ἄριστον στρατ(ηγ)όν.

Καὶ εἴχασιν ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς μεγιστάνας τιμὴν τὴν πρέπουσαν καὶ δωρεὰς καὶ εὐεργεσίας μεγάλας, καὶ ἦσαν διὰ τιμὴν καὶ καύχημα τῆς βασιλείας τῶν ῥωμαίων. καὶ ἦσαν δυνατοὶ ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ νὰ λύωσι τὰ σκοτεινὰ τῆς γραφῆς καὶ νὰ ἀντιστομίζωσιν πᾶσαν αἵρεσιν καὶ πᾶσαν συμπλοκὴν καὶ τέχνην τῶν ἄλλων γενεῶν. καὶ εἴ τις ἐπόθει νὰ μάθῃ, ἔτρεχεν εἰς ἐκείνους καὶ χωρὶς μισθὸν ἐπαιδεύετο πᾶσαν

(1) Τὸ χειρ. *Ἰουστινιανοῦ* τοῦ ναίου.

(2) Τὸ χειρ. *ἡρακλώνας*.

(3) Τὸ χειρ. τὰ *τεθρύτα*.

(4) Τὸ χειρ. *συνώσει*.

σοφίαν καὶ οὐδὲν ἦτον μάθημα ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὴν ἔξω σοφίαν καὶ ἀπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ὅτι νὰ τοὺς ἐλάνθανε τίποτες. καὶ τόσην ἦτο ἡ γνῶσις αὐτῶν καὶ ἡ ἀρετή, ὅτι οὐδὲ οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ ἐπολεμοῦσαν τίποτε χωρὶς νὰ πάρουν βουλὴν καὶ θέλημα τούτων τῶν καλῶν καὶ σοφῶν ἀν(θρώπ)ων, τὸ μέγα καύχημα τῶν ῥωμαίων. ἐβιάζετο ὁ βασιλεὺς(1) νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν κακὴν ὄρεξιν καὶ νὰ συγκαταβοῦσιν εἰς τὴν ὄρεξιν καὶ ἀσέβειαν τῆς ψυχῆς του(2). ὡς δὲ καὶ μὲ κολακείας καὶ ἀπειλὰς καὶ ὑποσχέσεις καὶ μὲ πᾶσαν τέχνην ἐδοκίμασέν τους, βουλὴν φεῦ! βουλεύεται κακὴν καὶ ἀπάν(θρωπ)ον, βουλὴν παράνομον καὶ ἀτυπωτάτην. ὥρισε γὰρ καὶ ἐσώρευσαν ὕλην περισσήν, ξύλα καὶ δαδία καὶ κλήματα καὶ φρύγανα, προσέθηκε δὲ καὶ καλάμην καὶ πίσσαν καὶ τεάφην(3) καὶ ὅσα εἶναι εἰς τὸ λαμπρὸν(4) ἕτοιμα, καὶ περιεκύκλωσαν τὸν περίδοξον οἶκον ἐκεῖνον, καὶ ὑφῆψε πῦρ καὶ κατέκαυσε τοὺς ἱεροὺς ἄνδρας ἐκείνους καὶ τὰ πολύτιμα βιβλία. Ὦ ψυχῆς μιαρᾶς καὶ ἀθεωτάτης, καὶ ἐξέκοψε τὸν ὀφθαλμὸν τῆς πόλεως καὶ τὴν τιμὴν τῶν Ῥωμαίων. ἦσαν ἐκεῖ βιβλία ἀπὸ πάντων τῶν μαθημάτων τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων. ἦτο καὶ ἕνα κοντάκιν καὶ ἦσαν τὰ χαρτιὰ τοῦ δράκοντος ἔντερα. καὶ εἶχαν τὰ βιβλία γεγραμ(μ)ένα τοῦ Ὁμήρου. ἀπὸ τοῦτο τὸ ἀνόσιον ἔργον τὸ(5) ἐποίησεν νὰ γνωρίσῃ πᾶς ἄν(θρωπ)ος τὴν κακὴν καὶ λυσσώδη μανίαν τῆς ψυχῆς του κτλ.

Βασιλεία κωνσταντίνου τοῦ κοπρωνύμου | βασλ. λέοντος υἱοῦ τοῦ κοπρωνύμου | βασ. εἰρήνης καὶ κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς | βασ. νικηφόρου τοῦ Γενικοῦ | βασ. Σταυρακίου | βασ. μιχαὴλ τοῦ ῥαγκαβὲ ἔτη δ μῆνας θ' | ἐβασίλευσεν ὁ ἐξ ἀρμενίας λέων | βασ. μιχαὴλ τοῦ τραυλοῦ | βασ. θεοφίλου υἱοῦ τοῦ μιχαὴλ | βασ. μιχαὴλ υἱοῦ θεοφίλου | βασ. βασιλείου τοῦ μακαιδόνος | βασ. λέον(τος) τοῦ σοφοῦ | ἐποίησε βασιλέα

(1) Λέων ὁ Ἴσαυρος.
(2) Τὴν εἰκονομαχίαν.
(3) Θειάφιον·
(4) Πῦρ.
(5) ὃ ἐποίησεν, δύναται νὰ γνωρίσῃ πᾶς κτλ.

Ἀλέξανδρον, τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν υἱόν του τὸν Κωνσταντῖνον | βασιλεία βασιλείου τοῦ βουλγαροκτόνου καὶ κωνσταντίνου υἱῶν | βασ. κωνσταντίνου ἀδελφοῦ βασιλείου ἔτη β̄ | βασ. ῥαμανοῦ τοῦ ἀργυροπούλου ἔτη ε΄ καὶ ἐβασίλευσε μιχαὴλ ὁ παφλαγὼν ἔτη ζ΄ | βασιλεία μιχαὴλ τοῦ καραφλοῦ | βασ. ζωῆς καὶ θεοδώρας | βασ. κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου ἔτη ιδ̄ | βασ. θεοδώρας | βασ. ἰσαακίου τοῦ κομνηνοῦ ἔτη ιδ | βασ. κωνσταντίνου τοῦ δούκα ἔτη β | βασ. εὐδοκίας καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς | βασ. ῥωμανοῦ διογένους | βασ. νικηφόρου τοῦ βοτανειάτου |

(Πῶς ἐγένοντο χριστιανοὶ οἱ Βούλγαροι).

« + διήγησις παλαιὰ ἀπὸ ποίαν ἀφορμὴν ἐγένοντο οἱ βούλγαροι χριστιανοί:—

Ἄν(θρωπό)ς τις φιλόσοφος καὶ ζωγράφος ἀπὸ τὴν κωνσταντινούπολιν ἀπῆλθεν εἰς τὴν βουλγαρίαν νὰ παραδιαβάσῃ· καὶ ὡς ἤκουσαν οἱ βούλγαροι ὅτι ζωγράφος ἔνε ἀνέφεράν το τὸν βασιλέα τους· καὶ ἔστειλεν καὶ ἤφερέν τον ὀμπρός του καὶ ἠρώτησέν τον· καὶ τότε ἔδειξέν τον ἕνα παλάτι ἔμμορφον καὶ εἶπε νὰ (ἱ)στορήσῃ καὶ νὰ ποιήσῃ πολέμους καὶ ἐξηγήσεις παλαιάς. καὶ εὐθὺς ὁ ζωγράφος ἥπτετο τοῦ ἔργου. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπῆλθεν εἰς ἑτέραν πόλιν διὰ δουλείας βασιλικαῖς ὁποῦ εἶχεν. καὶ ὁ ζωγράφος εἰς ἕνα ἔμμορφον τόπον τοῦ παλατίου ὁποῦτον εὔκολον νὰ βλέπῃ πᾶς ἄν(θρωπο)ς ἐστόρησε τὸν Χ(ριστὸ)ν καθήμενον ἐπὶ θρόνου φοβεροῦ καὶ ποταμὸν πύρινον ἐξερχόμενον ἐκ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους καθημένους εἰς θρόνους καὶ κρίνοντας τὰς ιβ̄ φυλὰς τοῦ ἰ(σρα)ήλ· καὶ πᾶσα φυλὴ καὶ γλῶσσα· καὶ τὴν παράδεισον καὶ τὰς κολάσεις καὶ τὸν ζυγὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοὺς μὲν δικαίους ἀπερχομένους εἰς τὸν παράδεισον, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς ἀ(ποπ)εμπομένους εἰς τὴν κόλασιν, ἤγουν τὴν δευτέραν παρουσίαν. καὶ ἐποίησέν την πολλὰ ὡραιοτάτην. καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐσέβη[ν] εἰς τὸ παλάτιν, ἐστράφη καὶ (ε)ἶδε τὸν Χ(ριστὸ)ν εἰς τὴν κρίσιν ὅπου ἐκάθετον, καὶ ἐξέστη, καὶ ἐστάθη

ἐπὶ πολὺ ἄφωνος ἀτενίζοντας εἰς τὸν Χ(ριστό)ν. καὶ εὐθὺς ἔκραξε τὸν ζωγράφον καὶ ἠρώτησέν τον περὶ τοῦ Χ(ριστο)ῦ καὶ τοὺς ἀποστόλους τὸ τίνες ὑπάρχουσι. καὶ ὁ ζωγράφος ἤρξατο καὶ ἐξηγεῖτο ἐξ ἀρχῆς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θ(εὸ)ς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὸ πῶς ἔπλασε τὸν ἀδὰμ καὶ ἔθετο ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ ἐξηγήθη τὴν παλαιὰν διαθήκην, καὶ περὶ τοῦ Χ(ριστο)ῦ πῶς ἐγεννήθη[ν] καὶ ἐβαπτίσθη[ν] καὶ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν καὶ ἐστ⟨αυ⟩ρώθη[ν] καὶ ἐτάφη καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη καὶ τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ἀνελήφθη. καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πν(εύματο)ς τὴν κάθοδον, καὶ τῶν ἀποστόλων τὸ κήρυγμα, καὶ ὡς μέλλει ἥξειν καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. καὶ ἐξηγήθη καταλεπτῶς. καὶ ὁ βασιλεὺς ἵστατο ἐνεὸς ἀτενίζων εἰς τὸν Χ(ριστὸ)ν καὶ ἐνθυμούμενος τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ πῶς μέλλει ἀπολογεῖσθαι εἰς τὴν κρίσιν τὴν φοβερὰν ἐκείνην. καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔγραψεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὸν π(ατ)ριάρχην καὶ ἐπαρεκάλεσέν τους νὰ στείλουνσι ἐπισκόπους διὰ νὰ τὸν βαπτίσουν. καὶ ἐστείλασιν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ π(ατ)ριάρχης ἀρχιερεῖς σημειοφόρους καὶ θαυματουργοὺς καὶ φιλοσόφους, καὶ ἐδίδαξάν τους, καὶ ἐβάπτισαν τὸν βασιλέα τῶν βουλγάρων καὶ πᾶσαν τὴν σύγκλητον καὶ ἐχειροτόνησαν ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διακόνους. καὶ τὸν ζωγράφον ἀρχιεπίσκοπον σερβίας. καὶ ἔκτισαν ναοὺς καὶ ἐγκαινίασάν τους. καὶ οὕτως ἐπλατύνετο ὁ χριστιανισμὸς εἰς τοὺς βουλγάρους εἰς δόξαν τοῦ κ(υρίο)υ ἡμῶν Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ. ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν: +

ΤΑΞΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ

Κῶδιξ χαρτῷος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐκ σελίδων 577 (μῆκος ἑκάστης 0,21, πλάτος 0,15, μῆκος τοῦ γεγραμμένου τῆς σελ. 0,14, πλ. 0,9 ½) περιέχων ἱστορίαν Ῥωμαϊκὴν (σελ. 45), Βυζαντιακὴν (σελ. 417), νεωτέραν ἀπὸ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου μέχρι Σελὴμ τοῦ Β΄ (σελ. 69), προφητείας κλπ. (σελ. 29) καὶ Κατήχησιν (σελ. 18).

Ἐνταῦθα ἐν τέλει τοῦ βίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἀναγράφεται τάξις τῶν μητροπολιτικῶν θρόνων τῶν ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἔχουσι μὲν δημοσιευθῆ τοιαῦται ὑπὸ *Parthey* (Hieroclis synecdemus et notitiae graecae episcopatuum. accedunt Nili Doxapatrii notitia patriarchatuum etc 1866) καὶ ὑπὸ *Gelger* (Ungedruckte und wenig bekannte etc ἐν Byzant. Zeitschrift τόμ. I σελ. 245 κἑξ.) ἔχουσαι πολλὰς πρὸς ἀλλήλας διαφοράς. Ἐπειδὴ δ' αἱ ὑπ' ἐμοῦ ἀναγνωσθεῖσαι ἐν κώδιξι τῶν δύο μονῶν Μακεδονίας ἔχουσιν ἱκανὰς διαφορὰς ὡσαύτως πρὸς τὰς ἤδη δημοσιευθείσας, δημοσιεύομεν αὐτὰς ὧδε.

«Οὗτος ὁ βασιλεὺς Λέων ὁ σοφὸς ἔκαμε τὴν παροῦσαν διατύπωσιν ὅπως ἔχωσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν ⟨τῶν⟩ ὑποκειμένων τῷ π(ατ)ριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως.

α ἡ Καισάρεια
β ἡ Ἔφεσος
γ ἡ Ἡράκλεια
δ ἡ Ἄγκυρα
ε ἡ Κύζηκος
ς αἱ Σάρδεις
ζ ἡ Νικομήδεια
η ἡ Νίκαια
θ ἡ Χαλκηδὼν
ι ἡ Σεβάστεια
ια ἡ Ἀμάσεια
ιβ ἡ Μελιτηνὴ (1)
ιγ τὰ Τύανα
ιδ ἡ Γάγγρα

(1) Τὸ χειρ. ἡ *μητηλίνη*.

ιε ἡ Κλαυδιούπολις
ις ἡ Νικοκαισάρεια
ιζ ἡ Πεσινοῦς(1)
ιη τὰ Μύρα
ιθ ἡ Καρία
κ ἡ Θεσσαλονίκη
κα ἡ Λαοδίκεια
κβ τὰ Σύναδα
κγ τὸ Ἰκόνιον
κδ ἡ Ἀντιόχεια
κε τὸ Σύλαιον
κς ἡ Κόρινθος
κζ αἱ Ἀθῆναι
κη ἡ Μωκισὸς
κθ ἡ Σελεύκεια
λ ἡ Καλαβρία
λα αἱ Πάτραι
λβ ἡ Τραπεζοῦς
λγ ἡ Λάρισσα
λδ ἡ Φιλιππούπολις
λε ἡ Τραϊνούπολις
λς ἡ Ῥόδος
λζ ἡ Φιλίππου
λη ἡ Ἀνδριανούπολις
λθ ἡ Ἱεράπολις
μ τὸ Δυρράχιον
μα ἡ Σμύρνα
μβ ἡ Κατάνη
μγ τὸ Ἀμμόριον
μδ ἡ Κάμαχος
με τὸ Κοτυάειον
μς ἡ Σεβηριανὴ
μζ ἡ Μητηλίνη
μη αἱ Νέαι Πάτραι
μθ τὰ Εὐχάϊτα
ν ἡ Ἄμαστρις
να αἱ Χῶναι
νβ ἡ Ὑδροῦς
νγ ἡ Κελτζηνὴ
νδ ἡ Κολώνια
νε αἱ Θῆβαι
νς αἱ Σέρραι
νζ ἡ Πομπηϊούπολις
νη ἡ Ῥωσία
νθ ἡ Ἀλανία
ξ ἡ Αἶνος
ξα ἡ Τιβεριούπολις
ξβ ἡ Ἀχαΐα
ξγ ἡ Κερασοῦς
ξδ ἡ Νακολία
ξε ἡ Γερμανία
ξς τὰ Μάδυτα
ξζ ἡ Ἀππάμια
ξη τὸ Βασιλέον
ξθ ἡ Δρίστρα
ο ἡ Ναζιανὸς
οα τὰ Κέρκυρα
οβ ἡ Ἄβυδος
ογ ἡ Μέθυμ(ν)α*
οδ ἡ Χρι(στι)ανούπολις
οε τὸ Ῥύσιον
ος ἡ Λακεδαιμονία
οζ ἡ Παροναξία (2)
οη ἡ Ἀτ(τ)άλ(ε)ια
οθ ἡ Συλιβρία
π ἡ Ἀρκαδιούπολις

(1) Τὸ χειρ. ἡ *Πισινοῦς*.
(2) Τὸ χειρ. ἡ *πάρον ἀξία*.

πα ἡ Μεσημβρία
πβ ἡ Μίλυτος
πγ τὰ Γαρδίκεια
πδ τὰ Ὕπαιπα (1)
πε ἡ Φιλαδέλφεια
πς τὸ Ἄργος
πζ ἡ Ῥίζαινα
πη τὸ Πύργιον
πθ ἡ Σεβαστ[ι]ούπολις
ϟ ἡ Εὔριπος
ϟα τὰ Κύδηστα

ΤΑΞΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΥΠΟ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

(*Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι μετὰ τὸν βίον τοῦ Ἀνδρονίκου*).

«οὗτος ἔκαμε νέαν ⟨τῶν ἐκκλησιῶν τάξιν⟩ καὶ πολλὰς μ(ητ)ροπόλεις ἐτίμησεν ἀπὸ μικροὺς θρόνους εἰς ὑψηλοτέρους καὶ πολλὰς ὑψηλὰς ἐκατέβασε εἰς θρόνους μικροτέρους, τοὺς ὁποίους γράφομεν ἐνταῦθα κατ᾽ ὄνομα

α ἡ Κεσάρεια
β ἡ Ἔφεσος
γ ἡ Ἡράκλεια
δ ἡ Ἄγγυρα
ε ἡ Κύζικος
ς αἱ Σάρδεις
ζ ἡ Νικομήδεια
η ἡ Νίκαια
θ ἡ Χαλκηδὼν
ι η Φιλαδέλφεια ἦτον ἐπισκοπὴ τοῦ Σάρδεων καὶ ἠρημώθη ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, εἶτα ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν.
ια ἡ Θεσσαλονίκη, ἦτον θρόνος ις καὶ παρὰ τοῦ εἰρημένου βασιλέως εἰς τὸν ια θρόνον ἐτιμήθη.
ιβ ἡ Ἀνδριανούπολις ἦτον θρόνος μ καὶ ἐτιμήθη εἰς ιβ
ιγ ἡ Σίδη ἦτον θρόνος ι καὶ ἐκατέβη εἰς ιγ
ιδ ἡ Σεβάστεια ἦτον θρόνος θ καὶ ἐκατέβη εἰς ιδ
ιε ἡ Ἀμάσεια ἦτον θρόνος ιβ καὶ ἐκατέβη εἰς ιε

(1) Τὸ χειρ. τὰ ὕπαιτα.

ις ἡ Μελιτηνὴ (1) ἦτον θρόνος *ιγ* καὶ ἐκατέβη εἰς *ις*

ιζ τὰ Τύανα ἦτον θρόνος *ιδ* καὶ ἐκατέβη εἰς *ιζ*

ιη ἡ Γάγγρα ἦτον θρόνος *ιε* καὶ ἐκατέβη εἰς *ιη*

ιθ ἡ Ποντοηράκλεια ἦτον ἐπισκοπὴ καὶ ἐτιμήθη (2) ⟨εἰς μητρόπολιν⟩

κ ἡ Προῦσσα ἦτον θρόνος *Ρ* καὶ ἐτιμήθη εἰς *κ*

κα αἱ Πηγαὶ ἦτον θρόνος ϟ καὶ ἐτιμήθη εἰς *κα*

κβ ἡ Πέργαμος ἦτον *ιζ* καὶ ἐκατέβη εἰς *κβ*

κγ ἡ Νικοκαισάρεια ἦτον θρόνος *ιε* καὶ ἔγεινε εἰς *κγ*

κδ ἡ Πισινοῦς ἦτον θρόνος *ιθ* καὶ ἐκατέβη εἰς *κδ*

κε τὰ Μύρα ἦτον θρόνος *κ* καὶ ἔγινε εἰς *κε*

κς ἡ Σταυρούπολις ἦτον θρόνος *κα* καὶ ἔγινε εἰς *κς*

κζ ἡ Λαοδίκεια ἦτον θρόνος *κβ* καὶ ἔγινε εἰς *κζ*

κη τὰ Σύναδα (3) ἦτον θρόνος *κγ* καὶ ἔγινε εἰς *κη*

κθ τὸ Ἰκόνιον ἦτον θρόνος *κδ* καὶ ἔγινε εἰς *κθ*

λ ἡ Βέρροια ἦτον ἐπισκοπὴ τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ροπολ(ιτικὸ)ν θρόνον *λ*

λα ἡ Πισιδία ἦτον θρόνος *κε* καὶ ἔγινε εἰς *λα*

λβ τὸ Σίλαιον ἦτον θρόνος *κς* καὶ ἔγινε εἰς *λβ*

λγ ἡ Κόρινθος ἦτον θρόνος *κζ* καὶ ἔγινε εἰς *λγ*

λδ ἡ Μονεμβασία ἦτον ἐπισκοπὴ τοῦ Κορίνθου καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ροπολι(τι)κὸν θρόνον *λδ*

λε αἱ Ἀθῆναι ἦτον θρόνος *κη* καὶ ἔγινε εἰς *λε*

λς ἡ Μωκισὸς ἦτον θρόνος *κθ* καὶ ἔγινε εἰς *λς*

λζ ἡ Κρήτη[ς] ἦτον θρόνος *λ* καὶ ἔγινε εἰς *λζ*

λη ἡ Καλαυρία ἦτον θρόνος *λα* καὶ ἔγινε εἰς *λη*

λθ αἱ Παλαιαὶ Πάτραι ἦτον θρόνος *λβ* καὶ ἔγινε εἰς *λθ*

μ ἡ Τραπεζοῦς ἦτον θρόνος *λγ* καὶ ἔγινε εἰς *μ*.

μα ἡ Λάρισσα ἦτον θρόνος *λδ* καὶ ἔγινε εἰς *μα*

μβ ἡ Ναύπακτος ἦτον θρόνος *λε* καὶ ἔγινε εἰς *μβ*

μγ ἡ Φιλιππούπολις ἦτον θρόνος *λς* καὶ ἔγινε εἰς *μγ*

(1) Τὸ χειρ. *ἡ Μηλιτηνή*.

(2) Τὸ χειρ. *ἠρημώθη*.

(3) Τὸ χειρ. *τὰ συνάδα*.

μδ ἡ Τραϊανούπολις ἦτον θρόν λζ καὶ ἔγινε εἰς μδ
με ἡ Ῥόδος ἦτον θρόνος λη καὶ ἔγινε εἰς με
μς αἱ Σέρραι ἦτον θρόνος νη καὶ ἔγινε εἰς μς
μζ ἡ Φιλίππων ἦτον θρόνος λθ καὶ ἔγινε εἰς μζ
μη ἡ Χριστούπολις ἦτον θρόνος ος καὶ ἔγινε εἰς μη
μθ ἡ Ἱεράπολις ἦτον θρόνος μα καὶ ἔγινε εἰς μθ
ν τὸ Δυρράχιον ἦτον θρόνος μβ καὶ ἔγινε εἰς ν
να ἡ Σμύρνα ἦτο θρόνος μς καὶ ἔγινε εἰς να
νβ ἡ Μητηλίνη ἦτον θρόνος μθ καὶ ἔγινε εἰς νβ
νγ τὰ Ἰωάννινα ἐπισκοπὴ ἦτον τοῦ Ναυπάκτου καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν νγ
νδ τὸ Διδυμότειχον ἦτον ἐπισκοπὴ τοῦ Τραϊανουπόλεως καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ροπολι(τικὸ)ν θρόνον νδ
νε ὁ Μελένικος ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν καὶ εἰς θρόνον νε καὶ λέγουν κατὰ παράδοσιν ὅτι ἦτον ἐπισκοπὴ τοῦ Σερρῶν
νς ἡ Κατάνη ἦτον θρόνος μδ καὶ ἔγινε εἰς νς
νζ τὸ Ἀμόριον ἦτον θρόνος με καὶ ἔγινε εἰς νζ
νη ἡ Κάμαχος ἦτον θρόνος μγ καὶ ἔγινε εἰς νη
νθ τὸ Κοτυάειον ἦτον θρόνος μζ καὶ ἔγινε εἰς νθ
ξ ἡ Ἁγία Σεβηριανὴ ἦτον θρόνος μη καὶ ἔγινε εἰς ξ
ξα αἱ Νέαι Πάτραι ἦτον θρόνος ν καὶ ἔγινε εἰς ξα
ξβ ἡ Ἄπρως ἦτον θρόνος ξθ καὶ ἔγινε εἰς ξβ
ξγ ἡ Ἄμαστρις ἦτον θρόνος νβ καὶ ἔγινε εἰς ξγ
ξδ αἱ Χῶναι ἦτον θρόνος νγ καὶ ἔγινε εἰς ξδ
ξε ἡ Ὑδροῦς ἦτον θρόνος νδ καὶ ἔγινε εἰς ξε
ξς ἡ Κελεσηνὴ (1) ἦτον θρόνος νε καὶ ἔγινε εἰς ξς
ξζ ἡ Κολωνία ἦτον θρόνος νς καὶ ἔγινε εἰς ξζ
ξη αἱ Θῆβαι ἦτον θρόνος νζ καὶ ἔγινε εἰς ξη
ξθ ἡ Πομπηϊούπολις ἦτον θρόνος νη καὶ ἔγινε εἰς ξθ
ο ἡ Ῥωσία ἦτον θρόνος ξ καὶ ἔγινε εἰς ο
οα ἡ Ἀλανία ἦτον θρόνος ξα καὶ ἔγινε εἰς οα
οβ ἡ Αἶνος ἦτον θρόνος ξβ καὶ ἔγινε εἰς οβ

(1) Τὸ χειρ. ἡ *Κελτζηνή*.

ογ τὰ Φάρσαλα ἦτον ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ροπολιτικὸν θρόνον *ογ*

οδ ἡ Τιβερίου πόλις ἦτον θρόνος *ξγ* καὶ ἔγινε εἰς *οδ*

οε τὰ Εὐχάϊτα ἦτον θρόνος *να* καὶ ἔγινε εἰς *οε*

ος ἡ Κερασοῦς ἦτον θρόνος *ξε* καὶ ἔγινε εἰς *ος*

οζ ἡ Νακώλυα ἦτον θρόνος *ξη* καὶ ἔγινε εἰς *οζ*

οη τὰ Γέρμανα (1) ἦτον θρόνος *ξζ* καὶ ἔγινε εἰς *οη*

οθ τὰ Μάδιτα ἦτον θρόνος *ξη* καὶ ἔγινε εἰς *οθ*

π ἡ Ἀπάμεια ἦτον ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(η)τρόπολιν εἰς *π*

π⟨α⟩ ἡ Λίτβα ἦτον ἐνορία τῆς Μεγάλης Ῥωσίας καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν εἰς *πα*

πβ(2) παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῆς π(ατ)ριαρχίας κῦρ Ἰωάννου

πγ τοῦ γλυκέως ὁ Καυκάσου ἦτον θρόνος *ο* καὶ ἔγινε *πβ*

πδ ἡ Βυδίνη (3) ἦτον ἐπισκοπὴ τοῦ Βουλγαρίας καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν *πγ*

πε ἡ Γοτθία ἦτον ἀρχιεπισκοπὴ καὶ ἐτιμήθη εἰς μ(ητ)ρόπολιν εἰς *πδ*

πς τὸ Βασίλαιον ἦτον θρόνος *οα* καὶ ἔγινε εἰς *πε*

πζ ἡ Ναντζιανζὸς ἦτον θρόνος *οβ* καὶ ἔγινε εἰς *πς*

πη τὰ Κέρκυρα ἦτον θρόνος *ογ* καὶ ἔγινε εἰς *πζ*

πθ ἡ Ἄβυδος ἦτον θρόνος *οδ* καὶ ἔγινε εἰς *πη*

ϟ ἡ Μέθυμνα ἦτον θρόνος *οε* καὶ ἔγινε εἰς *πθ*

ϟα ἡ Χριστιανούπολις ἦτον θρόνος *ος* καὶ ἔγινε εἰς ϟ

ϟβ τὸ Ῥώσιον (4) ἦτον θρόνος *οζ* καὶ ἔγινε εἰς ϟα

ϟγ ἡ Λακεδαιμόνια ἦτον θρόνος *οη* καὶ ἔγινε εἰς ϟβ

ϟδ ἡ Πάρον ἀξία ἦτον θρόνος *οθ* καὶ ἔγινε εἰς ϟγ

ϟε ἡ Ἀτάλια ἦτον θρόνος *π* καὶ ἔγινε εἰς ϟδ

ϟς ἡ Ζηκλία (5) ἦτον θρόνος ἀρχιεπισκόπου καὶ μ(ητ)ρόπολις ἔγινε εἰς ϟε

(1) Παρὰ Parthey (σελ. 241) ἡ *Γερμανία*, ἀλλαχοῦ Γέρμιον.
(2) Ἐντεῦθεν ὁ ἀντιγραφεὺς ἐτάραξε τοὺς ἀριθμούς.
(3) Parthey (σελ 241) *Βιδώνη*.
(4) Parthey αὐτ. τὸ *Ῥούσιον*.
(5) Parthey τὸ ὀρθότερον Ζηκχία.

ϟζ ἡ Βόσπορος ἀρχιεπισκοπὴ οὖσα καὶ ἔγινε μ(ητ)ρόπολις εἰς ϟς
ϟη ἡ Σούγδαια ἀρχιεπισκοπὴ ἦτον καὶ ἔγινε μ(ητ)ρόπολις ϟζ
ϟθ ἡ Μεσημβρία ἦτον θρόνος *πγ* καὶ ἔγινε εἰς ϟη
ρ ἡ Ἀρκαδιούπολις ἦτον θρόνος *πβ* καὶ ἔγινε εἰς ϟθ
ρα ἡ Συλλιβρία ἦτον θρόνος *πα* καὶ ἔγινε εἰς *ρ*
ρβ ἡ Μήλητος ἦτον θρόνος *πδ* καὶ ἔγινε εἰς *ρα*
ργ τὸ Γέρδικον ἦτον θρόνος *πε* καὶ ἔγινε εἰς *ρβ*
ρδ τὸ Ἄργος ἦτον θρόνος *πη* καὶ ἔγινε εἰς *ργ*
ρε ἡ Δρίστρα ἦτον θρόνος *κα* καὶ ἔγινε εἰς *ρδ*
ρς τὸ Πύργιον ἦτον θρόνος ϟ καὶ ἔγινε εἰς *ρε*
ρζ ἡ Σεβαστ[ι]ούπολις ἦτον θρόνος *να* καὶ ἔγινε εἰς *ρς*
ρη ἡ Εὔριπ[π]ος ἦτον θρόνος ϟβ καὶ ἔγεινε εἰς *ρζ*
ρθ ἡ Κυδίστου ἦτον θρόνος καὶ ἔγινε εἰς *ρη*
ρι ἡ Ἀντιόχεια ἦτον θρόνος καὶ ἔγινε *ρθ*
ρια ἡ Ἀχυρράουν ἦτον θρόνος καὶ ἔγινε εἰς *ρι*
ριβ τὸ Ῥίζαιον ἦτον θρόνος καὶ ἔγινε εἰς *ρια*
ρ⟨ι⟩γ ἡ Λαζία ἦτον θρόνος καὶ ἔγινε εἰς *ριβ*

ΜΟΝΗ ΚΟΣΣΥΦΗΝΕΙΣΗΣ

(Τοῦ χειρογράφου 209 τὸ πρὸ τοῦ τελευταίου.)

«Γενομένη ἔκθεσις τῶν ὑποκειμένων τῇ βασιλίδι Κωνσταντινούπολυν μ(ητ)ροπόλεων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ Ἀνδρονίκου τῶν Παλαιολόγων

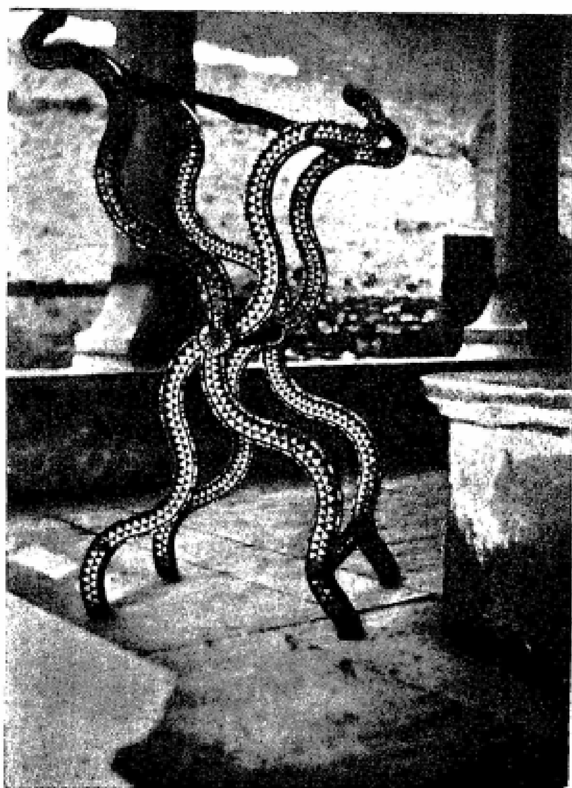
α ἡ Καισάρια *β* ἡ Ἔφεσος *γ* ἡ Ἡράκλεια *δ* ἡ Ἄγκυρα *ε* ἡ Κύζικος *ς* αἱ Σάρδεις *ζ* ἡ Νικομήδεια *η* ἡ Νίκαια *θ* ἡ Χαλκηδῶν *ι* ἡ Φιλαδέλφεια *ια* ἡ Θεσσαλονίκη *ιβ* ἡ Ἀνδριανούπολις *ιγ* ἡ Σίδη *ιδ* ἡ Σεβάστεια *ιε* ἡ Ἀμάσεια *ις* ἡ Μελιτινὴ *ιζ* τὰ Τύανα *ιη* ἡ Γάγγρα *ιθ* ἡ Ποντοηράκλεια *κ* ἡ Προῦσα *κα* αἱ Πηγαὶ *κβ* ἡ Πέργαμος *κγ* ἡ Νεοκαισάρεια *κδ* ἡ Πεσσινοῦς (1) *κε* τὰ Μύρα *κς* ἡ Σταυριούπολις *κζ* ἡ Λαοδίκεια *κη* τὸ Ἰκόνιον *κθ* ἡ Βέρροια *λ* ἡ Πισιδία *λα* τὸ Σύλαιον *λβ* ἡ

(1) Τὸ χειρ. *Πισσινοῦς*.

Κόρινθος *λγ* ἡ Μονεμβασία *λδ* αἱ Ἀθῆναι *λε* ἡ Μωκησὸς *λς* ἡ Κρήτη *λζ* ἡ Καλάβρια *λη* αἱ Παλαιαὶ Πάτραι *λθ* Τραπεζοῦς *μ* Λάρισσα *μα* ἡ Ναύπακτος *μβ* ἡ Φιλιππούπολις *μγ* ἡ Ῥόδος *μδ* αἱ Σέρραι *με* Φιλίπποι (1) *μς* Χριστούπολις *μζ* τὸ Δυρράχιον *μη* ἡ Σμύρνα *μθ* ἡ Μιτυλίνη *ν* τὰ Ἰωάννινα *να* τὸ (Δι)δυμότειχον *νβ* ἡ Λακεδαιμονία *νγ* ἡ Κατάνη *νδ* τὸ Ἀμόριον *νε* ἡ Κάμαχος *νς* τὸ Κοτυάειον *νζ* ἡ Ἁγία Σεβηριανὴ *νη* (2) αἱ Ναίαι Πάτραι *νθ* ὁ Ἄπρως *ξ* ἡ Ἄμαστρις *ξα* αἱ Χῶναι *ξβ* ὁ Ἱδροὺς *ξγ* ἡ Κελεσηνὴ (3) *ξδ* ἡ Κολώνεια *ξε* αἱ Θῆβαι *ξς* ἡ Πομπ(η)ιούπολις *ξζ* ἡ Ῥωσία *ξη* ἡ Αἶνος *ξθ* ἡ Ἀλανία *ο* τὰ Φάρσαλα *οα* ἡ Τιβεριούπολις *οβ* τὰ Εὐχάϊτα *ογ* ἡ Κερασσοῦς *οδ* ἡ Νακώλεια *οε* τὰ Γέρμια *ος* τὰ Μάδυτα *οζ* ἡ Ἀπάμεια *οη* ἡ Λιτδῶν τῆς μεγάλης Ρουσίας γέγονεν *οθ* Καυκάσου (4) *π* ἡ Βιδήνη *πα* ἡ Γοτθία *πβ* τὸ βασίλεον *πγ* ἡ Ναζιανζὸς *πδ* τὰ Κέρκυρα *πε* ἡ Ἄμυδος (5) *πς* ἡ Μύθημνα *πζ* ἡ Χριστιανούπολις *πη* τὸ Ῥώσιον *πθ* ἡ Παροναξία ϟ ἡ Ἀττάλεια ϟα ἡ Ζηκχία (6) ϟβ ὁ Βόσπορος ϟγ ἡ Βιτζίνα ϟδ ἡ Σουγδαία ϟε ἡ Μεσημβρία ϟς ἡ Ἀρκαδιούπολις ϟζ ἡ Συληβρία ϟη ἡ Μίλητος ϟθ ὁ Γάρδικον *ρ* ἡ Δρίστρα *ρα* τὸ Πυργίον *ρβ* τὸ Ἄργος *ργ* ἡ Σεβαστούπολις *ρδ* ἡ Εὔριππος *ρε* ἡ Κυβίστου *ρς* ἡ Ἀντιόχεια *ρζ* ἡ Ἀχυραοὺς

---

(1) Τὸ χειρ. *Φιλίππου.*
(2) Τὸ χειρ. *νζ.*
(3) Τὸ χειρ. *ἡ Κελιζτινή.*
(4) **Parthey** (σελ. 241) *Καυκάκου.*
(5) **Parthey** αὐτ. ἡ *Ἄβυδος.*
(6) Τὸ χειρ. ἡ *ζηνυχία.*

Εἰκ. 17. Τρισκελὲς, ὀστρεοκόσμητον τῆς Μονῆς Κοσσυφηνείσης, ἐφ' οὗ τίθεται τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγιγνωσκόμενον. (Ὅρα ἀνωτ. ἐν σελ. 196 ἐπιγραφὴν 117).

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΖΗΣΙΟΥ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἐκθέσεις καὶ διατριβαί.

